

გაიქნე ღმრთვი

ჴმრთვი ჴმრთვი
ჴმრთვი ჴმრთვი

ჴმრთვი ჴმრთვი

ჴმრთვი ჴმრთვი

8 Г2+03
899.962.1.092 [რუსთაველი]+413.19
დ 737

„ვეფხისტყაოსნი“ ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი“ კიდევ ერთი ნაბიჯია შოთა რუსთაველის პოეტური სამყაროს კვლევაში.

რუსთაველის ფრაზეოლოგია მდიდარი და მრავალფეროვანია; მისი საშუალებით აყალიბებს შემოქმედი პოეტურ სახეებს, გადმოგვცემს პოემის პერსონაჟთა რთულ შინაგან ბუნებას.

წინამდებარე ლექსიკონი ქმნის იმის ნათელ სურათს, თუ რა გამოიყენა რუსთაველმა თავის წინამორბედთა და თანამედროვეთაგან; რაა საკუთრივ რუსთაველისეული და რა გავლენას ახდენს რუსთაველი თავისი ფრაზეოლოგიით მომღვწო საუკუნეთა მწერლების შემოქმედებაზე.

ავტორის აზარი

წინამდებარე წიგნი წარმოადგენს პირველ ცდას — გვიჩვენოს „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგია რუსთაველამდელი, მისი თანამედროვე და შემდეგდროინდელი ქართული მწერლობის ძეგლებში დაცულ მასალასთან მიმართებით. ამოსავლად მიჩნეულია რუსთაველის ფრაზეოლოგია, რომელსაც უზის მხოლოდ სტროფისა და ტაეპის მაჩვენებელი. ერთნაირი ფრაზეოლოგია ლექსიკონში წარმოდგენილია იმდენჯერ, რამდენჯერაც იგი ნაწარმოებში გვხვდება. შემდეგ ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით, შესაძლებლობის ფარგლებში, ეს ფრაზეოლოგია დოკუმენტირებულია სხვა ძეგლებში დაცული მასალის მიხედვითაც. რამდენადაც ამის შესაძლებლობას პოემის ტექსტი იძლევა, „ვეფხისტყაოსნის“ მყარი ფრაზეოლოგიური ერთეულები ლექსიკონში განმარტებულია რუსთაველის სინონიმური ფრაზეოლოგიით; ძირითადად კი „ვეფხისტყაოსნის“ სპეციფიკურ გამოთქმათა გვერდით მოცემულია სხვა ძეგლებში ფიქსირებული სინონიმური ფრაზეოლოგია თითო-თითოჯერ. ამდენად ეს ლექსიკონი ფრაზეოლოგიურ-სინონიმურიცაა.

რუსთაველის ფრაზეოლოგია არსებითად მხატვრულია; მისი საშუალებით შემოქმედი აყალიბებს პოეტურ სახეებს. ამდენად ამ წიგნისათვის შეიძლებოდა „ვეფხისტყაოსნის“ მხატვრული ფრაზეოლოგიის ლექსიკონი შეგვერქვა. მაგრამ პოემაში ბევრი ფრაზეოლოგიური ერთეული წმინდა მხატვრული ფუნქციით არაა დატვირთული; ამის გამო ამგვარი დასათურებისგან თავი შევიკავეთ.

ლექსიკონში მოცემული მასალა გვაძლევს ქართული ენის ფრაზეოლოგიის მთელ სურათს რუსთაველის პოემის ფონზე. იგი გვითვისებს წინებს, თუ რა გამოიყენა დიდმა პოეტმა თავის

წინამორბედთა და თანამედროვეთაგან, რაა საკუთრივ რუსთ-
ველისეული და რა გავლენას ახდენს რუსთაველი თავისი
ფრაზეოლოგიით მომდევნო საუკუნეთა მწერლების პოე-
ზიაზე.

რა თქმა უნდა, ბევრი მასალა, რაც არ შეესატყვისებოდა
„ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიას არც უშუალოდ და არც
სინონიმურად, ამ წიგნის გარეთ დარჩა და მისი გამოყენება,
XIX და XX საუკუნეთა მწერლობაში დაცულ ფრაზეოლოგი-
ასთან ერთად, წიგნის ავტორის მორიგ ამოცანას წარმოადგენს
ქართული ენის ფრაზეოლოგიური ლექსიკონის შესადგენად.

ძირითადი წყარო ამ წიგნის შედგენისათვის ქართული
მხატვრული ლიტერატურის ძეგლები იყო V საუკუნიდან
XIX საუკუნემდე. შესაძლებლობის ფარგლებში ლექსიკონ-
ში აისახა ქართული სასულიერო, საერო, საისტორიო და ფი-
ლოსოფიური მწერლობის მდიდარი ფრაზეოლოგია.

ბუნებრივია, წიგნი დაზღვეული არ იქნება ნაკლოვანება-
თაგან. ავტორი მადლიერების გრძნობით მიიღებს ყველა შე-
ნიშვნას, რომელიც წიგნის შემდგომი გაუმჯობესებისაკენ იქ-
ნება მიმართული.

შ. რუსთაველის სტროფებისა და ტაეპების ჩვენება ემყა-
რება „ვეფხისტყაოსნის“ 1966 წლის საიუბილეო გამოცემას
(„საბჭოთა საქართველო“).

ბოეტური ტექსტის ორმაჩვენებლიან ციფრთაგან პირვე-
ლი სტროფს მიუთითებს, მეორე — ტაეპს. მაგალითად:

ვერ იქნების უმეჩუფთოდ ნათესავი აღამისა შენ 1400,4.

აღგილი მოყვანილია „შაჰ-ნამედან“; 1400 სტროფის მაჩ-
ვენებელია, ხოლო 4—ტაეპისა.

პროზაული ტექსტის ორმაჩვენებლიან ციფრთაგან პირვე-
ლი გვერდს აღნიშნავს, მეორე — სტრიქონს. მაგალითად:

იგი ჯაღოა, ავისა მქმნელი, ავისა მოქუმელი ვისრ. 192,33.

დაყოფილი სიტყვების მისამართია „ვისრამიანის“ 1962
წლის გამოცემის 192-ე გვერდის 33-ე სტრიქონი.

პოეტური ნაწარმოების სამმაჩვენებლიან ციფრთაგან პირველი გვერდს აღნიშნავს, მეორე — სტროფს, მესამე—ტაქსს. მაგალითად:

გულს ნუ იჩვილებთ, იყავით გულისა გამაგრებითა გურ.,
102, 538, 1.

დაყოფილი ფრაზეოლოგიის მისამართია დ. გურამიშვილის თხზულებათა აკადემიური გამოცემის (1955) 102-ე გვერდის 538-ე სტროფის 1-ლი ტაქტი.

„ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგია

250 წელზე მეტი ხანია, რაც რუსთაველის პოეზიას იკვლევენ და რამდენი რამ ჯერ კიდევ გასარკვევია ასეა: დიდ შემოქმედს არც მასალა მოაკლდება გამოსაკვლევად და არც მკვლევარი — ამ მასალის შემსწავლელი. მაგრამ ზოგჯერ კვლევის საგნად ისეთ მოვლენებს იღებენ, რომელთაც არავითარი კავშირი არა აქვს ამ გენიალური პოეტის მხატვრულ წარმოსახვასთან. ამ შემთხვევაში ივიწყებენ, რომ „ვეფხისტყაოსანი“, უპირველეს ყოვლისა, მხატვრული ლიტერატურის ძეგლია. ამიტომ თანამედროვე თუ იმდროინდელი მეცნიერების ცნებათა მიხედვით ამ ნაწარმოებში ნახმარ სიტყვათა გააზრება და აქედან გარკვეული დასკვნების გამოტანა მეთოდოლოგიურად მცდარია და მიუღებელი. რუსთაველის შემოქმედების შესწავლა პირველ რიგში პოემის ტექსტს უნდა ემყარებოდეს. რუსთაველის სიდიადე ამ პოემის ფარგლებშია საძიებელი და არა მის გარეთ. რა თქმა უნდა, შეცდომა იქნებოდა საშუალო საუკუნეთა მსოფლიოს ეს გოლიათი შემოქმედი მისი წინამორბედი, თანამედროვე და შემდგომი დროის საზოგადოებრივი აზროვნებისგან გათიშულად წარმოგვედგინა, მაგრამ ყოველივე ეს მაინც შედარების სფეროა, რომლის საშუალებითაც ირკვევა რუსთაველის შემოქმედების წყაროები და მისი დამოუკიდებელი სახეც ჩვენი ეროვნული პოეზიის განვითარების ისტორიაში.

ამჯერად რუსთაველის პოეზიის ერთ მნიშვნელოვან საკითხს — „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიის ბუნებას შევეხებით.

მრავალმხრივია რუსთაველის მხატვრული გამოსახვის საშუალებანი. პოეტური სახის შექმნისათვის დიდი მგოსანი მალალოსტატურად იყენებს როგორც ცალკე სიტყვას, ისე სიტყვათა

კგუფს. ერთსაც და მეორესაც რუსთაველის მხატვრულ მეტყველებაში პოეტური ფუნქცია ეკისრება. მაგალითად, ბალი, ბროლი, ლალი რუსთაველის პოემაში პირისახის მეტაფორებს წარმოადგენენ:

გეღნი შოშლით მოეკეცნეს, ბალი შეღმა შე-რა-შენდა 1146,3.
ჰკიდავს ბროლსა ყორნის ბოლო 1479,3.
ბროლსა და ლალსა აშვენებს მუნ ჩრდილი წარბ-წამწამისა
1493, 4.

მზე, ლომი, მთვარე მიჯნურთა მეტაფორებია:

გიხმობს შენი მზე შენ, მისთვის მოსურვებულსა 399,3.
წამოვლე; მოგელის ლომსა მთვარეო 400,4.

ეს სიტყვები თავიანთი შინაგანი მნიშვნელობით ამომწურავად გადმოგვცემენ საგნის არსებითს ნიშნებს, მის სილამაზეს, მომხიბლაობას, მოქნილობას, ელვარებასა და ძლიერებას. ყველა ისინი რეალურად არსებული საგნები არიან და მათი დამახასიათებელი ნიშნების ადამიანზე გადატანივით რუსთაველი თავის გმირებს სინამდვილის გარემოცვაში წარმოგვისახავს. ესაა ცალკეული სიტყვების რუსთაველისეული მეტაფორიზაციის სპეციფიკური ნიშანი.

მაგრამ რუსთაველის პოეტური მეტყველების მთელი მრავალფეროვნება არსებითად მის ფრაზეოლოგიაშია გამოვლენილი. ფრაზეოლოგიაში მოცემულ შემთხვევაში ჩვენ ვგულისხმობთ მყარ ერთეულებს, რომლებიც ენაში ისევე გამძლენი არიან, როგორც ძირითადი ლექსიკური ფონდის სიტყვები. მეტიც: ისინი დიდხანს ინარჩუნებენ არა მხოლოდ ფრაზის შედგენილობას, ამ ფრაზით გადმოცემულ მნიშვნელობასაც.

რუსთაველის ფრაზეოლოგიას აქვს თავისი წყაროებიცა და საკუთარი არსენალიც. წარმოუდგენელია, 1600-მდე სტროფში ნახმარი 1700-მდე დამოუკიდებელი ფრაზეოლოგიური ერთეული მხოლოდ ავტორს ეკუთვნოდეს. რუსთაველის სიდიადედ სწორედ ისაა, რომ დიდმა პოეტმა ამომწურავად შეისრუტა ქართული ენის მდიდარი ფრაზეოლოგიური მემკვიდრეობა და მასთან ერთად ბევრი რამ ისეთი ორიგინალური შექმნა, რომლებიც გვირგვინია მთელი ჩვენი პოეტური აზროვნებისა.

„ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიის ერთი ნაკადი წინა-

მორბედ მწერლობაში ფიქსირებული მყარი ენობრივი ერთეულებია; მეორე წყარო ხალხში გავრცელებული გამოთქმებია. დანარჩენი კი საკუთრივ რუსთველურია.

არის თუ არა სამივე ფენა „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიისა ერთნაირი ძალისა და წონის? რა თქმა უნდა, არა, მაგრამ მწერლის მსოფლმხედველობის განსაზღვრისას მათ მაინც უნდა გაეწიოთ ანგარიში. შემოქმედის აზროვნების გათვალისწინებისას ცალკეულ სიტყვებს იმდენად არ აქვთ მნიშვნელობა, რამდენადაც მყარ ფრაზეოლოგიურ ერთეულებს. ეს უკანასკნელი შემკვრივებულად გამოხატავს პოეტური ჩანაფიქრის შინაგან არსს, მის მიზანმიმართულებას.

რა გამოიყენა რუსთაველმა წინამორბედ და თანამედროვე ქართულ მწერლობაში დამკვიდრებული ფრაზეოლოგიიდან?

ჩვენი დაკვირვებით, წინამორბედ და თანამედროვე ქართულ მწერლობაში ფიქსირებული ფრაზეოლოგიიდან რუსთაველს გამოყენებული აქვს 200-მდე ერთეული; აქედან ასზე მეტი მყარი ფრაზეოლოგიური ერთეული ზუსტად იმგვარივეა, რაც „ვისრამიანში“ გვხვდება. დავასახელებთ ზოგიერთ მათგანს: ცეცხლის დავსება, ბედის მდურვა, ბროლის ყელი, გავსებული მთვარე, გაღეული მთვარე, გულის დაბმა, გულის დატყუევა, გულის ტკივნება, გულის ნების გასრულება, საწადლის გასრულება, გულის წამალი, ვარდის წყალი, ველად გაქრა, ზენაარის გატეხა, კოკობი ვარდი, მუხთალი საწუთრო, ხვაშიადის შენახვა, ფერის კრთომა, ღრუბელთა წვიმა, ცეცხლის დაგზება, მზისა და მთვარის შეყრა, სიყვარულის ზრდა, სიცოცხლის გაძლება, სულის წაღება და სხვ.

„ვისრამიანსა“ და „ვეფხისტყაოსანს“ ერთმანეთთან სიყვარულის საკითხი აკავშირებს. მართალია, ეს გრძნობა ამ ორ ნაწარმოებში განსხვავებულადაა გაგებული, მაგრამ სიყვარულის გრძნობის განცდა ორივეგან მძაფრ სულიერ ტკივილებში სახიერდება. ამან შეაპირობა მათი ფრაზეოლოგიის სიახლოვე. „ვისრამიანის“ ფრაზეოლოგია რუსთაველის პოეტური წარმოსახვის ერთ-ერთი მძლავრი ნაკადია. იგი არსებითად მიჯნურთა სულიერი მღელვარების გამოვლინებაში გვეხმარება. ამასთან ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ბევრ მყარ ფრაზეოლოგიურ ერთეულს, რომლებიც „ვისრამიანსა“ და „ვეფხისტყაოსანში“

საერთოა, ერთი წყარო უნდა ჰქონდეთ. ამ ორ მხატვრულ ძეგლში გამოყენებული რიგი გამოთქმები, საფიქრებელია, ხალხური წყაროდან იყოს შეთვისებული. მაგალითად: ბიჯის წაღვმა, გზის შეკრვა, გულის გამაგრება, გულის გაძლება, თავის შეწყალება, თვალის დაბრმობა, იმედის გარდაწყვეტა, მზის აღმობღომა, მზის ფიცვა, მიწის პირი, მუხთალი საწუთრო, პასუხის გაცემა, ტკილი სიტყვა, ცრემლის დაღვრა, ჭირის გაძლება, ჭირის გარდახდა, ჭირის ნახვა, ხანის გამობღომა, ფიცის გატეხა, საქმის გამორჩევა, სისხლის დაღვრა, სისხლის დენა.

სამხედრო წრის რაინდული ნორმების გამომხატველი ფრაზეოლოგია აკავშირებს „ვეფხისტყაოსანს“ „ამირანდარეჯანიანთან“ და საისტორიო ძეგლებთან. „ამირანდარეჯანიანთან“ მას საერთო აქვს შემდეგი გამოთქმები: ბრძანების გაცემა, ბუკის კრვა, დაბდაბის კრვა, ზარისგან ახმა, ლაშქართა წვევა, პირის დასკვნა, ფიცხელი ომი, ძღვნის ძღვნა, საბოძერის ბოძება, ხელის გახსნა, ხელის მიყოფა.

საისტორიო ძეგლებისა და „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიაში საერთოა: აერთა ქუხილი (ლეონტი მროველი), ბუკის ცემა, დაბდაბის ცემა (ჯუანშერი), გულის ნთება, ზარის გახდომა, რაზმის დაწყობა, სისხლის ღვარის დენა (ისტორიანი და აზმანი).

წმინდა პოეტური ფრაზეოლოგიით ენათესავება რუსთაველი მხატვრული სიტყვის დიდოსტატებს ჩახრუხაძესა და იოანე შავთელს. თუმცა ეს ფრაზეოლოგია ძალზე მცირეა, მაგრამ თავისი ფუნქციით მხატვრული ღირებულებისაა და ამდენად რუსთაველის პოეტური მეტყველების ერთი მნიშვნელოვანი წყაროთაგანია. ეს ფრაზეოლოგიაა: ალვის მორჩი, ბროლის ველი, მელნის ტბა, შვიდი მნათობი, შუქის კრთომა, სოფლის წყალი (ჩახრუხაძე), ელვის კრთობა და ყორნის ბოლო (ი. შავთელი).

60-ზე მეტი ფრაზეოლოგიური ერთეული გვხვდება „ვეფხისტყაოსანში“ ისეთი, რაც ფიქსირებულია რუსთაველამდელ სასულიერო მწერლობის ძეგლებში. მათ შორის ბევრი მათგანი მოკლებულია რელიგიურ ელფერს და უნდა ვიფიქროთ, რომ ხალხური მეტყველებიდან შევიდა სასულიერო მწე-

რლობაში. მაგალითად, ცეცხლის დაშრეტა, თავის მოკვეთა, თვალთა შედგმა (ევესტათი მცხეთელის მარტვილობა), გვირგვინის დადგმა, გულის წვა, გულის დაწყლულება, ღონის მოვონება (ბალაგარიანი), გულის განნათლება, თვალთა დაწუხვა, მზის დაბნელება, მშვიდობის გზა, ცეცხლთა გზნება, ცრემლს წყარო, გულის დადნობა (მამათა სწავლანი), გულის ნება, გულის შეძრწუნება, დედის მუცელი (ფსალმუნი), ზღვის ლეღვა, თავის მოდრეკა, კართა დახშობა, მტერთა ძლევა, მხიარული გული, ქების შესხმა, წყაროს თვალი, წყლულის განკურნება (სინური მრავალთავი), ყუავილის დაჭნობა (შუშანიკის მარტვილობა), თავის მოკლვა (ჰაბო ტფილეის მარტვილობა), უშრეტი ცეცხლი (მარკოზი, თთხთავი), გულის ტკივილი (გრიგოლ ხანცთელის ცხოვრება) და სხვ. მაგრამ რიგი ფრაზეოლოგიური ერთეული, რომელსაც იყენებს რუსთაველი, სასულიერო მწერლობაში იხმარებოდა რელიგიური გაგებით. ეს ფრაზეოლოგია არსებითად ქრისტიანული რწმენის გამომხატველია. ეს ბუნებრივიცაა. რუსთაველი თავისი ეპოქის შვილია და ემყარება იმდროინდელ გაბატონებულ სააწმუნობას—ქრისტიანულ მოძღვრებას, რომელიც მანამდე არსებულ რელიგიებთან შედარებით მოწინავე იდეოლოგიად იყო მიჩნეული. რუსთაველი, როგორც პიროვნება, ქრისტიანი იყო და მისი მსოფლმხედველობაც ქრისტიანული რწმენითაა ნასაზრდოები. ეს იმითაც დასტურდება, რომ რუსთაველი არაა გულგრილი სასულიერო მწერლობაში დამკვიდრებული რელიგიური ხასიათის ფრაზეოლოგიისადმი და მას ხშირად მიმართავს გარკვეულ სიტუაციასთან დაკავშირებით. მაგალითად: ღმრთის ნება, მაღლის მიცემა, თავის წყალვა, ცხოველი ღმერთი (ევესტათი მცხეთელის მარტვილობა), ბნელის განნათლება, პირის დაყოფა, ხელის აღპყრობა (ფსალმუნი), გარდასრულის ნანა, მადლობის შეწირვა (ბალაგარიანი), ღმრთის რისხვა, კბილთა ღრჭენა, ღმრთის მტერი, შემოქმედის დიდება (სინური მრავალთავი), მაღლის გარდახდა, სულის წაწყმედა (შუშანიკის მარტვილობა), მსხვერპლის შეწირვა (კონსტანტი კახის მარტვილობა), შენდობის თხოვა, შეცოდების შენდობა (მამათა სწავლანი), უფალი უფლებათა (მარტვილობა სერგისა და ბაქოზისი) და სხვ. ეს ფრაზეოლოგიური ერთეულები მხო-

ლოდ ქრისტიანული რელიგიის საკუთრება შეიძლება არ იყოს. მაგრამ ქართულ სასულიერო მწერლობაში, რომელიც რუსთაველის ფრაზეოლოგიის ერთ-ერთ წყაროს წარმოადგენს, ისინი ქრისტიანულ რწმენას გამოხატავენ და მათ სწორედ ამ აზრით იყენებს რუსთაველი. მაგრამ დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ რუსთაველის პოემაში სასულიერო მწერლობისათვის დამახასიათებელი ფრაზეოლოგია მთელი სისავესით არაა გამოვლენილი. სანიმუშოდ ორი ძეგლის — „სინური მრავალთავისა“ და „ბალავარიანის“ მასალას ავიღებთ, რომელსაც არ იყენებს რუსთაველი: „სინური მრავალთავიდან“: ანგელოზთა გალობა, ანგელოზთა კრებული, ადვრის სარწმუნოებისა, გამოუთქუმელი ნათელი, გამოუთქუმელი საიღუმლო, მადლის გამობწყინება, მადლის განკითხვა, სულის მადლი, ნათელი დაუშრეტელი, ნათლის მოღება, სასუფეველი ღმრთისა, სულის მიფენა, ცისკრის გალობა და სხვ. „ბალავარიანიდან“: მადლი მოთმინებისა, საუკუნო განსუენება, საღმრთო შური, საშუებელი სასუფეველისა, საშუებელი საწუთრომსა, საწუთრომს ამაოება, საწუთრომს დაგდება, საწუთრომს დატევება, სიძულილი საწუთრომსა, სოფლის დათრგუნვა, სოფლის ცთუნება და სხვ. მრავალი მაგალითი შეიძლება მოვიყვანოთ სხვა სასულიერო ნაწარმოებებიდანაც, რომელთაც რუსთაველი არ იყენებს. და ეს გასაგებიცაა: რუსთაველი საერთო მიმართულების მწერალი იყო და მისი ფრაზეოლოგიაც ძირითადად საერო ხასიათისაა. „ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიის ის ნაკადი, რომელიც ავტორის გარკვეულ რელიგიურ თვალსაზრისს გადმოსცემს, ღმრთისა და ციური მოვლენებს ამსახველი სიტყვების საშუალებით შედგენილი გამოთქმებია. ეს გამოთქმები ავლენს რუსთაველის დამოკიდებულებას ღვთის მიმართ. ჭეშმარიტებას დიდად დაშორებულია იმის მტკიცება, რომ რუსთაველი თავის პოემაში ათეისტურ იდეებს ქადაგებს. რუსთაველი თავისი ეპოქის გენიალური წარმომადგენელი იყო და მის პოეზიაში სრულყოფილად აისახა ამ ეპოქისათვის დამახასიათებელი უმნიშვნელოვანესი მოვლენები. ბუნებრივია, რომ პოეტი იმ რელიგიურ მსოფლმხედველობასაც უწევდა ანგარიშს, რაც მის დროს ოფიციალურად იყო აღიარებული. მაგრამ „ვეფხისტყაოსანში“ ნახმარი ყოველი სიტყვის პარალე-

ლის ბიბლიასა და სასულიერო მწერლობის სხვა ძეგლებში ძე-
 ბნა ისეთივე უკიდურესობად უნდა მივიჩნიოთ, როგორც რუ-
 სთაველის აღიარება პანთეისტური მატერიალიზმის წარმომად-
 გენლად. რუსთაველის დამოკიდებულება სასულიერო ფრაზე-
 ოლოგიისადმი მკაცრად განსაზღვრულია. მისი გამოყენების
 საკითხში პოეტი დიდ ზომიერებას იჩენს. იგრძნობა, რომ
 თქვენ წინ დგას თავისი ეპოქის უდიდესი თანამედროვე, რო-
 მელიც სრულყოფილად ფლობს იმდროინდელი მსოფლიოს
 მეცნიერების, ფილოსოფიის, რელიგიისა და ცოდნის სხვა და-
 რგთა მონაპოვრებს და ყოველივე ამას იყენებს იმისათვის კი
 არა, რომ რომელიმე მათგანის მიმდევრად მოგვევლინოს. ეს
 ცოდნა მას სჭირდება საკუთარი მხატვრული მსოფლშეგრძნე-
 ბის გასამდიდრებლად და გასაძლიერებლად, თავისი სათაყვა-
 ნებელი გმირების მონუმენტური ხასიათის სრულქმნისათვის,
 მათი განცდათა სილამაზის ამალღებულად გადმოცემისათვის.
 რუსთაველის პოემაში ვხვდებით ისეთ გამოთქმებს, საკუთ-
 რივ ავტორისეულს, რომელიც, მართალია, გარკვეულ სიტუ-
 აციასთან და პერსონაჟთა მოქმედების გამართლებასთან და-
 კავშირებითაა ნახმარი, მაგრამ პირდაპირ თუ შუალობით მა-
 ინც დიდი პოეტის რელიგიურ მრწამსს გადმოსცემს.

უშუალოდ ავტორისეული ჩანს გამოთქმები:

ზეციით მონაბერი სული: ზეგარდმო არსნი სულითა
 ყვნა ზეციით მონაბერთა 1,2.
 ღმრთისაგან გაწირვა: კაცსა ღმერთი არ გასწი-
 რავს, თუმცა კაცი შეიგებდა 1349,4.

ყველაზე მეტი ფრაზეოლოგია რელიგიური ხასიათისა-
 ავთანდილს მიემართება:

განგება ზენისა: მიჯობს მოლოდნა საქმისა მის განგე-
 ბისა ზენისა 1463,4.
 განგების გარდავლენა: არვის ძალ-უც ხორციელსა გან-
 გებისა გარდავლენა 786,4.
 განგების შეცვლა: განგებასა ვერვინ შესცვლის.
 არ-საქმნელი არ იქმნების 188,4
 ცის ძალთა დასი: მარტობა ვერას მიზამს, მცავს თუ ცი-
 სა ძალთა დასი 162,2.
 ღმრთისგან წადება: რაცა ღმერთსა არა სწად-
 დეს, არა საქმე არ იქმნების 784,1.

ავთანდილი მიმართავს მზეს და იყენებს ფილოსოფოსთა მეტაფორას ღმრთის ხატს:

ვის **ხატად ღმრთისად** გიტყვიან ფილოსოფოსნი წინანი
827,1.

შედარებით ნაკლები ფრაზეოლოგია მიემართება ტირი-
ელს:

რისხვით გაკითხვა ღმრთისაგან: თუ გიტყუო, მო-
გალორო, ღმერთმან რისხვით გამიკითხოს 658,3.

ღმრთის მოწყალება: ჰე ასმათო, მოგვივიდა მოწყალე-
ბა ღმრთისა ზენით 1344,2.

ცის რისხვა: ცამცა მრისხავს, მზისა შუქნი ყოლა ჩემ-
თვის ნუ შუქნია 524,2.

ციერი ღმერთი: მე ვერა ვიყო, ნაცვალსა ღმერთი გარ-
ღიხდის ციერი 1341,1.

რუსთველისეული ფრაზეოლოგიით ნაკლებ სარგებლობს
ნესტანი:

ღმრთის მონება: შემოქმედი ვადიდე და ღმერთსა ვმო-
ნე 1282,3.

ღმრთის შევედრება: ღმერთსა შემვედრე, ნუთუ
კვლა დამხნას სოფლისა შრომასა 1291,1.

დანარჩენ პერსონაჟებს რელიგიური ხასიათის ფრაზეოლო-
გია თითოჯერ მიემართება:

თინათინი ამბობს:

კეთილის შემოქმედი: ბოროტიმცა რად შეექმნა კეთი-
ლისა შემოქმედსა 112,4.

როსტევეანი:

ღმრთისაგან მოძულება: უცილოდ ღმერთსა მოე-
სძულდი აჟამდის მე მხიარული 110,4.

დავარი:

სახიერი ღმერთი: უბრალო ვარ, იცის ღმერთმან სა-
ხიერმან 569,3.

უსენი:

ღმრთის თვალთა რისხვა: თუ ხორციელი არისმცა,
თვალნიმცა მრისხვენ ღმრთისანთ 1143,4.

ასმათი:

გ ა ნ გ ე ბ ი ს წ ა დ ი ლ ი : არს უკეთესი, რაცადა სწადს გან-
გ ე ბ ა ს ა ზ ე ნ ა ს ა 299,4.

ხატაელთა მოციქული:

რ ი ს ხ ვ ი თ ც ი ს დ ა ტ ყ დ ო მ ა : ქვეყანა ჩვენი არ ასწყდეს,
რ ი ს ხ ვ ი თ , არ დ ა გ ვ ტ ყ დ ე ნ ც ა ნ ი ა 416,7.

ტარიელი და ავთანდილი:

ღ მ რ თ ი ს ა გ ა ნ მ ო ხ ე დ ვ ა : ღ მ ე რ თ მ ა ნ მ ო გ ვ ხ ე დ ნ ა
თ ვ ა ლ ი თ ა , ზ ე გ ა რ დ მ ო თ მ ო ნ ა ხ ე დ ი თ ა 1358,2.

როგორი ინტერპრეტაციაც არ უნდა მიეცეს ამ ფრაზეოლოგიურ ერთეულებს, მათთვის რელიგიური ელფერის ჩამოცილება ძნელი საქმე იქნება... და ეს ვერაფერს შემატებს რუსთაველის მსოფლმხედველობის კვლევას, რადგან საკითხი მოსწყდება გარკვეულ ისტორიულ ნიადაგს, რომელმაც შეაპირობა რუსთაველის მოსვლა და მისი პოემის შექმნა. ღმრთისა და ღვთიური მოვლენების ცნობა და აღიარება რუსთაველს ხელს არ უშლის ამქვეყნიური ამბები ამ ქვეყანაშივე გაშალოს და ადამიანთა სახეები, მათი მდგომარეობანი და განცდები რეალური საგნებისა და მოვლენების აღმნიშვნელი სიტყვიერი მასალით გადმოსცეს.

იმ მდიდარი ფრაზეოლოგიის გარკვეული ნაწილი, რაც რუსთაველის პოემაში გვხვდება, ჩვენი აზრით, ხალხური წყაროდან უნდა მომდინარეობდეს. არა გვგონია, ქართული სიტყვის განუმეორებელ შემოქმედს ანგარიში არ გაეწია ხალხში გავრცელებული ისეთი გამოთქმებისათვის, რომელთაც თუმცა დამოუკიდებელი მხატვრული მნიშვნელობა არ გააჩნიათ, თვით ნაწარმოების ძირითადი მოტივების გადმოცემის, მოქმედების განვითარების, გმირთა სულიერი სამყაროს გამოხატვის თვალსაზრისით მაინც დიდ როლს ასრულებენ. ისინი პოემის მხატვრული ქსოვილის აუცილებელ და მთავარ ელემენტებს შეადგენენ. ასეთ გამოთქმებად მიგვაჩნია შემდეგი ფრაზეოლოგიური ერთეულები: ავი მასპინძელი, ალყის მორტყმა, ალყის მოშლა, ალყის შემოკრვა, გრძელი გზა, გრძელი სიტყვა, გულის გახარება, გულის დაჭერება, ენის დაძრვა, ეჭვის შესღვა,

ვალის გარდახდა, ვალის დება, ვარსკვლავთა ამოსლვა, ვიწრო გზა, ზარისგან აღება, ზარის ცემა, თავის დაღება, თავის დაქნევა, თავის დახრა, თავის წაგება, თვალის მოწყველა, კართა ჩანშვა, კლდიანი გზა, კლდოვანი გზა, კლდის ტინი, ლაგმას აღება, ლხინის გამწარება, მახის დგმა, მზის ჩასლვა, მიწის მოყრა, მუხთალი სოფელი, უხანო სოფელი, მუხლთა მოყრა, მცხრალი მთვარე, მხიარული მასპინძელი, ნამუსის შენახვა, ნების დართვა, პირის ხოკა, საბოძერის გაცემა, სამარის გათხრა, სამარის კარი, სანაპიროს გამაგრება, საქურჭლის გაცემა, სისხლის ღვარი, სიტყვის მოგება, სიტყვის შემოკლება, ფასის დაღება, ქვით დაქოლვა, ქრთამის თხოვნა, ქუსლის კრვა, ღონის აგება, ღონის მოგვარება, ყურის დავალება, შავი ბედი, ცრემლის დაღენა, ცრემლის მოღენა, ცრემლის მოხოცვა, ცრემლის ღვრა, ცრუ სოფელი, ცხელი ცეცხლი, ცხენის გაქუსლვა, ძაღლის ყეფა, ხანის დაზმა, ხანის ყოვნება, ხმის დავარდნა, ხრმლის ქნევა, ჭავრიანი გული, ჭავრის შერჩენა.

დანარჩენი ფრაზეოლოგია, ჩვენი აზრით, წმინდა რუსთველურია და მათი უმეტესობა თუ დამთავრებულ მხატვრულ სახეს არა, ამ სახის აგებისათვის აუცილებელი პოეტური გამოსახვის საშუალებებს მაინც წარმოადგენენ.

რუსთაველი მხატვრულ ფრაზეოლოგიას არსებითად პერსონაჟთა გარეგნული და სულიერი მხარეების, მათი ხასიათის, განწყობილების, მდგომარეობის დასახატავად იყენებს. სიტყვიერი მასალა, რომელტც ამ ფრაზეოლოგიისათვისაა გამოყენებული, რეალურად არსებულ საგნებსა და მოვლენებს აღნიშნავს. ისინი საგანგებლდაა შერჩეული იმ თვალსაზრისით, რომ მკითხველში სილამაზის მაღალი განცდები აღძრას. რუსთაველის პოეტური ფრაზეოლოგია მხატვრულ სახეშია გადასული.

რუსთაველის პოემაში პერსონაჟთა ტანის დასახასიათებლად აღვის ხეა გამოყენებული, როგორც მოხდენილი, ლამაზი გარეგნობის აღმნიშვნელი ბუნების რეალური საგანი. არაბეთში დაბრუნებული ავთანდილი მეფეს ასე უხასიათებს ტარიელს:

ვპოვე ხე, ტანი აღვისა, სოფლისა წყალთა რწყულისა.

აქ ყველაფერი რეალურია. ალვის ტანი, რომელიც სოფლის წყლითაა მორწყული, ხელშესახებად წარმოგვისახავს ტარიელის უებრო გარეგნობას. კალმის ერთი მოსმითაა დახატული გმირის პორტრეტი. ზოგჯერაც ამ მშვენიერ სახეს რომ ზეადამიანური ელფერი მისცეს, მას ბიბლიურ წარმოშობილობას უკავშირებს.

წყლად ვეფრატსა უხვად ერწყო ეღემს რგული ალვა
მქვერი, —

ამბობს თინათინის შესახებ და აქ უმაღლეს ხარისხშია აყვანილი გმირის პორტრეტული დახასიათება. ღვთაებრივი ეპითეტებით შეემკობა ამ პერსონაჟს გამოყოფს ჩვეულებრივი ადამიანებისაგან და მას არაჩვეულებრივ სახეთა გალერეას განუკუთვნებს. მხატვრული სახე აქ რუსთაველისათვის დამახასიათებელ ჰიპერბოლაშია გადასული.

რუსთაველისათვის არ არსებობს გაქვავებული სახე. მის მიერ დახატული ტიპები მუდამ მოქმედებაში არიან. პერსონაჟის სახე რომ ახალგაზრდა დაგვიხატოს, ალვის ხეს ზოგჯერ ალვის შტოს სახეს აძლევს:

ვარდი ჰნებოდა, ღვრებოდა, ალვისა შტო ირხეოდა.

სახის მოქმედებაში, დინამიკაში დახატვისას რუსთაველი არჩევს ისეთ სიტყვიერ მასალას, რომელიც ესთეტიკურადაც მიმზიდველია. თანაც ამ თვისების აღმნიშვნელი არსებითი სახელი ზმნურ ფორმაში გადაჰყავს, რომ საგანი მოძრაობაში წარმოგვისახოს მისი პირველადი სურნელების შენარჩუნებით. ფრიდონისკენ მიმავალი ავთანდილი სწორედ ამ თვალსაზრისით ჰყავს დახატული:

ნახვა მჭვრეტელთა ახელებს, ტანი ღერწამობს რხევითა.

პერსონაჟის მთლიანი სახის გადმოცემისათვის რუსთაველს გამოყენებული აქვს ვარდი, მზე, მთვარე, ლომი, ნათელი თავიანთი ეპითეტებით, რომლებიც პერსონაჟის სხვადასხვა მდგომარეობას ასახავს. მაგალითად, უფრჰვენელი ვარდი (მოდინ, ნახე ვარდი შენი უფრჰვენელი და დაუმჰნარი), უღამო ნათელი (თინათინს ჰკადრა შერმადინ, ნათელსა მას უღამოსა), უღრუბლო მთვარე (ანუ ცით მთვარე

უღრუბლო შუქთა მოჭფენდეს ქვე ბარად), შუქ-მოიფე მზე (ლომისა მსგავსო ძალ-გულად, მზეო შუქ-მოიფეო), შუქ-მონაენი მთვარე (გამოჩნდა მთვარე ნათლითა გარე შუქ-მოწანაენითა), შუქ-ნაკიდები მზე (გათენდა. ბანად წავიდა მზე, სოფელს შუქ-ნაკიდები), შუქ-ნაფენი მზე (ტარიელ უთხრა სიცილით, მან მზემან შუქ-ნაფენამან) პერსონაეებს გვიხატავს ლალ მდგომარეობაში. ეპითეტები, რომლებიც პერსონაეის მეტაფორებს მიემართება, მხატვრულ სახეს დასრულებულ ფორმას აძლევს. ესაა რუსთველისეული მანერა პერსონაეის პორტრეტის ხატვისა. არა ნაკლებ ოსტატობას ავლენს პოეტი სულიერი ტკივილების ფონზე გმირთა სახის დახატვისას. მცხრალი მთვარე (მთვარესა მცხრალსა ვარსკვლავმან ვითამცა ჰკადრა მტერობა), უფერო-ქმნილი-ვარდი (უფერო-ქმნილი მინახვან ვარდნი და ისი იანი), ფერ-მიხდილი მთვარე (ავთანდილ ასმათს უსტარი მისცა მისისა ზრდილისა, ალვისა შტო-დამქნარისა, მთვარისა ფერ-მიხდილისა), ფერ-ნაკლული ვარდი (რა მოჭშორდის, ვერ-მჭვრეტელმან ვარდი შექმნის ფერ-ნაკლულად), ფერ-ნამკრთალი ლომი (მისთვის გაჭრილი მინახავს, წევს ლომი ფერ-ნამკრთალი სად), შუქ-მკრთალი ვარდი (ვბოვე ვარდი მოყვითანო, შუქ-მკრთალი და ფერ-მიხდილი), შუქ-ნამკრთალი მთვარე (გვითხარ, რა არის წამალი მთვარისა შუქ-ნამკრთალისა) რეალური ფერების უჩვეულო შეხამებით დიდი სიზუსტით გვიხატავს პერსონაეტა მთლიანპიროვნულ სახეს სულიერი დეპრესიის მომენტებში.

მაღალი მხატვრული ოსტატობით ხატავს პოეტი სხეულის ცალკეულ ნაწილებს. ამ მხრივ მისი მხატვრული სახეების ძირითად ელემენტებს შეადგენენ: ბროლი, ბროლ-ბალახში, ბროლ-ვარდი, გიშერი, ვარდი, ლალი, ნუში, ძოწი, მარგალიტი. მხატვრული სახის კომპონენტებად ეგვევ სიტყვები აღმოსავლურ პოეზიაშიც გვხვდება. მაგრამ რუსთაველის, როგორც გენიალური მხატვრის, ორიგინალობა ისაა, რომ ამ სიტყვებთან სხვა ლექსიკის შეხამებით სავსებით განსხვავებული მხატვრული სახეები შექმნა, სახეები, რომლებიც თავიანთი შინაგანი ელვარებით დღემდისაც თვალსაჩინოა.

ე. წ. აღორძინების ეპოქაში „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტური ნორმების მიხედვით იქმნებოდა მხატვრული ნაწარმოებები. სპარსული ლიტერატურის გამოჩენილი მკვლევრის დ. კობიძის აზრით, „როსტომიანის“ გამლექსავი „საბაშვილრ, მხატვრული ფერების შერჩევისა და შედარება-მეტაფორების განლაგების თვალსაზრისით, რუსთაველის გავლენას უფრო განიცდის, ვიდრე სპარსული პოეზიისას. ამიტომაც „როსტომიანის“ გმირების შემამკობელ ფერთა შორის რუსთაველის პოეტური ფერებიც გამოსტყვივის.

ასე, მაგალითად, „როსტომიანში“ თვალეები გარდა „ნარგიზისა“, „მელნის ტბებთან“ და „მელნის მორევეთანა“ შედარებული („მელნის ტბათა ნაგუბარი თვალთა ცრემლი იღვრებოდა“, სტროფი 1050₃; „ტანი მიუგავს საროსა... თვალნი მელნისა მორევსა; მართ ცისკრად დასადაროსა“, სტროფი 1250₄), ისევე როგორც „ვეფხისტყაოსანში“ („მელნისა ტბათათ იღვრების სავსე სათისა რუბები“, სტროფი 1146₃; „შიგან მელნისა მორევსა, ცურავს გიშრისა ნავი საღ“, სტროფი 1253₂ და სხვა).

„როსტომიანში“ ბაგე „ძოწთან“, ხოლო კბილი „მარგალიტთან“ ან „ბროლთანა“ შედარებული („ბაგენი სამოთხეს უგავს... კბილნი მარგალიტს წყობილსა, ძოწსა, აყიყსა ზიარი“, სტროფი 1252₃; „ზურაბ იკბინა ბაგესა, ძოწსა ბროლისა კბილითა“, სტროფი 1671₁), ისევე როგორც „ვეფხისტყაოსანში“ („შუა ძოწსა და აყიყსა სჭვირს მარგალიტი ტყუბები“, სტროფი 1146₁; „ვენახე ძოწსა მარგალიტი გარე ტურფად მოემაზრა“, სტროფი 536₃; „ვარდი გააპის, გამოჩნდის მუნ ბროლი გამომჭვირალი“, სტროფი 1292₄ და სხვა).

„ვეფხისტყაოსნის“ გავლენით („მელნისა ტბათა მიჯარვით ბურავს გიშრისა ჭერითა“, სტროფი 1009₄; „ქალი ტირს და ცრემლსა აფრქვევს, ხრის ყორნისა ბოლო ფრთათა“, სტროფი 46₄) „როსტომიანში“ თვალ-წარბი „გიშერთან“ (შავნი გიშრისა თვალ-წარბნი როდამს შვენოდა წყობილი“, სტროფი 1359₃) და; აგრეთვე, „ყორნის ფრთასთანა“ შედარებული („ვით ნახო მისი თვალ-წარბი, ბრძანებ თუ: „ყორნის ფრთე არი“, სტროფი 1252₁)¹.

¹ დავით კობიძე, შაჰ-ნამეს ქართული ვერსიების სპარსული წყაროები, თბილისი, 1959, გვ. 128—129.

ჩვენ ვერაფერს დაეუმატებთ ამ მსჯელობას, თუნდაც იმიტომაც, რომ მისი ავტორი სპარსული წყაროების საკითხში ფრიად კომპეტენტურია. დ. კობიძის შრომიდან ამ დიდი ამონაწერის მოყვანა იმისთვის გახდა საჭირო, რომ ნათელგვეყო რუსთველისეულ მხატვრულ სახეთა განსხვავებულობა სპარსული პოეზიის ფრაზეოლოგიისაგან, მიუხედავად იმისა, რომ მათი ზოგიერთი კომპონენტი ერთგვაროვანია.

რუსთაველს არ აკმაყოფილებს ერთი რომელიმე მხატვრული გამოთქმა; მაგალითად, „შავი წამწამი“. ამ ფერის რომელობის მიხედვით იგი თვით საგანს იყენებს თვისების აღმნიშვნელად და სხვა საგნების გამომხატველ სიტყვებთან მისი დაკავშირებით ქმნის უმშვენიერეს მხატვრულ სახეებს. ეს სახეები ამოურწყველია თავისი მრავალფეროვნებით. გიშრის სარი (კბილთაგან შუქი შეადგა ზედან გიშრისა სარებსა), გიშრის სატები (სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები), გიშრის საყე (ბროლისა ველსა სტურფობდეს გიშრისა მუნ საყენია), გიშრის ტალა (სულნი გაიქცეს, მოდრიკა თავი გიშრისა ტალამან), გიშრის ღარი (მუნვე წვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ღარი სად), გიშრის შუბი (შიგან სისხლისა შორევსა ეყრდნის გიშრისა შუბები), რაზმი ინდოთა ტომისა (ტარიელ შეკრთა, შეიძრა რაზმი ინდოთა ტომისა), გიშრის ტევრი (სისხლისა ღვარამან შეღება წითლად გიშრისა ტევრები), გიშრის ჭერი (მელნისა ტბათა მიჯარვით ჰბურავს გიშრისა ჭერთა) შავ წამწამთა სინონიმური მხატვრული სახეებია. გიშრის ტბა (მელნად ვიხმარე გიშრის ტბა და კალმად მენარხეული), მელნის ტბა (მელნისა ტბათა მიჯარვით ჰბურავს გიშრისა ჭერთა), მელნის ტბის თვალი (მე შემომხედის ლამაზად მის მელნის ტბისა თვალითა) შავ თვალთა განუმეორებელი მეტაფორებია. გამომჰვირალი ბროლი (ვარდი გაპის, გამოჩნდის მუნ ბროლი გამომჰვირალი), ტყუბი მარგალიტი (შუა ძოწსა და აყიყსა სკვირს მარგალიტი ტყუბები) კბილთა მეტაფორებია. გიშრის წნე-

ლი (ნუშნი გააპნა, შეიძრნეს სათნი გიშრისა წნელითა) გადატანით წარბებს აღნიშნავს.

გმირთა პირისახე რუსთაველს გადმოცემული აქვს საკუთარი ფრაზეოლოგიით, რომელიც შეტოლებულია ვარდის ბაღთან (ამაღ ტირს, ბაღი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა) და ვარდის ველთან (ვარდისა ველსა ფონია). პირისახე აქ წარმოსახულია ბუნების ულამაზეს და უმშვენიერეს საგნებთან მიმართებაში. უსულო საგანთა ფერის მიხედვით აქვს დახასიათებული პოეტს სხეულის სხვადასხვა ნაწილი. მაგალითად, ლალის გახეთქა (გახეთქა ლალი, გათლილი ანდამატისა კვერითა), ძოწის გაპობა (გალიმდის, ძოწი გააპობს, კბილთაგან ელვა ჰკრთებოდა), ძოწის კარი (მათ მარგალიტი უჩვენის ძოწისა კარმან ღიამან), სათის შეძრვა (ნუშნი გააპნა, შეიძრნეს სათნი გიშრისა წნელითა), მაგრამ ყველა შემთხვევაში ამ საგანთა ფერი შუქსა და ელვარებას ჰფენს მათი მიმართების ობიექტებს.

ტანის ნაწილთა დინამიკურად წარმოსახვის მიზნით რუსთაველი მიმართავს ერთ სპეციფიკურ ხერხს, რომელიც მხოლოდ მისთვისაა დამახასიათებელი. ესაა მხატვრული სურათის შექმნა ბუნების მოვლენათა ფონზე. ბუნება რუსთაველისათვის პოეტური ჩანაფიქრის სრულყოფის შინაფორმაა. დიდმა პოეტმა თავისი გმირების სახის გარეგნობა, მისი გამომეტყველება, მისი სტატიკური თუ დინამიკური მდგომარეობა ბუნების საგნებისა და მოვლენების მრავალსახოვნობაში გამოგვივლინა. ამ თვალსაზრისით შექმნილ მხატვრულ სახეებსა და სურათებს ჩვენს ერთ შრომაში სახე-პეიზაჟი ვუწოდეთ. ცრემლის სეტყვა და ვარდის ზრობა (ცრემლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს, წამწამთაგან მოქრის ბუქი), წამწამთა ნიავი (მისთა წამწამთა ნიავი ქრის, ვითა ქარი არავი) ისეთი უძლიერესი მხატვრული სახეებია, რომლის საბადლოს ძებნა რუსთაველის წინამორბედ და თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურაში თვით გავლენებს მოტრფიალე მკვლევარებსაც გაუჭირდებოდათ. არა ვგონია

თავისი სურათოვნებით პარალელი დაეძებნოს რუსთაველის ტაეპს, რომელიც მხატვრულ სახეთა და სურათთა სისტემას ქმნის:

ვარდისა ბაღსა უჩრდილობს ჩრდილი წამწამთა ქოხისა.

ვარდის ბაღი (პირისახე), უჩრდილობს, ჩრდილი წამწამთა ქოხისა დიდებული სახე-პეიზაჟებია, შედგენილი რეალური და ესთეტიკური განცდების აღმძვრელი ლექსიკისაგან. „უჩრდილობს ჩრდილი“, როგორც ვერბალური ალიტერაცია, ამ სახე-პეიზაჟს ფერადონებასთან ერთად (ჩრდილის დაფენის ნიუანსი) მუსიკალურ ხმოვანებასაც აძლევს და, ამრიგად, ასახვის ობიექტს რეალურად წარმოსადგენი ემოციური თვისებებით ამკობს.

გმირთა სულიერი ტკივილების, ადამიანურ განცდათა მძლავრ მხატვრულ სახეებში გადმოცემის მიზნით რუსთაველი წარმოსახვის რეალისტურ ფორმებს მიმართავს. „ვეფხისტყაოსანში“ ბევრია ისეთი ფრაზეოლოგია, რომელიც გმირთა მწუხარებას რეალურად ხელშესახები ლექსიკით გადმოგვცემს. მაგალითად: ას-ნაკეცი ცრემლის გარდმოცვივნა (ქალსა ცრემლი გარდმოსცვივდა ას-ნაკეცი, ბევრის-ბევრად), სისხლის ცრემლთა ტბა (მუნ დაადენდეს ნაკადსა სისხლისა ცრემლთა ტბისასა), სისხლის ცრეპლი (მზე ტირს სისხლისა ცრემლითა, ზღვისა-ცა მეტის-მეტითა), ცრემლთა გარდმოცვივნა (თვალთა ცრემლნი გარდმოსცვივდეს), ცრემლთა გარდმოწვიმება (ყოლა სიტყვა არ მომიგო, ოდენ ცრემლთა გარდმოსწვიმდა), ცრემლით თოვნა (დადუმდი, ვარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ ითოვნების), ცრემლის გუბე (შინა შევიდი, მას წინა იდგის ცრემლისა გუბებე), ცრემლის სეტყვა (ცრემლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს), ცრემლის ფრქვევა (ქალი ტირს და ცრემლსა აფრქვევს, ხრის ყორნისა ბოლო-ფრთათა), ცრემლის წვიმა (ნარგისნი ქუხან, ცრემლსა წვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა), ცხელი ცრემლის გარდმოთოვა (თვალთა ვითა მარგალიტი ცრემლი ცხელი გარდმოთოვა), ცხელი ცრემლის წყარო (მან არა გვითხრა, გა-

უშვა წყარო ცრემლისა ცხელისა). ეს ფრაზე-
ოლოგიური ერთეულები არსებითად ერთმანეთის სინონიმებს
წარმოადგენენ და რუსთაველის გმირთა გულის ტკივილებს
მრავალფეროვან ფორმებში წარმოგვისახავს. თანაც თითოე-
ული მათგანი გარკვეული მხატვრული ნიუანსის შემცველა.
მაგრამ რუსთაველი არ კმაყოფილდება ამ ხელშესახები ლექ-
სიკით. ამავე მოვლენის გამოსახატავად იგი მიმართავს მეტა-
ფორიზებულ სახეებსაც, რომლებიც მხატვრული აზროვნების
უმაღლეს საფეხურს გამოგვივლენს. ასეთი სახეებია: ბრო-
ლის სეტყვა (ბროლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს,
ტანსა მქვერსა ათრთოლებდა), ბროლის წვიმა (ნარგისთათ
წვიმა ბროლისა წვიმს, ვარდი ნაწვიმარია), გიშრის
ტევრის გუბება (გიშრისა ტევრსა აგუბებს, ვარ-
დისა ველსა ფონია), ნარგისთათ ნაგუბარი ცრემლი (დაგრჯი
და დენა ცრემლისა ნარგისთათ ნაგუბარი-
სა), ნარგისთა ქუხილი (ნარგისნი ქუხან, ცრემლსა
წვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა), ფიფქის გაწყალება (ღვა-
რმან, ზედათ მონადენმან, გააწყალნა ფიფქნი თხე-
ლნი), ფიფქის დათონა (ახალმან ფიფქმან დათონა,
ვარდი დათრთვილა, დანასა), ფიფქის თხელება, ფიფქის ნასე-
ბა (ტარიელ არის დაღრეჯით, ფიფქი ნასდების,
თხელდების). ყველა ესენი განზოგადებულად წარმო-
გვისახავენ პერსონაჟთა სულიერ ტკივილებს, გაძლიევნ/მათს
დახასიათებას შემციირებული ან გაძლიერებული სახით ავტო-
რის მხატვრული მიზანდასახულობის შესაბამისად.

რუსთაველის ოპტიმისტური მსოფლმხედველობა შუქისა
და ელვის ფენითაა გასხიოსნებული. ელვათა ფენა (გაკვირ-
დეს ყოვლნი მხედველნი მისთა ელვათა ფენასა), ელ-
ვათა შუქი (ვუქვრიტეთ, მისთა ელვათა შუქნი ძლივ
გავიცადენით), ელვის შედგმა (მოსრულთა პირსა შეადგა
ელვა მისისა პირისა), მზის მიფენა (მიეფინების
მზეველად), მზის შუქთა შემოდგომა (მზემან შუქ-
ნი შემოგვადგნა, ღამე ბნელი გაკვითენდა), მზის ცი-
აგი (თვალნი მქვერეტელთა, ვით მზისა ციაგსა, დაე-
ლონების), მთვარის მოვანება (უგავს პირისა სინათლე მთვა-

რისა მოვანებასა), შუქთა მიფენა (მზენო, თქვენ შუქნი მიჰფინეთ, ჰაი, რა ავი დარია), შუქთა შემომოსა (შემომოს შუქთა მისთა, ნათლად გარე მოივანებ) და სხვა მრავალი „ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟთა საზნაურლო, ლად განწყობილებას გამოხატავენ.

როგორი ბუნებისაა ეს ფრაზეოლოგიური ერთეულები? მზე, მთვარე და მნათობები მხოლოდ რუსთაველის კუთვნილება არაა. იგი გვხვდება სასულიერო მწერლობაშიც. სასულიერო მწერლობის თვალსაზრისით, მზე, მთვარე და საერთოდ მნათობები საღმრთო ნათელთან შედარებით აჩრდილებად მოჩანან. „იოვანეს გამოცხადებაში“ ვკითხულობთ: „და ღამე არა იყოს მუნ, და არა საკმარ იყოს ნათელი და მზე, რამეთუ უფალმან ღმერთმან განანათლნეს იგინი, და სუფევდენ უკუნითი უკუნისამდე“ (22,5).

მზე და ვარსკვლავები, როგორც ბუნებრივი მნათობები, სასულიერო მწერლობის თვალსაზრისით საკუთარი სინათლით კი არ ბრწყინავს, არამედ ღმრთის მოცემული ნათელით. ღვთიურ მოვლენებს სწორედ ეს რელიგიური ნათელი მიემართება და არა ხილული მზე:

„შვდთა ვარსკულავთა შვიდთა მათ ეკლესიათა იტყუს ქუემორე და მახული ორპირი არს რისხეა მისი ურჩულოთა ზედა, რომელი-იგი უმახკლმს არს ყოველისავე მახლისა, ხოლო პირი მისი, ვითარცა მზე, ბრწყინავს არა ხილულითა ნათლითა. არამედ საცნაურითა, რამეთუ მზე არს იგი სიმართლისა და ძალითა და ჭელმწიფებითა თვისითა ბრწყინავს და არა ვითარცა ხილული ესე მზე, რომელი ღმრთისა მოცემულითა სინათლითა ბრწყინავს, — არამედ იგი, ვითარცა ღმერთი, თვისითა ჭელმწიფებითა ნათობს“ (თარგმანება იოვანეს გამოცხადებისა, 1, (16)).

რუსთაველის მხატვრული ფრაზეოლოგია ხილული მზისა და მთვარის შუქით მიეფინება უთვალავი ფერით გაშლალ ქვეყანას და ამ ქვეყნის მკვიდრთ. დიდი მგოსნის მხატვრული ფრაზეოლოგიის წყაროს წარმოადგენს ამქვეყნიური ცხოვრება, მისი თვალწარბეცვი ბუნების საგნები და მოვლენები. რუსთაველის ესთეტიკური წარმოსახვისათვის მხოლოდ ეს ენობრივი მასალა როდია რეალური ხასიათის. ამ მასალისადმი თვით

პოეტის დამოკიდებულებაა რეალისტური. ადამიანის სულიერი განცდები რუსთაველის ფრაზეოლოგიაში ბუნების დიდებული სურათების ფონზე გამოვლენილი და თვით ბუნების მოვლენებიც ადამიანებთან განუყრელ კავშირშია წარმოსახული. ამიტომაც „ვეფხისტყაოსანში“ ადამიანები და მათი განწყობილებანი ასე ბუნებრივი და თვით ბუნებაც ამიტომვე ადამიანური თვისებებით აღბეჭდილი.

აბჯრის ჩხარი: მონანი მიდგეს, მივიდეს, გახდა აბჯრისა ჩხარია 91,1; აბჯრის ჩხერება — რა გახვიდოდუ, გუშაგთა ესმის აბჯრისა ჩხერება 1384,1; აბჯართა ჩხერა — წინა ვერავენ დაუდგის, აბჯართა ჩხერა გაუქდა უმე 2411,3.

აბჯრის ჩხარება: ნ. აბჯრის ჩხარი.

აღამის ტომი: ეგრეცა ჰამა მოუნდის აღამის ტომთა წესითა 192,2; აღამის ტომსა ამპარტაენობითა სიტყუასა არავის მიუგებს ვისრ., 78, 11; არ იხსენოს მას წინაშე აღამის ტომთ მონაძევი ომ., 333,3; აღამის ნათესავი—და ინებე შენ შობაჲ საშოასა გან უბიწოასა ცხოვრებისა თვს აღამის ნათესავისა შეცთომილასა შინჩხ., 11, 14; ვერ იქნების უმეჭუფთოდ ნათესავი აღამისა უმე 1400,4; ყოველსა კაცსა თვალი მათზე დავერჩა, რომ აღამის ნათესავი მათ უკეთესი არავის ენახა რუს., 512,17; აღამის თესლი — აღამის თესლი სხვა ერთი მე ვერა მკობდა ვერთა ჩ., 529,1.

აბრთა მუხილი: ხმა ზახილისა მათისა ჰგვანდა აერთა ქუხილსა 1009,2; უწყებულ იყო შენ, მეფე, ვინ შემოსნის ცანი ღრუბლითა და ქუხნ ქმითა ჰაერისათა მრ., 107,10.

აბი ბედი: მაგრა ავის ბედისაგან ჩემი რამცა გამიკვირდა 836,4; თავსა ესტიროდი, ვიტყოდი ბედითა მეტად ავითა 397,3; ღმერთი შერისხდა ზააქსა, ავს ბედს მოელის, არ კარგსა უმე 83,2; ჰირი ლხინად შემცივალა, ავმან ბედმან დაიძინა ომ., 149,2; ჩემს ავს ბედს მისი კეთილი დღე მინდა შორ გააშოროს არჩ., 1, 189, 447,3.

აბი ძაბი: ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა, გულსა 30,4; ავსა კაცსა ურჩევნია, ავსამცა ჯან აღრე სცნობდა 747,4.

აბი მასპინძელი: ესე სიტყვაა ავისა მასპინძელისა 1372,1.

აბი მოყვარე: არ ავი გესვა მოყვარე, ჟამი თუ მომხედეს ჟამისად 627,1; ავი მოყუასი — რად სძებნე ამა მგზავრობაშიგან და ავსა მოყუასსა შეესწარ ვისრ., 247,24.

აბი ნიტხვა: ავსა კაცსა ავი სიტყვა ურჩევნია სულსა, გულსა 30,4; რა ესე სიტყუა ესმა ვისსა, აშფოთდა, ავინა, კუშტად ავი სიტყუა მიუგო ვისრ., 88,19; თავი მომკეთეთ, — ასეთსა ავს სიტყუას ნუ მეუბნებო უმე 5563,2.

აპის მამნელი: ცრუ და მუხთალი სოფელი მიწყიე ავისა მქმნელია 332,3; ბედი უბედო ჩემზედა მიწყიე ავისა მქმნელია 1163,2; იგი ჯალოა, ავისა მქმნელი, ავისა მოქმელი ვისრ., 192,33; მათი ფესვი, საძირკველი, ავის მქნელი, ამო-
აგდე **შენ** 1854,2; ჩაგვრია ეშმაკი ავის მქნელია **ომ.**, 222,4; არ არის იგი მეკობრე და არცა მქნელი ავისა **მთ.**, 612,3; ბოლოდ ვასინჯეთ ნაქნარი სოფლისა ავის მქნელისა **თან.**, 2130,4; იერო-
ბამის, ბილწთ შეპყრობა მის, სახედ დაედვა ყოვლს ავის მქნელ-
სა **არჩ.**, 1, 230, 27,2; ავის მოქმედი — ეგზომი ავი კაცია და ავი-
სა მოქმედი, რომელ მისთუის შემკუდარი და მისი საკუთარი ესრე
გაწირაო ვისრ., 220,8; ყოვლის კაცის საძაგელო, სულ მოქმედო
ავისაო **არჩ.** 11, 245,3.

აპის მამნელთა დაშინება: ავთა მქნელნი დააშინნეს,
კრანნი ცხვართა ვერ უწოდეს 1582,3.

აპის მნა: თუ მალისებ განკითხვასა, ავი არა არ მიქნია
524,3; მე ავი მიქმნია და შემციოდებია, შენ კარგი ქმენ და
შემინდე ვისრ., 244,6; გულისაგან გაიშორე ავის ქნანი **შენ**
2447,1; ავის მოქმედება — ნუთუ მაგათია რჯულწმიდობით ავის
მოქმედება ვითაც გაქრა, ეგრეთ სახელიც მისი დაიკარგოსო
რუს., 214,34.

ალაფის აღმბინება: გავგზავნენ ყოვლენით ლაშქარნი, ალაფი
ივალებინე 448,1.

ალვა მორჩი: ღმერთმან ქმნას და კვლაცა ვნახო ალვა მორ-
ჩი, ვანაზარდი 657,4.

ალვის დაშნება: მე ნუთუმცა შემოვბრუნდი, ალვა ჩემი არ
დაქნა ხე 155,3.

ალვის მორჩი: ტარიელსცა უსალამეს, მას ალვისა მორჩისა
ვით ხეს 1410,1; ცისკრობს მოხედვა, მოკლის, მო, ხედვა ალვისა მორ-
ჩითა რტოთა მორჩევად **თ.**, 40,10; ჰგავს ედემით აღმოსრულსა,
ალვის მორჩისა ტანად სრულსა **შენ** 1319,2; ალვის ნორჩი—შენ
პატრონი არსთა მზე ხარ ქვეყანისა მორეული; ალვის ნორჩი,
ცისკრის ვარდი, მუშესურნელი ამბრეული, **ჩ.**, 266,2.

ალვის სულის შნობა: ეყნოსა სული ალვისა, ქართა-
გან მონატაცისა 224,3.

ალვის ტანი: ეპოვე ხე, ტანი ალვისა 687,3; ჩემი სთქვა:
სხვათა მიხედოა იგი ალვისა ტანითა 1289,2.

ალვის შტოს რხობა: ვარდი ქნებოდა, ღვრებოდა, ალვისა
შტო ირხეოდა 943,1.

ალვის ხე: მჩქეფრად სისხლისა ნაკადი მოსდის ალვისა ხი-
საგან 1135,3; მათ ერთობ ისიყუარულეს, ისხდეს, ალვისა ხე
ვითა **შენ** 1361,3.

ალთაბან გულის ღაფვა: დღენი გამოხდეს, მე გული უფრო
 როგორ დამწვეს კვლა ალთა 354,1.

ალის ღება: მის ქალისა სიბრალული ამანთებს და მიღებს
 ალსა 1234,1; თქვა „მაშინვე მზესა ჰგვანდა, აწ მედების ვის-
 გან ალი“ 316,4; იგი იკურებს უკულმავე, ედებოდეს ამით აღ-
 ნი 1559,3; მედება ალი, გულსა ბრკყალი, არა მაქვს შეება ბე-
 ხიკი, 49, 5, 2; შერო შენსორე ნავთა თლილებსა, მართმევს ძალებსა, მი-
 დებს ალებსა დ.თუმ., .100,8; ალის სახმილის ღება— იგი მუნ
 იყვის, მედების ვისგან სახმილი ალისა 322,4; სახმილის
 ღება — მზერო, სახმილი გვედების შენგან ალისა 1145, 2; ვინ
 არ ყოფილა მიჯნური, ვის არ სახმილინი სდებიან 867,1; ამად
 მედების სახმილი, გულსა ეცხელა, ებავთა 1496,4; რასთვის
 შეიქნა უბადო, აწ რა სახმილი სდებიან ბ.-გულ., 752,2; მუ-
 დამ . სახმილი მედების, ალი შეხვევის დავისა თბ., 331,2;
 ცეცხლის ღება — მაგრა დამალე, არ გაჩნდეს შენი ცეცხლისა
 კვლა ღება 718,3; ფატმან ეპედა თავისათვის, ამად ცეცხლისა
 კვლა იღებდა 1239,2; ორთავე ცეცხლი სდებოდა 911,1;
 ცოტად ეგრეცა დაუვებს, ცეცხლი რაზომცა სდებოდეს
 913,3; იგი მთვარე ჩემი იყო, მით მედების ცეცხლი მდავად
 623,3; მის ყმისა ცეცხლი მედების, 724,1; 990,1; მე რომე
 ცეცხლი მედების, არ ნაგზებია კვესითა 916,2; აწ გაყრისა მო-
 ნლოდნესა ედებოდა ცეცხლი, სწვიდა 1008,3; შენ მომასწარ,
 თურა შენგან მე უფრო მქირს ცეცხლთა ღება 1083,2; ჩვენ
 გვიჩვენა პირი თქვენი, აღარა გვწვავს ცეცხლთა ღება 1440,3;
 შემიყრისართ, აღარა გვწვავს ცეცხლთა ღება 1534,2; მე, გლახ,
 მარტომან რა ვუყო, მიბატებს ცეცხლთა ღებასა 1140,1; და-
 რამს უბრძანა, უთუოდ ცეცხლმან დამიწყო ღებაო 268
 1256,2; მის ანბავს ნუღარას მკითხავ, მისი ბრალი ცეცხლს მი-
 დებს რუს., 183,29; შორს ყოფნისა მგონებელსა უმისობა ცეცხლ-
 სა მიღებს ომ., 179,3; აწყა ვახსენებ დღესა მას, ოდითგან ცეცხ-
 ლნი მდებიან ჩ., 149,4; წადი და იყავ შშვიდობით, გეყოფა ცე-
 ცხლთა ღებაო, თ. 1, 12, 74,4; თუ ვინ თქვას შენი ჭბნება, ნუ
 ღამხსნი ცეცხლთა ღებასა არჩ. II, 104,4. მიძიმს ჩემი დაბა-
 ღება, ...სოფლისაგან ცეცხლთა ღება თბ., 370,2; გულს ალობის
 ღება — მითხრა: „ღლე ეგე სირცხვილად, მედების გულსა ალო-
 ბა“ 367,1; გულს ალის ღება — მქერეტელთა და გამგონელთა
 ედებოდა გულსა აღნი მთ., 254,4; მწუხარებისა სახმილი მე-
 დების გულსა ალები თ. 1, 96, 290,2; მოშორდა სული, გა-
 შექცა, გულსა მედების ალები საბა, II, 261,27; გულს
 სახმილის ღება — იქი ვერ მივალ, მრცხვენიან, გულსა სახმილი
 ღებულა 1497,2; ვეღარ გაუძელ... შექირებებისა ცეცხლთა და გულ-
 სა სახმილითა ღებასა თ. 1, 23,68,3; შეილო, არ იცი რაზომცა
 გულთა სახმილი მდებია საბა, II, 154, 21; გულს ცეცხლის
 ღება — ვიგონებდი, ცეცხლი უფრო მედებოდა გულსა

ალვად 362,2; მას გულსა ცეცხლი ედების **შეშ** 4044,1; კაცს ვიცა ვულსა საყვარლის ცეცხლი ედება სურვილთა, ის ენას ველარ დაიკერს არჩ. I, 168,268,1; დამაშვარალსა წყაროთათვის გულსა ცეცხლი ედებოდეს ვახტ., 15,40,2; ლონის ძებნა რას უშველის? მე მედებოის ცეცხლი გულად **შეშ** 4677,3.

ალის ღების ღმრთობა: მისმანვე ცრემლმან დაუესის, ვის ედებოდა ვის ალი 1279,2; ცეცხლის ღების ღახება — ოდესცა სწადდეს, დამივისნეს ამა ცეცხლისა ღებანი 1465,3; ცეცხლის ღების განქარება — მოწყალემან განმიქარვა სამუდამოდ ცეცხლთა ღება ომ., 183,3.

ალის მრღება: კვლა საბრალოდ ამიტორდა, კვლა მოედვა ამით. ალი 563,2; წაეიდა, სალიმს მიმართა, მით რომ მოედვა ალია **შეშ** 323,2; გარდისხუწა, ველარ ენახეთ, მას მოედვა ცეცხლებ ალი ფეშ., 519,3; მომინდა საწყალთ ტრფიალთა ცეცხლი მოუდვა, ალები ვახტ., 10,6,1; ცემა იგი დააეიწუა, კვლავ მოუდვა უფრო ალი ბესიკი, 153,30,3; ალის მოგზავნა — შენ გამხადე დასაწყავად, გარ მომეგზნა მე აქ ალი არჩ., II, 390,4; სახმილის მოღება — ვიყო მამედვა დღეს იქით სახმილი მოუთმინარე თ. I, 66, 53,4; მეტის წყენითა სახმილი უშრეტი მოედებოდა არჩ. I, 161,205,2; ძის დასჯისათვის დედასა მიხვდა საქმილის მოღება გურ. 39,90,2; სახმილის მოცილება — სახმილი მოქოღება, თვალნი მზერისდა მიიკერის არჩ., I, 209,624,2; ცეცხლის მოღება — შენი ცეცხლი შეცა ცეცხლად მომედების 742,1; დიაცა და ყმაწვილებსა ცეცხლს მოუდებ, ვითა ბზესა **შეშ** 1569,3; იოსებს ესმა, მოედვა ცეცხლი, სირცხვილთა ალები თ. I, 72,101,1; დაუდგათ რამაზანი და ჩვენგან ცეცხლისა მოღება არჩ. II, 919,4; მომინდა საწყალთ ტრფიალთა ცეცხლი მოუდვა, ალები ვახტ., 10,6,1; ძილო, ძნელად სოფელს კპოვებ, ცეცხლს მოგიდებს, დამწველია დ. თუმ., 102,8; ცეცხლის მოცილება — სეედისა ლაშქარი შემომიხდება, სურვილისა ცეცხლი მომეკიდება დ. თუმ., 31,3; ცეცხლად მოღება — მათთა შემბმელთა დახოცენ, მართ ცეცხლად მოედებია 1287,4; ნუმკავინ მიჯნური გულის ურჩია, რომელ მისი ურჩობა გულსა ცეცხლად მოედებოდეს ვისრ., 159,1; ხანგრძლად სხვათა კართა ყოფა კაცსა ცეცხლად მოედება არჩ. II, 1055,1; გულს ალის მოღება — დაღამდა. ზააქ დაღონდა, გულსა მოედვა ალია **შეშ** 88,1; მზე ვიხილე კუბოს მქდომი, მან მომიდვა გულსა ალნი მთ., 450,4; გულს ალის ჩაგზნება — მეფეს რა ესმა ამბავი, გულსა ჩაეგზნო ალია **შეშ** 325,1; გულის აღტყინება — ნეტაი, რაცაღა შეილი მეყოლა, ქვეყანისა ბირი არ ენახა და მე მისის სიყვარულითა გული არ აღმტყინებოდა საბა, II, 51,20; გულს ცეცხლის მოღება — ვიროს მგზებარე ცეცხლი მოედვა გულსა ვისრ., 60,27; მას მოედვა გულსა ცეცხლი **შეშ** 1627,2; აწ გაყრისა მგონებელსა

გულსა ცეცხლი მოედების ომ., 172,3; თქმა ვერ ძალ-ედვა სიტყვისა, გულს ცეცხლი მოედებოდა შთ., 1187,4; რა ემისაგან მშობელთ ესმა, გულსა ცეცხლი მოედების თ. I, 30,48,1; ბარამს მამისა სიკვდილი გულს ცეცხლად მოედებოდა შთ., 42,1; გულს ცეცხლის ჩაგზნება — დიდისა სირცხული-საგან გაწითლდა და გულსა ცეცხლი ჩაეგზნა ძმისა სიყუარულისათვის ვისრ., 40,29; ასეთი ცეცხლი ჩამეგზნო გულსა ჩემსა, რომე გენისაგან უმწარეაი რუს., 387,9; გულად ცეცხლის ჩაგზნება — ნახეს დევთა, ეუცხოვა, მათ ჩაეგზნა ცეცხლი გულად შენ 2295,4; გულს ცეცხლის გზება — შეღებულ იყვენ შავითა, მათ გულსა ცეცხლი გზებოდა თ. I, 56,241,2; აწ რა კენა. შეილნი ჩემნი ესრე განმიქარევენ და ცეცხლი გულთა ჩემთა ააგზენ საბა, II₁, 213,16; გულს ცეცხლის შეგზნება — მითხრა რამე საიდუმლო, გულსა ცეცხლი მით შევიგზე შთ., 457,2; გულს ცეცხლის მოგზნება — ქათმის მოშორების ცეცხლი გულთა მოეგზნა საბა, II₁, 141,18; გულს ცეცხლის მოკიდება — ჯაგრიანი ერემლსა ღვრიდა, გულსა ცეცხლი მოეკიდნა შენ 65,3; ანაზღათ უცხოს — უცხოსა გულს ცეცხლი მოეკიდება არჩ. I, 177,343,2; გულს ცეცხლის დაქვესება — ვინცა უქერტდა, ტიროდა, გულს ცეცხლი დაეკვესოდა თ. I, 49,187,2.

აღლის საღმებელი: გამოუხუხენ და წავედით ჩემად საღებლად აღისა 334.2

აღლის სახშილის ღებბა: ნ. აღის დება.

აღლის შრებბა: ზენაარ, სულთა ნუ გამყრი, ამბითა შრეტდი ამ აღსა 391,2; სახშილის დავსება — ვერ დაივსებდა სახშილისა, იწვის ცეცხლითა ხშირითა 942,2; ფიცხლა დამივსე სახშილი შენ ჩემთა ცეცხლთა გზებისა 1257,2; ვითა დამივსო სახშილი, ეგრე მისიცა კმა დება 1456,4; მისთა მქერტელთა საქმილი, ცეცხლი დაევისოს მგზებელი შენ 1255,3; წამ ერთ ნახეთა დამწველი სახშილი დაევისებოდა ომ. 273,3; დამივსო სახშილი ამბაემან ვის-რამისამან თ. I, 63, 26,3; საქუმილის დაშრება — ამით მცირედითა ცრემლითა დაშრიტე საქუმილი იგი საუკუნოსა მის ცეცხლისაჲ მ. სწ., 136,21; სახშილის დაშრეტობა — მისსა შემყრელსა სახშილი ანაზღად დაუშრტებოდა ომ., 365,4; დაშრტის სახშილი ორთავე, რა ვარდმა ნახის, რა მინა თ. I, 62, 21,2; სახშილის დაშრება — არ დაუშრტო სახშილი, ვის შენს გამოსს ეკიდოს არჩ. I, 203,574,4; მით დამეშრტა საქმილი, რისგანაც გული მეწოდა გურ., 28,5,3; სახშილის შრება — რა მოგერევა, მაშინ იქს მისთა სახშილთა შრეტასა საბა, II₂, 113,9; სახშილის გამოწელება — გულს სახშილი გამოწელდა, პირი ვარდებრ აღუყვავდა არჩ. I, 217,693,1; ცეცხლის ვსება — დაგვიწყნარდი, გვიშველე, რა ცეცხლნი ავსენ 195,2; მისგან კიდე არვის ძალ-უც ამა ჩემთა ცეცხლთა ესება ჩ., 235,4; აწ შეიქენ

ცეცხლთა ვსებით არჩ. II, 953,4; მსწრაფლად მოიღებ, რასაც
 სთხოვ, მეც მომეც ცეცხლის ვსებანი ვახტ., 39,116,4; ცეცხ-
 ლის დავსება — დაიკისო ცეცხლი შემწველი მისითა მან მიზე-
 ზითა 211,4; ამისად ქმნამდის დამწველი ცეცხლი არ დამე-
 სებოდა 47,4; დარბაზს ვიშვებდი, დამეცსო ცეცხლი წვად
 მოუთმინებდი 382,2; მერამე, ცეცხლი დაუვსია, აღარა მწვეავს
 ვულსა მურად 152,3; აწ ვინლა დაავსებს გულისა ჩემისა ცეცხ-
 ლსა ვისრ., 362,19; მისთა მკერტელთა საქმილი, ცეცხლი დაე-
 სოს მგზებელი 268 1255,2; ძმაო, ჩემსა ცეცხლსა რა დაავ-
 სებს რუს., 245,16; აღსრულებოდა, ვეკვთ, რომე კვლავ ცეცხლი
 დაევესებოდა ომ., 343,4; გულსა, მისგან დადაგულსა, მუნვე ცე-
 ცხლსა დაუვესებდა შთ., 714,2; კირნი გაქვარდა, დაიკისო
 ცეცხლი მათისა მწველისა ჩ., 279,3; ჩვენ დაუვსოთ იგი ცე-
 ცხლი რომელიცა მას ედების თ. I, 31,56,3; რა ესე ესმა ამირას,
 ცეცხლი დაეცსო მწველები თან., 1341,3; ყმასა მას მზისა
 ნახვამა ცეცხლი დაუვსო ცხელია თ. II, 89, 727,4; ცეცხლის და-
 შრეტა—მერამე სულად მოაქცია, ცეცხლნი წყლითა დაუშრიტნა
 492,3; დაშრიტეს, ცეცხლნი რომე მწვიდეს 379,2; ცეცხლი
 კაცმან აღაგზნის და კაცმანვე დაშრიტის ვესტ., 43,4; დაუშრი-
 ტა ცეცხლი თვისი, რომელ-იგი აღაგზნეს მთავართა ერისათა სინ.,
 261,7; მისსა ცეცხლსა რა დაშრიტდა რუს., 20,22; და-
 უშრიტა ცეცხლი, გამთელდა სრულად გულისა წყლულობა ომ.,
 415,2; მან მიამბო ტყვის ამბავი, მას დაუშრიტე ცეცხლი
 მგზებრად ჩ., 639,3; ცეცხლის აღის დაშრეტა — მარხვანი სარწმუნო-
 ებით დაშრიტენ აღსა ცეცხლისასა სინ., 114,18; ცე-
 ცხლის შრეტა — რა შემომხედნის, შევხედნი, ცეცხლმან დამიწ-
 ყის შრეტასა 477,2; ძალი არ მქონდა ტყვე-ქმნილსა მე ამა ცეცხ-
 ლთა შრეტისა 482,3; აწ გაეხედით ბედისაგან ცეცხლთა
 შრეტით, კირთა ლხენით 1344,4; მე სიცოცხლე არ მეგონა,
 შენ მომესწარ ცეცხლთა შრეტად 890,3; გამიმრთელდა გული
 წყლული, აწვა დავეც ცეცხლთა შრეტად 1107,4; ომაინის
 გონებითა ცეცხლთა სკირდა არა შრეტად ომ., 311,3; ცეცხ-
 ლის დანეღება — მან სამართლით დაუნეღის მძლავრთა ცეცხ-
 ლი ვისცა სწვიდა შთ., 499,3; ცეცხლის ნეღება — მართალს მერტყვი
 თუ ცივი სიტყვითა ცეცხლსა ჩემსა ანეღებო რუს., 485,34.

აღის ცეცხლმებრ მოღვაძე: ვა, რად დაგვეწვენ, უცხომ უცხო რად
 მოგვიდეც ცეცხლებრალი 961,4; გულს სახმილებრ მო-
 ღვაძე — მეტად, გლახ, ჩემსა საბრალოს გულსა სახმილებრ
 მოედოს. არჩ. I, 189,445,2.

ალმასნი გული: მისსა ვით გასძლებს გაყრასა გული აღმასნი,
 წოთბილი 320,4.

ალმასნი ხრმალი: აქა ძეს... ჯაქვ-მუზარადი, აღმასნი ხრმა-
 ლი ბასრისა 1355,2.

ალუის ღაშლა: რა კმნეს, ალუა რაღ დაშალეს 971,2.

ალუის მორატება: ესე გვესმა, მოვადეგით, ალუად გარე მო-
ვერტყენით 1215,3.

ალუის შემოტარება: მგრგელოვ მინდორსა მოსდგომოდეს, ალუად
გარე შემოტარედეს 72,2; ყოვლგნით ალუა შემოეკრა,
მოსდგომოდეს გარე ველსა 965,3.

ამას არ უნდა მისხანი: მაგას არა ვიქმ, ამას არ უნდა მი-
სანნი 1466,2; აწ ამას იქით მოკედების, ამას არ უნდა მისანნი
თ. 1, 22,60,4; მღრთით კეთილად არს შესაქმე. ამას არ უნდა
მისანნი ვახტანგიანი, 118,4; ვიცი, უთუოდ დავეიწყდი, ამას არ
უნდა მისანნი დ. სააკაძე, 282,6.

ამო სპუნბარნი: გვერდსა დაისხნა, დაუწყო მათ ამო საუბ-
ნარია 34,4; გვერდსა დაისვა, დაუწყო მას ამო საუბარია
ომ., 77,1.

ამო ტაროსნი: მიხედეს ტაროსსა ამოსა, ნიადაგ ამოდ ვლი-
დიან 1048,2; ეამნი ტბილნი, ტაროსი გვაქვს ამონი ბესიცი,
176,4,1.

ანდამატის კვირი: გახეთქა ლალი გათლილი ანდამატისა
კვერითა 1329,3.

ანდამატის მოცემა: აწ ანდერძსა ჩემსა მოგცემ 778,1.

არ-ღაზრული ვარდი: ვარდნი ენახენ არ-ღაზრულნი
1439,1; არ-ღაზრული ვარდი — მუხმან შუქნი შემომადგნა, ვარდი მით
ენან არ-ღამზრალი 1422,4; დაუმუნარი ვარდი — კოკობი და უფურ-
ქენელი ვარდი დაგხვდენ დაუმუნარი 121,4; საპოთხესა შინა
ხარ, შენი ვარდი დაუმუნარია ვისრ., 123,24; დაუმუნოველი
ვარდი — ვარდი ენახე შიგან შეუენიერი, ზაფხულისა და ზამთრის
დაუმუნოველი ვისრ., 131,11.

არ-ღაზრული ვარდი: ნ. არ-ღაზრული ვარდი.

არსთა მხადი: მადლი ღმერთსა, შემოქმედსა, არსთა მხადსა
1038,1; არსის დამბადე — იტყოდა: „არსის დამბადე შენ ხარ,
მზისა და მთვარისა“ შფმ 1105,1; არსთა შემქნელი — არა ვიდუმნე, ლა-
ზოდ ვიდუმნე, მადლობა არსთა შემქნელისადა არჩ. 1,
243,91,8.

არსთა მხადი: იტყვის: ღმერთო, რა შეგცოდენ შენ, უფალსა არ-
სთა მხედსა 851,1; თუ რაეა მკითხო, ძალიმცა გიგმია არსთა
მხედისა 1129,4.

ას-კეცად ცრემლის ღინება: გულ-ამოხეინივით დაიწყო ას-კე-
ცად ცრემლთა ღინება 245,2; ას-ნაყეცი ცრემლის ღინება —
მას მზეს ჩემით სიბრალულით ას-ნაყეცი ცრემლი სდინდა
მთ., 1505,3; ას-ნაყეცი ცრემლის გარდმოცვივნა — ქალსა ცრემლი
გარდმოსციევიდა ას-ნაყეცი, ბევრის-ბევრად 269,1.

ას-ნაყეცი ცრემლის გარდმოცვივნა: ნ. ას-კეცად ცრემლის ღი-
ნება.

ას-ნაპეცი წმარო: ას-ნაპეცი წყარო ვნახე ცრემლთა, მისთა
მონაწთომთა 1127,4.

ალმაფრენის დაშლა: კვლა აქა სულსა დაუბამს, დაუშლის
ალმაფრენასა 1185,4.

აჯის მართება: რაცა აჯა ჩვენ გეშართებდა, იგი თქვენ-
ვე ვიჯია 1047,3.

აჯის შესმენა: ღმერთო, ნუ გამწირაუ, აჯა, ჩემი შეისმინე
347,1; გამკითხველო, გამკითხე, აჯა ჩემი შეისმინე 855,3;
აჯა ჩემი შეისმინე, სადიდებლად მისკენ მარე მთ., 329,3;
შენს მადლსა, შენვე გვიბრალე და შეგვიცხმინე აჯები თან,
314,4.

ბ

ბაბეთა ბახვმა: ვერ გაახენა სასაუბროდ მან ბაგენი, გა-
ამყარა 303,3.

ბარის ხვამილი: მზემან გაყრითა დაგაქნე, ვითა ყვაველი
ბარისა 404,2.

ბარის ხვამილის შორწმება: ვითა ზე-მთისა წყარომან, მორ-
წყე ყვაველი ბარისა 1340,3.

ბასრი ხრმალი: ჩემი გაკვეთს ხორცსა მათსა ხრმალი ბას-
რი, შუბი ახე 432,3; თუ შენი ჯრმალი ბასრი არის, არცა ჩე-
მია ბზისა ვიხრ., 118,20; ჭავრით თუალნი დაუბნელდეს, ბასრი
ჯრმალი ამოქეჩა შმშ 1992,3; ოდეს ისარს ხმალი ბასრი შეხ-
ვდეს, ვეღარ ღონით ისროს ზესიკო, 128,27,4.

ბედიტი ბნება: ბედითი ბნედა, სიკვდილი რა მიქნურო-
ბა გგონია 370,1.

ბედის ზრახვა: „რად მიმეცო ამა ქირსა?“ ბედსა ამას უზრა-
ხვიდა 850,4.

ბედის მღწრება: ჰე მეფეო! რად ემდურვი ანუ ღმერთსა, ანუ
ბედსა 112,2; კუნესით თავისა ბედსა ემდურვოდა ვისრ.,
167,1; მისთვის ბედსა ემდურვისა და ეტლსა ჭავრითა ეწვის
შმშ, II, 394,8; მე ბედსა ჩემსა ვემდურვი დროსა შემასწრა ახ-
ესა ბ-გულ., 974,2; მაგრამ ბედს არ ემდუროდა, რა მე მი-
ველ, ღმერთს მადლობდა არჩ. II, 283,4; ბედსა ვემდურვი და
მერმე, ვი, ჩემის დისა შობასა თბ., 351,4; მუხთლად ვიქმი ეს სოფელი,
ბედსა ჩემსა დავემდური მთ., 1582,4; ბედის ჩივილი—რაცა
ვიჩივლე ბედისა ჩემისა, ემა საჩივარად 1295,1; ბედის მომღუ-
რავი—ვარ ბედისა მომღურავი, მიწყვი წაქდა ჩემი რჩომა
ფშ., 456,2. ბედის მოჩივარი — მზეო, მე ღარიბი, ვარ ბედისა მო-
ჩივარი მთ., 518,2; ბედის წყევა: ლაშქარნი ერთობ იტყოდეს თა-
ვის ბედისა წყევასა ომ., 363,3; ბედსა სწყევეს, სიკვ-
დილს ინატრის, აქესლა სიციოცხლე მწარია მთ., 1206,2.

ბედის ნამძვარი: დავიწყებული სიკვდილსა, ნახეთ ნაქმარი ბედისა 843,4.

ბედის ძველი: ბედსა ნუ მიქცევ, მიაჩე, შეყრამდის ჩემად და მისად 826,4; ბედის უკულმა ქცევა — როსტომს. ემწვავა, გულს უთხრა: „უკულმა მექცა ბედი“ შნმ 3901,1.

ბედს შესწრება: რად გამყარე მოყვარეთა, რად შემასწარამა ბედსა 851,2; რად შემასწარამა ბედსა, რა სასყელი მომივლინე 855,2; ფალსა კითხვედა, სამისოს ბედსა თუ შეესწრებოდა არჩ. I, 186,424,2.

ბერი ძიბრი: მე იგი ვარ, ვინ სოფელსა არ ამოვქრეთ კიტრად ბერად 777,1; თვარა სრულად ქვეყნიერნი მიმარნია კიტრად ბერად მთ., 894,4.

ბიჯის წაღვება: მხეცნი, მათგან დაკოდილნი, წაღმა ბიჯსა ვერ წასდგმიდეს 75,4; რაზომსაცა ბიჯსა წასდგამს, ეგზომსაცა დალსა დამსუამს ჩემსა გულსა ზედა ვიხრა, 277,8.

ბნელი გული: შენთა შუქთა შემომადგამ, ბნელსა გულსა ზედა მკვირსა 409,3; შენსა მე ვეძებ ნათელსა, შენ ხარ გულითა ბნელითა 726,3; შევიქვც, ვნახენ მეფენი, მყოფნი გულითა ბნელითა 990,4; კვლა დაღამდის, მზისა შუქმან გულსა ბნელსა დარი დამცის მთ., 1625,4.

ბნელი გულის განნათლება: გულსა ბნელი განმინათლდა, ზედა ლხინი აღვა სვეტად 402,2; მე თუ მნახავს, მიაშვების, გამინათლებს ბნელსა გულსა შნმ 4195,4; წყლულსა მკურნე დოსტაქარმან, განმინათლე ბნელი გული ბ.-გულ., 826,3; შენ მიწამლე, რაც შეწამლოს, გამინათლე გული ბნელი, მთ., 461,3; ბნელი გულის ნათლება — მუნ მნახველთა მისი ნახე უნა. თლებდა გულსა ბნელსა მთ., 362,2; ბნელი გულის თენება — სანთლად მყვანდი შენთა გვართა, ბნელსა გულსა მითენებდი თ. I, 83,187,2.

ბნელის ბათენება: მზემან მეტი რაღა გიყოს, ამა, ბნელი გაგითენე 372,4; აწ ნუთუ კვლა სიშორისა ღმერთმან ბნელი გაგითენა 144,3; ბნელის განნათლება — ლხინმან ბნელი განმინათლა, დაშრტეს, ცეცხლნი რომე მწეიდეს 379,2; ლხინმან ბნელი განმინათლა 335,3; ღმერთო, რა გამსახურო, განმინათლდა რათგან ბნელი 1421,3; რამეთუ შენ აღმინთე სანთელი ჩემი, უფალო და ღმერთო ჩემო, განმინათლე ბნელი ჩემი ფს., 17, 29; სადა არს ჩემი სავანე, მუნ განმინათლოს ბნელია ჩ., 550,2.

ბნელის განნათლება: ნ. ბნელის გათენება.

ბნელი ღამის ბათენება: მზემან შუქნი შემოგვადგნა, ღამე ბნელი გაგვითენდა 1036,4.

ბნელში ჯდომა: მე წელიწდამდის ბნელსა ეჭე საწუთრო-გაუღლებული 328,1; ბნელსა ზის გლოვად მთიებში, ბროლ-მინა ვარდის ფერები თ. I, 94, 275,3.

ბოზი ნაცი: კაცსა დასერის უგულობა და დიაცსა ბოზი ნაცი 1192,4.

ბორბლის გარდაბრუნება: მათვე რისხვით გარდუბრუნდა ბორბალი და სიმგრველე ცისა 1401,3.

ბორნოს ძრვა: ნარგისათ იძრვის ბორიო 1442,4.

ბორბლის სიმოკლე: ვეან სიმოკლე ბორბლისა, კეთილია შენი გრძელი 1421,4.

ბრმა გული: გული—ბრმა, ურჩი ხედვისა, თვით ვერას ვერ გამზომელი 709,3.

ბროლ-ბალახვის გადაწვება: ბროლ-ბალახვი გააღაწვეს და გიშერი აწაწაშეს 1527,4.

ბროლ-ბაპშული პირი: ეგონა, თუ: დაბრუნდაო პირი ვარდი, ბროლ-ბაპშული 227,4.

ბროლ-მარდის სარვა: სადა ინდონი ბროლ-ვარდისა სარვენ გიშრისა სართა, მას მოვეშორვე, წამოვე 879,1.

ბროლის ბროლა: ბროლი ბროლდა, სათი სათდა 857,3.

ბროლის განაშვირი: ეამა ქება ვარდისა, ბროლისა განაშვირისა 682,3.

ბროლის ველი: ბროლისა ველსა სტურფობდეს გიშრისა მუნ საყენია 190,4; ბროლისა ველსა, თვალ-უწდომელსა, ინდონი ეყენეს დამონებულად თ., 5, 6; მუნ მნათობთა ბროლის ველზედ უშვენოდათ ვარდის კონა არჩ. I, 147,104,2; ბროლის ველზედ შავი მშვილდი თვით გიშრობდა გარდუდებლად თ. I, 27, 22,3; ნარგისთაგან ვარდი ლებთა, დაალტობდა ბროლის ველსა ბ.-გულ., 801,3; გველნი ჰსცვენ შებით, გაკვირვებით ბროლისა ველსა დ. თუმ., 66,7; ვარდის ბალი—ვარდისა ბალსა მოგუბდა ცრემლისა საგუბარია 241,3; ვარდისა ბალსა უჩრდილობს ჩრდილი წამწამთა ქოხისა 1248,4; ამად ტირს, ბალი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა 47,2; ვით კოკობი ვარდის ბალი, გაიშალა, გაცადიმნა შნშ 1007,2; ინდოთ მეფემ ვარდის ბალის კარი გააღლო ომ., 113,34; ვარდის ბალი დაეშვენა გიშრის ჩრდილი წამწამითა ზილ., 16,2; დაგლიჯა ბალი ვარდისა მელნისა ღვარამან, ღაოია მთ., 311,2; დედა ტირს, ბალი ვარდისა ცრემლითა დანამიანდეს თ. I, 25,13,3; ან ვარდის ბალსა ბულბულის ნაყეფსა გავატვერედე არჩ. II, 40,3; ვარდის ბალთან ნაქადულსა ზედ დაუდგა გიშრის ღარი ბ.-გულ., 253,3; ვარდის ველი—გიშრისა ტვერი აგუბებს, ვარდისა ველსა ფონია 1242,2.

ბროლის სმტშვა: ბროლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს, ტანსა მკვერსა ათროლოებდა 137,3.

ბროლის სიცილი: ტარიელს უგავს სიცილი ბროლისა, ვარდთა ფრქვევასა 1552,1.

ბროლის ფიცარი: ბაგეთათ შუქი შეადგის ზედან ბროლისა ფიცართა 1434,4.

ბროლის ხელი: ყმა უნდო-გვარად ეხვევის ყელსა ყელითა ბროლითა 1240,2; მკერდი ჩემი ვეცხლია არის და ყელი—ბროლისა ვისრ., 189,18; ბროლის ყელსა მოეხვია შემ 1357,4; წამოხტა და ყელსა ბროლისასა მოეხვია რუს., 59,2; ყელსა ბროლებსა, უტოლებსა, გველი გყვა მცეუად ბესიკი 35,2,2.

ბროლის ხორც: შეევე ბროლისა ყორები 1550,2.

ბროლის ცხარითა: აგრგვინდა ცა და ღრუბელნი ცროდეს ბროლისა ცვართა 1316,1; წალკოთი ქნება, რუ მისდის, ვარღზედ ბროლისა ცვარია ბ.-გულ., 812,2.

ბროლის წვიმა: მუნეე წვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ღარი სად 85,3; ნარგისათ წვიმა ბროლისა წვიმს, ვარდი ნაწვიმარია 1207,3; ნარგისათ წვიმა ბროლისა სდის, თოვლი გაუთხრელია ომ., 369,3; ცრემლის გუბე—შინა შევიდი, მას წინა ედგის ცრემლისა გუბე ბი 1134,1; მელნის გუბე—შეემკო გიშრის სართა გარე მელნისა გუბანი მთ., 154,2; მელნის ნაგუბი—შიგან მელნისა ნაგუბსა ცურვენ ჰინდოთა ჟარია მთ., 311,1.

ბროლის შირი: ყორანსა გაკვლეჯს ხშირ-ხშირად, აფრთხობს ბროლისა ქერთა 1329,2.

ბრძანების ბრძანება: არაბეთს გასცა ბრძანება დიდმან არაბთა მფლობელმან 43,1; და გასცა ბრძანება იამანთა მეფემან ა.-ღარ., 321,11; გასცა ბრძანება ხელმწიფემან რუს., 163,35; ბრძანების ბოძება — ბრძანება უბოძა, და უქმეს ძიძა და ეისსა წინაშე დასუეს საპატრიოდ ვისრ., 131,28.

ბრძენი გული: მერმელა გაბრქვე მართალი მავა გულითა ბრძენითა 896,2; გწადღეს — გულითა ბრძენითა, გწადღეს — ცნობითა შმაგითა 924,2; ამილახორსა უბრძანა მეფემან გულით ბრძენითა შემ 664,1; კვლა მაშინლა სცნა, რაცა გწადს მავა გულითა ბრძენითა მთ., 186,3.

ბუქთა ტარციალი: შეიქმნა ბუქთა ტარციალი 1400,4; შეგვიძღვენენ დიდითა ქოს-ნაღარისა ცემითა და ბუქთა ტარციალითა რუს., 296,35.

ბუქის ძრვა: ბუქსა ჰკრეს და წინწილანი დაატებოდეს მათთა ხმათა 46,3; კიოდეს და მოდიოდეს, იხახდეს და ბუქსა ჰკრესა 1026,1; ბუქსა ჰკრეს და მეფედ დასვეს 1566,2; ჰკართ ბუქსა და ნობასა 413,1; ბუქსა იკრას, აქნევინეთ ყოვლი საქმე, ჩემგან ქმნილი 167,3; ჰკრიან ბუქსა და დაბდაბსა ა.-ღარ., 353,27; ჰკრეს ბუქსა და ნაღარასა რუს., 192,5.

ბუქის ცემა: სცემდეს ბუქსა და ტაბლასა 1177,4; 1416,2; ჩემთვის ბუქსა და ტაბლასა ცუდად, გლახ, იცემს, ნობასა 1180, 4; ამიერ და იმიერ სპათაგან იყო ცემა ბუქებისა და დაბდაბთა ჟუანშ., 155,7; რა რამინ გაემართა, მისთა ბუქთა ცემა

ცად გაიწეოდა ვისრ., 186,24; ზღუდეთა ზედა წამოდგეს ყოველნი
კაცნი და სცემდეს ბუქსა და დაბდაბსა ა.-დარ., 298,11; სცემ-
დეს ბუქსა და ტაბლასა, — მტერთაგან საზარონია 268 372,4;
რა მინდორს შეეჯღი, ზარი და ხმა იყვის ბუქთა ცემისა ჩ., 141,1.

გ

გავსებული მთვარე: დარჩა მთვარე გველისაგან, გავსე-
ბული, ჩაუნთქმელი 1186,4; გავსებულო მთვარეო ელვა-
რეო, კეკლუცთა ჯელმწიფეო სანატრელო, რად დაგებტერა საწუთრო
ვისრ., 65,3; შევიტყეე უკლებლად ძალი სიტყვათა თქმულისა, ... მთვ-
რისა გავსებულისა, მაგრამ აწ მიღეულისა თ. I, 47,172,3; გა-
ვისილი მთვარე — რა საბრალთა გავსილი მთვარე, ჩან-
თქმული გველისა 1218,4; ტანი მიუგავს საროსა, პირი გავსილსა
მთვარესა 268 1250,3; სრული და მაღალი პირი გავსილს მთვ-
არესა უგვანდა რუს., 252.35; პირ-მხიარული ჯელმწიფე ჰგვანდა გა-
სილსა მთვარესა მთ., 550,2; ჩემი თეთრი პილო აღარა მყევს,
რომლისა ტყავი გავსილსა მთვარესა ჰგავს საბა; II₂ 216,31;
გაბადრული მთვარე — ვერღა უკვრეტ გაბადრულსა მთვარე-
სა დ. თუმ., 62,4.

გავსილი მთვარე: ნ. გავსებული მთვარე.

გათლილი ბროლი: ბროლი და ლალი გათლილი ლაქ-
ვარდად გარდიქეოდა 943,2.

გათლილი ლალი: ბროლი და ლალი გათლილი ლაქვარდად
გარდიქეოდა 943,2.

გალეული მთვარე: ავთანდილ-ა გალეული შესაყრელად
მთვარე მზისად 1488,4; ამისად შედეგად გალეული მთვ-
არე მოკუდა ვისრ., 297,6.

გამომგვირავი ბროლი: ვარდი გააბის, გამოჩნდის მუნ ბრო-
ლი გამომგვირავი 1279,4; გამგვირავი ბროლი—მუნ ვარდ-
სა ფერი აშვენებს ბროლისა გამგვირავალისა 1175,4.

გამმკუშავი პირი: ავთანდილს უთხრა დაღრეჯით, პირითა
გამმკუშავითა 754,2.

გამმკრალი გული: ღმერთმან გული განმინათლა გახეთქილი,
გა-ც-ამ წკრალი 1422,2.

გამმვირავი ბროლი: ნ. გამომგვირავი ბროლი.

განგებ ზენისა: მიჯობს მოლოდნა საქმისა მის განგებისა
ზენისა 1463,4; არს უკეთესი, რაცაღა სწადს განგებასა ზენა-
სა 299,4.

განგების გარდავლენა: არვის ძალ-უც ხორციელსა განგები-
სა გარდავლენა 786,4; განგების შეიცვლა: განგებასა ვერ-

ვინ შესცვლის. არ-საქმნელი არ იქმნების 188,4; განგება არ შეიცვლები, კარგად იქნება კულისაგან შვშ 1210,4; განგება-სა ვერეინ შესცვლის, თვით ზეცითგან მომავალსა შთ., 811,4; განგების შეცვალება — განგებისა შეცვალება არ იქმნება. რაც ღმერთსა გაუგია, ის იქმნება რუს., 10,23.

ბანგების შაცვალა: ნ. განგების გარდაღენა.

ბანგების წადილი: არს უკეთესი, რაცაღა სწადს განგებასა ზენასა 299,4; განგებასა რაც სწადიან, კაცზედ ყველა შეუძლია შვშ 4464,3; ხვალაც შეიბნენ, და, რაც განგებას სწადიან, იგი იქნებისა ომ., 30,35; ღმერთის ნება — ესეაო მეფე თქვენი, ასრე იქმნა ღმერთისა ნება 1522,2; აღრე კელა განხნე მორკმულნი, ინებოს ღმერთისა ნება მან 1548,4; ჩემი მზე ტახტსა ზედა ზის მორკმული ღმერთისა ნებითა 1460,1; ხოლო გუამი ჩემი მოიწიოს აქავე ნებითა ღმერთისა ათა ევსტ., 35,1; აქა მოეცნეს, რათა კეთილი ღმერთისა ნებაა ქადაგონ ხინ., 181,12; ნებითა ღმერთისა ათა ერთად იყოს სიხარული ჩუენი საუკუნოდ ხანცთ., 258,7; უძიოდ გაიზრდებოდა, ეს თურმე იყო ღმერთის ნება შვშ 793,4; აღვასრულე ყოველი ნებითა ღმერთისათა და დავაპირე წამოსელა რუს., 21,17; ქერივთა და ობოლთ სწყალობდა, იქმნოდა ღმერთისა ნებასა შთ., 1823,3; მემკა ვითა დავეურჩე, რა მოვიდეს ღმერთისა ნება ჩ., 235,3; ყოელი ღმერთისა ნებასა ზედა მიმინებებთა ხაზა, II₁, 197,27; აბრაამ ამგვარად მიჰყვარე ღმერთისა ნებასა თ. II, 13, 102,1.

ბანაითხვის ღირსება: თუ მადირსებ განკითხვასა, ავი არა არ მიქნია 524,3.

ბანაურნების მოცანა: ანუ მომცეს განკურნება, ანუ მიწა მე სამარი 8,4.

ბარდასრული ღმე: რა კაცსა სოფელმან მისცეს წადილი გულისა, ხსოენა არა ხამს ჰირისა, ვით დღისა გარდასრულისა, 687,2.

ბარდასრულის ნანა: არ ეინანი გარდასრულსა, ბრძენთა სიტყვა გავადარო 849,2; ნუ ეძიებ მიუწდომელსა, და ნუ ინანი გარდასრულსა ბალ., 58,7.

ბარდასრული შირი: კაცსა მიხედეს საწადელი, რას ეძებდეს, მისი პოენა, მაშინ მისგან აღარა ხამს გარდასრულთა ჰირთა ხსოენა 208,4; მე გული და თულთა ჩენა რამინის სიყუარულისათვის ესრე შემიწირავს, რომელ აწ ყოველნი ჩემზედა გარდასრულნი ჰირნი დამნატრებიან ვისრ. 144,22; მათ რა იცნეს ერთმანერთი, გარდასრულსა ჰირსა სთვლიან შვშ 5092,1; ღმერთსა მადლი უნდა შევსწიროთ და გარდასრული ჰირი აღარ ვისხოვნოთ რუს., 63,5.

ბარდასრული გული: ამა მონათა ჩემზედა გარდაუხდელი გულია 1310,1; დავ. გული შენი ჩემზედა გარდაუხდელი, დიდია 1429,2.

პარდუხდელი მუჰაზა: ფატმან ენახოთ, მუქაფა გეც მისი გარდუხდელია 1:113,4.

ბანსავლულის ბაშმაგაბა: მიჯნურობა... გასწავლულსა გააშმაგებს 904,4.

ბაუცდელი სხვებელი: ტარიელს და ცოლსა მისსა მიხედა მათი საწადელი — შეიდი ტახტი სახელმწიფო, საშვებელი გაუცდელი 1565,2.

ბაშლომელი გული: გული კრულია კაცისა, ხარბი და გაუძლომელი 709,1.

ბაუწვედელი ცრემლის დენა: აწ ვითამა უცნობოსა გაუწყვედლად ცრემლი მდიან 739,2.

ბაჰრის თმოგა: დღეს ერთი უნდეს, ხვალე სხვა, სთმობდეს გაყრისა თმოგასა 26,2.

ბაჰრის მოთმინება: რადმა გაგწირე, თუ ვითა გაყრასა მოვითმინებო 1558,2.

ბაჰრის სიძნელი: გულმან გაყრისა სიძნელე კლა უფრო დამიტარე 389,4; გაყრის მძიმობა — უძიმდა ვისის გაყრა ვისრ., 186,26; გაყრის ცეცხლის მოგზნება — მათ მას წყალთა შინა გაყრის ცეცხლი მოეგზნათ საბა, II, 175,29.

ბაჰრის პირება: პირველ გაქრისა პირება, მერმე დაწყნარდეს ცნობანი 383,1.

ბახეთილი გული: ღმერთმან გული განმინათლა გახეთქილი, გა-ცა-მწყრალი 1422,2.

გველთა მოშლით მოკაცა: გველნი მოშლით მოეკეცნეს, ბალი შეღმა შე-რა-შენდა 1146,3; გველთა მოხრით შეკეცა — გველნი მოხრით შეეკეცნა, ბროლი ნებსა დაეტყება ბ-გულ. 814,4.

გველის მზარა: დამხსენ მშვიდობით იმა გველისა მზარასა 1198,2.

გველისგან მთვარის გამოშვება: ნახეს, მზისა შესაყრელად გამოეშვა მთვარე გველსა 1406,2.

გვირგვინის დაღმბა: დასეა და თავსა გვირგვინი დასდგათავისა ხელთა 45,2; დაადგეს თავსა გვირგვინი 1175,3; დღეს დაადგის გვრგვინი შემკობილი ქვათაგან პატროსანთა თავსა მისსა ბალ., 7,41; ვისცა ფერობდა, გვირგვინი დასდგათავისა ტანისა შემ 1986,3; გვირგვინის დარქმა — თავსა დაარქო გვირგვინი შემ 1186,4.

გვაგული ცაცხლის დაშვება: მეუბნებოდა, დამივსო ცეცხლი ამითა გზებული 531,4.

გვის ბაჩინა: შენგან კმა ჩემად წყალობად, რომე გზა გაგიჩენია 733,2.

გვის შარკა: — გზანი შემიკრნეს ნავითა 596,2; რამინის გზა თოვლმან შეკრა ვისრ., 272,3; მკუდრისაგან გზანი შეიკრა, ცოცხალი ზედა დიოდა შემ 541,4; აივსო მინდორი, ხე-

ეი და ლელე დახოცილითა დევითა და კაცითა, რომე გზანი შეკრეს რუს., 128,5; მიდი და წინ გარდაუდგე, შეუკარ კარგად გზები ი არჩ. II, 545,1; ქვეყნის გზას ხომ ვერ შემიკრავთ, ჩემთვის მაშინც გახსნილია თბ., 352,4; მეშურნეთ აკვაიობის გზის შეკრვა კვიციანს კაცისაგან მოუვალაო საბა, II₂, 155, 30; წინ გზისა შეკერის შიშითა წასულა ვერ გამიბღღია გურ., 88,437,3.

გიშრის ღაბარმება: ლერწმისა სარსა დასდრეკდა, გიშერსა დააკარვებდა 881,3.

გიშრის ღაჭრამება: ვინ გიშერი დააჯოგა და წამწამი არემა-რე 1518,3.

გიშრის ნაპი: ავთანდილ მალვით ცრემლსა სწვიმს,.... შიგან მელნისა მორევსა, ცურავს გიშრისა ნაეი საღ 1241,2.

გიშრის საღამება: ბროლ-ბალახში შეხეეული და გიშერი ასადაგეს 136,2.

გიშრის სარი: საღა ინდონი ბროლ-ვარდსა სარეენ გიშრისა სართა, . მას მოვეშორე, წამოეე 879,1; კბილთაგან შუქი შეადგა ზედან გიშრისა სარებსა 1216,4; ბროლ-ვარდთა ბაღსა მელნისა გუბეს ათქს გიშრის სარები შთ., 1746,2; მელნის ტბასა გარეშემო გიშრის სარებს გაეხარა არჩ. I, 131,42,3; ნარგისნი მოქქუსს, წვიმა წვიმს, დაალტობს გიშრის სარები ბ.-გულ., 547,3; გიშრის სატები — სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები 264,4; გიშრის საყე — ბროლისა ველსა სტურფობდეს გიშრისა მუნ საყენია 190,4; გიშრის ტალა: სულნი გაიქცეს, მოდრიკა თავი გიშრისა ტალამან 1327,3; გიშრის ღარი — მუნეე წვიმს წვიმა ბროლისა, ჰგია გიშრისა ღარი საღ 85,3; ბროლ-ლალსა ღვარი ნარგისთათ მოსდის გიშრისა ღართა 1128,3; ესე თქვა და სისხლის ცრემლი გიშრის ღართ ჩამოდრა თ. I, 82,181,1; მოურწყავს გიშრის ღართა ვარდი ყვითელი ტენია ჩ., 103,4; ვარდის ბალთან ნაკადულსა ზედ დაუდგა გიშრის ღარი ბ.-გულ., 253,3; გიშრის შუბი — შიგან სისხლისა მორევსა ეყრდნის გიშრისა შუბები 1134,2; მელნის ტბათა ჩაყრდნობილი გიშრისა ჩნდის შიგან შუბი ომ., 267,2; ქერეთ ალავსო ნარგის ვარდისა წყლითა გუბითა. მელნის მორევთა სისაქე, რაზმი-გარ გიშრის შუბითა ბ.-გულ., 797,2; გიშრის ისარი — მელნისა ტბანი ლელიდეს, გიშრის ისარსა ჰხმარობდეს დ. თუმ., 56,9; გიშრის მშვილდი—გიშრისა მშვილდმა, მელნის ტბამ, ვლახ, გული წყლული მიწამა ვახტ., 11,8,1; მომკლავს ფიცხლად გიშრის მშვილდით ეშყ., 55,2; ინდოთა რაზმი—ვარდსა ასეველებს, ინდოთა რაზმი ჩანს უნდომილები ჩ. 148,3; ვარდსა ასეველებს, ინდოთა რაზმი ჩანს უნდომილები თ. I, 120; 17,3; ინდოთა რაზმთა ქარი — მელნისა ტბათა შემოსცავს ინდოთა რაზმთა ქარებით თან., 2098,3; ინდოთ ქარი — ინდოთ ქარი შესაბმელად მოქყევს, თუმცა არ აწყნაროს ზილ., 284,4; ინდოთ ქარმა უწყალობით თბე აღნაგნი მე მიწამა ეშყ., 40,3; ინდოთ ლაშქარი—ინდოთა მეტა-

ვის ლაშქარი, ტბანიცა ჩემთვინ ავნია ზილ., 561,3; მელნის ტბით-
 გან ინდთ ლაშქართა მკერეტთა მკვლელად ასადარებს ეშუ.,
 16,4; ჰინდი ლაშქარი — წამწამან ჰინდი ლაშქარი ჩე-
 მად კვლად, რისხვად ასერა თ. I, 115,3;3; ჰინდოთ ჯარი — ლელ-
 ვა შექმნა მელნის ტბამან, ჰინდოთ ჯარი, დაუჯარდა შთ., 1337,
 3; ინდის ჯარი — ფიცად მაქვს შენი წამწამ ნაშენი ჯარი ინდისა
 ამბრებრ ნაყოლი არჩ. I, 252,20; ჰინდთა ლაშქარი — შენნი უწყალო
 ჰინდთ ლაშქარნი გარშეისაროს ბესიცი, 44,2,2; ჰინდოთა რა-
 ზმის მწყობელი. — ნარგისთა გარე შეემკო ჰინდოთა რაზმთა
 მწყობელად შთ., 546,2; ჰინდოთა შოისარი — სცეენ. ბალსა შავ-
 ნი მონებო, ჰინდოთა მოისარებო შთ., 1746,3; არაბთა რაზ-
 მი — არაბთა რაზმნი აყრილან, მდგარნიც ვერ ვპოვე აქა რვა
 ბ. გულ., 1001,2; ზანგთა რაზმი — გარ უცეველა ზანგთა რაზმი,
 მელნის ტბები — თვალთა მორვად თ. I, 32,61,1; ზანგთა რემბ — მოი-
 კეცები ქვე დახრით, მუნ მისთა ზანგთა რემბანო ბ. გულ., 1002,2;
 ზანგთ ლაშქარი — თვალთა ფიცხლა ზანგთ ლაშქარი გარ მომხ-
 ვია მან დასობით ეშუ., 30,2; ბროლის ცაზედ ზანგთ ლაშქარი
 ისრულებს დ. თუმ., 39,5; ზანგთა ჯარი — მელნის ტბაზე ზანგთა ჯა-
 რი ახლოს მყოფთა ის ერივა ეშუ., 46,1; ზანგთა ხარანგნი — ზანგ-
 თა სარანგნი საჩრდილად რაზმით არ შეწყობილოსა ბ. გულ., 787,2;
 ნარგისთა რემბ — ნარგისთა რემბას ქამანდღ ქვე დახრით ევა კილოსა
 ბ. გულ., 787,1; რაზმი ინდოთა ტომისა — ტარიელ შეკრთა, შეიძრა რა-
 ზმი ინდოთა ტომისა 1333,2; გიშრის ტვერი — სისხლისა ღვა-
 რმან შეღება წითლად გიშრისა ტვერები 1323,2; გიშრის
 ტვერი, ბროლ-ლალ-მინა თურე შენთვის მოუშენდა თ. I, 72, 100,3;
 მან განანათლა ციური პლენინტად სახელ დებული, გიშრისა ტვე-
 რი მაშენი დ. თუმ., 35,4; გიშრის ტვე — აღელდი, მელნისა ტბათ,
 გიშრის ტყის ძირს ესხენითა ჩ., 542,4; გიშრის ტვერი — მელნისა
 ტბათა მიჯარვით ჰბურავს გიშრისა ქერიოთა 997,4.

გიშრის სბტმბი: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის ხაჟმ: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის ტაღა: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის ტბა: მელნად ვიხმარე გიშრის ტბა და კალმად მე ნა
 რხეული 4,3; გიშრისა ტბათა წამწამნი შევნიან გამოხატულსა
 შმშ 1320,4; გიშრისა ტბითა წყარო სდის, ვარდსა ასოვლებს ნა-
 მითა ზილ. 41,1; რა წამოვიდის, გიშრისა ტბა ცრემლით აევსე-
 ზოდა ომ., 273,4; გიშრის ტბათა მონასეტყვსა ბროლზედ ფი-
 ფქი გაეწყალა ბ. გულ., 785,3; გიშრის ტბანი განზიდულან სი-
 დარად ბესიცი, 168,2,1; მელნის მორევი — ავთანდილ მალვით ცრემლ-
 სა სწვიმს, სდის ზღვათა შესართავისად, შიგან მელნისა მორევი-
 სა, ცურავს გიშრისა ნავი სად 1241,2; ტანი მიუგავს საროსა, ...თვა-
 ლნი მელნისა მორევისა შმშ 1250,4; ტბამან მდელვარემან და

მორევემან ნელნისამან ციმცინი დააცხრო რუს., 601,27;
 ჯერეთ აღავსო ნარგისი ვარდისა წყლითა გუბითა, მელნის მორევე-
 თა სისავსე, რაზმი — გარ გიშრის შუბითა ბ.-გულ., 797,2; მელნის
 ტბა — მელნისა ტბათა მიჯარვით პბურავს გიშრისა ქერითა
 997,4; მელნისა ტბათათ იღვრების სავსესათისა რუბები 1134,2;
 ღაწთა არესა შუქნი მთვარესა, მელნისა ტბანი ღგანან მორე-
 ვად თ., 50,50; მელნის ტბათა ნაგუბარი თვალთა ცრემლი იღვ-
 რებოდან შგმ 1090,3; მელნისა ტბითა ავესო ქალს ცრემლთა სავ-
 გუბარები ომ., 390,4; მელნის ტბათა ჩაყრდნობილი გიშრისა
 ჩნდის შიგან შუბი ომ., 267,2; მელნის ტბათა დუღილისგან გი-
 შრის ჭარი გაეყარა ზილ., 472,2; ღელეა. შუქნა. მელნის ტბამან,
 პინდოთ ჭარი დღუქარდა მთ., 1337,3; მელნის ტბა მათთვის სა-
 ჩრდილოდ წამწამსა გრეხდეს, მახევედეს თ. I, 26, 18,4; წარბი გიშრისა
 ქამანდსა. მელნის ტბით სრულობს თუალია ფემ., 225,2; აღელ-
 დი. მელნისა ტბათ, გიშრის ტყის ძირს ესხენითა ჩ. 542,4; მელ-
 ნისა ტბათა შემოსცავს ინდოთა რაზმთა ქარებით თან. 2098,3;
 მელნის ტბასა გარეშემო გიშრის სარებს გაეხარა არჩ. I, 131,
 42,3; გიშრისა მშვილდმა, მელნის ტბამ, გლახ, გული წყლულთ
 მიწამა ვახტ., 11,8,1; მელნის ტბამ ზამბახს მოდენით უწყო გაშ-
 რისა ღარია ბ.-გულ., 778,4; თვალნი შავს მელნის ტბას უგვან-
 და თ. II, 192,3; მელნის ტბა იშრობს, არ შეიშრობს თვალთა
 ნამსადა ბეხიკი, 49,4,4; მელნისა ტბანი ღელვიდეს, გიშრის
 ისარსა ჰხმარობდეს დ. თუმ., 56,9; მელნის ჭეონი — აღელდის მელ-
 ნის ჭეონი, პინდოთა რაზმი ცურევედის მთ., 649,2; მელნის ტბის
 თვალთ—მე შემომხედნის ღამაზად მის მელნის ტბისა თვალთ-
 თა 387,4; ტბილად მომხედე მელნის ტბის თვალთთა და
 შენგან დაზრული ნორჩი ალვისა შენვე გააცოცხლე გაზაფხულისა მზისა
 შუქთა მოფენითა რუს., 552,14; მელნის ტბის მორევე—მელნის
 ტბისა მორევესა მზე შეენებით მორევესა დ. თუმ., 41,5.

გიშრის ტაპირი: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის ტაპირის გუბაბა: გიშრისა ტევერი აგუბებეს, ვა-
 რდისა ეელსა ფონია 1242,2.

გიშრის ღარი: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის შუბი: ნ. გიშრის სარი.

გიშრის წამწამაბა: მოახსენა ემამან: მზეო, ვინ გიშერი
 აწამწამე 133,1; ბროლ-ბალახში გაალაწეეს და გიშერი აწამ-
 წამეს 1527,4; ტურტაო, გიშერნიც აწამ-წამენით ზილ.,
 463,1.

გიშრის წნელი: ნუშნი გაპანა, შკიძრნეს სათნი გიშრისა წნე-
 ლითა 1267,2; ვარდზედა შამოვლებოდენ ღობედ გიშრისა წნე-
 ლია ზილ., 79,3.

გიშრის შარი: ნ. გიშრის სარი.

გნოლის ჯოგვი: შიგან ასრე გვერევე. გნოლის ქოგსა ვითა
 ჯორი 440,1.

გონების არ-სიწყნარე გონებისა მოიძულს, მოიძავოს 212,4.

გონებისგან დაფარულის გაცხადება: ბოლოდ ასრე გააცხადნა გონებამან დაფარულნი 1439,2.

გონებისგან გაუმბავება: ესე კაცნი გამეგზუნეს, გონებასა გავეშმაგე 560,1.

გონების გაუმბავება: იგი ვნახე, დაეებნივე, გონებანი გამიშმაგნა 562,1; გონების განყოფება—ნუცამცა განყოფნების გონებაა შენი რისხეასა შინა შესა ბალ., 161, 12; გონების შეშფოთება — და შეშფოთნა გონებაა ჩემი ჰაზო, 47,20.

გონების დაღება: შენთვის დავსდებ გონებასა, სულსა, გულსა 892,1.

გონების დაწმენება: ყმამან ცნა, თუ: გონებანი ჩქარნი ჩემთვის დააწყნარნა 242,3; აწ რისხვისაგან დაცხერ, გონება დააწყნარე, ნუ ასჩქარდები ამ საქმეზედა საბა, II, 303,1; ცნობის დაწმენება — პირველ გაკრისა პირება, მერმე დაწყნარდეს ცნობანი 383,1.

გონების მიცემა: ძალი მომეც და შეწყენა შენგნით მაქვს, მივსცე გონება 6,2; ისმენდი, მიეცე გონება ჩემთა ამბავთა სმენასა 305,1.

გონების წაღება: მან მისთა მკერტთა წაუღის გული, გონება და სული 33,3; მოედნა მიჯნურობისა ცეცხლი გულსა, დაუწუა ტუნი და გონება წაუღო ვისრ., 61,27; წამილო გული. გონება მზემან შექ-მონაფენითა მთ., 283,3; ცნობის წაღება — ყნობა წაუღო მას ყმასა მზემან, ვით სულთა მპარაემან მთ., 369,3; გონების მიღება — გული მიმეღო, გონება, საყვარელს ეთლა ვსდენიდე საბა, II, 294,15; ცნობის მიღება — დალილან და ვითა ბილყის, ცნობა სრულად მიეღო რა თ. I, 86,212,3; ესეთსა კაცს უსაცილოდ რჩევისა გზა არა შესცთების, არცა ცნობა მიეღების საბა, II, 174,31; ცნობა მიმილო და გული, ხედვით შემზღულა ანამან ბესიკი, 39,3,1; გონების მიხდა — მოშორებთა საყვარლისა, კაცსა გონებას მიხდისა დ. თუმ., 103,7; ცნობის მიხდომა — თუ რას მეწევი, მეწიე, თვარა მიეხდები ცნობასა 1075,4; თვალთა ახმადცა ზარ-ედვა, სრულად მიხდოდა ცნობასა 860,1; უკერტდის, თვალი ვერ მოხსნის, თუ მოხსნის, მიხდის ცნობასა 822,4; რა წასლვა ვისისი დაისკუნა, შექირვებითა ცნობათა მიჰქდა ვისრ., 110,38; ცნობა მიჰხდა, შორ გაეჰცა არჩ. I, 208,616,3; ცნობას მიხდა და ერთს ყამს დახნედილი ეგლო საბა, II, 294,32; ცნობის მიხდა—სულისგან ცნობა და გულის თმობა სრულიად მიმხდია არჩ. I, 189,452,2; მიმხდა ცნობა. არა მაეცნობა, არ თუ არმეკეულად ბესიკი, 51,4,5; მან მომიახლა. განეკვირდი, სრულად მიმხდა ცნობანი დ. თუმ., 70,1; გონების მოღება—აწ ჩემან ბედმან და ეშმაგან მაქმნევიანა და მომილო

გონება შენი შესაგუარი ვისრ., 272,28; გონების წახმა: მნახთა წაუხმის გონება, გული მისი არს და სული მთ., 1458,3; ცნობის წახმა — გარჯა, ჯერი და ნაღველი ცნობაა წაუხემს ავადა არჩ., II, 985,2; ცნობის წაგრა — დაიქერე, შენის გოგმანის ნდომამა გული და ცნობა წამგვარა საბა, II₂, 194,21; ცნობის შიტაცება — ეცადე ინდოს ლაშქარმა გულს არ მისტაცოს ცნობანი საბა, II₁, 418, 22; ცნო ცნობა ნუ მიმტაცე, ჩემი კმუნეა რა ხელია დ. თუმ., 102,7; გონების წასღვა — ვითა ხელსა, ცნობა და გონება წაუვიდა ვისრ., 276,32; ცნობის წასღვა — მომევენელი გაშმაგდების და წაუვა ერთობ ცნობა 1130,2; რა შოყურისა სიყუარული მოვა, ცნობა წავე ვისრ., 75,6; ცნობა წავე ბუღბუღთაგან, იაღონთა ყივილითა შემ 2117,4; რა მანუჩარს ესე ესმა, თვალთაგან ნათელი დღე დაუბნელდა და ცნობანი წაუვიდეს რუს., 11,39; მაგრამ ყმას სხეაგან წასვლოდა კეუა, ცნობა და გონია ომ., 305,3; კეუა და ცნობა წასვლია — მას დაუკარგავს სადალა? თ. I, 18, 28,2; ცნობა წამსვლია, სულს გვაში იავარ კქმნია ქონებით არჩ. I, 191; 466,4; გონის წასვლა — მაგრამ ყმას სხეაგან წასვლოდა კეუა, ცნობა და გონია ომ., 305,3; კეუის წაღება — კეუას წაუღებს მნახველსა მზე მნათი, კაცსა კევიანსა მთ., 865,3; გონების დაკარგვა — დაეკარგე კეუა, გონება, ენა მით დამეყებდისა თ. I, 71, 90,2; გული და გონება დაეკარგა, საბა, II₂, 59,7; ცნობის დაკარგვა — მეტის შიშითა ხელმწიფისა შეიღსა ასე ცნობა დაეკარგა, რომ ველარა შეიტყო რა რუს., 31,14; ცნობის კარგვა — ცნობას კეარგაედ მასვე წამსა, გულს ეყრებოდა დ. თუმ., 81,3; გონების წართმევა — გული, გონება წამართვა, აღარც სულს ეატეობ დგომასა ზილ., 273,4; ცნობის წართმევა — მით დაჰბნეოდა, წართმოდა თავისი კეა და ცნობანი გურ., 53,186,2; ცნობის შორევა — ესრე გაწყრა, რომელ მოკლესა კლამოდა და კულა სიყუარულმან და ცნობამან შორია ვისრ., 109,4; ცნობას გარდასღვა — აწ მისითა სიყუარულით ბრძენი ცნობას გარდვიდოდა ომ., 282,3; კეურს დაკარგვა — დაეკარგე კეუა, გონება თ. I, 71, 90,2; კეუის წასვლა — თვალნი გაურეტდეს და კეუანი წაუვიდაო რუს., 129,22; კეუის დაფანტვა — გავშტერდი და თავისაგან კეუა დამეფანტა რუს., 242,3.

გონიერი გული: როსტან მისთვის აატირა გონიერი გული, ლბილი, 145,4; მაგრა თინათინ დაქმუნდა გულითა გონიერთა ჩ., 67,2.

ბრიგალივით ჩარბანა: ეთ გრიგალმან ჩაიბრინა, არ მოსცალდა კვრეტად მათლა 857,4.

ბრძელი გზა: გზა გრძელი, საქმე სასწრაფო მიც, ღია დაეყენებე 1003,4; მულღაზანზარს მიეახლა, აღრე დალევს გზასა გრძელსა 965,1; მაგრა აწ ყოვნა არ ვარგა, წაელა სჯობს გზისა გრძელისა 1372,3.

გრძელი ლეჰსნი: ვითა ცხენსა შარა გრძელი და გამოსცდის დიდი რბევა, მართ აგრევე მელექსესა—ლექსთა გრძელთა თქმა და ხევა 13,3.

გრძელი სიტყვა: გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის, ში-როია ამაღ კარგი 12,4; ამათ ამაღ აღარა თქვეს სიტყვა გრძელი საქებარად ომ., 10,1.

გრძელი შარის შემოკლება: მისმან ფიცსა სიარულმან შარა გრძელი შეამოკლა 663,4; გრძელი შარის მომოკლება — მოციქული შარას გრძელსა მოამოკლებს, ირჩევს ცხენი ჩ., 389,2.

გრძნულთა-გრძნება: არცა რა უმძიმს ქაჯთაგან, არცა გრძნე-ულთა გრძნებითა 1460,3; გრძნების ქედოვნება — გრძნე-ბისა ქედოვნებითა ქუად იქცა, სიბად დებული შენ 2414,1.

გულ-ამოხვიინებით ატირ-და მით რამე ხმითა წყნართა 1128,2; იგი გულ-ამოხვიინებით ცხელის ცრემლით ტიროდა ომ., 24,23; გულის ამოხვენა — უცხოდ რას-მე ამოხკენიდა გული ცეცხლთა ნადებარი 87,3; გულის აჩუ-ქება — თვალთა ცრემლნი გარდმოსციედეს, გული უფრო აუჩუ-ქდა 974,2; მომაგონდის ტანი მქევრი, ამაღ გული ავიჩუქი მთ., 1484,2; ნახეს მკლედ და ფერ-მიხდილად, ჰკადრეს, გული აუ-ჩუქნეს ჩ., 411,2; არ მიმიშვა ახლოს შეყარად, გული ამაღ ამო-ჩუქდა არჩ. I, 128, 12,3; გულის აჩუყება — მეტად გული აუჩუყდა, მეფის მოსვლა რა ისმინა ომ., 169,1; გულის აღჩუჩა — აღუჩუჩა მათ გული მათი, ტიროდეს ცხ. დ. გარეხჭ. 164,11; გულის აღჩუჩა — აღიჩუჩა გული და იწყო ტირილად ბაღ., 56, 29; გულის ჩვილება — გულს ნუ იჩვილებთ, იკავით გულიანა გამაგრებითა გურ., 102,538,1.

გულითა გულშანება: მტერთა მკლავნი შეაძუნტნეს, გულნი ჩვენნი აგულვანნეს 1533,4.

გული აღმასნი: მიკვირს, თუ გული აღმასნი შევმან წამწამ-მან დაღა რად 705,3.

გული გულსა განაცვალნი: მაგრა ჰქონდა გულისათვის გული გულსა განაცვალნი 684,4.

გულით ამოსვლა ღარდისა: სიცილით ლაღობს, მიეცა გულით ამოსვლა დარდისა 81,4; გულით სევდის ამოსვლა — სახელ-დიდო ფალავანო, გულით სევდა ამოვიდა შენ 1728,3; გულს სევდის მოცლა — მას ღამესა ნობათი ქნეს, გულსა სევდა მოი-ცალეს შენ 565,2; გულს სევდის ამოხცა — ვითარ მიშვილა, მე-ფე მყო, გულს სევდა ამომხოცისა ჩ., 624,4; გულით სევ-დის ლაღვა — მაგრამ ყმასა ვერ ძალედვა გულით მისით სევ-დის ლაღვა მთ., 411,4; გულით ღარდის გაძება — სრულ მნახ-ველნი საუარდესა გაიძებდეს გულით დარდთა მთ., 1729,4; გულს ღარდის გარდაშვება — დაიდევს წინა ნადიმი, გარდუ შექნს

გულსა დარდია შვი 556,2; გულით სევდის გარდაშვება —
 ჭერეთ გემართება გახარება, გარდაუშვებთ გულით სევდა
 თან., 2234,1; გულით ჭავრის ამოღება—მისი ჭავრი ჩვენის გუ-
 ლით ამოიღე რუს.; 311,2; კაენის მოქარება — იკოდა, როკ
 შექდომა კაეშანს მოაქარებდა 881,2; მომიქარვა კა-
 ეშანი, გამომთლა ძველი წყლული მთ., 526,4; კაენის მოშორვე-
 ბა — მოიშორვა კაეშანი, დათმობავე შეაერთა 883,4; ბურ-
 თობდის და ნადირობდის, მოიშორის კაეშანი შვი 794,3; მო-
 შაშორებებს კაეშანსა, არა გულსა შემოურებებს ბ.-გულ., 859,3;
 კაენის გაურა — მერაბს ესმა ეს ამბავი, კაეშანი გაეყარნეს
 შვი 1732,1; კაენის გაცლა — სევდასა მოვიქარებდით, კაეშანს გა-
 ვეცლებოდი თბ., 235,4; კაენის უკუურა — უკუვიყრი კა-
 ეშანსა, არ დამესმის გულსა მანა ფეშ., 105,3; კაენის ქარება —
 ვიხედვიდი, ვიქარებდი კაეშანისა ჩემგან ზრდასა 1116,2; ვი-
 ნო ვიქარებ კაეშანებსა, ვაქებ სურვილით უხვსა მალეხსა
 დ. თუმ., 100,6; სევდის მოქარება — ნუთუ მაშინ მოვიქარვო
 სევდა ესე აწინდელი 820,3; შენმან ჭვრეტა-სიახლემან მომაქარ-
 ვოს სევდა, მითხოს 658,4; სავსე წყარო, ყუაილითა კაცსა სე-
 ვდა მოქარდების შვი 1848,3; კვლავცა უთხრა: მოგიქარ-
 ვებს სევდა, ანუ რაცა გქირსა. ოშ., 72,1; ნახვით სევდა მო-
 მიქარვა, ეშვი გულში შემენახა მთ., 951,4; სევდასა მოვი-
 ქარებდი, კაეშანს გავეცლებოდი თბ., 235,4; მუნ ბულბულისა
 ზახილმა კაცს სევდა მოაქაროსა ვახტ., 14,35,3; სევდის გა-
 ქარება — არავინ მოსწონს მჭერეტელთა, სევდასა გავიქარე-
 ბდეთ შვი 2973,3; ამისთანასა სიტყვითა ერთმანერთისა სევდა და
 გულის კლება გააქარვეს რუს., 251,10; ამ ამბავზედა ილხენდა, სე-
 ვდა სულ გაექარება თან., 1755,4; შადა შააბარეს, სევდა
 განაქარვეს მგლოვიართა გურ., 218, 264,4; სევდის გაძება —
 კაცმან კპოვოს სიამოვნე, მაშინ სევდა გაიძესა ფეშ., 310,3;
 სევდის უკუურა — ვეცადე მალეასა, მის სევდისა უკუურასა
 რუს., 535,34; ჭირის მომცემმა პატრონმა სევდანთი უკუყარა
 მე ზილ., 45,2; გულსა სევდა და ნადველი უკუვიყარე, მოი-
 შო არჩ. II, 401,4; ჩვენს სევდასა უკუვიყარით, მათთვის
 ცეცხლსა უგზებ, ვაკეთ თბ., 242,3; სევდის განგდება — სევდის
 განგდებას, განშორებას, ეხალისება დ. თუმ., 67,3; ნადვლის გა-
 მოქარება — მაგრამ ნადველი ძმებისა აროდეს გამომქარდაო
 ბაქ., 253,4; სევდის განშორება — სევდის განგდებას, განშო-
 რებას, ეხალისება დ. თუმ., 67,3; ნადვლის უკუურა — გულსა სე-
 ვდა ნადველი უკუვიყარე, მოიშო არჩ., II, 401,4; გულს
 ურვის უკუურა — ნუთუ მხეტა სიახლემან უკუყაროს გულ-
 სა ურვა 642,2; გულს ჭავრის უკუურა — საქმე გამიწყე ჭვიანად,
 გულს ჭავრი უკუვიყარე შვი 79,3; გულს უკუურა — მისი
 სისხლი გავიყრევიწე. პატარა გულს უკუმეყარა რუს., 544,24.

გულით დათმობა: მოგზორდი, დამთმე გულითა, კლდ-ს.ე. უმაგრესითა 1288,4.

გულით მიწოდება: არ მიწოდების გულითა, თუ კაცი მეცნიერია 1199,3.

გულით მისანდობელი: მოასხნა ოთხნი მონანი, მისანდობელინი გულითა 1007,1.

გულით სიხარულის აშხვება: გულით ჩემით სიხარულნი აქ ფხვრენ, კირნი დააბუდენ 187,3.

გულისაბან მოსმენა: რაცა აწა ღამობისა გულმან ვისმცა მოუსმინა 715,4.

გულისა და ძალის გამცუდეველი: მისთვის გაქრილი მინახავს, წესს ღოში ფერ-ნამკრთალი სად, გამცუდეველად თავისად, მის გულისა და ძალისად 1252,4.

გულის ავლად დარჩობა: გარდამხდეს და შემოვიქცე, აღარ დამარჩეს გული ავლად 787,2.

გულის ავლად შეამჩნა: რათგან ჩემი შეუქმნია გული ავლად, არას ვარგებ, არ დაედგები 921,3.

გულისათვის სულის მოცემა: სულთა მოგცემ გული-სათვის, სხვა მეტიმცა რა გაქონე 244,4.

გულისათვის ზირთა არიდება: გულსა კირნი არიდენო 488,2.

გულის ამოსკვნა: ნ. გულ-ამოხვიჩვით ატირება.

გულის ატირება: შემოვიქცეს, აატირეს გული. კვლაცა ანატირი 930,3; თქვა, თუ: გული მეცა ბევრჯელ ავიტირო ომ., 125,4; ვეღარ გაძლო, მისი გული აუჩუქდა, აუტირდა ჩ., 219,4; გულის ტირილი—გული, მისი უნახავი, ტირის დასულთქვამს 767,2; ფირანის გული მას აქათ ტირის ბედ-გაშავებული შენ 4565,4.

გულის აჩუქება: ნ. გულ-ამოხვიჩვით ატირება.

გულის ბნელება: მოეშორებების ნათელსა, გული ამისთვის ბნელდების 1300,2; გულის დაბინდვა — ამა დღემან დამავიწყა, გული ჩემი ვინ დაბინდა 295,1; ქამს აწ უქვით განგვინათლოს გული ჩვენი ვინ დაბინდა მთ., 1274,4; ამა შენმა მოსავლმან გული სრულად დამიბინდა საბა, II, 285,2; გულის დაბნელება — დაუბნელდა უგულისქმოა იგი გული მათი ექ. დღ., 5,2; აწ რათგან გული დამიბნელე და უიმედო მყავ, ბარე შენისა გუარისაგან ნუ კიდევან-მიქმ ვისრ., 36,25.

გულის გაპართობა: წესია, გული გაპკრთების ამბავსა გასაკრთობელსა 1418,2; განსწორებითა მდიდართა და გლახაკთათა განაკრთვენეს გულნი კაცთანი ბაღ., 73,25; განკრთა გული მათი და შეეშფოთნეს ურთიერთას დაბ., 42, 28; ნამეტნავს სიხარულსაც ვერ გაუძლებს კაცი, არამთუ წყენასა, რომ არ გაკრთეს გულიო რუს., 200, 30; გულის კრთობა — ფერი ჰკრთა და გაუფიცხა შე- და გამო- გულმან კრთობა, 1530,2; გული მიდა

მო მიარდა, კრთებოდა და მელაღვოდა 372,3; გავაგებ მე საქმესა-
 გული თქვენი რადგან კრთების 868 3024; 1; ძხელია პოვნა,
 გული კრთა, დავკარდი, დავედონეთა ჩ., 339,3; გულის თრთო-
 ლა — თუალთა ცრემლი ადგებოდა, გული უთრთოდა, საუბ-
 რისა ძალი არ ჰქონდა ვისრ., 231,32; გმირმან როსტომ ესე ნახა, ში-
 შით გული მას უთრთოდა 868 3889,2; გულმა თრთო-
 ლა დამიწყო რუს., 508,12; გულის ძგერა — ერგების... ვის გუ-
 ლის ძგერა სპირდეს უსწ. კარაბ., 112,37; ულხუზს ზარი დაეცა,
 გულმა ძგერა დაუწყო რუს., 285,8; ქალს დაუწყო გულმან
 ძგერა მთ., 966,3; ყველამ თავი ჩამოაგდო, მათ დაუწყო გულმან
 ძგერა თ. I, 47,171,3; მერმე სადევეს გამოჰკრას, რას ჰქვიან გუ-
 ლის ძგერაო არჩ. II, 340,2; რაც მამინ მოხდა, ამბითაც გუ-
 ლი შეიქსო ძგერასა თბ., 178,4; შეამყო ბალი წალკოთი... ვარდ-
 თა კოკობთა ღიმილმა, ზამბახის გულის ძგერამა ბ.-გული, 493,3;
 კვლავ ჩაფარ-ელჩთა უწოდეს სასწრაფოთ გულის ძგერითა გური,
 54,197,3; გული უძგერის მოსვენებით, ტურფა ნათელსა დ. თუმ.,
 66,6; გულის ლაღვა — გული მი და მო მიარდა კრთებოდა და მე-
 ლაღვოდა 373,3; გულის მი და მო კრთომა — ოდენ დავმიწდი, დავ-
 ნაცრდი, გული მი და მო კრთებოდა 505,4; მომსურ-
 და ქების აღწერა, გული მი დამო ჰკრთებოდა დ. თუმ.,
 56,3; გულის შე და გამო კრთომა — ფერი ჰკრთა და გაუფიცხდა შე- და
 გამო- გულმან კრთომა 1530,2; გულის მი და მო რება—გუ-
 ლი მი და მო მიარდა, კრთებოდა და მელაღვოდა 373,3.

გულის ბამბაზრება: გულო, გიჯობს. გაუმაგრდე. თავი
 სრულად გაიკლდეთ 910,3; ბარე კარგსა ფამსა მოვისმინე ეგზომ გრი-
 ლი სიტყუა, რომელ გული გამიმამარდეს ვისრ., 182,36; გა-
 კეგებით, ამოვსწყვიტოთ, გავეიმამაროთ ყველამ გული 868
 159,3; ამისთანათა სიტყვითა გული გაიმამარა, დადგა თავისა
 ალაგსა უშიშრად რუს., 43,27; გაიმამარე გული, კლდე ვით,
 თავი გაიმამარე მთ., 1510,2, ადგა და ტანსა ჩაიცივა, მან გაიმამარ-
 რა გული თ. I, 68,66,1; მიასი მოშველებითა გული გაუ-
 მამარდათ ხაბა, II, 214,18; გულს ნუ იჩილებთ, იყავით
 გულისა გამამარებითა გური, 102,538, 1; გულის მამარება—
 დიდხან უქვერეტს გაკვირვებით, თუცა გული უმამარდა 86,2;
 ამისთანითა სიტყვითა თვითცა გულსა იმამარებდა რუს., 18,
 23; გულის განმჯნობა — მწეცებრ განმჯნდა გული მათი ერთ-
 გულობისათჳს აზმ. 50,9; გულის გაძღება — გული ვერ გასძ-
 ლებს ნიადგ შავთა წამწამთა სობასა 1075,3; ჩქარად ეცეს, ერ
 გაუძღებს გული ლხინსა მეტის-მეტსა 1330,4; რა ეტლი ეგზოჴსა
 უნებელსა უზამს, კაცისა გულმან ვით გასძლოს. რათგან არცა

რკინა და არცა სიბი ქვა ვისრ., 175,13; ყაისსა გულმან არ გაუძლო რუს., 394,15; სწავეს უშრეტლად ცეცხლი ცხელი. გულმან ვითმცა გაუძლესა შთ., 463,3; გული ვერ გაძლებს ქვექმნილი შენის გაყრისა. ლეასა თ. I, 13,87,2; მისის სიშორით გული არ გამიძლებსა საბა, II₂, 289,16.

გულის გამიჯნობა: ამა, გული გამიჯნურდა, მიხვდომია ველთა რბენა 10,2; გამიჯნურდა გული მისი, ცრემლთა ღვრასა ვერა სთმობდა შთ., 281,1.

გულის გამორიდება: გამორიდნა ვეფხმან გული. — დელათამცა განარიდნეს 898,3.

გულის გამხმცება: გული სრულად გამიმხმცდა 581,2; გულის ხელება — დაჭდა, მისთა შემხედველთა გული მათი მართლად ხელეს 722,1; გულის გაშმაგება — გული სრულად გამიშმაგდა, თავი მხეტადეადარე 641,4; მათს ისეთ სიტყვაზე თავს ბრუ დამესხა და გული გამიშმაგდა რუს., 191,4 გული გაშმაგდეს და ხელნი შემხმეს მის ლახერის მყოფელსა არჩ. II, 723,2; ამაზე ხელმწიფეს გული გაუშმაგდა, და პირისა თერი ეცვალა საბა, II₁, 411,7; გულის გაფიცება — თვალთა სისხლი მოედინა, მათთვის გული გაიფიცხა შგმ 2354,4; კაცო, რას ზომის უფროსად გულს გაიფიცხებ საშფოთლად არჩ. I, 56, 304,1; ლომმან, გული გაიფიცხა, ვეფხმან ქანგი მოიმახეა ბ-გულ. 689,3; აწ განკათიცხო რისხეთა მსწრაფლ გული ფარაოსია თ. II, 17, 132,1.

გულის განათება: რა შეხედნა, ყმასა გულმან გაუფეთქნა, გაუნათდა 857,1; გულის განათლება — ღმერთმან გული განმინათლა გახეთქილი, გა-ცა-მწკრალი 1422,2; მან განანათლოს მკერეტელთა გული, რაზომცა ბნელია 468,3; გული შენი განათლდეს, უკუეთუ იღუაწო სარწმუნოებითა ქეშმარიტითა მ. სწ. 5,5; განანათლენ გულნი მორწმუნეთანი მოდრ., 250, 33; რა როდამს წიგნი მიართუა, თქუა: „გაუნათლდა გულია“ შგმ 1426,2; გვარჯასპის გული გაუნათლდა და პირი ვარდივით აუყვავდა რუს., 472,8; ყურნი დავალდენ მსმენელთა, გულნი განათლდეს დღისისად თ. I, 63,27,3; გული გაუნათლდა განშორებულსა მას საბა, II₁, 107,8.

გულის განათლება: ნ. გულის განათება.

გულის გასაგმირალი: დაწერა წიგნი, მსმენელთა გულისა გასაგმირალი 1279,3; გულის გასაგმირავი — რა ვეფხი ძალღის მკამელი ნაბა, ერთი გულისა გასაგმირავი ქეიბური სტყორცნა საბა, II₂, 163,32; გულის გასაგმირე — არ ძალ-უც სრულ-ქმნა სიტყვათა, გულისა გასაგმირეთა 16,2; გულის გასაგმირონი — შეენოდეს შავნი წამწამნი, გულისა გასაგმირონი 122,3.

გულის ბასაბმირბმი: ნ. გულის გასაგმირალი.

გულის ბასაბმირბმი: ნ. გულის გასაგმირალი.

გულის ბასაბმირბმი: ნ. გულის გასაგმირალი.

გულის ბასაბმი: გულო, გაგსაჯა სოფელმან 1231,4.

გულის გაუმთბარად დგომება: მაგრა ჩემი რად დააგდეთ გულო ცივად, გაუმთბარად 944,4.

გულის გაუმთბარად მოცემა: გულო მომეც გაუმთბარად, ჩემი შენთვის დაიქირე 407,4.

გულის გაუმთბარად: რა შეხედნა, ყმასა გულმან გაუმთბარად. გაუმთბარად 857,1; მასვე გულმან გაუმთბარად, გაუმთბარად იგი ხალვა ბ.-გულ., 375,2.

გულის გაუმთბარად: ნ. გულის გამხეცება.

გულის გაუმთბარად: ნ. გულის გამაგრება.

გულის გაუმთბარად: უშენომან გულმან რამცა გაიხარა 158,3; ჩემი გულო გაახარე, გამითავე ქაღებული ზენ 2330,4; მიექხედი წადილსა, გულო აწ გაიხარეო მთ., 974,1; მეღვი-ნეებრ გაახსნა, მით გაიხაროს გულები ვახტ., 76,76,4; არ. მოისვენონ მას ღამეს, მით გაიხარონ გულები თ. II, 66,528,4; გულის განმხიარულება — განამხიარულენ გულნი მორწმუნეთანი შოდრ., 253,29.

გულის გმირბ: გონიერთა მწერთნელი უყვარს. უგუნურთა გულსა ეკმირდეს 894,2; თინათინის ხელმწიფობა მტერთა თქვენთა გულსა ეკმირდეს 142,2; გინა უმიროს, გულსა უკმირდეს, ვის ძალა-აქვს ცნობა განმარტებულად თ. 15,46; სიტყვა ეკადრე სამუდარო, შევაწუხე, გულსა ეკმირე მთ., 1636,2.

გულის გულს გაუმთბარად: მო და უყავ სამართალი, გაებტკობის გულო გულსა 948,2; თქვი, გაებტკოს გულო გულსა ზენ 3197,4.

გულის დგინდება: ნ. გულის ბნელება.

გულის დგინდება: აჯაბთა მქმნელნი მქვერტელთა გულსა მუნ დაამდიდონ 612,2; დღეს გულო ცეცხლსა უმრეტსა დაბ-მით დამიბა, მახია 706,3; გულო, შავ-გულო, დაბმულხარ, ნუ აესხნები, აწ ები 1280,4; გულო დავაბი ათასითა ბასრითა ტო-ილოითა ვისრ., 279,4; ეიცო, შეგეტყობის გულო ჰირსა დავება რა ომ., 71,3; სჯობს ეძებნო ბრძენი. მკურნალი, თუცა მე გულო დამება მთ., 702,2; გულო დაუბამს ურვასა, ნაღლის სმას უმწუხარესსა არჩ. II, 975,3; გულის დატყვევება—გულნი ჩვენნი გაუმთბარად დატყვევენეს მისით მახით 1150,4; შეუპყრისხარ სიყვარულსა, გულო შენი დაუტყვევია 128,4; გამოჩნდა ვისის პირი და მისისა გამოჩენისაგან დატყვევდა რამინის გულო ვისრ., 61,2; მაგრამ გულო გულისათვის მისი მანცა დაატყვე-ოს ბ. გულ., 950,4; რამინს გულო დაუტყვევია, ვით გრძნეულ-

მან, თოკით მაგრა არჩ. I, 175, 323,1; ტყვედ მომიყვანეს, ტყვისაგან შენ გული დაგეტყუოდა თ. I, 66,54,2; დაატყვევა მან შმაგისა გულები დ. თუმ., 96,9; გულის შეპყრობა — მან შეიპყრა კაცთა გული, ლომი მიაგან მოკულებოდის შწმ 2646,2; გული შემიპყრა სურვილმა, ამაღ ვზი დაქმუნებული ომ. 433.1; გული შეგიპყრა სევდამან, ნუ აქსნები, სულ ები შთ., 106.4; ვინ შეიპყრა გული ჩემი, შენგან კიდე ვინ ხელთღების ჩ., 120, 3; გული შემიპყრა ტყვექმნილი და ლაწვი ცრემლით შენმა ბ.-გულ., 215,2; გულის დაპყრობა—ამ სოფლის სიკეთე ელვის მსგავსია, ბოლო გაუტანელი და კირის ღრუბლის არჩდილის სინშოსავეთ წარმავალი. არცა მისი კეთილისა ხამს გულისა დაპყრობა და არცა მისა ბოროტსა ზედა შექირებება საბა, II, 120,28; გულის პყრობა — ტრფიალების შევარდენმა გული უპყრა, მას მოსურდა ვახტ., 37. 106.3.

გულის დაბრუნება: რათგან შენ დაგრჩა გონება, გული შენ-კენვე დაბრუნდეს 824,2.

გულის დაგება: წიგნი ვნახე, მისი იყო ვისი მდაგავს ცეცხლი გულსა 369,1; მზევ შენი ცეცხლი უშრეტლად სწვავს, სდაგავს გულსა ალებად შთ., 648,2; ცეცხლი მამედვის წყენისა, შემექნის გულსა დაგებად თბ., 246,3; ყაყაჩო გულსა მიდაგავს ჩემის კენესისა კვამლითა საბა, II, 243, 18; შენ სურვილის საჭმილითა გულს მიდაგავ ცეცხლის ალილ გურ., 263,20,2; გულის დაგვა — აწ ვახსენებ, ვისგან ჩემი დაუდაგავს გული ალსა 218,4; დაღი დაღზედა დაისეა, გლახ გული დაიდაგვა მან საბა, II, 195, 32; გულის წვა—რად სიციხე გულსა ნიადაგ მწვეავს გმირსა სამს ალებისა 1014.1; ნუთუ გაბრკოს, გული ჩემი ვით იწვიის და ვით ენთების 760,2; იწუებოდა გული ჩემი წარწყმედისათვის სულისა შენისა ბალ., 147,12; მიჯნურისა გული წელიწადითა წელიწადამდის ცეცხლსა შიგან იწუის ვისრ., 63,6; სწვეავს გულსა მისსა ვერ-მქერეტსა ცეცხლითა დაუშრეტითა შთ., 34,2; გულნი გვეწოდეს, გლოვით გვეწოდეს, სავაებოთა ხმათა ვიბანდეთ საბა, II, 363,32; მით დამეშრიტა საჭმილი, რისგანაც გულმ მეწოდა გურ., 28, 5,3; გულის დაწვა — მოითვალა მათი ბარგი საამ,— მტერსა გული დასწვა შწმ 549, 1; რა ზავ მისისა მზისა ხმა გაიგონა, გული დაეწვა რუს., 70.4; მიჯნურთა მისის ბრალითა გული დასწვია სადაღ თ. I, 18, 28,4; გული დაეწვათ ჭავრითა, ყველანი კბილთა ილრქენდეს არჩ. I, 160, 202,2; მეზობლის ცოცას მისის საჩივრის ტირილითა გული დაეწვა საბა II, 92,15; მამას გული დაეწვა თ. II, 166, 19; გულის აღუღება—ქენდრუსაგან რა ეს ესა, ზააქს გული აუღუღდა შწმ 81,1; რა მისი ისეთი სიტყვა გაიგონა, ჭიმშედს გული აუღუღდა რუს., 190, 38; გულის ნთება — ნუთუ გაბრკოს, გული ჩემი ვით იწვიის და ვით ენთების 760,2; მუნ აგრე გულსა უნთებდა ცეცხლი. მცხინვარე, ცხუ-

ბული 859,4; გული ნი მათნი ცეცხლები ენთებოდა აზმ., 101,8; ეწყინა და ევლარა თქვა. გული მისი ენთებოდა ზგ 2979,1; ფათერაქისა საქმითა გული ცეცხლითა მნთებია საბა, II, 446,16; გულის ანთება — გული და ლეილი ამენთო რუხ., 508, 18.

გულის დაღებვა: ნ. გულის დაგვა.

გულის დაღება: ვერას ვარგებ, გულსა დაესდებ 730,4; შენთვის დაესდებ გონებასა, სულსა, გულსა 892,1; გული დაღევ, დაიჭრე, ვერ წაგიტან, ვერა, ვერა 774,4; გული დაღევ და თმობა მოიღე, ღმერთსა ევედრებოდე და მოახუნდე შენთა მოახლეთა ვისრ., 145, 24; ქეჟაოხს გული დაუღვეს, თქვენთა მტერთა გაუხარდების ზგ 2105,3; ომაინ გული დაუღვა და წყალობა უბრძანა ომ., 97, 2; ჩვენ ლხინსა ვნახავთ, კვლა შენთვის იქნას გულისა დაღება მთ., 1718,4; გული დაღევ მეფობასა, მოგცემ, იწყო მუდამ შეუბა ფეშ., 933,3; რა თემის გარიგებისაგან გული სანებეროდ დაღვა, მისის მისანდობელის ყმათაგანნი გამოიჩინა საბა, II, 105, 19; სხვა სასჯელსა რად დაუხარდე, უფრო გული დაემდეგება ვახტ., 27, 30,3.

გულის დაღწობა: დღეთა მეტად ნუ მოჰყვები, გული ჩემი ნუ დაღწების 188,2; გულსა შუქნი შემომადგნა, მაგრა გული არ დამიდნა 513,4; მწუხარებითა დაღწეს გული შენი უსარგებლოდ მისთვის და საღმობად შეგედევს მ. სწ., 89, 17; დაღწა გული და ტანი ჩემი შენითა გონებითა ვისრ., 76,16; მას დღესა გული იმათი შიშითა სრულ დაღწებისა ზგ 1524,4; დაღწა ცვილივითა გული ჩემი სიყვარულითა გულარისა ცეცხლისათა რუხ., 554,9; გული კრული დაღწა მიწყევ დაღწობილი ომ., 242,3; თუ ნახავ, ვიცი უცილოდ გული მსწრაფლ დაგიღწებისა არჩ. I, 128, 14,1; უშენოდ სწრაფად დამიდწეს, გულიცა მქონდეს ქვისანი საბა, II, 179, 18; გულის დნობა — თავიდაღმა რად არ იცი, ჩემი გული რაგვარ დნების 895,4; სხვაგვ რა მინდეს მოსაცემი. ჩემი გული მისთვის დნება არჩ. II, 118,4.

გულის დაღწობა რმბა: საწუთროო, ვის წელან გული დარმანთა მითარე, მაშინ მოგეცა იმედი, ლხინი რად გამიზიარე 389,2.

გულის დაღწობა: საყვარელო, მოგშორდი, გული შენ დავრჩა, ვთქვა ვისად 179, 3; ქუეყანასა გულისანება და სიხარული ვითდა ესქებნო, რათგან ტანსა შიგან არცა გული დამჩრომია და არცა სული ვისრ., 283,18.

გულის დაღებვა: ნ. გულის დაგვა.

გულის დაღება: არ მეამის კაცთა ნახვა, მიდაღვიდეს გულსა დაღნი 583,3; მიკერს, თუ გული აღმასი შევმან წამწამან დაღა რად 705,3; მისი ვენაჟსა გონება უმისოდ შანთი ვითა სდაღვიდა გულსა ვისრ., 165,8; ზაღდასტანს მიჭნურობისა ცეცხლი გულსა უდაღვიდა ზგ 1258,1; მის მზისა ცეცხლი უშრეტლად გულს უდაღვიდა, კმურევიდის მთ. 649,3; უმისობა გულს

ს დაღვედეს მუდამ უნდა სულთქმით რონოს არჩ. I, 57, 318,2; გულსა მ დაღვედა სახმილი, აღისა მე სიციხენია თბ., 120,3; გულის დაწყლულება — მოყვარემან ვარდის კონა გულსა ვკრა და დამიწყლულა 852,1; და მერმე კიდევან იხილნა დედანი იგი მახრზენელნი მისნი, რომელთაგან დაწყლულ იყო გული მისი ბაღ., 126, 34; ჩემი გული დაგვიწყლულეობა ეგზომითა მუდარითა, ზენაართა და ანდერძობითა ვისრ., 80,13; მისთვის გული დამიწყლულდა 868 1831,3; არ მიმუხთლოს საწუთრომან, არცა გული დამიწყლულოს მთ., 597,4; გული ჩემი დამიწყლულე, შენს ბოროლთ ფერხთ მე მიყენებ არჩ. I, 195, 500,2; გულს მისკირდა და დაწყლულდა უშენოთ დ. თუმ., 44,13; გულის წულულობა — აგრევე გული კაცისა... მიწყევ. წულულდების 1335,1—3; დაუშრტა ცეცხლი, გამთელდა სრულად გულისა წყლულობა ომ., 415,2; მისკირებოდათ ტყვეობა, მით მათი გული წყლულობდა მთ., 726,3; აწყა სევდისა ლახვარი გულსა მიწყლულეებს, მისრისა თბ., 473,4.

გულის დაწყლულება: ნ. გულის დაღვა.

გულის დაწყნარება: ვერ უპოვოს, რა ქმნას ანუ გული რითა დაიწყნაროს 758,4; გული თრთოლისაგანცა დაიწყნარა ვისრ., 242,20; გამხიარულდა, ცოტად გული დაუწყნარდა 868 378,10; რადგან ჩვენს შენაყოფარს ჩვენვე ვინანთ, თქვენ კი ნულარ იხსოვნითო და გული დაიწყნარეთ რუს., 472,36; მზეო შენთა მკვრეტელთა გული ვით დააწყნარესა მთ., 552,3; დათმეთ, გული დაიწყნარეთ, ქენით, რაცა მოგახსენო ჩ., 327,2; სიჩქარით ნურას გასინჯავთ, აქ გული დაიწყნარეთა არჩ. I, 56, 310,2; ლომმა გული დაიწყნარა და თვის ადგილს დაჭდა საბა, II, 143,9; გულის დამშვიდება — დამიმშვიდდა გული მას ჟამს, პირველ ზარმან ამიტანა თან., 1735,2; შემბრალდენ, გული გამწყრალი მე დაემშვიდეთ გურ., 127,24,1.

გულის დახმუნება: წასლვა ჩემი გულსა. თქვენსა არ ეწყინოს, არ დაქმუნდეს 731,1; რა ეს სიტყვა გაიგონა, ზარდის გული დაუქმუნდა არჩ. I, 158, 182,1; გულის დაღონება — უმამაცოს კაცის გული მუნ ომს მეტად დაღონდებოდა ომ., 29,5; გულის შეღონება — ჩვენ ამისსა მოიმედეს არც სრულ გული შეგვიღონდა არჩ. II, 572,3; გულის ღონება — გული მიღონდება. სულ ის მაგონდება, რაც ნახე სიზმრად გურ., 218,262,3; გულს ქმუნვის ქონება — თავდადრეკით იგონებდა, გულსა ქმონდა ქმუნვა დიდი 810,1; გულის წყენა — წასლვა ჩემი გულსა თქვენსა არ ეწყინოს 731,1; მას წყენა მიჰხვდა გულისა, ცრემლით აევსო თვალია მთ., 1435,2; გულის მურად წვა — მერმე, ცეცხლი დაუვისია, აღარა მწვეავს გულსა მურად 152,3; გულის მურვა — ავთანდილსცა აეტირა, მისმან ცეცხლმან გულსა მურა 319,2; მის მზისა ცეცხლი უშრეტლად გულს უდაღვედა, ქმურევედის მთ.,

649,3; გულის შეურეგება — ნაცვლად მათა წყალობათა გულსნი მათნი შეკაურებენ 846,4; ვათუ გაწყრეს, გაგულისდეს, კუშტი გულსა შეკაურებებს 1472,2; მიკვირს, რად სცალს წყლიანობად, რად არ გულსა შეიურებებს 755,2; დიდთა მით ბრძოლითა შეკაურება ეშმაკმან გულსა მისსა საბა პალესტ., 172,30; ნუ შეინებებთ და ნურცა შეიურებებთ გულსა თქვენსა რუს., 39,19; მომპორობებს კაეშანსა, არა გულსა შემიურებებს ბ.-გულ., 859,3; გულის ურვა — ნუ იურვინ გული შენი მთავრისა მისთვის წარტყ., 50,28; შებღთა ახნია ნიშანად მისრა გულისა ურვანი საბა, II₁, 125,16; გულს ურვის შექმნა — ლხინმა მიმრიდა, შემექმნა გულს ურვა, თვალთა წუხილი არჩ. II, 384,2; გულის შეწუხება — და ოდეს ესე მოიქსენო, შეწუხნეს გული შენი და გველტოდის შენ ყოველი ამპარტავენება და ზუაობა მ. სწ., 50, 26; ამ ამბისა მოსმენითა გული ერთობ შემიწუხნეს მთ., 454,3; ნულარ იტყვი-მაგ სიტყვასა, ჭავრით გული შემიწუხდა. არჩ. II, 482,4; რაცა ბრძანე, მაგა საქმითა გული შემიწუხდა საბა, II₁, 251,33; გულის წუხილი — ფრად წუხდა გული მისი ხანტო., 252,2; ძმისა სიყვარულითა თვალთა ცრემლი სდიოდა, გული უწუხდებოდა და ამას შეიკირებდეს შგმ 375,8; ლექსთა მთქმელისა გული ნიადგ წუხია ომ., 15,1; ვის ლხინი აქეს, მას უბნობენ, ანუ გული ვისცა უწუხს არჩ. II, 78,2; რომლითაცა მიზეზითა გული მიწუხს, ვერ გამირჩევია საბა, II₁, 89,3; იესო მოვალს საფლავად, უწუხდა მისთვის გულები თ. II, 33,267,2; გულის შეკირვება. — ნუმცა ოდეს შეიკირვებებს გული შენი რუს., 74,2; ნურცა შენი გული შეკირვებულა საბა, II₁, 237,24; გულის შეკმუნება — შენის ცოლის ავადობა გულსა შენსა დიდად შეაკმუნებებს საბა, II₂, 28,28; გულის მოკირვება — მეტის სიბრალულითა გულმა აღარ მოუკირვა საბა, II₁, 222,2; გულის მიკირება — გულს მისკირდა და დაწყულდა უშენოთ დ. თუმ., 44,14; გულს შემოყრა — ყველა ლხინობს და თამაშობს, გულს არვის შემოყრაო თ. I, 104,44,3; თქვენისა სიცრუისათვის ბევრჯელ გულს შემომეყრება არჩ. I, 45,213,4; ქურკუქს გულს შემოყროდა და სოსანსა სამგლოიარო შეემოსა საბა, II₂, 259,19; გულის ხაღვა — შენ გიყვარდეს, მას არ უნდე, სიმძულვარით გულს გხალვიდეს არჩ. I, 169,277,2; გულის ღამება — მერმე ავდეგ სევდიანი, მიღამებდა გულსა მური 584,2; გულს რად მიღამებ, ცისკრო საბა, II₂ 207,17; ერა ვხედავთ ერთმანერთსა, გეღამებდა მტკერი გულსა შგმ 1948,3; გულის შეღამება — თურმე ნამეტნაება ტირილმა გული შემიღამა რუს., 242,12; აზიყობამ და სურვილმან მე გული შემიღამისა თ. I, 18,31,3; ლაწენი შემექმნა ზაფრანად, გული შეღამდა ამალით ბ.-გულ., 467,2; გულის შავად შეღებვა — გული შავად შემიღებე, სიბნელესა მიმეც ხშირსა 947,2;

გულის შემოსა შავით სლვათა მეფისა შვილისებრ გულს ნუ შემო-
 მკოს შავითა მ., 247,2; გულს სევდად წოლა—მისგან ეკვი
 არა მქონდა, სევდად მაწვა გულსა მით ხე 352,4; გულს სევდად
 შემოწოლა — გულსა სევდა შემოაწვის, ამოცნესით ახს-
 რანი თ. I, 128,18,2; გულს სევდის იფება—შინა მივე, დაღრევილა
 გულსა სევდა შიიფდა 398,1; გულს სევდის შემოქცევა —
 მარტო დავრჩი, სევდა რამე შემომექცა გულსა მურად
 1115,4; გულს სევდის შეყრა — გულსა სევდა შემეყარა,
 ეიწყე კირთა მოპოვნებად 509,4; გულს სევდის შემოყრა — დღეს ჩვენ-
 გან ჭამს წინ ღადიმთა დაღება, გულს არ შემოყრა სევდისა
 მთ., 1738,2; ძე არ უვის, ასული ჰყავს, გულსა სევდა შემო-
 ქყრია თ. I, 78,145,4; გულს სევდის შემოვარდნა — ლხინად ვიყე,
 სევდა რამე შემომეარდა გულსა მურად არჩ. I, 129,19,1;
 გულს ჭავრის შემოყრა — არ მინდოდა, გამარისხეთ, შემომყარეთ
 გულსა ჭავრნი გურ., 64,268,1; გულის შემოყრა — ვეკობ,
 მკედარსაც გააცოცლებდა. არამთუ იქ ცოცხალს გულს შემოეყ-
 რებოდა რუს. 219. 12; ლხინად მჩანსო შენი ხლება, არ თუ გულ-
 სა შემომყარე მთ., 1010,3; გულს დარდის დება — უხსდა პირ-
 მთვარე მუტრიბი, არ ეღვა გულსა დარდია შშ 469,2; გუ-
 ლის შევირვება—მათის გულის შევირვება სიხარულად შესცვალა
 მა შშ 1460,3; გულის ჭავრი—მისისა გულისა ჭავრსა პირიდალმა მი-
 წაზედან სისხლსა დაყრიდა შშ. II, 395,25; გულის შებნედა—თავსა იყო
 დაკოდილი, შეებნიდა სისხლსა გული 194,3; გულის დაბნედა—
 წიგნი მომცა ასმთისი: „გული შენი ნუ დაბნდების“ ჩ., 159,1;
 მაშინდელმან გზაზედ რაჟამან გული ჩემი სულ დაბნიდნეს თან.,
 1106,2.

გულის ღებრა: გულსა სრულად ნუ დასკრი, და 903,2;
 გული უფრორე დამიკრა ათიათასმან დანამან 351,2; მიშველე
 რა, გული ცეცხლმან არ დამიკრას, არცა სრასა 728,4; ეგუ-
 ლების მას ლახვარი მზისა, აძლევს გულსა დაკრად მთ., 947,3;
 წამწამთაგან დაკრილიყო მკერტელთ გული ყიმა ქუფთად
 ჩ. 290,4; მისთვის დაწვა მას გული, დაეკრა, დაეხეოდა თ. I,
 56,243,1; რა გეგონა გულის დაკრა ასაკერავ-ასალართა ხაბა,
 II, 74,7; გულის დაკოღვა — დაქკოდა გული, აწ არ მინდა სი-
 ტყვა მწარედა ბესიკი, 173,1,2.

გულის დაჯერება: გული ერთსა დააჯეროს, კუშტი მიხე-
 დეს, თუნდა ქუში 25,3; მუნ იყენით განსვენებით, სადაც გული
 დააჯერეთ თან., 1538,3; ყმამ გული ვერ დააჯერა, ვირე
 ხელი არ მოუსო არჩ. I, 217,692,4; მის კეთილს საქციელსა გული
 დააჯერა ხაბა, II, 66,2; თუ ენა კაცისა ატყუებს და გულსა
 დააჯერებსა, მისაცემელი უფროსად აცდენს და გააჯერებსა ვახტ.
 68,13,1; გულს ვერ დავაჯერებ სიკვიდის წმიდის ღვთისმშო-
 ბლისას თ. II, 47,377,4.

გულის დეზა: დავიწყეთ რჩევა საქმისა, გული მიც. თუცა მე-
ლია 504,1; მეღვა გული მხეცისაებრ 528,3; შემასმენდა ჭავრია-
ნი, გული ეღვა ცეცხლებრ წვითა 1197,2; ვინცა მას მოისმენდა,
თუ ასიუცა გული ეღვა, ეგრეცა უგულო დარჩებოდა ვისრ., 224,10;
ადრე მოსვლა შემაჭერა, ცოტად ესე გულსა მიღებს ომ., 179,4;
ღმერთმან ადრე მას შეგყაროს, ვისგანაც გაქვს გულის დეზა ჩ.,
259,4; „გგავს, მაგრა კიდევ შენ სჯობო“, — მე ამით გულსა მი-
ღებენ თ. I, 9,48,4; მიმტაცა სული დღეს იქით, რას მარგებს გუ-
ლის მეღვა ვახტ., 11,11,3; „კარგა შეიბით ღთის მადლსა“ —
გულსა უღებდა ყველასა ბაქ., 143,2; მელექსეობა დავიწყე,
ამით ექმენ გულის დეზანი დ. თუმ., 72,3. ნ. აგრეთვე გულს
დაღება.

გულის დნობა: ნ. გულის დაღობა.

გულის მრთავლობა: მიეგებე, გული მისთვის ვაერთგულ-
ლე 1126,2.

გულის ვნახა: გული, მისი უნახავი, ტირს და სულთქვამს,
ვაებებს უობს 767,2.

გულის ვნება: მე, გლახ, ორნი დამიყრიან, გული ამად რად არ
იენებს 945,2.

გულის ზადი: ცუდად მაშვრალნი მოვიდეს, მათსავე გულსა
ზადია 115,4.

გულის-თქმათა მფლობელი: მომეც დათმოზა სურვილთა, მფლო-
ბელო გულის-თქმათაო 800,4.

გულის იმედი: შენი სიოცხლე მეყოფის ჩემად იმედად გუ-
ლისად—1284,1; მალეით ჰყვა ქალსა იგი ყმა მისად იმედად
გულისად მთ., 713,1; ესვიდა გული—მას ესვიდა გული ჩემი
და შემეწია მე ფს., 27,7.

გულის კვდობა: პირის-პირ მიჭდა იგი მზე, გული ვისთვისცა
კვდებოდა 475,2; მე ცოცხალსა არ გამიშვებს, ჩემი გული მის-
თვის კუდების შნმ 1457,3; კვდებოდა გული გამზრდელი-
სა მისისა და ჰგმობდა თავსა თვისსა გამოჩენისათვის რუს., 4,18; აწ
სიზორისა მომლოდნე გულიმცა მისთვის კვდებოდა ჩ., 220,3;
გული მოკვდა თუ ცოცხალა, არ იცის, გახელბულა არჩ. I, 190.
455,4.

გულის კრთობა: ნ. გულის გაკრთობა.

გულის ღალვა: ნ. გულის გაკრთობა.

გულის ღებვის წამალი: აწ გაპარევა წამალი ამა გულისა
ლებისა 769,2.

გულის ღება: გულმან, გლახ, რა ქმნას უგულოდ, თუ გული
გულსა ელია 931,2; გული მიც, თუცა მელია 504,1; გულის
დაღვა — შექირებვისა ცეცხლმა დამილია გული ვისრ., 142,
19; გულის გადაღვა — ამდენის ხეწნით, მულარით, მე გული გა-
დამელია ბაქ., 281,3.

გულის ღმობა: ხმდა განაღამცა საქმენლად, რაცა თქვენ გულსა

გ ლ მ ო ბ ი ა 38,3; ფ რ ი ა ლ მ ე ლ მ ი ს აწ გ უ ლ ი ჩ ე მ ი თქუენთს ახურ.
 მოღვ., 114,30; ი ლ მ ე ნ ი თ გ უ ლ ნ ი; კ ი რ ნ ა ხ უ ლ ნ ი, შ ე გ ვ ი წ ე ნ ა რ ე -
 ნ ი თ ბ ე ს ი კ ი, 46,1,2; გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი — მ უ ნ ა მ ლ ი ა გ ა ვ ს ძ ლ ო ს უ ლ თ ა
 დ გ მ ა, გ უ ლ ი რ ა ზ ო მ ე ტ ა მ ტ კ ი ო დ ე ს 1076,3; ვ ი გ ლ ო ვ დ ე თ ი ლ მ ო -
 ბ ი ე რ ა ლ, ტ კ ი ვ ი ლ ი თ ა გ უ ლ ი ს ა ა თ ა მ. ს წ., 168,14; შ ე ი ლ ნ ო,
 ს უ ლ ი ს ა ს ი ბ რ ძ ნ ი თ ა გ უ ლ ი ს ა ტ კ ი ვ ი ლ თ ა ს ძ ლ ე თ ხ ა ნ ც თ., 310,
 41; რ ა მ ი ნ ს ა გ ა ნ გ უ ლ ი კ უ ლ ა მ ა ს უ ფ რ ო ს ტ კ ი ო დ ა ვ ი ს რ., 92; 38;
 მ ე რ ა ბ წ ი გ ნ ი მ ი უ წ ე რ ა ზ ა ა ლ ს გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი თ ა შ მ 1963,1;
 ნ ა მ ე ტ ნ ა ე ვ ი ს გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი ს და მ წ ა რ ე ს ც ე ც ხ ლ ს' დ ე ბ ს ა გ ა ნ
 ა თ რ თ ო ლ და ხ ი ს ფ უ რ ც ე ლ ი ვ ი თ ა რ უ ს., 12, 28; მ ა ს ა ხ ლ ა ლ მ ე ფ ე გ ა უ წ ყ -
 რ ა, პ ი რ ვ ე ლ ც ა გ უ ლ ი ს ტ კ ი ო დ ა ო მ., 272,2; ე რ თ მ ა ნ ე რ თ ს. მ ი უ -
 ტ ი რ ე ბ ე ნ წ უ ხ ი ლ ი თ, გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ი თ თ. II, 98, 799,2; ს ა მ ი
 კ ე ლ მ შ ი ფ ე ზ ე ლ - ზ ე ლ მ ო ვ კ ე დ ე ნ ო. — გ უ ლ ი ს ტ კ ი ო დ ა გ უ რ., 94,
 480,2; თ ი რ კ მ ე ლ თ ა წ ე ა ს ა და გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ი ლ ს ა შ ე ს ჩ ი ო ლ ა ხ ა ბ ა,
 II₁, 243, 29; გ უ ლ ი ს ტ კ ი ვ ე ნ ბ ა — რ ა ჰ ვ ა ვ ა, თ უ მ ო ყ ვ ა რ ე ს ა კ ა ც მ ა ნ
 გ უ ლ ი არ ა ტ კ ი ე ნ ო ს. 29,4; თ უ ი თ ი ც ი, მ ე რ ა ზ ო მ ი კ ი რ ი შ ე ნ -
 თ ი ს მ ი ნ ა ხ ა ვ ს... და შ ე ნ რ ა ზ ო მ ჟ ე რ გ უ ლ ი გ ი ტ კ ი ე ნ ე ბ ი ა ვ ი ს რ.,
 178,29; მ ა თ დ ა უ წ ყ ე ს გ მ ი რ ა ჰ ე ბ ა ტ ბ ი ლ ა ლ, გ უ ლ ი არ ა ტ კ ი ე ნ ე ს
 შ მ 2710,2; ს ი ტ ყ ვ ა ჰ ე დ რ ა ჰ ა ა დ ვ ი ლ ო, ს წ ა ლ ს თ უ გ უ ლ ი არ ა ტ კ ი -
 ე ნ ა ო მ., 130,3; მ ი ჯ ნ უ რ ი ვ ა რ, გ ა მ ი რ ი ს ხ ლ ი, მ ე გ ა ტ კ ი ე ნ ე ბ ა ა მ ი თ
 გ უ ლ ს ა ჩ., 54,4; ა ლ ა რ ვ ი ტ ყ ვ ი მ ა შ ი ნ დ ე ლ ს ა, ე გ ე ბ გ უ ლ ი არ
 გ ე ტ კ ი ე ნ ო ს არჩ. II, 1082,1; მ ტ ე რ ს უ ხ ა რ ო დ ე ს, მ ზ რ ა ხ ე ვ დ ე ს; მ ო ყ -
 ვ ა რ ე ს გ უ ლ ს ა ტ კ ი ე ნ ე ბ დ ე ს არჩ. I, 212, 658,2; ა ხ ლ ა ვ ს ც ო ტ ა მ ე ო -
 მ ა რ ი, თ უ რ ჰ ე თ ა გ უ ლ ი არ ა ტ კ ი ე ნ ა შ მ 1907,4; გ უ ლ ი ს ტ კ ი ე ნ — ნ უ
 ა ტ კ ე ნ თ გ უ ლ ს ა დ ა ს ა თქვენსა მ ა ვ რ ი დ ს ო რ უ ს., 112,29; უ ს უ ფ - ზ ი ლ ი -
 ხ ა ნ ც ვ ა ხ ს ე ნ ო თ, ნ უ რ ც ა მ ა თ ვ ა ტ კ ე ნ თ გ უ ლ ე ბ ს ა თ. I, 63, 29,2; მ ო -
 ყ ვ ა რ ე გ უ ლ ს ა მ ა ტ კ ე ნ დ ე ს, მ ტ რ ი ს ა გ ა ნ რ ა მ ტ რ ი ე ნ ბ ა ხ ა ბ ა, II₁,
 231,27; ეს გ ა ა მ ა ყ ა რ ი ს ა თ ე ვ ს, ა მ ი თ მ ე ტ კ ი ნ ა გ უ ლ ო თ თ. II, 62,
 497,3; შ ე ნ მ ე ტ ა ლ გ უ ლ ი მ ა ტ კ ი ე ნ ე უ მ ზ გ ა ვ ს ო ს ს ა უ ბ ა რ ი თ ა გ უ რ.,
 171,7,1; გ უ ლ ი ს ტ კ ი ე ნ — ს უ ლ გ რ ა კ ე ლ ე ბ ი თ ი ს მ ი ნ ე თ ჩ ე მ ი, რ ა მ ე თ უ
 ს ა ლ მ ო ბ ა ა გ უ ლ ი ს ა ჩ ე მ ი ს ა ა ლ მ ძ რ ა ვ ს მ ე ს ი ტ ყ უ ლ დ წ ა რ ტ ყ., 18,
 15; ვ ი დ რ ე მ დ ი ს დ ა ვ ი ს ხ ნ ე ზ რ ა ხ ე ვ ა ნ ი ს უ ლ ს ა ჩ ე მ ს ა და ს ა ლ მ ო ბ ა ა გ უ -
 ლ ი ს ა ჩ ე მ ს ა ა დ ლ ე თ ა ფ ს., 12,3; მ წ უ ხ ა რ ე ბ ა ა არ ს ჩ ე მ დ ა დ ი დ და
 მ ო უ კ ლ ე ბ ე ლ ს ა ლ მ ო ბ ა ა გ უ ლ ი ს ა ჩ ე მ ს ა ა რ ო მ., 9,2; გ უ ლ ს:
 შ ე ლ მ ო ბ ა — ე ნ ა დ ა შ ე რ ე ბ ი ს, გ ა ც ვ თ ე ბ ი ს გ უ ლ ს ა შ ე ე ლ მ ი ს, ლ მ ო -
 ბ ი ლ ს ა 839,3.

გ უ ლ ი ს ლ ხ ნ ე ნ ა: რ ა გ ვ ა რ გ ა ს რ უ ლ ვ ა რ, შ ე ნ ი ც ი, გ უ ლ ი ო ა ლ ა რ
 ლ ხ ე ნ ი თ ა 949,4; გ უ ლ ს ა ა ლ ხ ი ე ნ ე ჩ ე მ ს ა მ ო შ ო რ ე ბ ი ს ა მ თ მ ო -
 ბ ე ლ ს ა 1294,3; ნ ა ხ ე ბ ა მ ო ლ ო ლ ნ ა გ უ ლ ს ა ე გ რ ე ვ ა ა ლ ხ ე ნ დ ა
 ვ ი ს რ., 134,18; კ ე ვ ი ა ნ ი მ ო ც ი ე ლ ი ხ ა რ, წ ა დ ი გ უ ლ ი ს ა ლ ხ ე ნ ი თ ა
 შ მ 2362,3; მ ა მ ძ უ ლ ე ბ ი ა ს ი ც ო ც ხ ლ ე, გ უ ლ ი ა ლ ა რ არ ს ლ ხ ე ნ ი თ ა
 ზ ი ლ., 637,3; წყარონი ტბილნი, ჰაერნი ლბილნი, კაცთა გულისა
 ლხენის სახენი საბა, II₁ 50,2; ამ ქირის სახლთა, საშიშარ ნახლ-
 თა, შენის ქვრეტითა გულისა ვალხენდი საბა, II₂, 25,12.

გულის ლხინი: მას ზედა დასვა იგი მზე, ლხინი მკერეტულთა გულისა 1176,4; მათ მიხედა ლხინი გულისა, განშორდა მწუხარებანი ბ.-გულ., 200,1; მიეცათ ლხინი გულისა, სიამით მოეთნებოდა ბ.-გულ., 808,2; მოიწიფა გულთა ლხინი, მალღათ ხედაეს ქვე ზენარი საბა, II, 263,2; გულის ლხინი და გონება ყველა ერთიად წამგვარა ბაქ., 282,2.

გულის ლხინება: ავთანდილს ღმერთმან წადილი მისცა, გულისა ლხინება 245,4; ამირან დარეჯანიძე, ლომი, მამესრეელი ლომისა, ქარაენთ გულის ლხინება, ოდენ ნასაჯი ომისათან., 1018,2.

გულის ლხინის მიცემა: დავე, მიეცე გულსა ლხინი, საწუთროსა დამგმობარსა, 403,3; მეფესა მეტად ეამა, მიეცა ლხინი გულისა, 1158,3.

გულის მამბარება: ნ. გულის გამაგრება.

გულის მართალი ხამართალი: ცან, სამართალი მართალი გულისა გულსა მივა რად 1295,2.

გულის მღებელი: ერთი ესე ასმათი და დამრჩეს ორნი მონანი, ჩემნი გულისა მღებელი და ჩემნი შემაგონანი 582,2; გულის მღებები — ჩემთა ლაშქართა ზურგი და გულის დამღები შენ ხარო რუს., 283,31.

გულის მიგრუნება: ამა ყმამან შემოკეთა, გული მისკე მიმბრუნდა 601,1; გულის მიკცევა — [მაჰის მოკვლა და] ჟერა, მიუქცივა მისკენ გული შნმ 16,2.

გულის მი და მო კრთომბა: ნ. გულის გაკრთობა.

გულის მი და მო რება: ნ. გულის გაკრთობა.

გულის მიწოდოს გავრა: გული მიწოდოს არ გაიქრეს, არ იირმოს, არცა ითხოს 658,2.

გულის მიცემა: თქვა: ღიაცსა ვინცა უყვარს, გაქსეის და მისცემს გულსა 1081,1; გული მიეცე თობა-ქმნათა აუგისა საკრპალეულად 364,4; მისგან დამწვარანი მისცენიან გულნი კვრეტითა ლხენასა 1524,3; მე გული მისთუის ასრე მიმიცემია, რომელ მე მისგან ნაწილი აღარა დამრჩომია ვისრ., 106,14; რატომ მისცემ გულსა ჩვენსა დასაქრულად შენ დანასა ომ., 200,4; გული - მისცე საყვარელსა, სული მასვე მიაბარა მთ., 256,4; გულის მიძღვნა — გული მიუძღვენ კეკლუცთა, ვინებე ვარდი შენამა თ. I, 61,8,2; გულის შეწირვა — გული საკუთრად შესწირა, მისთუის არ შეინახედა არჩ. I, 187,426,2.

გულის მიცემა გულისათვის: გული მისცეს გულისათვის, სიყვარული გზად და ხიდად 694,2; გული მისცა გულისათვის, სიყვარულსა გაუცვლიდა ბ.-გულ., 659,4.

გულის მღახნელი: ესე დღე არის იმედი, ჩემის გულისა მღახნელი 765,2; ჩემი სული და სიოცხლე შენ ხარ, გულისა მღახნელი თ. I, 71,89,3.

გულის მოთმენა: აწ ეახრო, მავა პირსა გული კრული ვით

მოგთმინდეს 740.1; არც ჩემი გული მოითმენს რუს., 45,19.

გულის მოღმწინება: მე ეგრეთა ვცან მართალი, მით გულსა მოვალხენიე 1259.2; გულის მოღმწინა — მისითა მიჯნურობითა გულს აღარ მოუღმწინა შგნ 1278,2.

გულის მომდღმრება: ზრდანი ჩემნი მოიგონენ, გული შენი მოიმდღმრე 157,4.

გულის მომღმრება: გული შენი განაღმცა მომემდღმრეა 1573,2; ნურცა მომემდღმრეების გული შენით რუს., 6,13.

გულის მონაზიდობა: თუ მოყვარება, გულისა ქმნას ჩემკენ მონაზიდობა 1474,3.

გულის მონება: მეფეო. აწ გული შენ გემონების 1503,2.

გულის მოსაფხანია: მან მითხრა მოციქულობა გულისა მოსაფხანია 414,3; მე თურქთა ომი უჩვენო გულისა მოსაფხანია შგნ 4404,3; ეინ ბედმან დასცა მიწადა, მერმე სვისაგან ხანიცა, სალხინო ანუ საკირო გულისა მოსაფხანია არჩ. 11, 1053,9; რაც ბოროტია, არა ქნას გულისა მოსაფხანისა საბა, 11, 199,30.

გულის მურად წვა: ნ. გულის დაქმუნება.

გულის მურება. ნ. გულის დაქმუნება.

გულის მფხანელი: თუ მო-ვითა-ჰკლა იგი ყმა ჩემად გულისა მფხანელად 1099,3.

გულის მწველთა სითხე: გამიკვირდა, სხვად ვითამცა ექმენ გულისა მწველთა სითხე 352,3.

გულის მხურვალეობა: ტარიელ უთხრა: „მე შენი გული აწ მე მხურვალეობის“ 296,1.

გულის ნება: მე მივხვდი წადილსა, ჩემის გულისა ნებასა 210,1; მიუტყვენ იგინი სლვად ნებასა თავისა თვისისასა, რათა ვიდოდინ იგინი ნებასა გულისა მათისასა ფს., 80,13; ყოვლისა გულის ნებისაგან კიდევან ვიქმნები ვისრ., 52,25; ისარი უნდა მართალი, იყოს გულისა ნებისა შგნ 2757,2; მისის გულის ნების ამბავი მოახსენეს ომ., 23,37; გვითხრ ხეშვიტემ: „იყოდეთ, თქვენ გიყოს გულის ნებანი“, თბ., 416,3; ლხინს ხელი წაყვეს ამოდ რამ, მიჰყვენ გულისა ნებასა თაფ., 761,1; მტერნი გულისა ნებასა ეწევიან საბა, 11, 223,20; გულის ნდობა — რაცა შენისა გულისა ნდობა იყოს, ყველა აგისრულო ომ., 68,14; მივდივართ მათად დახოცად მართლისა გულის ნდობითა თან., 981,2; გულის ნდობითა რომელიც ენებოს, იგი იამოსო საბა, 11, 34,15; თავს გაუყეტებს დედოფალს. როგორც მათ გულსა უნდესო თ. 11, 64,511,1; გულის ნებება — ლაშქარნი სრულად მოვიდეს, რაც რამაზს გულში ენება ჩ., 333,3; გულის თქუმა — გულის თქუმი სიბერე თვისისა თავით თვისით შეიკრებდენ მოძღურებასა ქაელითა ყურთათა ჰაზო, 49,25; ნუ

ესავთ სიცრუესა და ტაცებად ნუ გული გითქუამნ ფს., 61,11, ოთხთა კაცთა ცხენოსანთა ამბვის ცნობად სთქმიდა გული შ58 1123,1; გულის წადილი — გაუმარჯვდა ომი მათი, ვითა სწადდა მისა გულსა 1033,1; იმას, გლახ, ჩემი სიყვილილი გულითა სწადდა არ ენით 1196,4; რაცა სწადდა გულსა მისსა, აჯა მისი, გაუთავნეს შ68 1708,4; რა გინდა, რა გაქვს წადილი გულისა ომ., 137,1; აწ გულისა ჩემისა წადილი სახმლის აღსავით ეტყინება საბა, II₂, 114,10; ნუსხით მიართუან სოფლები, რაცა მათ გულსა სწადდეს ო. II, 64,509,2; გულის წადიერება — წადიერებაა გულისა ჩემიაა აღავსო უფალმან შაბო, 48,1; გულის საწადელი — ყოველსა საწადელსა გულისასა მოატყუებს კაცსა ბაღ., 28,17; რა არის ეგეთი გულისა საწადელი, რომელ ღმერთსა არ მოეცეს შენთვის ვისრ., 229,15; გაზაფხულია მგზავრობა, კაცთა გულისა სავალი, გულის საწადლის ვარდისა გამშვლად გამოსავალი საბა, II₁, 98,27; გულის საწადი — ჩემთვის საწადი გულისა მისსავე თავს მიხვდებოდეს მთ., 1074,2; გულის წადება — ეპა, გიძღვნი სამეფოსა, ქენ გულია აწ წადება მთ., 1650,3; გულის სანებელი — ვრცელი იგი გზა და ფართოა კარიშვა უჩუენეს, რომელ არს საწადელი თუათა და სანებელი გულთაა ბაღ., 73,18; წადილთა ნება — რაცა არ გწადდეს, იგი ქმენ. ნუ სდევ წადილთა ნებასა 870,3.

გულის ნების გასრულება: რა გამისრულდენ ესენი ჩემნი გულისა ნებანი, მაშინღა მივალ არაბეთს 1465,1; ნუთუშვა მანვე მისითა მოწყალებითა ესეცა ქნა, რომელ გულის-ნება გაგულისრულოს ვისრ., 285,17; მათ გაუსრულდა წადინი, მათნი გულისა ნებანი ბ.-გულ., 889,3; გულის გასრულება — ერთსა რასმე გეაჯები, შე მით გული გამისრულე მთ., 183,3; ნების გასრულება — მოაბადის ნებისა გასრულებასა სულისა ჩემისა ამოსღვა მირჩენინა ვისრ., 70,3; რაცა შენი საუბარი იყოს, ყოველივე გაგითათ და ნება შენი ჩვენ გაგისრულოთ შ68 369,26; ემლაშება, მექველუობს, გაუსრულდა მისი ნება ვახტ., 32, 66,2; წადილის გასრულება — საწუთროსა და საუკუნოსა გასწირვენ ერთისა წადილისა გასრულებისათუის ვისრ., 84,4; აწ გაუსრულდა წადილი ამბისა ლექსთა მკონოსა ვახტ., 167, 806,1; ჰე. მაღალმან გაგვისრულა წადილი და თქვენი ნება ბ.-გულ., 916,3; წადინის გასრულება — მათ გაუსრულდა წადინი, მათნი გულისა ნებანი ბ.-გულ., 889,3; საწადლის გასრულება — ერთმანერთსა ნახვილიან, საწადელნი გაუსრულდეს 1581,2; არ მისი გულის წამლები ვისი გაეცადა და არ აღრითგანი მისი საწადელი გასრულებოდა ვისრ., 99,34; გულის-თქუმის აღსრულება — ისიბა და იმრუშა, და აღისრულა გული-თქუმეა თუსი მ. სწ., 27,21; გულის ნდომის ასრულება — თუ გულსა ნდომა რამე

შეგსვლია, ღვთისაგან მოიმედე ვარ, მისისავე ვედრებით მალე აგისრულო ომ., 23,13; გულის ნების აღსრულება — არა წარვედ სოდლად და აღვისრულე ნებაა გულისა ჩემისაა ლომ., 47,26; გვედრებით, დედოფალო, ნებაა გულისა შენისაა ამან აღვისრულოს სინ., 240,32; აღვისრულო აწ ოდენ ნებაა გულისა ჩემისაა და ესრეთ ლობიერად შევიანაო მ. სწ., 256,20; არა ვპოვე დონე, რათამცა ნებაა გულისა აღმისრულა მოქც., 161,23; თუ შემორჩილო და უნებელი ჩემი არა იყო, მე მრავალი გულის-ნება აღვისრულო ვისრ., 53,6; თქვენითა ბედნიერობითა კარგი ეტლი წარმოგვიძღვა და ჩვენის გულის ნება აღგვისრულდა რუს., 78,29; გვითხარ, რაც ვინდა, და ფიცხლავ-შენის გულის ნებას აღვისრულებთ ომ., 24,29; მალე თვისის გულის ნებისად აღასრულა და შემოქცევის სადავეს ხელი მიჰყო საბა, II, 103,8; გულის ნების აღსრულება — რა გულისა ნებააა აისრულებს მისგან, მოირქუამს, აღარად გაიკუთრებეს, სხუა მოუნდების ვისრ., 84,9; აგისრულდა გულის ნება, კჳა-შეცულის რაცა უნა 268 2181,4; გულის წადილის აღსრულება — კუროს უმზადებს კარგსა სადილსა; და აღუსრულებს გულის წადილსა გურ., 235,380,2; გულის ხაწადლის აღსრულება — რამინს რა გულისა საწადელი აღსრულდა, — ვითარი სწადდა, ეგეთი ყოფა პოვა, — დაიწყო სიმღერისა თქუმა ვისრ., 149,28; გულის საწადელი რა აღუსრულდა ნუშრევანს... მკურნალის ხარისხნი მეფეთ სასამსახუროდ დიდებით აღამალა საბა, II, 32,14; გულის საწადელის აღსრულება — შენ აღვისრულდა ყოველი გულისა საწადელი 268 1347,4; გულის წადების აღსრულება — ჳამს, აღვისრულო ყოველი აწღა გულისა წადება მთ., 702,4; ნების აღსრულება — გულსა შიდა მიც იქვ და აწ არა დავსცხრე, ვიდრე არა მავისცა ნებაა აღმისრულოს ღმერთმან სინ., 243,17; დიდძალსა ქრთამსა მიესცემთ კაცთა საქლმწიფოთა, რათამცა საქმე ნებისა ჩვენისაა აღვისრულეთ ამით მ. სწ., 38,5; ნუუკუე ძვრიცა შეამთხვოს მოყუსათა შენთა და ვერ აღასრულო ნებაა შენი ბაღ., 80,24; განგებითამც კურთხეულ ხარ, აღასრულე ჩუენი ნება 268 1479,3; ანუ მოვიკლავ თაისა და ანუ შენს ნებას აღვასრულებო რუს., 7,34; თუ დამმორჩილდე, მრავალი მეც აღვისრულო შენ ნება არჩ. I. 166,245,1; მკვდარს დღე-ვა ნაპირს გაავდებს, სად აღვისრულდეს იქ ნება საბა, II, 176,35; ვინცა სთხოვდის, მალე უყვის მისის ნების აღსრულება ვახტ., 151,675,2; შენი მდიდარი საქურქლე... ქერივთა, ობოლთა და საბრალოთა ზედან არ გაეც. რომე, თუ ამას ზრუნევიდო, შენი ნება აღსრულებულ იყო თ. II, 142,23; აწ ნება შენი ჩემზედა აღსრულდეს აღსასრულითა გურ., 90,446,1; ნდომის აღსრულება — ეინ რაც სთხოვა, მიუბოძა, აღუსრულა მათი ნდომამთ., 31,4; კეთილად და წარმართებით ღმერთმან აღასრულოს ჩენ-

ნი ნდომა ხაბა, II, 37,33; გულის წადილის მიცემა: რა კაცსა სო-
 ფელმან მისცეს წადილი გულისა, ხსოვნა არა ხამს ქირისა
 687,1; გულის წადილის მოცემა — ღმერთმან შენ მოგცეს ყოვე-
 ლი გულის წადილი ომ., 186,1; გულის წადილის მიხედვითა —
 მომხვდა ყოველი ჩემი წადილი გულისა 695,1; გულის
 ნების მიხედვითა — მან პირი ცასა მიაპყრა, მიეხვდი გულისა
 ნებასა შვი 4327,2; უმა მოერიო მებრძოლსა, მიიხვდა გუ-
 ლისა ნებასა შთ., 725,1; ლომს მიხვდა ნება გულისა
 ბ.-გულ., 201,4; გულის წადების მიხედვითა — მიიხვდა წადე-
 ბა გულისა, წასვლად ფარმანსა მოველი შთ., 1433,4; გულის წა-
 დილის მიხედვითა — აქათ არ შევიქცევი, ვირემდინცა ანუ არ მოვეუდე,
 ანუ გულისა, ჩემისა წადილსა არ მიეკხუდე ვისრ., 148,4;
 მიიქუდა წადილი გულისა, რაცა ოდენლა ინება ფეშ., 941,4;
 ხაწადლის მიხედვითა — ტარიელს და ცოლსა მისსა მიხვდა მათი
 საწადელი 1565,1; კაცსა მიხვდეს საწადელი, რას ეძებ-
 დეს, მისი პოვნა, მაშინ მისგან აღარა ხამს გარდასრულთა ქირთა ხსო-
 ვნა 208,3; მიხვდეს მათსა საწადელსა, იგი პოვეს, რაცა ძებ-
 ნეს 1521,3; მაშინ მიხვდეს საწადელი ყოველსა მკვდრითთ
 ანამდგარსდ ომ., 12,2; აწლა მიეკხვდი საწადელსა, რადმცა
 ეყო გულ-ნაკლულად შთ., 701,2; რად ვერ მიეხვდი საწადელსა
 შე სიკვდილსა დანატარით თ. I, 119,8,3; მუნ ყოფითა ამის მეტი საწადე-
 ლი არა მიხვდეს არჩ. I, 177,341,1; და სძებნიდენ კაცთა ესეთსა,
 რომლისგან საწადელს მიხდომოდენ ხაბა, II, 68,3; არ
 მიხვდებინს საწადელი უგზოს ცდით და გაგებითა ვახტ. 142,
 558,4; ზოგთა მიხვდა საწადელი, თვით იქმნიან კარგ სახე-
 ლად ბ.-გულ., 51,3; ხაწადის მიხედვითა — მტერთ მიხვდება სულ
 საწადი არჩ. II, 1089,3; ხაწადის მიწვდომა — მისწვდა ის მი-
 სსა საწადსა, შენა გწადს საყვარელია ვახტ., 73,54,2; გულის
 ნების მიხედვითა — რომელსა ცა საწუთრო ესრე გულისა ნე-
 ბასა მიიხვდებოდა, მას მიიხვდებოდა ქირთა ქსენება რად უნ-
 და ანუ თავისა რიღება ვისრ., 274,7; გულის წადილის მიწვევა — აწ
 მოისმინე ჩემი მოქსენება, და სთმობდი, ნუთუ ანახდილად გულისა
 წადილსა მიეწიო ვისრ., 145,23; გულის წადილის გათავება —
 არ გაუთავა სოფელმან ჯაბირს წადილი გულისა შთ.,
 727,3; გულის წადილის სრულ-ქმნა — მოხვიდე, სრულ-ქმნა მა-
 შინლა შენი წადილი გულისა 151,2; გულის წადილის სრულ-
 ყოფა — თქვა: „სრულ ყო გულის წადილი, ან ვიყო მქნე-
 ლი ახისა“ შთ., 778,4; ნების სრულყოფა — გარნა ნება ვერ სრულ-
 ქყავით, გაგეყარა საყვარელი არჩ. I, 182,383,2; ხაწადლის სრულ-
 ყოფა — მოგეხვდა ღმერთმან წყალობით სრულ-ყოფად საწა-
 დელისა ჩ., 295,4; ხაწადლის სრულ-ქმნა — ქალმან მისცნა მარგა-
 ლტნი, სრულ-ქმნა მისი საწადელი 701,3; ხაწადლის ქმნა —
 თუ ვერა ვიქმ საწადელსა შენსა, შენთვისა გაბრაზულსა, არა

ვნახავ სახლსა ჩემსა 1457,3; ნების ქნა -- მას ასარა ანგელოზმან, უთხ-
 რა: „იქნა შენი ნება“ ომ., 42,2; ნება ქნა მათი მეფემან,
 თუცა არ იამებოდა მთ., 49,1; რადგან შენი ჩემი ნება ჰქენ, მეც
 აღგისრულებ ნებასა არჩ. I, 194,494,4; გამოურჩევლად არ ვარგა,
 კაცმა ქნას თვისი ნებანი საბა, II, 75,12; ნების წადიერე-
 ბის ქმნა—აჲ იქმნა წადიერება ნებისა შენისაჲ ხანცო.,
 268,22; გულის ნების ყოფა—აჲ იქმნა წადიერება ნებისა შენისაჲ, არა-
 მედ უფალმან უაენ ნებაჲცა გულისა ჩემისაჲ ხანცო., 268,
 22; გულის-ნების ქმნა — კონა დაუწყო და მასეე წამსა თანადიწვენა
 და გულისა-ნება ქმნა ვისრ., 79,22; წავლ, ღმერთს შეეგებე-
 წები, იქნას გულისა ნებისა შმშ 4251,1; არ იმადლებდეა,
 იქმოდეს თაის გულისა ნებასა ვახტ., 135,468,2; ჩემს
 სახლსა წამოდი და შენი გულისა ნება ექნაო თ. II, 170,15;
 გულის წადილის ქნა — ქნეს წადილი მათ გულისა, ერთად
 იყუნეს მას ღამესა შმშ 2639,4; წადილის მიცემა — ავთანდილს ღმე-
 რთმან წადილი მისცა, გულისა ლხინება 245,4; საწადლის მი-
 ცემა — თუცა ღმერთმან მოინება, ყოელსა კაცსა საწადელი და-
 უშრომლად და უსდელად მიეცემისო საბა, II, 287,28; წადი-
 ლის ასრულება — მინდორს სტირ და მხეცთა ახლავ, რას წადილ-
 სა აისრულებ 866,2; აწ აღგისრულდა წადილი ღვთი-
 სიგან შენის ნებისა შმშ 1127,4; ყოვლთ ხელმწიფეთ უმჯობესო, აღ-
 გვისრულე ჩენ წადილი არჩ. II, 532,2; რა წადილს
 აისრულებს და ნდომას გაათავებს, სიყვარული ქლებას დიწყებს
 საბა, II, 421,17; საწადლის ასრულება — ხადუმთა აუსრულეს
 საქმე მისი საწადელი 1186,1; შენისა საწადლისა აისრუ-
 ლებისა ღონე მოქებნია ვისრ., 70,29; ღმერთმან ქნას და საწა-
 დელი აგისრულდეს გაურჩევლად მთ., 323,4; საოცარი ეს მო-
 ბეველინაო, საწადელი ვის აუსრულდა და პატივი ვინ გარ-
 დიხადაო საბა II, 150, 11; პირველ ეამისა აღთქმული საწადე-
 ლი აღმისრულე მოდრ., 193,6; ანუ აღგისრულე საწა-
 დელი თქვენი და ანუ მოვიკლა თავი ა-დარ., 333,11; ღმერთმან სა-
 წადელი აღგისრულათ ორთავე და ერთმანერთისა შეყრითა
 გაგახარათ რუს., 491,11; მკარი მიხსნის უთუოდ; საწადელს აღმი-
 სრულებსა თ. I, 146,24; საწადელი აღუსრულე, ნურასა
 იქ დასაკლისას ვახტ., 153,694,3; ახლა ყველას აღვასრულებ, მა-
 გა თქვენსა საწადელსა გურ., 64,267,3; საწადლის გათავება —
 დავსთმობ შენის გულისათვის, გაგითავებ საწადელსა შმშ
 1687,1; საწადლის პოვნა — მერმე ჰკადრა, საწადლისა ღმერთმან
 პოენა ვით აღირსა 689,2; ეპპოვე საწადელი ვინტრიდი
 ამას ღვთითა შმშ 4721,4; მე მენახა სიზმარშიგა საწადლისა ქა
 პოეა ზილ., 296,4; მრავალჯერ ქნილა, საწადლის პოენის
 ნაცულად, რაცა ხელთ აქენდეს, იგიცა წარაგოს საბა, II, 244, 7;

ჯერ უნდოდეს ქირის დღესა საწადელი მისგან პოოს ბ.-გულ-
950,2; წადილის პოვნა — უთხრა თუ: კპოვე წადილი, გული-
სა მინდომებული შნშ 4968,3; ნების პოვნა — შენმან გულმან ნება
და თევზმან წყალი პოა ვისრ., 114,4; ნება ვერ კპოოს, შემო-
კარ, დამისენ სისაწყლითაო არჩ. I, 184,404,4; გულის-ნების პოვნა—
ერთისა წაპრაა გულის-ნების პოენისათუის საუეუნოსა აუგ-
სა და მოყიენებასა ნუ ჩიპრები ვისრ., 100,24; სიაოშის საქმისათუის
გულის ნება ქაოზ პოვა შნშ 4925,1; წმიდაე იაკობ, ალფესა,
შენ კპოე გულის ნებანი ვახტ., 39,116,1; გულის წადილის
პოვნა — შეეიბნეთ, მომკლა, ეგების კპოეო წადილი გულისა
შნშ 4670; 3; ნდომის გათაეება — რა წადილს აისრულებს და ნდო-
მას გაათაეებს, სიყვარული კლებას დაიწყებს საბა, II, 421,17;
ნების გათაეება — კეთილისა მგონებლო, თქუენი ნება გათაე-
დების შნშ 2823,3; სურვილის აღსრულება — ლოკუათა მათთა ეზი-
არნეს და ყოველი სურვილი აღასრულეს ტიმ., 319,16.

გულის ნთება: ნ. გულის დაგვა.

გულის კომნა: გული თქუენი მიპოენია, მისი შენად, შე-
ნი მისად 247,4; შენ მას მაშინ შეუყუარდე და მისი გული მაშინ-
და კპოო, ოდესცა ფიქუისა ხისა შტოსა ხერმა გამოესხას ვისრ.,
78,3.

გულის საღაგება: ცეცხლთა, შენგან მოდებულთა, გული ჩემი
ასადაგეს 136,4.

გულის სალხნელი: არს თინათინის გონება მისად სალხენლად
გულისა 1013,2; გულის სალხინო — გულსა სალხინო რაჟ-
ცადა დაეუსახეო 716,1.

გულის სალხინო: ნ. გულის სალხენელი.

გულის სახშილთა ლხნა: ღმერთი იწადებს. მომიეღენ გულ-
სახშილთა ლხენანი 1461,2.

გულის სიბრძნე: მეკეთა ესე თათბირო, სიბრძნე გულისა
მისისა 377,1; არ მომეწყინა ლაყაბი, ეს უსარგებლო სულისა, სხუად
არას მოსახმარისი, ოდენ ჩანს სიბრძნე გულისა თ. I, 125.
1,2; ლხინი და განცხრომა გულის სიბრძნისა გაბნევა არის
საბა, II, 55,14; პაპას შენს — შენგან უეეთეს კპონდა მას სიბრძნე
გულისა თ. II, 124,19,1.

გულის სიტყვა: ტარიელ ფრიდონს უბრძანა დღე-ერთი სიტყვები
გულისა 1455,1; განცხოველებულითა გონებითა და განათლებულითა
გულის სიტყვთა თავით თვისით განიზრახვიდა სინ., 19,15;
გულის სიტყვთ გული მითქუმიდა პასქასა ამას ჭამად თქუენ თ-
ნა, ლ., 22, 15; იწყო განზრახვად და გულის სიტყუად ბაღ.,
22,27; ცან მისი გულის-სიტყუა საჩემოდ ვისრ., 277,16; არ
სის დამბადე შენ ხარ, მზისა და მთვარისა, პატრონი გულის სი-
ტყუათა შნშ 1105,2.

გულის სულთმამბ: გული, მისი უნახავი, ტირს და სულთ-
ქეამს 767,2.

გულის ტირილი: ნ. გულის ატირება.

გულის ტივილი: ნ. გულის ლმობა.

გულის ტივინება: ნ. გულის ლმობა.

გულის ღამება: ნ. გულის დაკმუნება.

გულის შავად შეღებვა: ნ. გულის დაკმუნება.

გულის შეგნება: ნ. გულის დაკმუნება.

გულის შე და გამყო ძრომბა: ნ. გულის გაკრთობა..

გულის შეღებვა დაღებვა: ანაზდად გვიცნობს, გაკრთების, გულ-
სა შეღამის დაღებად 1362,3.

გულის შემარხვეალი: დაწერა წიგნი... მისთა მსმენელთა გუ-
ლისა შემძრველი, შემარხვეელი 1072,3.

გულის შემძრველი: დაწერა წიგნი... მისთა მსმენელთა გულ-
სა შემძრველი, შემარხვეელი 1072,3.

გულის შეურხვაება: ნ. გულის დაკმუნება.

გულის შეძრვაება: თვალნი მზეებრ გამირცტდეს, გული მე-
ტად შემძრწუნდა 89,3; გული ჩემი შემძრწუნდა
ჩემ თანა უს., 37,11; ვერ შეძრწუნეს გული მისი გობრ.,
181,36; ნუ შეძრწუნდებიან გული თქუენი, გრწმენინ ღმრთი-
სა და გრწმენინ ჩემდა მომართ ი. 14,1E; ვიხილე ესე ყოველი და
შემძრწუნდა გული ჩემი მ. სწ., 93,13; ძმანო, ჩემნო, ყო-
ელად ნუ შემძრწუნდებიან გულნი თქუენნი სიმრავლისა მათი-
სათჳს ეზოხმოდ., 126,3; ჳვარი აღმართეს გულგოთას, გული შე-
ძრწუნდა მტერისა თ. I, 158,25; კმუნვა და სევდა გარდგვერთ-
ხა, გული მიმ შეძრწუნება თბ., 199,4; გულის შე-
ძრწოლა — რა ესე ჳვა გაიგონეს, თურქთა გული შეძ-
რწოდეს შემ 5485,3; გულის ძრწოლა — მეშინის და ძრწის
გული ჩემი მისთვის საკ. ნიკ. 69,20; ტარტაროზისა ხელისგან დაშ-
სენ, ძრწოლა მკირს გულისა თ. I, 157,4; გულის შეშინება—
ჩემთან მყოფელსა გული ნუ შეუშინდება თბ., 123,3.

გულის ცივად დაღება: მაგრა ჩემი რად დააგდე თ გული
ცივად, გაუმთბარად 944,4.

გულის ძალი: აწ მე მწადს, თქვენსა წინაშე მეცა ვცნა ძალი
გულისა 309,3.

გულის წადილი: ნ. გულის ნება.

გულის წადილის მიცამება: ნ. გულის ნების გასრულება.

გულის წადილის მოხვედრება: ნ. გულის ნების გასრულება.

გულის წადილის სრულ-მანება: ნ. გულის ნების, გასრულება.

გულის წამალი: მომცა წამალი გულისა, აჳამდის დადა-
გულისა 151,4; ვპოვე წამალი გულისა, აჳამდის დადაგულისა
695,4; შენგან ვიქე ამა გულისა წამალსა 391,1; ჩემის სული-
სა და გულისა წამალი შენ იყავ ვისრ., 53,8; ეგ შეგონება მე-

ყოფის დღესითგან წამლად გულისა 868 3496,2; ცნობა და გონიერება შემოეკრება მრავალი, სულთა სალხენი მიზეზი გულისა წამლად სავალი საბა, II₂, 89,28.

გულის წაღება: გული წამსავე წამილო 729,4; მან მისთა მკვრეტთა წაუღის გული, გონება და სული 33,3; გიშრისა ფერთათა თვალითა გული წაუღე მხედაეთა ვისრ., 66,17; საგონებელმან წამილო გული ლახვრითა სახელი ომ., 332,4; წამილო გული, გონება მზემან შექ-მონათენითა მთ., 283,3; ვული პირმზემან წამილო, ვის ეაგლახ, ვისს თავს ევბია ჩ., 29,3; კაცს ეისმე ტკბილად სიცილით შეეძლოს გულის წაღება საბა, II₂, 154,22; გულის წახმა — მას წაეხვენეს სული, გული მთ., 1162,4; ესეთი შეენიერი იყო, კაცსა გულსა წაუხმბიდა საბა, II₂, 202,20; გულის მოტაცება—უსულოს სულთა მიმღებად გულს მოსტაცებდა ის რითა საბა, II₁, 291,21; გულის წაგვრა — დაიქრე, შენის გოგმანის ნდომამა გული და ცნობა წამგვარა საბა, II₂, 194,21; გულის წართმევა — გული, გონება წამართვა, იქილამ მანნეეს წყრომასა ზილ., 273,4; გული წამართვა, ცეცხლითა მწველით, გლახ, დამწეა, ახ, ეამან მთ., 1453,4; გული წამართვა უფასოდ ჩემგან ნაყიდმან მონამა თ. I, 71,91,4; შენმა სლვამ გული წამართვა, თან გაიტანა რებულმან საბა, II₂, 194,19; გულის მიღება — გული მიმელო, გონება, საყვარულს ვოთღა ესდენიდე საბა, II₁, 294,15.

გულის წვა: ნ. გულის დაგვა.

გულის წყენა: ნ. გულის დაქმუნება.

გულის წულული: გულისა ერთობ წყლულისა და ასრე დადაგულისად 1284,2.

გულის წულულება: ნ. გულის დაღვა.

გულის წულულოგის დათმობა: სული დაილო მან ქალმან, დათმო გულისა წყლულობა 221,1.

გულის ხელება: ნ. გულის გამხეცება.

გულის ხსნა: რა შეეიგნათ, გული ჩენი რათ იხსნების 1171,1.

გულს აღმოგის დაება: ნ. აღის დება.

გულს ბინდის დაცემა: უშენოსა დამეცემის გულსა ბინდი 772,3; გულს ბნელის ბინდის დაცემა — მათ ვერა მარგეს, მე გულსა. ბინდი დამეცა ბნელისა 355,1. ნ. აგრეთვე გულის ბნელება.

გულს ბნელის ბინდის დაცემა: ნ. გულს ბინდის დაცემა.

გულს დანის საძმარება: შენი მკლვიდეს სიყვარული, გულსა დანა ასაქმარი 132,4; გულს დანის სობა—მოეწერა: „გიბრძანებსო“, ვისი მესეა გულსა დანა 385,2.

გულს დანის სობა: ნ. გულს დანის საქმარება.

გულს დადის ჩნება: ეგრე წასლვისათვის ნუ გაჩნია გულსა დალი 390,2.

გულს კვათლ-ალგულობის მოღვატა: მას დაუმძიდა, მოედვა კვლა გულსა კვამლ-ალმულობა 1469,3.

გულს ლახვარ-ხეპული: ასმათმან დამსვა შორს-გვარად გულსა მე ლახვარ-ხეპული 515,3.

გულს ლახვრის დასოტა: ვინცა ისმინოს, დაესვას ლახვარი გულსა ხეული 4,4; ევშამან რა იგ ჩაყლაპა, გულსა ლახვარი დაესო შვი 5416,1; გულსა ლახვარი დამესო მის მზისა უჩინარისა შთ., 289,3; გულსა დამესვის ლახვარი შავთა წამწამთა სროლილი ჩ., 186,3; მაქთუბში ნახა მისი მზე, გულსა ლახვარი დაისო თ. I, 26,21,2; გულს ლახვრის სოტა — მაგრამ კახთ კახეთის გაყრა გულსა ლახვარსა ასობდა არჩ., II, 578,4; გულს ლახვრად სოტა — მისგან მისი მუნ ვერ-სიხლე გულსა ლახვრად და შანთად ესობოდა ვიხრ., 148,19; გულს ლახვრის გება — მოაბადს სიყვარულის წილ გულსა ლახვარსა უგება არჩ. I, 166,249,2.

გულს ლახვრის პრტა: ყმა დაქმუნდა, ვითამე რამე პკრეს ლახვარი გულსა შუა 835,1; გულს ლახვრის ცეშა — ქალსა შევხედენ, ლახვარი შეცა ცნობასა და გულსა 337,2; ხედომოღარიგი კვლა მასცა გულთა ლახვართა კემისა შთ., 1465,3; ნარგისთაგან მას ლახვარი ეცა გულსა, დაეჭირა თ. I, 21,54,3; გულს ლახვრად ცეშა — გულსა ისრე ლახვრად ეცა, მართ დაესო აწვე ნარი ჩ., 391,2; გულს ლახვრის გება — ვინცა მიკყეების ჩემებრივ, გულსა ლახვარი ეგება ჩ., 570,2; გულს ლახვრის ხება — მათ ლახვარი გულსა ახეს შვი 2875,2; მე, შენთვის მედარი, კვლავ მომკალ, გულსა ლახვარი შახეო შთ., 1026,4; ფუ ეგზომსა სიცრუევესა, რომ შენ ძლით გულს ლახვარს ეიხებ არჩ. I, 28,76,4.

გულს ლახვრის რიღვატა: ქალი ადგა, წამოვიდა; მე ლახვართა გულსა მრიდეს 379,1.

გულს ლახვრის ცეშა: ნ. გულს ლახვრის კრვა.

გულს ლახვრის მოცეშა: კაცნი გაეგზავნენ, მე გულსა უფრო მომეცა ლახვრები 382,1.

გულს მიშვარებატა: თქვენი ძისა არა-სმა გულსა ვით მიეფარებინს 503,1.

გულს მტარობის შთამოტეშა: წედან საქმე მტერობისა გულსა ჩემსა შთამოსთესი 249,3.

გულს ნარის სოტა: მითხრა: „ეშად ამოგიღე, არ გასვია გულსა ნარი“ 386,3; გულს ნარის დასოტა — რა წაიკოტხა, დაქმუნდა, გულსა დაესო ნარია შვი 876,4; მას ნადიმსა მჯლო-

მსა თურემ დაესოო გულსა ნარი ჩ., 344,2; იქდა დარე-
ჯით, ახავი, დაესო გულს ნარებია თან., 1335,4.

გულს ნდომის შესვლა: ფატმან ხათუნს ავთანდილის გულსა
ნდომა შეუვიდა 1070,1; თუ გულსა ნდომა რამე შე-
გსვლია, ლეთისაგან მოიმედუ ვარ, მისისავე ვედრებით მალე ავის-
რულო ამ., 23,13.

გულს სხვის გამოხატვა: მისი სახე გულსა ჩემსა ხატად
ასრე გამოეხატე 248,1.

გულს სხმილის დება: ნ. ალის დება.

გულს სავდად წოლა: ნ. გულის დაქმუნება.

გულს სავდის მიეზება: ნ. გულის დაქმუნება.

გულს სავდის შემოცევა: ნ. გულის დაქმუნება.

გულს სავდის შეხრა: ნ. გულის დაქმუნება.

გულს სისხლის გარდათხება: კელა დავეცი დაბნედილი, გულ-
სა სისხლი გარდმეთხია 343,4.

გულს სივარულის ჩარჩინა: მაგრა შენი სიყვარული ჩა-
ვიტანე, ჩამრჩა გულსა 1293,2.

გულს ურვის უკუხრა: ნ. გულით ამოსლვა დარდისა.

გულს უმლოვა: ნ. გულის ლმობა.

გულს უჩვის შემოღობვა: გულსა შექნი შემომაღგნა,
მაგრა გული არ დამიღნა 513,4.

გულს ცაცხლის დება: ნ. ალის დება.

გულს ხმუნვის ქონება: ნ. გულის დაქმუნება.

გულ-ტაგილად შემხადვარი: გიქერეტ თვალითა, გულ-ტკბი-
ლად შემხედვარითა 1316,3.

გულში დაზრახვა: გულსა შინა დავუზრახე: „რა
მროვო, ანუ ვინა“ 356,4.

დ

დაბდავის ქრვა: იკრეს ნობსა და დაბდაბსა 1400,4; რა
ომი გაგვიმარჯვდის, კკრიან ბუქსა და დაბდაბსა ა-დარ., 353,
27; დაბდაბის ცემა — ამიერ და იმიერ სპათაგან იყო ცემა ბუქებისა
და დაბდაბთა ქუანშ., 155,7; ზღუდეთა ზედა წამოღგეს ყოველნი
კაცნი და სცემდეს ბუქსა და დაბდაბსა ა-დარ., 298,11; შე-
იქნა ბუქთა ტკრციალი და ნაღარის დგერა, სპილენძ-ქურთა, დაბდა-
ბთა ცემა რუს., 235,8.

დადაგული გული: მომცა წამალი გულისა, აქამდის დადა-
გულისა 151,4; ეპოვე წამალი გულისა, აქამდის დადაგუ-
ლისა, 695,4; ცეცხლმან ცხელმან ვით ვერ დაგწეა, გულო, ასქერ
დადაგულო 304,4; დაყო რუსუდან რაოდენნიმე წელი შეიღსა
გვერდით დიდითა დიდებითა და პატივითა, პირითა მხიარულითა... განა
გულითა დადაგულითა რუს., 598,13; გულსა, მისგან
დადაგულსა, მუნვე ცეცხლსა დაუესებდა მთ., 714,2; ძნელი კი-

რი გარდევია მაჩუნს გულსა და დაგულსა თ. I, 36,89,4; მისისა და დაგულისა გულისა სულქმა ზეცად აღიწეოდა საბა, II, 261,21; დაგული გული—შიში მაქვს გულსა, შენსა და გულსა არჩ. I, 252,27; ყვავილისებრივ გაშალოს მისგანვე გული და გული ვახტ., 13,25,2; დაშვარი გული — გამითელდა გაყრი- თჳს მისით და მშვარი გულია მთ., 1503,3; შენ შემოგწირე საკ- ვედად გული და მშვარი, სადალა თ. I, 13,84,2; დაშვარ- დადაგული გული—წყალობისა წყალი მიეც გულსა და მშვარ- და გულსა თ. I, 81,169,3.

დაზრული შარდი: ტარიელის ვარდი იყო დათრთვილული, არ დაზრული 281,1; დანახული ვარდი — ცუდია აქა დიდობა, ვარ- დი აწ მეც ვიან დანახულ ჩ., 604,2.

დათმობის აჯა: რაცა აჯა დათმობისა, გულმან ვისმცა მო- უსმინა 715,4; დათმობის აჯება—დათმობისა ეაჯების გულსა: „შენ რა მოუგვარე“ 719,3.

დათმობის აჯაბა: ნ. დათმობის აჯა.

დათმობის ძალის მოცემა: მომეც ძალი დათმობისა, ცოტად ვითა აღმადგინე 347,2.

დათრთვილული შარდი: ტარიელის ვარდი იყო დათრ- თვილული, არ დაზრული 281,1; მზეს ეხეწების, რომე ჩანს, დღეს ვარდი დათრთვილულია 858 4676,4.

დაპარბული მთვარე: ეპოვეთ მთვარე დაქარგული, რა- ცა გეწადა, იგი ექმენით 1344,3.

დალახვრული გული: ნეტარ, რა ქმნას უშენომან გულმან, შენგან დალახვრულმან 1282,3; გულსა, შენგან დალა- ხვრულსა, გაქრა უჯობს ისრევ ველად მთ., 1623,4.

დამალული მიჯნურობა: გულსა მისსა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალულად 41,1.

დამალული სპაში: მიჯობს, მიეკყე, განლა, სადმე ვსცნობ საქ- მესა დამალულსა 1081,4.

დამალულის გამოცხადება: ბოლოდ ყოელი დამალული სა- ქმე ცხადად გამოცხადდეს 928,4; დამალულის გაცხადება — გაგიცხადა დამალული გონებამან დაფარულმან 1282,4; დაფარულის გაცხადება — ამ საქმესა დაფარულსა ბრძენი დიე- ნოს გააცხადებს 1478,1; ერთსა რასმე მოგახსენებ, გაგიცხა- დე დაფარული 885,2; მაგრამ გითხრა მიზეზი ჩემისა აქ დგომი- სო და დაფარულიცა გაგიცხადოო რუს., 109, 16; გა- უცხადდეს დაფარული პირველ იმედ-გარდამწყდარსად ომ., 12,3; დაფარულის გამოცხადება — მრავალ ეამ დაფარული ესე სანუწე გამოაცხადე ღმერთმან ასურ., მოღვ., 98,22; შენით მრავალი დაფარული გამოცხადდების საბა, II, 172,23; დაფარულის ცხადება — აწ გიცხადე დაფარულსა, გაბქე- რაცა უმჯობესობს ჩ., 77,3; ფარულის გაცხადება—მე გაგიცხა- დებ ფარულსა ჩემსავე, არ დაკლებულად მთ., 945,2; რათოფის

ხმა გაიგონეს, მზირთ ფარული გააცხადეს არჩ. II, 744,1; დაფარული საქმის გამოცხადება—თქმა მიჯობს, გამოცხადება საქმისა და ფარულისა შნშ 2842,2; იღუმალის გაცხადება — გაადრებ ფიცსა ზენაარსა, იღუმალი გამიცხადე მთ., 976,3; დამალულის გამუდავნება — კვამლი შექმნეს ლაშქართათვის, დამალული გაამელავენეს 437,2.

დამალულის გამუდავნება: ნ. დამალულის გამოცხადება.

დამალულის გასხადება: ნ. დამალულის გამოცხადება.

დარბაზის მრი: დახედენ დარბაზის ერთა, შეეღუნ ისფრითა ღებულნი 1191,3; იგლოვდა დარბაზის ერთი, მათ ჟორცი არა ქამესა ფეშ., 973,2; ებისკოპოზთ, დარბაზის ერთ ამოწყვეტილი შინ მოველ არჩ. II, 766,1.

დაუმხნარი ვარდი: ნ. არ-დარბაზული ვარდი.

დაუმრამტი ცეცხლის დება: მე, მეფეო, ნახეა შენი მიღებს ცეცხლსა და უშრეტსა 1430,2. აგრეთვე აღის დება.

დაუმრამელი მკლავი: აჰა მშვილდი და ისარი და მკლავი და უშრომელი 74,4.

დაუმრამელი ხახმილი: ავენთი, დამწვეს მაჰისა სახმილთა და უშრეტობელთა 330,1; დაუესებელი სანთელი — უქმთა მათ უღაბნოთა შინა გამობრწყინდეს სანთელი ესე და უესებელი ხანცთ., 252,8; დაუმრამტი ცეცხლი—მაშინ ცეცხლსა და უშრეტსა მიჯნურთ გული დაწესა მთ., 318,2.

დაფარული გონება: გაიცხადა დამალული გონება მან და ფარულ მან 1282,4.

დაფარული საუნჯე: არ იხმარებ, არს ხელსა ხლი საუნჯესა და ფარულსა 892,4.

დაფარულის გასხადება: ნ. დამალულის გამოცხადება.

დაფარული ზირი: ვერ ვაჩენდი აქანამდის ქირსა ჩემგან და ფარულსა 150,3.

დადარჯის დაჩინება: მაგრა აეთანდილს სურვილმან და დარჯა და აჩენია 1572,4.

დადის მუცელი: დედის მუცლით რა გამოიყვა? მპოქებია თქვენგან მეო 1156,4; ვარ მუცლით განვე დედისათ თქვენად საჰონოდ შობილი 1462,3; შენ ხარ, რომელმან გამოიყვანე საშოთ, სასოო ჩემო, დედის მუცლით ჩემითგან ფს., 21, 10; შიშველი გამოვედ დედის მუცლით ჩემითგან აზმ., 28,14; ჰადარეს ვაზირთა: „მეფეო, ვართ დედის მუცლით მონანი“ ჩ., 349,1.

დადაცურად მოდორება: დიაცურად რად მოვდორდი? მე დაუწყევე ამით აღსა 517,4.

დადროვანი მარგალიტი: მარგალიტსა დიდროვანსა, უმსგავსოსა კპოვებ ლაღსა 1155,3.

დრამის წონა: მისნი ვერა ეცნენ ამბავნი ვერცა დ რ ა მ ის ა
წ ო ნ ა ნ ი 582,3.

დროშის ამართვა: ა ე მ ა რ თ ე დ რ ო შ ა მეფისა, აღმითა წა-
თელ-შავითა 397,1; ა მ ა რ თ ე ს მ რ ა ე ა ლ ე კ ე ო დ რ ო შ ა რ უ ს., 119,
16; მიეჭარნეს. რაზმი დადგეს, დ რ ო შ ა მ რ ა ე ა ლ დ ა ე მ ა რ თ ა ჩ.,
425,4; ა მ ა რ თ ე ს დ რ ო შ ა მ ა ლ ა ლ ი, გ ა მ ო ჩ ნ დ ე ბ ო დ ა შ ო რ ი ა ფ ე შ.,
830,3; დ რ ო შ ის ა მ ბ ა -- რ ა გ ა თ ე ნ დ ა, მ ა თ ა ა ბ ე ს დ რ ო შ ა, ე ლ ე რ დ ა
ე უ რ ო - შ ტ ვ ი რ ნ ი შ ე მ 1132,2.

დღითა ბრძელობა: ა წ, შვილო, ღმერთმან თქვენ მოგცეს ათას
წელ დღეთა გ რ ძ ე ლ ო ბ ა 1531,1.

დღითა დამოკლება: დ ა ა მ ო კ ლ ე ნ დ ღ ე ნ ი ჩ ე მ ნ ი, კ ი რ ი
ამით გამილხინე 855,4; „თვალ-ფრთხილსა და გულ-ნათელსა“, თქუეს
თუ, „დღენი დაუმოკლდეს“ შ ე მ 2210,4; ჩ ე მ ნ ი დ ღ ე ნ ი
დ ა მ ი მ ო კ ლ ე ნ ე ს, გ ა მ ი ტ უ დ ნ ე ს, ვ ის ა ჭ ე რ ა შ თ., 1507,2; დ ღ ე ს
დ ა გ ი მ ო კ ლ ე ბ ს, შ ე გ ა ს წ რ ე ბ ს ე ა მ ს ა დ ა დ რ ო ს ა ა ე ბ ს ა ვ ა ხ ტ., 85,
141,2; დ ღ ის მ ო კ ლ ე ბ ა — ტ ი რ ო დ ა თ ვ ა ლ - ც რ ე მ ლ ი ა ნ ი, ვ ი თ ა მ დ ღ ე
უ მ ო კ ლ ე ბ ო დ ა შ ე მ 4724,3; დ ღ ე თ ა შ ე მ ო კ ლ ე ბ ა ს ა 837,4; ს უ ლ ი ე შ მ ა კ ს მ ი-
ა ბ ა რ ა. დ ღ ე ნ ი მ ის ნ ი შ ე ა მ ო კ ლ ა შ ე მ 14,4; ნ ა ლ ე ლ ი თ დ ღ ე ნ ი
შ ე მ ი მ ო კ ლ დ ა, ა ლ ა რ ა მ ა ჭ ე ს, დ ა მ ე ლ ი ა გ უ რ., 105, 563,1.

დღითა შემოკლება: ნ. დღეთა დამოკლება.

ე

ეღმის დანერგული ხე: ვინ მოგკეთა, არა ვიცი, ხეო, ეღემს
დ ა ნ ე რ გ უ ლ ო 304,3.

ეღმის ზრდილი: ძალად ლომსა, თვალად მზესა, ტანად ეკგვანდი
ე დ ე მ ს ზ რ დ ი ლ ს ა 325,3; ი ტ ყ ო დ ე ს ჩ ე მ ნ ი მ ნ ა ხ ა ე ნ ი: „მსგავსია
ე დ ე მ ა ზ რ დ ი ლ ის ა“ 315,3; პირად მზეა ლალის მსგავსი, თუ სთქუა,
არის ეღემს ზ რ დ ი ლ ა დ შ ე მ 1085,3; ეღემის ნერგი — საამ მაშე-
რალი ოთაღში დაწვა, ე დ ე მ ის ნ ე რ გ ი ა შ ე მ 584,4.

ეღმის ნაზარდი ალვა: ვინ უწინ ეღემს ნაზარდი ალვა
მ რ გ ო, მ ო მ რ წ ყ ო, მ ა ხ ი ა, დ ღ ე ს ს ა წ უ თ რ ო შ ი ა ნ ლ ა ხ ე ა რ ს ა მ ი მ ე ა, დ ა ნ ა ს ა
მ ა ხ ი ა 706,1; ვ ნ ა ხ ე ზ ა ა ლ ფ ა ლ ა ი ა ნ ი: — ა ლ ვ ა ე დ ე მ ს ნ ა ზ ა რ-
დ ი ა შ ე მ 1472,3; ეღემს ნაზარდი ალვის ხე: ჰე, ლომკაცო და უ-
ლ ე ე ლ ო, ე დ ე მ ს ნ ა ზ ა რ დ ის ა ლ ვ ის ა ხ ე ე რ უ ს., 150,23;
ეღემს ზრდილი ხე—ხე ეღემს ზ რ დ ი ლ ი ვ ი ნ ნ ა ხ ა, რ ო მ ტ ა ნ ი მ ი-
ს ე ბ რ ა რ ო ს ა შ თ., 424,2.

ეღმის რგული ალვა მშვენი: წყლად ეფერატსა უხვად ერწყო
ე დ ე მ ს რ გ უ ლ ი ა ლ ვ ა მ ქ ე ე რ ი 685,2; ეღემს რგული ალვა—
გ მ ი რ ო ქ ო მ ა რ დ ო, ე მ ა წ ვ ი ლ ო, ა ლ ვ ა ხ ა რ ე დ ე მ ს რ გ უ ლ ის ა
შ ე მ 2842,3; ეღემს დანერგული ალვა — ჩვენ სიაოშ მოგვეგონა, ა ლ-
ვ ა ე დ ე მ ს დ ა ნ ე რ გ უ ლ ა დ შ ე მ 3618,3.

იღმეს ხეგული ალვა: არცა მზე ჰგეანდა, არც მთვარე, ხე ალვა, ეღმეს ხეგული 515,2.

ელვათა მანლვარამი: ვუქერითეთ პირსა მნათობსა, ელვათა მანლვარებსა 1216,1.

ელვათა მართომარე: გვერდსავე გიჭდეს მნათობი პირი ელვათა მართომარე 1464,3; ელვათა მართომელი — შობისა ეამსა მიეცა ქალი, ელვათა მართომელი 868 349,2.

ელვათა მართომელი პირი: ცემლისა ღვარსა მოეცეა პირი, ელვათა მართომელი 514,4; უსენ შემოსძღვნა პირი ელვათა მართომელი 1161,2; მას ყმაა უქერეტს შეფრფინვით პირსა, ელვათა მართომელსა 1051,2; წაეიდა, ნახა, გაქვირღა— პირი ელვათა მართომელი თ. I, 65,45,4; ხატავეთს წასეღა ებრძანა პირსა ელვათა მართომელსა ჩ. 164,3; ელვათა მართომარე პირი— გვერდსავე გიჭდეს მნათობი, პირი ელვათა მართომარე 1464,3; ელვათა მართომი პირი — რად არ მოვიღა პირი ელვათა მართომია ომ., 367,2.

ელვათა მენა: გაქვირდეს ყოვლი მხედველი მისთა ელვათა ფენასა 1524,1.

ელვათა შუამი: ვუქერითეთ, მისთა ელვათა შუქნი ძლიე გავიდაღენით 202,1.

ელვისგან თვალთა დახრვა: დაუყენა თვალნი ელვამან, მისთა ლაწეთაგან კრთომილმან 1522,2.

ელვის კრთობა: იგი მით აკრთობს ელვასა, მზისადა უთამამოსა 673,3; აკრთობს ელვათა არეთა მთენი, ცისკრის კრებულ არ აბღ., 68,3; მისთა ელვათა მაკრთობდეს, არ მცხინარე ყოს, ნელია ჩ., 550,3; ელვის კრთობა — მას რომე ელვა ჰკრთებოდა, ფერნიმეა ჰგეანდეს რისანი 618,3; ბაგეთა გასქვირს ბროლლალი და კბილთათ ელვა ჰკრთებოდა 714,2; კბილთაგან ელვა ჰკრთებოდა 1324,2; თუმეა გენახა, დიდნი სახმილნი ანთიანო, ესრეთი ელვა კრთებოდა რუს., 75,7; ბროლთაგან ელვა ჰკრთებოდა, ვარდნი გაეპნეს ღიმილსა ომ., 303,2; ლაწეთაგან ელვა ჰკრთებოდა მქერეტელთა ცეცხლთა მღებელად მთ., 546,4; მუნ ვიყავ, სადა სამყაროს ლაწეთაგან ელვა კრთებოდა ჩ., 220,2; თეთრ-წითელი ელვა კრთოდა მოცინართა ბაგე-კბილთა თ. I, 27, 25,4; შუბის ჩხნდესა და მუზარადს ხშირად ჰკრთებოდეს ელვანი არჩ. I, 162,212,2; ელვის დაკრთობა— ელსა და ყურსა შუქ-მკრომსა რასთეისა დაკრთით ელვანო ჩ., 625,3; შევიდეს, დაკრთეს ელვითა 868 234,4; ელვის გამოკრთობა— მაშინ ელვანი იგი საშინელნი გამოჰკრთებოდნიან მ. სწ., 124,19; ელვა გამოჰკრთის კბილთაგან ზიღ., 75,4; ვის გამოჰკრთის ელვა მზისებრ, მქერეტელთათუი დასაშენად ფეშ., 73,3.

ელვის კრთობა: ნ. ელვის კრთობა.

ელვის მუდგამა: მოსრულთა პირსა შეადგა ელვა მისისა პირისა 1526,3.

ენა ტაგილად მოუბარე: გველსა ხერელით ამოიყვანს ენა ტკბილად მოუბარი 891,4.

ენის გაცემთომბა: ენა დაშვრების, გაცეთების, გულსა შეელმის ლმობილსა 839,3.

ენის გამძრვა: რამიეხლის დაბნელად, ვერ ხელ-ყვის გაძრვად ენისად 823,1; არ შეხელა საქონელსა, არცა გაძრა სიტყვად ენა ომ., 229,3; ენის დაძვრა — თვითან დიდი შარიარი ზე წამოჭლა, დაძრა ენა შემ 1682,1; მელი დადუმდა, და მგელი წინარე წადგა, და ენა დაძრა საბა, II, 205; 27; ენის ძრვა—ენას ვერ სძრვიდა საუბრად, პასუხი რაიმე გაეცა არჩ. I, 193,487,3.

ენის დაშვრების, მსმენლისა ყურნიცა და-ვალდებთან 21,2; ენა დაშვრების, გაცეთების, გულსა შეელმის ლმობილსა 839,3; ენა დაშვრების, მოსმენით არვისგან დაიჭერების 1285,2; ენა დაშვრების, გონება განცვიფრდება და მსმენელი დაშტერდებიან რუს., 502,23; რომე მას ჰქონდა შეგნება, ენა დაშვრების ქებითა მთ. 152,4; მის ლხინისა მაქებარი ენა დაშვრა, დავარდების თ. I, 74,117,1; ენა არ დაშვრეა ლოკითა, სხვა რამე არ იმიზეზე არჩ. I, 16,20,2; ენა ცუდად დაგიშვრების ბევრის ლიქნით, დაგიდგების თ. II, 20,154,2; ენის დაცხრობა—დააცხრვე ენაა შენი ბოროტისაგან და ბაგენი შენნი ნუ იტყვან ზაქუვასა ფს., 33,14.

ენის მოძივნება: შეის ხასობს, გაის ქუშობს, ენა ასრე მოიყიენებს 752,3.

ენის სივრცელე — მუნა მე ხრმალი არ მიკეთს, არცა სივრცელე ენისა 1463,3.

ეტლთა რბენა: შესდის და გასდის, აკლია, ემღურვის ეტლთა რბენასა. 1185,3.

ეტლი მთვარისა: მუნლა ცნეს, ეტლი მთვარისა რომე არ დაბრუნდებოდა 982,4.

ეტლის ცვალება: ეტლის ცვალება მზისაგან, შექდომა სარატანისა 1315,3.

ეშმა ბილწი: შენგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო გაამყარე. რომე დაბხსნა შექირეება, ეშმა ბილწი ასაყარე 130,2.

ეშმაკის ბაღე: მე ღმრთისა ვუთხარ, დაუბამს მას ეშმაკისა ბაღესა - 567,2; საეკოსა ჩავარდა და ხანამდის შევილისათვის შეიქირეებდა, თუ ეშმაკისა ბაღესა დაბმული იყოსო რუს., 108,31; ეშმაკის მახე — მოიშლების ეშმაკისა მოდგმა ჩვენთვის მუნ მახისა ომ., 24,4; ეშმაკის საბრხე — ეშმაკის საბრხით არ იქნა შენ სხვაგან გარდმეარღწელია ომ., 208,4; განქარდეს საბრხე ეშმაკთა, ღმერთსა ვეაჩნეთ მქენები თ. I, 67,63,4; მის მეტი ღონე არ არის, ესე ეშმაკისა საბრხისა მიზეზი გავიშოროო საბა, II, 137,4; ვაბივარ ძნელსა ბაღესა ეშმაკისა საბრხეთაგან ბაქ., 4,3;

ესე ქეშმარიტს ზრახვიდა სასწორსა სიმართლისასა, ღეთის მსახურ, გან-
შორებული საბრახესა ეშმაკისასა თ. II, 20, 155,4; ეშმაკის
საფრხეთ — თურმე ღმერთსა მისი შველა უნდოდა და ეშმაკისა
საფრხით გამოხსნა სწაღდა რუს., 591,2.

ეშმაკის სიბილწე: ენახე რამე ეშმაკისა სიციულე და სი-
ბილწეო 117,2.

ეშმაკის სიძუდე: ენახე რამე ეშმაკისა სიციულე და სი-
ბილწეო 117,2; ეშმაკის ცთუნება — ეს ქორწილი, რომე მიქნია, ეშმა-
კის ცთუნებით ამას არ მოეშლი საბა, II₁, 131,33; ეშმათა საცთუ-
რი—უბადო გულისთქმა, რომელი ეშმათა საცთურითა მოიღე-
ბის, გულმან არ უნდა შეიწყნაროსო საბა, II₂, 49,34; ეშმაკის მანქანება—
ზოგიერთს ვისმე შეუქდა ეშმაკის მანქანებანი გურ., 47,146,3.

ეშვის შმსლვა: როსტანს ექვი შეეუვიდა, ქმუნვა ამით გა-
ათაენის 809,3; ექვობ ექვი შეგივიდა, პირველემურად ველარ
ხარობ არჩ. II, 83,4.

3

პალის ბარდახდა: ნუთუ ქმნას ღმერთმან გარდახდა მაგ შენ-
თა ქირთა და ვალთა 629,4; ნუთუ რა მარგოს, მე მისი გარდახ-
და ჩემგან ვენა ვალთა 1080,4; შემოვიქცე, შენი ჩემგან ვალი
კარგად გარდიხდების 771,3; ვალი შენი ჩემგან ძნელად
გარდიხდების 1486,1; გარდიხდი მე ვალსა მართვერას
ვერ წადილითა ჩ., 494,3; თორ მოგინდება გარდახდა როსტაა ჩე-
მის ვალისა არჩ. I, 26,60, 4; სწადს თუ ღმერთსა, გარდვიქა-
დო ვალი თქვენგან დადებული მთ., 380,4; რა იქ მობრძან-
ლები. ვეცდები ჩემი ვალი გარდავიხადოო საბა, II₂, 269,19;
მოშეც. გვედრებ, შენი ვალი გარდავიქადეო გურ., 80,
380,4; მუქაფის შემოზღვა — მუქაფა ღმერთმან შემოგზლოს
მოწყალეებითა ზენითა 1188,2; მუქაფა ღმერთმან შემოგზლოს
1198,1; ზეგარდმოთ მისით შემოგზლოს მუქაფა ჩემ-მაგიერი
1341,2; მუქაფა ღმერთმან შემოგზლოს, ვინცა მე მომქემა-
რენით 568 4999,1; დილ კარგად დამიხელი და კარგი ანბაიცი მიაბზე,
ღმერთმან შემოგზლოს მუქაფა რუს., 342,11; მუქაფა
ღმერთმან შემოგზლოს, რაც ჩემთვის ისაქენითა მთ., 383,2; აწაქა
მომეახლე, ნუთუ შენისა ნაკეთვარისა მუქაფა შემოგზლო საბა,
II₂, 77,16; მუქაფად შემოზღვა — შენისა ესოდენისა ვალისა დადებითა
მეცა მნებაეს მუქაფად შემოგზლო რამეო საბა, II₂, 263,26; მუ-
ქაფის შეზღვა — ღმერთმან მის უწყალოს ჩხუბების მუქაფა მასვე
შეზლო საბა, II₁, 309,6; მუქაფის ზღვევა — ყოელისა ცოდვისა ნაც-
ვალი მიეგოს და ყოველისავე დანაშაულის მუქაფა ეზღვიოსა
საბა II₂, 116,34; მუქაფის ზღვევინება — შეცოდებისა მუქა-
ფა დღეს ეტლმან მე მაზღვევიინა 568 4775,1; მუქაფის

გარდაქდა — შენ ვალი დამდექ. მუქაფა ლეთიე ჩემგან გარდი-
ქდებოდა შენ 1356,2; მუქაფის მოგება — კვლავე მოწყალეზამან შენ-
მა არა მომაგო ცოდვათა ჩემთა მუქაფა რუს., 396,6; მუ-
ქაფის მიგება — თუცა მუქაფა არ მივაგო, განსვენება არ მო-
მეცემარო საბა, II₂, 87,26; ნაცუალის შეზღვა — გუმართებს ნაცუა-
ლი შევიზლოთ, ან შევიწიოთ რა თუალი ფეშ., 143,4; ნაცვლის გე-
ბა — ეიცო, ნაცვალსა არ მიგებ, ბოდიში თუ მოვითხოვო არჩ.
II, 1116,2; ნაცვლის მიგება — ნუთუ ხელმწიფეს დანადილისა და შეკო-
ბრის არაკი არ მოხსენებოდეს, მეკობრეს რა ნაცვალი მიეგო
საბა, II₂, 89,15; ნაცვლის მიხვდომა — ნაცვალი მიხვდა მრა-
ვალთა, ვინ ნახა დანაბილები ვახტ., 69,17,4; ვალთა მუქაფა — ქელმ-
წიფემან ვალთა მუქაფად არ დაზოგოს შენთერა სული მთ., 630,4;
ვალის ზღვივა — რაღას მაზღვივე საწყალს ვალსა თან,
406,4.

ბალის ღებბა: დიდი მაცო თქვენი ვალი, ჩემგან ძნელად გარ-
დიხდების 425,3; ვისზედაც ამაგი ექმნა, ყმაზედა ეღვა ზა ვალი
ბაქ., 16,4; ვალის დაღება — შენ ვალი დამდექ, მუქაფა ლეთიე
ჩემგან გარდიქდებოდა შენ 1356,2; თავად ამისთანა ვალი დაგვი-
დებია ზღვათა მეფისათვისო და მერმე მის მოყრობას ვლირებულვარ-
თო რუს., 594,39; მეცა მეწყალვის მიჯნური, მწადსცა დაღება
ვალისა ომ., 405,4; ჩემის ხლებით რა ირგო, ანუ რა დაესდევ
ვალისა მთ., 1435,3; ქოქოხეთს დამხსენ, მექნების შენგან დაღება
ვალისა თ. I, 149, 12; ვალი დასდევს საშინელი იგი მისთვის
განასაჯსა ფეშ., 951,3; სიძე იყო და შეილად მჩნდა, მახსოვს ვალი-
სა დაღება არჩ. II, 700,3; კარგისთვის კარგი ეს არის, იციო, რა
დაესდევ ვალეზი თბ., 11,4; თუცა ჩვენ მათზე წავვიძღვები, ჩვენ
დიღსა ვალსა დაგვდებ საბა, II₁, 432,15.

ბალის მზღველი: რაცა შენ ჩემთვის გიქნია, ღმერთი მზღვე-
ლია ვალისა 915,2.

ბალის მივალეზბა: მე გამიშვიო. ღმერთსა თქვენსა მიაველეთ
თქვენი ვალი 1183,4.

ბარღთა შრამეზბა: ტარიელს უგავს სიცილი ბროლისა, ვარდთა
ფრქვევასა. 1552,1.

ბარღი ნაპობარი: კბილნი — ვითა მარგალიტნი, ბაგე—ვარდი
ნაპობარი 891,3; ვარდი პობილი — ვა, წახდა ვარდი პო-
ბილი 908,4; ხმა შაქრის-ფერად გაუხდა ვარდსა ხშირ-ხშირად პო-
ბილსა 1322,4; კვლა შეეწებნეს ხშირ-ხშირად ვარდნი ბაგეთათ
პობილნი 1408,2.

ბარღი პობილი: ნ. ვარდი ნაპობარი.

ბარღის ბაღი: ნ. ბროლის ველი.

ბარღის ბაპობა: ვარდი გააპის, გამოჩნდის მუნ ბროლი გა-
მოქვირალი 1279,4; ბროლთაგან ეღვა ჰერთებოდა, ვარდნი გაეპ-
ნეს ღიმილსა ომ., 303,2; ვარდი გააპის, კბილთაგან გამოაყე-
ნის შუქია ზილი, 154,2; ვარდი გააპო, ვალიმდა, მას დაუშვენდა

ცინება თან., 1439,1; გლიმდი ვარდი გააბე, ძოწ-მარგალითი
ლიანი ბ-გულ., 717,2; ვარდის პოზა—ვარდსა სწებენ და აპობენ,
ტირან და ცრემლნი ჩადიან 1556,3; ვარდის ხლეჩა — ვარდსა ხლე-
ჩადეს, ბაგეთაგან კბილნი თეთრნი გამოსკვირდეს 279,2.

პარღის ბახმოზა: მაგრა ვარდსა უშვებოზა გაახმოზს და
ფერსა აკლებს 821,3; ზამთარი ვარდთა გაახმოზს, ფურცელნი
ჩამოსცივიან 1334,1; ვარდი თუ გახმეს, ეგრეცა გემართებს
მისივე ჭერობა 37,2.

პარღის ღაზრიაზა: მონაქროლმან ვარდი დაზრა, წამწამთა-
გან ბუქი ბუქდა 974,3; საბრალო, ოდეს ვარდი დაეთრთვილოს.
და-ცა-ეზროს 175,2; რა იაზრების ზამთარი, თუ ვარდი არ და-
ზრებოდა 858 4724,4; თუ გიყვარვარ, მაგას ნუ იქთ, ვარდი აღ-
რე არ დააზროთ არჩ. II, 233,4; ვარდის ზრვა — ნარგისათ
იძრვის ბორიო, ვარდსა ზრავს, იანვარია 1442,4; მზე ღრუბელ-
სა მოჰფარვოდა, ქუშღებოდა, ვარდსა ზრვიდა 1516,3; ყოელთა
მზეებერ მოგეფინოს, ვარდს არ ზრვიდეს, არ აქნობდეს 166,3;
ვარდის ზროზა — ბროლსა სეტყვს და ვარდსა აზროზს, ტანსა
მქვერსა ათრთოლებდა 137,3; დადუმდი, ვარდსა ნუ აზროზ, ცრე-
მლითა ნუ ითოვენებო 256,4; პირსა იხოკს, ვარდსა აზროზს 663,2;
ცრემლსა სეტყვს და ვარდსა აზროზს 1131,4; იგი წვიმა და-
რე-ნელდა, რომე პირველ ვარდი აზრა 529,2; მზე დაუკარგავს
ტარიელს, ეწიენეს ვარდთა ზროზანი ჩ., 189,3; მზემან მიმ-
რიდა ხელქმნილსა, მეწიენეს ვარდთა ზროზანი თ. I, 36,91,4.

პარღის ღაბრთმპილა: ახალმან ფიფქმან დათოვა, ვარდი დათ-
რთვილა, დანასა 177,1; ცრემლსა ვარდი დაეთრთვილა,
გულსა მდღღრად ანატრისა 83,4; საბრალო, ოდეს ვარდი დაეთ-
რთვილოს, და-ცა-ეზროს 175,2; ქაქს მისცა, ზღვაში დაანთქა, ვა-
რდი დათრთვილა, დანასე ჩ., 192,2.

პარღის ღანახვა: ახალმან ფიფქმან დათოვა, ვარდი დათრ-
თვილა, დანასა 177,1; ვარდი ჩენი ნუ თრთვილმან ვერ და-
ნასა ომ., 200,2; ქაქს მისცა, ზღვაში დაანთქა, ვარდი დათრთვი-
ლა, დანასე ჩ., 192,2.

პარღის ღაბინა: გიჭობს, ცუდად ნულარა სტირ, ვარდი კვლამ-
ცა რად დასტენე 372,3.

პარღის ღაბულა: ტარიელს ვარდსა დაუტყლეთეს მეფე
ბევენით და კოცებით 1561,1.

პარღის ღაბინა: ვარდი ჩემი არ დაქნების, შუქი შენი
იფადა 134,4; მზისა შუქთა მომლოდინე ვარდი სამ დღე არ და-
ქნების 893,3; მზისა შუქნი მოიცადენ, ვარდო, აღრე ნუ დას-
ქნები 1266,4; თუ სიკვდლი გიჭობს, მოკვე, ვარდი დაქნეს.
და-ცა-მენარა 878,3; მაგას ნუ აბრძანებთ, მეფეო, ჭერთ ვარდი არ
დაგქნობია 38,1; იადონი მაშინ მოკვდეს, ოდეს ვარდმან იდა-
მქნაროს 758,2; ტანი ძოწად შეღებული, ვარდი დაქნა და-

ნაზრონი შმშ 2911,3; მოგვიშუქე, ვარდი უშოდ დაიქნო-
ბის ომ., 277,3; უჩემოდ დაქნო, ვარდო დაივო, ფერ-მერთა-
ლად იყავ ჩ., 548,1; პირს ფერს გაუერთობს, დააქნობს ვარდსა,¹
ბროლსა და მინებსა არჩ. I, 138, 32,2; ვარდი დაქნეს, ჩამო-
ცვივდეს, რაც დარჩების — ეგ არია თბ., 338,4.

პარდის ველი: ნ. ბროლის ველი.

პარდის ზრმა: ნ. ვარდის დაზრობა.

პარდის ზრომა: ნ. ვარდის დაზრობა.

პარდის კონა: მოყვარემან ვარდის კონა გელსა მკრადა დამი-
წყულა 852,1; არცა გახლიჩა ბაგეთათ თავი ვარდისა კონამან 88,4;
მერაბს ჭელთა ვარდის კონა ქონდა, ლხინსა ვინ დასთვლიდა
შმშ 1262,1; იგი მნათობი ასრე ჩნდა შიგა, ვითა ვარდის კონანი
ყოფილიყვენეს რუს., 103,25; უბრძანა: „წადი, მძართვი უშულესა ვა-
რდის კონასა“ ზილ., 271,2; სიტყვა შეეშადო შაირთა, მართ ვი-
თა ვარდის კონები თ. I, 60,4,2; ქალი დახვდა ჭელმწიფესა გა-
უშული ვარდის კონა მთ., 87,3; მუნ მნათობთა ბროლის ველ-
ზედ უშვენოდათ ვარდის კონა არჩ. I, 147,104,2; მოკრეფად
მსურდა ვარდის კონები ბესიკი, 29,1,2.

პარდის მძარფობა: დაღრეჭით ვიყავ, ვერ მპოვეს ვეროდეს ვა-
რდთა მკრეფობით 613,3.

პარდის მოძარფა: ხელმან ვარდი რად იხელთა, რათგან ასრე
ვერ მოქკრეფდა 398,4; ვარდი მოვკრიფეთ, უჩვენეს ჭელ-
მანდილა გამოკრულია შმშ 1338,4; ვარდის მოკრეფას ნუ ელი-
ქძევისა რწყო გარემონი საზა, II, 181,11; ვარდის კრეფა—პირ-მზემ
როდამ ვარდის კრეფად, გამოგვგზავნა აქა, ენახეთ შმშ 1328,
1; შიგან ტურფისა ბაღჩასა ხან ვარდი კრიფეს, ხან ია მთ., 756,
1; შენ გმორჩილებენ მნათობნი, მათ ვარდი კრიფონ, შენ ია ჩ.,
128,4.

პარდის ნატიფობა: ბროლმან, ლალსა გარეულმან, ვარდნი
თხელნი ანატოფნა 204,1.

პარდის ბობა: ნ. ვარდის გაობა.

პარდის რწყვა: მუნ ვარდსა წყლითა ცხელითა რწყვენ
ტევრთა საგუბარითა 993,4; ვარდის მორწყვა — მოურწყავს გიშ-
რის ლარითა ვარდი ყვითელი ტენია ჩ., 103,4.

პარდის უეალოდ მოძარფა: არ იცი, ვარდნი უეკლოდ
არავის მოუკრებიან 867,4.

პარდის ფურცლობა: მოწურვილ იყო ზაფხული, ქვეყნით ამოსლვა
მწვანისა, ვარდის ფურცლობის ნიშანი, დრო მათის პაემანისა
1315,2.

პარდის ფურცვნა: ვარდი ახლად იფურქვენების, მე ყვა-
ვილი დამებერა 1512,3.

პარდის ღმრობა: ვარდი კნებოდა, დერებოდა 943,1;
ვარდის კნობა — ყოვლთა მზეებრ მოგეფინოს, ვარდს არ ზრვიდეს,

არ აქნობდეს 166,3; მზისა შექთა ვერ-მკვერტელი ია ხმების, ვარ-
დი კნების 784,2; ვარდი მის მზისა გაყრილი უფრო და უფრო
კნებოდა 178,1; ვარდი კნებოდა, ღვებოდა 943,1; აწ გაახ-
ლდების ყვაილი, ვარდი აქამდის კნებოდა 1324,4; არას გაწყენ,
თავმან ჩემმან, ვარდი შენი არ ვაქკმით ჩ., 30,4.

მარდის შამშნა ზაზრანაღ: ვარდი სრულად შექმნილიყო
ზაფრანად და ვითა სპეტად 493,2.

მარდის შეწებება: ვარდი ერთგან შეეწება 1146,2; ვარ-
დი ერთგან შეეწება, მარგალიტსა არ აღებდა 1170,2; კვლა შეე-
წებენეს ხშირ-ხშირად ვარდნი ბაგეთათ პოზილნი 1408,2; ვარდ-
თა ერთად შეწებება—ვარდნი ერთად შეაწებენეს, აპირებდეს
ლხინთა ზმასა მთ., 263,2; ვარდის წებვა—ვარდსა სწებვეენ
და აპობენ, ტირან და ცრემლნი ჩაღიან 1556,3.

მარდის წებვა: ნ. ვარდის შეწებება.

მარდის წაღლი: პირსა ბაღია და საბანლად სარაჯი ვარდის წყა-
ლისა 322,3; მრავლად იყო სარაჯები ვარდის წყლისა აბანოსა
335,3; მუშეი ვარდისა წყლითა შეზილეს და მით საფიცი წი-
ნი დაწერეს ვისრ., 37,7; გვერც წყარო გამოსლიოდის, სურნელნი ვა-
რდის წყლისანი 858 1134,4; თავი და პირი ვარდის წყლით
დაბანა რუს., 58,35; მას გარეშამო ეხვიენეს, ასხემლათ ვარდისა
წყალსა ზილ., 131,1; კვლაცა ჯშირად აბანიან ვარდის წყლი-
თა ტანი-ალვა მთ., 411,1; ოქროს ტაშტშიგან ბანდიან ვარდის
წყლით ერთგან ჩვილებსა თ. I, 26,15,1; თავი და ტანი ვარდის
წყლით დაბანეს საბა, II, 133,6.

მარდის ხელთება: ხელმან ვარდი რად იხელთა, რათგან ას-
რე ვერ მოკერეფდა 398,4.

მარდის ხლჩა: ნ. ვარდის გაობა.

მარდი უმზეოდ მნობილი: ვერას ვერა იქმს ნაყოფსა ვარდი
უმზეოდ კნობილი 923,3; გულნი მტკივიან რა ვნახე ვარდი
უმზეოდ კნობილი ბ.-გულ., 711,2; ვარდი უმზეოდ დამზრალი —
ვარდი უმზეოდ დამზრალი, სურვილი დამბუქარია ბ.-გულ.,
274,2.

მარსკვლავითა ამოსვლა: რა შეუღამდის, ვარსკვლავთა ამო-
სლვა ეამებოდის 828,3.

მავად მოსვლა: აწ ვაშად მოხვე, მევამ ნახვა შენისა პი-
რისა 293,1; ვაშად მოხველო, ნოსარო, უწინვე გქონდა მოლო-
და თან., 187,2.

მელად ბაზრა: ვისცა გესმის, გაიგონეთ, მით გაქრილვარ
ხელი ველად 917,2; მისისა მიჯნურობისაგან ხე ესეთი გამოვიდა, რომ-
ლისა ნაყოფი ველად გაქრა და გახელება იყო ვისრ., 61,32; გმარ-
თებს, რაში შეიკაზმო, შენ გაიქრე მისთვის ველად 858 2197,
1; ბრძენთა თქვეს თუ სიზმარ-ნახვით არ ეგების გაქრა ველად
მთ., 323,1; გლახ, მოუნდა ველად გაქრა, მხეტთა მოყვსად მოკი-

დულა თ. 1. 28,35,4; გახლებდა. ველად გაქრა რამინის წინ წანს მოილო არჩ. 1, 175,325,2; რა რომ შეიტყო ტარიელ, მისთვის გაიქრა ველადო, ვეფხისა ტყავი ირჩივა ტანზედა ჩასაცმელადო თ. 11, 89, 720,3; ველთა გაქრა — რა მის ვიგონებ, ვერას ვიწონებ, ველთა გაქრასა ოდენ მზა ვარი თ., 61.21; მინდორს გაქრა — ხელი მინდორს გაეიქრებო, ზოგჯერ ვტირ და ზოგჯერ ვენდები 647,2; მინდვრად გაქრა — ვერ ძალ-მიც გაქრა მინდორად მთ. 648,4; ანუ გაეიქრა მინდორად და თავი გადვინადირო ჩ., 491.3; ამ დროს ესტქვი „ლეილ-მაჩნენი“, „ზილჩხან-იოსებისა“,... გაქრა მინდორად. ხელობა, გულთა ლახერულად სობისა არჩ. 11, 705,3; ველად გავარდნა — მიჩნურსა გაქრა ჯამს, ველად გაეარდეს ზილ, 489, 1; თვით შეიკვალა ჯელმწიფე, შეცვლილი ველად გაეარდა მთ., 110,1; ველად გამოვარდნა — მართებს ველად გამოვარდნა, მისთვის ხელმან ვერ იმეფა ბ.-გულ., 668.4; ველთა გამოვარდნა — მისთვის დასთმოს უველაკაი, მისთვის ველთა გამოვარდეს — ჩ., 8,3; ველად რბოლა — ხელიდა ვრბოდე მე ველად 1089,4; მართებს ამისსა მიჩნურსა, ხელი თუ რბოდეს, ახ, ველად 1168,4; აჰა, ხელმწიფეო, შენი ზავ, რომელმან ხუთ წელ შენ დაგიტევა თვისითა სირევევნითა და ველად რბოდა რუს., 101,33; ნადირთაებრ ველად ვრბოდი, სახლად მქონდის კლდეთა ნალი მთ., 1485,4; ველთა რბოლა — გიჯობს გაქრა ძებნად მისად, გავარდნა და ველთა რბოლა 577,3; რა მიჩნური ველთა რბოდეს, მარტო უნდა გასაქრელად 160,2; ველთა რბენა — აჰა, გული გამოჩნურდა, მიხედომია ველთა რბენა 10,2; გავლენა და მოხმარება, მისად რგებად ველთა რბენა 768,4; მათი ომი ლხინად მიჩანს, ვით ბურთობა, ველთა რბენა შემ 2382,3; ეამია ველთა რბენად, გავიარდემ მალ-ვით კარსა ბ.-გულ., 782,4; შენი მიჩნური ველად რბიან ბროლის ყელისა ბესიკი, 98,3,3; ველად გარბენა—გამიჩნურდა. ეელად გარბის, ველარ ვხედავთ სახლად მდგომსა თ. 1, 30,49,4; ველთა ვლა—მინდორს სადმე წავიდოდა, მხეცისაებრ ველთა ვლიდა 1319,2; მინდორს რება—ყმამან უთხრა: თუ მიჩენებ, ვნახავ, დიდად გაეიხარებ, სიყვარულმან მისმან, ვისთვის ხელი მინდორს თავსა ვარებ 276,2; თუ მიჩნური ვარ, ერთი ვხამ ხელი მინდორთა მე რებად 775,1; ველად რება — შვიდ-წელ მისთვის ხელმან ნადირთაებრ ველად ვირე მთ., 1636,3.

ველად რბოლა: ნ. ველად გაქრა.

ველთა ვლა: ნ. ველად გაქრა.

ველთა რბენა: ნ. ველად გაქრა.

ველთა რბოლა: ნ. ველად გაქრა.

ველთა რწყვა: მინდორს ვნახეთ ტარიელი, ცრემლთა ღვრიდა,

ველთა რწყვიდა 981,2; ველის მორწყვა — ფრიდონს რა ესმა, ატირდა, სისხლითა მოეარწყო ველი 636,3.

ველის მორწყვა: ნ. ველთა რწყვა.

ვეფხისტყაოსნის მკვლევართა შრომები: მზე ექვთიშვილი და ებრაელი,
ზელა რაძევა გავეთენდა 1146,4.

მეცნიერული მუშაურობა: ვერ დიკირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა
კლდოვანი 791,1; შეიკრძაღუ იწროა გზაა უფროას ფართოსა
შეყ., 21,9.

ზ

ზათვის ბახლოვება: გახდა ზათვი და ზარები 1167,1; სცემდეს
ბუქსა და ტაბლასა, გახდა ზათვი და ზარია 1446,2; შემოკრებს
მოქალაქენი, გახდა ზათვი და ზარია შვე 221,4.

ზათვისა და ზარის ხმა: ისრ ვისა ხმა ზათვისა და ზა-
რისა 966,2.

ზამთრისგან დაზრება: თუმცა მზე გვეახლა, ჩვენ ზამთარი ვერ
დაგვზრეიდა 1008,4.

ზამის გადაღება: მხიარულმან საბოქარი გავეც, ზამი გაადი-
დეს 379,4.

ზარისგან აღება: გავეირდა ზარმან აილო, ათროლეგს, ვი-
თა ხელობა 1347,2; ზარმან აილო, გაქვირდა ამა ამბვისა სმენითა
ოზ., 391,1; განკრთეს და ზარმან აილო არჩ. II, 943,2; ზა-
რისგან ატანა — ეგულეზის ხლება მზისა, აიტანა მისმან ზარმან
მთ., 1007,4; დამიშვილდა გული მას ეამს, პირველ ზარმან ამიტა-
ნა თან., 1735,2; ზარისგან ახვამა—ქმუნვა კქონდა, ეამი იყო, მით აეხ-
ენეს სპანი ზარსა 313,2; შეგვეშინა და ზარმან აგვიხენა
ა.-დარ., 426,10; რა ამა მონათა თავისი პატრონი იცნეს, გაუქვირდათ
და ზარმან აიხენა ოზ., 88,3.

ზარისგან ახვამა: ნ. ზარისგან აღება.

ზარისგან გაშვება: მეტმან ზარმან გამაშვება 577,1.

ზარისგან ლევა: ქალმან უბრძანა: „ზარი მღვეს მე ამისისა
თხრობისა“ 124,1.

ზარის ბახლოვება: ზარი გახდა, შემოაკრებს ქალაქისა ერნი
სრულად 1063,1; კერეს ტაბლასა, გახდა ზარი 1166,3; სცემდეს
ბუქსა და ტაბლასა, გახდა ზათვი და ზარი 1446,2; გახდა ზა-
თვი და ზარები 1167,1; გაქდა შიში და ზარი აზმ. 62,10;
შემოკრებს მოქალაქენი, გახდა ზათვი და ზარია შვე 221,4; ზა-
რა გახდა, მოიწვიეს ყოვლნი სხვაგან ნამყოფალი ოზ., 45,2; ზარის
განქალაქა — იხილა რაა ხატი მისი, ზარი განქდა ასურ. მოღვ.,
109,36.

ზარის ზრიალი: თქვენცა მუნ მოდიო, სადაცა გესმას ზრიალი
ზარისა 1382,4.

ზარის ცემა: ზარსა სცემდეს, უხაროდა უფროსსა და თუნ-
და მცირსა 666,4.

ზეგარდმო არსნი: ზეგარდმო არსნი სულითა ყენა ზეით მონაბერითა 1,2.

ზენაბრით ღა ფიცით შეჯერება: ამას შესჯერდი დიდითა ზენაბრით ღა ფიცითა 406,3.

ზენაბრის არ-გატეხა: შენ არ-გატეხა კარგი გვირს ზენაბრისა, ფიცისა 697,1; ფიცის არ-გატეხა: შენ არ-გატეხა კარგი გვირს ზენაბრისა, ფიცისა 697,1.

ზენაბრის ბაზღღებება: ზენაბრი გამოგვიღე, მით გვაბია ყელსა წნელი 415,2; ზენაბრი გამოუღლო, მათ მიეცა აღარ კუნესა ფეშ., 826,3; ზენაბრის გაღება — ზენაბრი არ გაუღეს, აოჯრებდეს ქალაქს, სწვიდეს ზემ 2167,3; ზენაბრის გამორთმევა — „ზენაბრი გამოგვართვით!“ — ჩუენსა ჳრმალსა შეეხევეწნეს ზემ 1537,3; ზენაბრის გამორთმა — დიდთა მუღარითა შენდობა ითხოეს ღა ზენაბრისა გამორთმასა ეაქნენ რუხ., 484,13.

ზენაბრის ბატეხა: მას ზენაბრისა არ გავსტეხ, მას ფიცსა არ ვეცრუები 842,1; ვერ გავუტეხ ზენაბრისა, ვერ გავსწირავ ხელი ხელსა 727,3; რჯული დააგდო შაჳრომან ღა ზენაბრი გატეხაო ვისრ., 47,31; ფიცი გატეხეს ცხოველი ღა ზენაბრი ჩენთ სჯულთა არჩ. I, 161,207,3; არ გაუტეხ ზენაბრისა, რამცა მითქვამს დანამტკიცი ბ.-გულ., 736,2; ზენაბრის გატეხა — მან გატეხა ზენაბრისა რად შემართა, ვით გაპირდა 836,3; ვამეყ გატეხა ზენაბრი, ფიცი, სიმტკიცე სრულია ფეშ., 361,1; ფიცის გატეხა — შენ გასტეხე ფიცი ჩემი, სიმტკიცე ღა იგი მცნება 518,3; იგი ფიცი ვით გატეხა! არ ვეცრუე, ვით მეცრუა 835,3; გატეხა ფიცი, სიმტკიცე სჯულისა 1158,1; და თუ ფიცის, არ გატეხის 568,2; მე თუ, მზეო, შენთვის ფიცი გამეტეხოს, ღმერთმან აწვე რისხვა მისი ზეით ჩემთვის გაამეხოს 525,1; ვერას ვარგებ, გულსა დაესდებ, ჩემი ფიცი არ გატყდები 730,4; არ გასტეხს ფიცსა, თვით დანამტკიცსა, ჰე-ჰედ იყოსა ანუ თუ არად აბღ., 50, 1; გაძლიერებულა, შენი ფიცი გაუტეხია, მრავალი შენი ყმა დაუქეღია ღა დოუტყუევებია ვისრ., 139,8; ფიცებულ ვიყავ ნოსარ ნისრელისა ღა არა გაუტეხ ფიცსა ა.-ღარ., 305,31; ღმერთმან გვიყო ენე საქმე, ჩუენმა ფიცის გატეხამა ზემ 2069,4; ვინ ფიცსა გასტეხს, აღთქმასა, უფალსა მას გაამგუნებს არჩ. I, 157,168,3; ვარჩევ, სჯობს ფიცთა გატეხასა გატეხა ამ რაყმობისა გურ., 59,229,4; ხაფიცის გატეხა — უსენ გატეხა საფიცი, მთვრალმან ქნა გამელაენებანი ჩ., 587,2; ფიცის მოშლა — ფიცსა ღა პირსა რად მოშლი არჩ. I, 171,291,3; ფიცის ტეხა — სახელს ეძებს უზაკეღად, ფიცს არასტეხს, გამმარჯვეობს არჩ. I, 10,69,3; ხანი გამოქდა, არჩიეს მათ დიდთა ფიცთა ტეხსნი ფეშ., 354,1; ანდერძის გატეხა — ვინცა გატეხოს ანდერძი, ველმწიფის სულთა მტერია ზემ 5038,4; ღედისა ჩემისა ანდერძის გატეხა არ

მოხდება რუს., 74,37; აღთქმის გატეხა — აწ რად დაივიწყე ღმერთი, აღთქმა გამიტეხე ვისრ., 42,29; ვით იქნების... თქვენსა პაემნისა და ჩემისა აღთქმისა გატეხა ო საბა, II, 211,25; ნუ გასტეხს აღთქმასა, რაც ღმერთს აღუთქვა გურ., 228,32,4; პირის გატეხა — და აწ რომელ თქუნთუის ამითქუამს, ესე პაემანი და პირი აღაროდეს გაეტეხო ვისრ., 181,17; შეიქნა დიდი მტერობა, თქმა ერთმანერთის ძვირისა, ამპარტავნობა და შური, ურცხვად გატეხა პირისა გურ., 48,154,2; პირის ტეხა — პირის ტეხასა. მზაკეარებასა კეთილის მოქმედსა თანა დაზავება არა უც საბა, II, 74, 35; პირობის გატეხა — მამათქვენსა და იმას პირობა დაუდგია და პირობის გატეხა ველარ გაუბედავ რუს., 279,3; თუ გამიტეხა პირობა, მან გაიშართა სადავე ფეშ., 580,1; ნადირთა პირობისა გატეხისა და დაუნდობლობისათვის სწყყრებოდა საბა, II, 169,22; პირობის მოშლა — საუკუნომდე არ მოეშლი მას პირობასა დებულსა საბა, II, 68,7; პირობის გამრუდება — შენსა ჩხუბებსა მისი სრკეთის იატაკი აღმოუნგრევია და ხელმწიფის პირობა გაგმირუდებია საბა, II, 270,22; ფიცის გაცულება — სულსა ვერ წასწყემდს, ვერა იქმს ფიცისა გაცულებასა 1140,4; ფიცის დავიწყება — დაავიწყდეს იგი ფიცნი, რა მუსაფნი, რა შაქანი 1154, 3; მიკვირს, ლაშქარსო, ფიცნი რად დაგვიწყებია შეშ 4682,1; ფიცის ცრუება — მას ზენაარსა არ გავსტეხ, მას ფიცსა არ ვეცრუები 842,1; არ უცრუა ფიცსა მისსა, ძმად მისთვისეე დასაყერმან შო., 462,2; ფიცის გარდახლვა — უქმდა შეილის-შვილთა მათ ფუცებულთასა არა გარდასლვაა ფიცისაა ხრონ., 80,16.

ზენაარის ძაღვრება: ზოგთა ჰკადრეს ზენაარის ანუ დაგვხოცო, შენსა სკულსა 1033,2; ზენაარის თხოვა — მათ ითხოვეს ზენაარის, მუქლ-დაყრილნი შეეხევენეს შეშ 1955,1; თუ ხელთ დაგვრჩი, იქივ უნდა ზენაარის გეთხოვა-მეთქი რუს., 195,22; სჯობს ზენაარის ითხოვოთ, შექნათ სიტყუათა ლბილობა ფეშ., 391,4; ზენაარის მოთხოვა — აწ შეგინდო შეცოდება, ზენაარის მოითხოვოთ შეშ 2425.4.

ზენარის გატეხა: ნ. ზენაარის გატეხა.

ზენას ხალთა რბოლა: ვინცა მოკედეს შეფეთათვის, სულნი მათნი ზეცას რბიან 433,3.

ზენიერი ძალნი: მაღლი ღმერთსა, შემოქმედსა, არსთა მხადსა, ვისგან ძალნი ზეციერინი განაგებენ აქ ქმნადსა 1028,2; მეგობრად მისხენ წმიდანი და ზეციერინი ძალნი თ. ედ., 32,38; ძალნი ზეცისანი — არცა ვითარ ვინ თქუას საღმრთოთა მათ ძალთა ზეცისათა მაგინებელი რამთმე ექმნესა პ. იბერ., 105,4

ზენით მონაბერი ხალი: ზეგარდმო არსნი სულითა ყენა ზეციით მონაბერითა 1,2; ზენათ მონაბერი — გარდაითვისა მონაბერიმან ზენათა სუეთამან აელუსტიანმან აზშ., 29,2.

ზრული ვარდი: ცრემლი ცხელი ასოლებდის ნარგისთაგან ვარდსა ზრულსა 150,2. ნ. აგრეთვე დაზრული ვარდი.

ზღვათაცა შესართავითა ცრემლითა: ზღვათაცა შესართავითა 834,2.

ზღვის ღელვა: მტერთა ძლევა, ზღვათა ღელვა, ღამით მანე გამარადე 802,3; შემდგომად ესოდენისა შეცოდებისა უნდა მათ განრინებაჲ მისი ზღვსა მისგან ღელვათაჲსა ხნ., 107,11; აწ ზღვისა ღელვათა დაქსნილ ვარ ვიხრ., 248,7; იქით აქათ ექანების ჯარი, ვითა ზღვისა ღელვა 568 909,2; მუნ მიიყვანა ჯომალდი მზისა ღელვამან ზღვისამან მთ., 612,3; მთანი გავაქდენ მათ ფერხთ ქვეშ, დაყუდნეს ზღვისა ღელვანი არჩ. 1, 162, 212,3.

თ

თავის აღლამინება: ერთობ საესენი მოვიდეს, თავი აქალაღენინე 448,2.

თავის ბაზმირება: მიაჩე ამოდ გაშეება და თავი გაიგმირეო 732,3.

თავის ბაზანება: ფიცხლად წაველეთ ქალაქი, არ თავნი გავაზანტენით 610,2.

თავის ბათავისწინება: მონებიცა მოიშორჯა, თავი გაითავისწინა 169,2.

თავის ბაპიცხება: ცხენისაგან გარდავიქერ, თავი სრულად გაიკიციხე 621,2. ნ. აგრეთვე ნაზრაბი სიოცხე.

თავის ბაპლდევება: გულო, გიჯობს, გაუმაგრდე, თავი სრულად გაიკლდეო 910,3.

თავის ბამომართლება: აწ ეგრეცა შეპყრობილმან თავი გამომართალე 449,2; ანუ საქმე ესე თვისა ქმარსა ვით მოუხრიოს, ანუ მეზობელთა და მოყვარეთა თანა რა მოსაგონით თავი გამომომართლოს ხაზა, II, 151,19.

თავის ბამომინება: საამბობლად დამირიგდა, თავი მისი გაამჩინა 590,4; მოითხოვდა შენდობასა, თავი მისი გაამჩინეო 568 2717,2; თავის გამოჩენა — სწადს თავისა გამოჩენა, ვერცა დგას და ვერცა ზისა მთ., 898,3; ძლარბმა რა გველისაგან მოიქალა, თავი გამომოჩინა და, გველისა რაც ექმებოდა, შექამა ხაზა, II, 163,13; სოფელსა კაცი ამით იქს თავისა გამოჩენასა, თავი არ რიღოს გარჯასა ვახტ., 68,8,1; თავის გაჩვენება — წა, შეები ნატელთა, თავი კარგად გამაჩვენე 372,2; თუ ქაბუკი იყოს, ქალს მეომრობით და ფალავანობით თავი გააჩვენოს ომ., 26,17.

თავის ბაპიქება: ეს მიჩს ღიდად სახელად, არ თავი გამიქიქია 19,2.

თავის ბაშეთება: ამან უფრო დაგვაშეაგნა, თავი სრულად გავაშეთეთ 285,4.

თავის გამჩივნება: ნ. თავის გამჩივნება.

თავის დაღმება: დრო დამიკ ჩემგან მისთვის, მოქვემს დაღება თავისა 693,3; ავთანდილისგან შენც იცი ჩემთვის თავისა დაღება 1456,1; თავი დაღვე საწამებლად 741,4; სხვებ ჩემი თავი და სული შენთვის დამიღვია რუს., 5,35; შენთვის დავლებ თავსა ჩემსა ომ., 295,4; თავსა არათ არ დაგიღებ, გასწყურე გულით, ან სჯავრობდე არჩ. II, 72,4; ან შეაკვდი, თავი დაღვე. შენს ლაშქართა იყავ მსერელი თბ., 458,3; თავის განწირვა—ნუ განიწირავ თავსა მოსიკულიდ სულითა საუკუნოდ მ. სწ., 115,3; აწ მე თავი გამიწირავს და ესე საქმე თქვენთვის მომიქსენებია ა.-დარ., 451,19; ვის მოგწყენია სიციხსლე, გასწირე თავი და სული შენ 1933,2; შეილო ზავ, რადგან გაგიწირავს თავი, ვიცი ძალისა იმედული ხარ რუს., 50,36; ადგილი ჩნდეს მოხმარებად, შენთვის თავი გაეიწირო ომ., 125,2; საკვდავად მე თავი გამიწირაო თ. I, 8,40,1; რა თავსა შენთვის გავსწირავ, მაშ ცულად არ დავებნია არჩ. I, 203,569,2; სოფლით განდგომა პირველად თავის გაწირვა მგონია ხაბა, II, 349,33; ესე განიზრახა და გაიწირა თავი თ. II, 140,9.

თავის დაპიღება: მეფემან თავი დაქიდა დაქონდა დაღრეჯილობა 56,3; ნურც თავს დაქიდე არჩ. I, 8,47,2.

თავის დაშლენება: მუნილაღმა გემაახურებდი, თავი შენი დაგვამონე 1571,2; თულა დაერჩე, შენთვის მოვეკდე, თავი ჩემი დაგვამონო 763,3; ვინ არის კაცი, რომელმან თავი არ დაგვამონოსა 633,4; არასადა ვინ მონაზონ იქმნების ღმრთისათვის ჭერი-საებრ, რაათამცა დაამონა თავი თვისი ძმათა მორჩილებასა მ. სწ., 265,6; თავის მონება — არ ეგების, ამას იქით თუმცა თავი არ გამონე 250,2.

თავის დაძვება: მან მიბრძანა: „რაცა იცო, თქვიო“, თავი დამიქნია 524,4.

თავის დახარება: მიბრძანა, ახლოს მიმისეა, „მოდიო“, თავი დახარა 541,4; ვითა წესია, რცხვენოდა, როდამ მზემ თავი დახარა შენ 1750,3; ლაშქარნი მოდგეს, სალამად, ვეზირმა თავი დახარა ზილ., 117,3; ზამბახმან პირი გაშალა, იგ თავი სრულ მან დახარა თ. I, 5, 16,1; თავის მოდრეკა—სულნი გაიქცეს, მოდრიკა თავი გიშრისა ტალამან 1327,3; ზეუკუნ-იპყრა იოვანე ქელი და თავი მოუდრიკა სინ., 80,9; არა მოუდრეკეს თავსა სიმდაბლით ძმათა მ. სწ., 72,10; ძიძისა სირცხუილისაგან თავი მოიდრიკა ვისრ., 83,19; თავის დადრეკა — იონას თავი თვისი ქუე დაედრიკა ეფრ., 48,10; მალრანსა რა ესე ესმა, თავი დაიდრიკა და უკუდგა ხაბა, II, 205,12.

თავის მნება: მე შენი გაყრა სიკვდილად მიჩს და მით თავსა ევენები 1003,2; უბრალოსა მავისისა სიკუდილითა თავსა უფრო აენებო ვისრ., 171,39.

თავის კრძალვა: სირცხვილი აქვს საუბრისა, მერავე თავისა
კერძალავს ლალი 390,4; ეკრძალე თავისა შენსა მ. სწ., 131,
11.

თავის შარძალავი: ქუშ-ქუშად გვეუბნებოდა, კუშტი. თავისა
მკრძალავი 1219,3; რძეს მოუმატა შაქარი ყმამან თავისა
მკრძალავმან მთ., 807,1.

თავის მოღრება: ნ. თავის დახრა.

თავის მოკვეთა: თავმან ჩემმან, თავისა მოგკვეთ 750,2;
ხოლო სიკუდილი ჩემი ტფილისს ყოფად არს საპყრობილესა და თავი
მოკუეეთად არს ჩემდა ევსტ., 35,1; უბრძანა განყვანებამ მისი გარე
და მოკუეთა თავისა მისისაჲ მახო, 71,6; მოკუეთა
თავი მეკრძლემან მან ხინ., 253,11; ქუე დადვა, თავის მოკუე-
ეთასა ჰლამობდა ვისრ., 174,19; თუ გასწყრე და თავი მო-
კვეთო, ესე სიხარული არის ჩემი ა.-დარ., 285,5; აფთიონს თავი მო-
კვეთეს შვი 47,1; ანუ მოკვეთე თავი ჩემი და ანუ მომეც
ჯუფთი ჩემიო რუს., 6,17; თავისა მოგკვეთ და დაქარგავ ქუა-
თა ნაზარდობასა ომ., 270,3; თავი მოკვეთე, გამხადე არაბთა
სასაცილოდა თ. I, 27, 28,2; მოურავს თავი მოკვეთეთ, ველა-
რა ქნას რა შუბითა თბ., 185,4; მეორე მეშურნესა ხრმლით თავი.
მოკვეთა საბა, II, 282,16; თავის გარდაკუეთა — ფიცხლავ თავი
გარდაკუეთეს, მოკლეს ტყბილი საყურელი შვი 334,3; თავის
წარკუეთა—წარიყვანეთ ეგე საპყრობილედ და იღუმალ ღამით თავი
წარკუეთეთ ევსტ., 44,8; გარნა სუროდათ, თუ სთქვა, სწყუროდათ
თეთა წარკვეთა ბევრის-ბევრებით არჩ. I, 232,40,4; თავის გაშო-
რება—ფიცხლად თავისა გააშორებს, სატარტუცოდ მიიყუანსა შვი
2843,4; თავის მოჭრა—სხვათაებრ მასცა თავს მოვსჭრი მე ქმლითა
ეგვიპტურიითა მთ., 1042,4.

თავის მოკლვა: რას გარგებს მოკლვა თავისა 954,2; უცი-
ლოო თავისა მოვიკლავ, გულსა დავიკემ დანასა 1182,1; თავი
მოვიკალ უთმინოდ სიყვარულითა შენითა 1093,4; მოკვდე, თავ-
ისა ნუ მოვიკლავ, სატანასგან ნუ იქმ ქმნილსა 778,3; თავისა მო-
ვიკლავ, შე თუმცა შენგან არ ვეკვდი წყენასა 825,2; რად სატანას წა-
უღიხარ, რად მოვიკლავ ნებით თავისა 864,4; რათგან თავი არ
მოვიკლავს, ხრმალი ცუდად მომიმახავს 648,4; სიკვილაჲმდის ვის
მოუკლავს თავი კაცსა მეცნიერსა 1179,3; თუ ვინმე თავი მო-
ვიკლის ქრისტეს მათისათჳს, მოიპარიან გუამი მისი და პატივ სციან
მაჲ მახო, 71,24; რად მოვიკლავ თავისა, რად ეგრე უწყალოდ
ქმნილ ხარ თავისა უღბინოთათა ვისრ., 65,29; ანუ მოვიკლა თავი
ჩემი, ანუ ვიქსნა ჩემი ლომი, აბუტარო ა.-დარ., 314,2; სოფელსა ყოფნა
რაო მიწადა, თავისა მოვიკლავ ქელითა შვი 41,3; აწ ამას აპირობს
დედაჩემი, რომე მოვიკლას თავი, დაგვეაროს ობოლი რუს., 13,16;
არ მოისმენ. — თავისა ჩემსა მე მოვიკლავ ჩემად ნებად ომ.,
218,3; ხამს ჩემი სისხლი დავთხოო ამ სირცხვილისა გამოსა, ან ყოლე
თავი მოვიკლა უდღეოდ, უსიამოსა საბა, II, 51,18.

თავის მოკლვევინება: მე თავი ჩემი ნებითა ჩემითა მოკაქ-
ვლევინო 238,3; ნუ მომაკლევ თავსა და ნუ მიისხამ სის-
ხლთა ჩემთა ვისრ., 273,6; გწაღიან ჩემი სიკვდილი, რომ თავი მო-
მაკვლევინო ზილ. 134,1.

თავის მოწება: ნ. თავის დამონება.

თავის მოძულება: გარდუეკონე ყოელი ასო, თავი ამაღ მო-
ვაძულე 1126,3; მიწით ნაგებსა ტახტს დაჭე, თავი ნუ მოკ-
ძულე ბიან ზმ 5258,3; ვინ მომცდარხარო გზასა და მოკძუ-
ლებია თავი რუს., 56,37.

თავის მცრობა: მეფეო. თავი შემცრობის მე მისად მო-
სახსენებლად 1506,1.

თავის ბარება: სხეებერ ექმნათ თავის ტერება 1384,4;
ეტერენით თავთა თქვენთა 643,1.

თავის ზიცვა: თავი ფიცა ძმამან შენმან 569,2; თავი მისი
ძვირად ფიცის 568,1.

თავის ძეგრობა: მათად სავკრეტლად მკვრეტელმან, ხამს, თავი
იქედგოროსა 1555,4.

თავის შეწყალება: არ მივეო ახლოს შეყრად, თავი ჩემი შე-
ვიწყალე 268,2; შევიწყალე შენი თავი და წაუდკიდე ვისრ.,
246,24; დღედ სიკვდილამდის ჩემადმდე არა შევიწყალო თავი
ჩემი და სისხლნი ჩემნი მსახურებისათვის შენისა ა-ღარ., 325,38; თავის
შევედრება—შეჰვედრა თავი თვის უფალსა და თანა-შეერაცხა
მარტულთა სინ., 121,20; განაგდე შენგან ყოველივე და შეჰვედრე
თავი შენი ღმერთსა მ. სწ., 132,11; ღმერთსა შევეხევე და თავი
და სული შევავედრე რუს., 544,28; თავის შებრალება — მიი ილ-
ხენდეს, იამებდეს, არ თუ თავი შეებრალდეს მთ., 859,4;
ყრმამან კალთას ხელი სტაცა, დიდად თავი შეებრალა არჩ. 1,
209,619,3; თავის წყაღვა — არ მეწყალების თავი შენთვის დასა-
წველად 408,1; მოვედე, თავი არ მეწყალების 851,4; არა ხო-
ლო თუ ტანჯვად განმზადებულ ვარ ქრისტის სიყუარულისათვის, არამედ
სიკუდილდა თავი ჩემი არა მეწყალების ევსტ., 32,5; რა კაცსა
მიჯნურობა დასკარბდეს, საქმე საზომსა გარდაჰქდეს, თავი ასრე არ
ეწყალების სიკუდილისათვის, ვითა გულმაგარსა კაცსა შებმისა ეამსა
ვისრ., 166,25; რადგან თავი არ გეწყალების, წადი ჩემის ბრძა-
ნებითა ზმ 4619,2; მიჯნურსა ჰგაე, არ ეწყალების თავი მისი
ველთა გაქრად მთ., 947,2.

თავის წაგება: მესმა საქმე საშინელი, თუცა თავი ვერ წაე-
გე 560,4; თავსა წაეაგებ,—მე ვქნა ბრძანება შენია ზმ
5328,1; რა დაგეშართა, ასეთ საქმეს რად იქ, რომ თავი შენიც წა-
გო-მეთქი რუს., 216,9; ან წაეაგო თავი ჩემი, გაგიმთელო ანუ
წყლული მთ., 422,4; იელტოდე, მოთმენის ფერხო, თავი წააგე
დაგული საბა, II, 69,22.

თავის წაღება: ნ. თავის შეწყალება.

თავმან თავმან: თავმან თქვენმან, არა გმართებს მაღლი ძღვნისა 1157,1.

თავმან მისმან: თავმან მისმან, ფიცით გეტყვი შენ, ვაზირსა, ოსტასრასა 728,2; თავმან მისმან, მუნევე მომკლავს 734,1; თავმან მისმან, არ წამოხვალ, სრულად ქარი მოგადგების ჩ., 48,2.

თავმან ჩემმან: თავმან ჩემმან, თავსა მოგკვეთ 750,2; აწ თავმან ჩემმა, შენგნითა მაძე დიადი ეალია ზილ., 122,2; არას გაწყენ, თავმან ჩემმან, ვარდი შენი არ ვაკეპიო ჩ., 30,4.

თავს პირის გღება: ყოლამცა მეფედ ნუ დასვი! თავსა რად უგდე კირიო 60,4.

თვალთა დახროვა: ვით მზემან, დაყვნა მკერეტელთა თვალნი ნათლისა ჩენასა 1524,2; დაუყვნა მტერთა მათ თუალნი მათნი წარტყ., 15,18; თვალთა დაწუხვა — დაეიწუხენ თვალნი. ყოლა ვერ შევადგენ. ვითა მზესა 1120,3; ნუ დაიწუხებ თვალთა შენთა ძილისათჳს მ. სწ., 255,25; თვალის მოკუხვა — შენგან მეტი ხორციელი ბედს სხვა თვალს არ მოუქუხსა არჩ. I, 182,385,3; მემანდარი მყავს ბეჭითი, თვალთა არ მოიქუხისა ბაქ., 189,2.

თვალთა დაწუხვა: ნ: თვალთა დაყოფა.

თვალთა რებად ხოლმება: უკულმავე იხედვიდა, თვალთა რებად აყოლებდა 137,2; ზე წამოჭდა ფერ-მიხილიო, აყოლებდა თვალთა რებად 493,1.

თვალთა რულის მიცემა: ვეც და მასვე ვიგონებდი, არ მიეცა თვალთა რული 384,2.

თვალთა სინათლე: შენ სინათლედ თვალთა ჩემთა მიჩნდე, მზეებრ სანახველად 408,3; ჰედელისა თვალთა სინათლეო. შენს წინათამცა მოკუდების შენი ძიძა ვისრ., 81,36; ჩემთა თვალთა სინათლეო, ჯერ ვარდი ხარ გაუშლელი 858 344,3; მაგად ნუ სკმუნავ, ჩემო თვალთა სინათლეო რუს., 8,8; ლობრა: თვალთა სინათლეო, ტახტსა ზედა გარდიარე ზილ., 246,2; ვაყს დაულოცა სამეფო, ...მზე, მისთა თვალთა სინათლე მთ., 834,2; ჩემის თვალისა სინათლე ხარ და იყავეცა სულთო არჩ. I, 213, 654,3; შეილო, სინათლეც თვალისა, ლომნი დაგვლექენ, არ ძალმიცლონე მოშველად ძალისა თან., 1100,1; ნუ მიზამ, თვალთა ჩემთა თვალის სინათლეთა ზედა ცრემლით მტირალს ნუ შეიქო ხაბა, 112, 166,24; თვალთა ნათელი — მიაქვლინებ მეფობასა შენსა ძისა შენისა, რულ არს [ნათელი] თვალთა შენთა ბაღ., 142,35; ბნელ იყო ჰაერი და არა მქონდა თვალთა ნათელი და ხედვა ვისრ., 168,12; ამ თვალთა, გულთა, ნათელიო, ბედნიერმცა ხარ სვისაგან 858 1263,2; შეილო საყვარელო, ჩემთა თვალთა ნათელიო რუს., 95,34.

თვალთა შეღება: ვერვის შეუდგმან საკერეტლად თვალნი, მართ ვითა მზისადა 1227,3; მზე კმნული ღმრთისა არს და თუალნი ვერვინ შეუდგნის ევსტ., 38,22; ვითარა თუალნი

შეეადგნეთ პილატეს სინ., 152,13; ვით მზისა სხივსა საკვერტლად თვალთა არ შეედგამება ომ, 28,2; რამდენჯერცა შევხედვდით, თვალთა შედგმა შეგვეზარნეს თან., 1122,3; ჰუირობდა მუნა მყოფელი, თქუეს: „შეუდგამსო რა თუალი“ ფეშ., 143,2; ფერი ცეცხლებრნი მნათობნი, ვის თვალთა შედგმად ზარობენ არჩ. I, 267,25; კაბუქმან მან მის შეენიერისა სახისა, თმახუქუქისა პირსა მიხედა და თვალთა შეადგა საბა, II, 72,19.

თვალის ბარამტმბა: თვალნი მზეებრ გამირეტდეს. გული მეტად შემოდრწუნდა 89,3; დადგა. თვალნი გაურეტდეს. დააციწუდეს სიტყვის თქმანი 971,4; დევთ დაჯოცა რა შეირცო, გაურეტდა თვალნი დიდხა შშმ 2354,2; თვალნი გაურეტდეს და კუუანი წაუვიდათ რუს., 129,22; გაურეტდეს მკვერტთა თვალნი, სხივთ: ნახეა გაუქირდეს თ. I, 75,126,4; თვალის გასტერება — მისი სიბრწყინვალითა თვალთა გაუსტერდა რუს., 400,16; თვალის გაშტერება — გულსა შეიპყრობს, მიიწვეეს და თვალსა გააშტერებესა ჩ., 630,4; გული კვდება ნარგისთათვის, თვალნი გაუსტერებია არჩ. II, 30,4; მათისა ელვარეობისაგან თვალნი გაუსტერდეს საბა, II, 206,10; თვალთა დაბმა—თვალნი დამიბა შეენებამ, ვეღარ მოვსლოიტე მე კვერტლად არჩ. II, 313,3; ქრთამისა აღისა კრტიალსა შენი მართლამხედველი თვალნი ვერ დაუბშია საბა, II, 400,33; თვალის გატყდომა — სიბნელით თვალთა გატყდების, არის გრძნეული მრავალი შშმ 2202,2.

თვალის გმბა: აქა ვლევ და თვალს ვუგებდი ქორსა, იქით განაფრენსა 615,4.

თვალის დაბრმობა: იქმან რასმე საკვირველსა, მტერსა თვალსა დაუბრმობენ 1236,1; დაუბრმეს თვალნი მათნი ჩემგან ხინ., 276,32; ამდენი იცა. დაუბრმდა ფრიდონს ორივე თვალთა შშმ 346,4; უგვარობისა სიხარბემა თვალნი დაუბრმო საბა, II, 259,35; თვალთა დამრუმება — მისის სიმაღლის ნათელი ხანგრძლად ვერ ენთება. და. აღრე დაშრტების და სვესვიანობათა თვალნი დამრუმდებიან საბა, II, 318,5; თვალთა დაბნელება — გინდოდა ჩემთა თვალთა დაბნელება შშმ II, 411,37; შაეის ნაელლის კვამლი ტვინთა აედინა. თვალნი დაუბნელდა საბა. II, 29,14; თვალის დაბლეთა — თქვენის შეწვენის მოხოელსა, გლახ. თვალთა დამიბლეთა საბა, II, 213,29; თვალთა დადგომა — არ დასდგომოდა თვალთა იყო პირველად სახული შშმ 2186,3; აქამდის ბედნიერად ხმობილთა თქვენთა მშობელთა გაუშედათ ბედი და დაუდგათ თვალთა რუს., 604,13; თვალნი დაუდგა ბედერულსა საგონებლითა მეტიოა ჩ., 660,3; ტირილით თვალნი დაუდგეს თ. I, 65,43,4; ტირილით თვალნი დაუდგეს, უღდ ქმნა გულსმიერობა ბ.-გულ., 789,4; აწ დაგდგომია თვალთა, შეუქამია მდილეხსა გურ., 172,19,2; თვალთა დადამება — ტირიელს თვალნი სისხლისა ცრემლითა დადამებიან ჩ., 149,1; თვალთა დაშრტომა—მუხლნი წამექცეს და თვალნი დაშრტა ჩ.,

627,4; თვალის დაქენება — თუ მართლს მოგახსენებთ, თქვენგან გვეშინიან, და, თუ დავიდუმებთ, შენი ეგზომი პურ-მარილი რომ გვიქამია, იგი თვალებს დაგვიყენებს თ. II, 167,2.

თვალის დაფახვა: კაცმან ვერ ასწრას თვალისა დაფახვა, დაწამწამება 292,1; თვალის დაწამწამება — კაცმან ვერ ასწრას თვალისა დაფახვა, დაწამწამება 292,1; თვალის დახამხამება — არ ვიცი თ მოაქვს წამს რა და ან თვალის დახამხამებას არჩ. I, 14,99,1.

თვალის დაწამწამება: ნ. თვალის დაფახვა.

თვალის დაცმცმება: წინა კაცნი მოზიდვიდეს; თვალი ამაღ დაეცეცე 617,3.

თვალის მოქიდება: ასრე გავიდი საბელსა, რომ თვალი ვერ მომკიდიან 1380,3; თუ ახლოს თვალი მოვქიდიო, მაშინ ვიციოდეთ მე და მან შემ 513,2; რა ქელმწიფეს თვალი მოქიდა. არც ქელმწიფემან იმას თვალი მოაშორეა რუს., 266,18; თვალის შესწრაება — გამწყრაღმან ლომმან თვალი საირიდან შეფეს შეასწრო რმ., 102,13; ანაზღად, ცოლმა მისს ფერხსა თვალი შეასწრა ხაბა, II, 421,4; მაყარს ჭრმალ-მოწვდილად შეასწრა თვალი ვურ., 217,259,5; თვალის მოკვრა — ლიკლიკასა მონარბენსა ზომან მოქირას ვერცა თვალი ვახტ., 16,54,4; ხელმწიფემ თვალი მოქკრა და მათი განზრახვა სენა ხაბა, II, 381,21; თვალის შეკვრა — მან წამილო გული ბნელი, თუცა შეეკყარ ოდნად თვალი მთ., 437,3; თვალი შეკკრა მას მუქებაუკ, ამას ეცა მისი ელეა თან., 1925,1; ქვეყნის სანაყროვანე თვალი მათ შეკკრა ხაბა, II, 398,12; თუალის კიდება — და თუალი კიდა პიტიახშმან შუშ., 20,15.

თვალის მოწმება: თვალნი მოვსწყვიდნი, სიციოცხლე ამითა შეარმებოდა 475,4; ქვე დამდგომმან წამეილსა ვერ მოსწყვიდნა ყოლა თვალნი 1559,2; თვალის მოხხლტა — ვერ მოხხლიტა თვალი კვერტად შემ 355,2; არც ყოლ თუალი არ მოხხლიტის, მხერთთ თავი არ დახარა ფშ., 98,3; იქით ფერხს დადგის, მის მკვერტელს თვალი არ მოუსხლტებოდა არჩ. I, 5,19,3; თვალნი მოვსხლიტნი, შევიქნი ველარ გულგამაგრებული ბ-გულ., 412,4; თვალის მოხხნა — უკვერტდის, თვალი ვერ მოხხნის 822,4.

თვალის მოხხნა: ნ. თვალის მოწყვედა.

თვალის მფახველი: ვით მზემან, მისნი მკვერტელნი შექმნნა თვალისა მფახველად 1168,1.

თვალის რიყა: მუნიღვა რიყე თვალისა 1353,2; რიყე თვალისა სწორ-ნათლისა, წყალნი მგზნებარობს შიგან ალითა აბდ. 43,2.

თითი თ ხვანა: აეთანდოლ მუხლთა უყრიდა, თითითა ეხვეწებოდა 229,4; მუხლთა უყრიდა, ტიროდა, თითითა ეხვეწებოდა 661,2.

თლილი ალვა: დღე და ღამე მუჭამრითა ეკმეოდის ალვა თლილი 323,1.

თლილი ბალახში: შეყრით ძეს გორი ოქროსა და ბალახშისა თლილისა 1538,2.

თლილი ბროლ-ბალახში: მიბრძანეს მათად საქებრად თქმა ლექსებისა ტკბილისა... ბროლ-ბალახშისა თლილისა, შით მიჭრით მიწყობილისა 5,3.

თლილი თვალნი: იავარ-ვეავ საქონელი, უსახონი თვალნი თლილნი 1091,2; როსტანისთჳს წაატანა ძღვნად ტურფები ჭუბაჩები, კვლა ქურქელი თვალთა თლილთა, არ კოვზები, არ ჩამჩები 1576,2; ათიათასი დრაკანი მისცა და თვალნი თლილნი, რათ არა ლალი არჩ. I, 213,653,1.

თმათა გლეჯა: გაიყარნეს ტირილით და პირსა ზოკით, თმათა გლეჯით 939,1.

თმა გიშარი: ბროლ-ბალახშსა აშვენებდა თმა გიშერი, წარბი ტეერი 685,3.

თმის ტავრი: ქალი ტირს და მკერდსა იცემს, თმისა ტევრსა გაიგლეჯდა 223,2.

თმოგის თხვავა: თმობა ვსთხოვე შემოქმედსა, ვკადრე სიტყვა სამუდარი 346,4.

თმოგის ღონე: მწადდა არა-თქმა, რომლისა ღონე არა შაქვს თმობისა 124,2; ტიროდა მოყურისა გაყრისათჳს და თმობისა კიდე ღონისა ლარაის ქონებისათჳს ვისრ., 155,12.

თნების დაწამება: დამწამებ ნურას თნევისა 1552,3.

თჳვენსა და ჩემსა ძმობასა: თქვენ შემიწახეთ ნამუსი, თქვენსა და ჩემსა ძმობასა 1046,4.

თხელი ნამის გაშრება: ვარდსა ზედა ყორნის ბოლო ნამსა თხელსა აკეურებდა 1349,3.

თხელი ფიფის გაწალება: ღვარძან, ზედათ-მონადენმან, გააწყალნა ფიფქნი თხელნი 1125,4.

ი

იღუშალი ძრწოლა: ჰკლავს თინათინის გონება, ძრწის იღუშლითა ძრწოლითა 1240,3.

იღუშალი შვრება: აეთანდოლ სარკლით უკერტდა კერტი-თა იღუშალითა 262,4.

იის მოკვება: გულსა გარე საიშედო მორგე, ვარდი ყარე 130,3.

იის ხნობა: ადრე მოსელასა ვედრებდა, მართ ვითა ია ქნებოდა 661,3; იის ხნობა — მზისა შექთა ვერ-მქვერტელი ია ხმების. ვარდი ქნების 784,2.

იის ხნობა: ნ. იის ქნობა.

იშედის გარდაწყვეტა: ჩემგან იშედსა გარდასწყვედს. მერმე დამიწყებს გომბასა 353,3; ზენაარ, ზენაარ, სრულად სულისაგან იშედსა ნუ გარდამიწყუეტ ვისრ., 79,3; ეამთაგან აროსა ქამს იშედისა გარდაწყუეტა შენ 2175,3; დევმა... თავისი იშედი გარდასწყუეტა რუს., 180,3; აწ გარდასწყუეტე იშედი, ამისთვინ ნულარ ბნელდები ზილ., 299,3; არ აუბნა მოციქულნი, და გარდუწყდა მათ იშედი მთ., 354,2; რა დაქკნის ვარდი, ბულბულმან იშედი გარდასწყუეტისა ფეშ., 189, 4; გარდასწყვეტოდა იშედი, სხდეს თავის გამაწირალი თან., 996,3; რა დავეფარებით, იშედსა გარდისწყვედს საბა, II₁, 314,16; იშედის გარდაწყვეტა — არ გამიშვებს, გავიპარვი, რა იშედი გარდამიწყუეტების 760,3; სნულსა სიმრთელისა იშედი გარდაწყუეტა საბა, II₁, 351,6; იშედის განწყუეტა — დასასრული ჯყო სიყუარულისა ჩემისა და განწყუეტა იშედისა შენისა ბალ., 20,18; იშედის გარდაშვება — რაღას ველოდე, ან ვეძლეოდე, გარდუშვებ იშედს სულა მე ბარე არჩ. I, 246,107,6; სასოების წარკუეტა — სულნი ლათუ აღმოჰკრთებოდიან და კინი ლათუ გონება იყოს მის თანა, ნუვე წარკუეტენ სასოებასა ხინ., 227, 18; იშედის განცრუება — განაცრუე იშედი ჩემი და განამტუენე სასოება ჩემი ბალ., 101,3; იშედის წარკუეტა — წარმიკუეტე იშედი ჩემი შენდამი ბალ., 100,30.

იშედის გარდაწყვეტა: ნ. იშედის გარდაწყვეტა.

იშედის დება: მაგრა აწ მიდებს იშედსა შენგან ცდისაღა მალობა 367,3; ტურფამ მოყუმეან გამოვლო, აქუს იშედის დებაო შენ 1367,2; სტუმარნი მათ მასპინძელსა იშედს არეინ არ უდებდა არჩ. I, 157,167,4; იშედის დადება — ქმარსა დაუდვა იშედი, იგი ნათობდა გულითა შენ 1641,3; უკეთუ არა ნამეტნავსა ეაწყენდეთო, გაღანამე იშედის დადება გემარტებსო რუს., 251,7; იმ ეამითგან დაჭერებით იყვნენ, იშედს დაიდებდეს ომ., 44,2; ქალმა... მისგან წაყვანის იშედი დაიდვა საბა, II₂, 71,1; იშედის ქონება — მათის იშედის. ქონება, ვა, ადრე დამეღეოდა არჩ. II, 380,4.

იშედის მოცემა: მაშინ მოგეცა იშედი, ლხინი რად გამიზიარე 389,3; რა ის ცხენი დამიკირა ხოსრომ, ასეთი იშედი მოგეცა, ვითამე მის მეტი საქმე აღარა გედებოდა რა წინა რუს., 282,32; სიციცხლისაგან იშედ-გარდაწყვეტილს სპასალარს ომანის მეშველად მისვლისათ-

უის იმედი მოეცა ომ. 31,32; ნუგეშინის მეც. იმედი მო-
შეც სიმართლისა შხერისა არჩ. 11, 9,3.

ისრის პირი: ისრის პირნი ამოუხვნა 590,2; შენ შენი მშვი-
ლდი დაგარჩენს, შენთა ისართა პირები 815,2; ისრის პირ-
ნი მისნი თულთა ჩემთა განმწონა იობი, 16,11; ესე შენი სიტყუანი
ძოლან ვითა მოწამლული ისრის პირი მეცა გულსა ვისრ., 91,4;
გარდაჟდა და ცეცხლისათვის ისრის პირსა მიპყო ჳელი უნ 2212,4;
უცხო უცხოს შეემენების, ამოართვამს ისრის პირსა ჩ., 196,2;
პრავალ-რიცხვი ისრის პირი გულაა შიგან წვერს უყოფსა არჩ.
1, 208, 616,2.

ისრის საბანი: გული ძეს საგნად ისრისა 699,2.

კ

კაეშანთა ჳარი: ხალვა მოსძულდა, შეეჳმნა გულს კაეშანთა
ჯარები 308,1.

კაეშნის მოჳარება: ნ. გულით ამოსლვა დარღისა.

კაეშნის მოუოროება: ნ. გულით ამოსლვა დარღისა.

კაეშნის ტვირთი: მისგან ტვირთი კაეშნისა ტვირთად ვა-
რგად აეკიდა 170,4; კაეშნისა ტვირთი მკიდავს, იგ შემქნია-
დანაღალი თ. I, 140,19,2; კაცს ტვირთი კაეშანისა დღეს აკ-
ლებს, სიკვილის მისწურავს არჩ. I, 196,507,1.

კაეშნის ტვირთის შამოება: შემოძყარე კაეშნისა ტვი-
რთი მძიმე, ვითა ვირსა 947,3; კაეშნის შემოყრა — შემოძყაროს
კაეშანი, გული სევდით ამევსოსა მთ., 107,4; შემოძყარე კა-
ეშანი, მით დამეკრა გულსა სერა ფეშ., 642,2; შემოძყარია კაე-
შანი, მისცემია დიდსა პირსა ჩ., 45,3; კაეშნის შეყრა—მიმძიმს თქუ-
ენის გულისათვის კაეშანი შემეძყარნეს უნ 2109,1; კაეშნის
ყრა—მნათობი გამყარე, კაეშანს მყარე დ. თუმ., 38,5; სევდის
შემოყრა — სამკურნალო არა სკირს რა, სევდა რამე შემოძყარია
345,2; საშოერის სევდის შემოყრისა პასუხსა ვერას მოგახსე-
ნებ—მეთქი რუს., 500,23; მას ქალსა ტურფა მნათობსა სევდა რამ
შამოეყარა ჳილ., 18,1; სევდა რამეცა შემოგყარია, თვა-
ლი თქვენი თვით რად ტირსა მთ., 282,3; სევდის შემოწოლა — დღესა
ერთსა მე სევდა რამე შემომაწევა რუს., 500,2.

კაეშნის ძარება: ნ. გულით ამოსლვა დარღისა.

კაეშნისაგან დაშლა: დამშლიან ჩემნი კაეშირნი, შეე-
რთვივარ სულთა სირასა 874,4.

კარგის მძნელი: კარგის მქმნელი კ.ციბოლოდ არ წახ-
დების 1486,2.

კარტა ჩახშება: შორს ისრითა არ დაგხოცენ. ჩაიხშენით თა-
ნა კარნი 1028,2; კარის დახშობა — ათას წელ ვერსით შეუეალო, თუ
ზედ დაგვიხშეან კარია 1379,4; და დაეკქშენით ჩუენ
კარნი წინაშე ჩუენსა ხინ. 273,7; დაეკქშათ კარი ჩუენი

წინაშე პირსა დიდებულსა მისისასა და დავკრძალოთ მოქლონითა სიმდაბ-
ლისათა მ. სწ., 171,33; შენ ლაფლად ჰხი, გარე კარი და გიჯ-
შავს ვისრ., 153,29; ბრძოლად გული არ მიმეტყუის, სირცხვილითა
და ექვშავ კართა შგშ 2831,2; მას იამა მათი ხლება, არ თუ დაჯ-
შო მათთვის კარი შთ., 1237,4; ზილიხამაც კარი და ხშო, შმაგი
გარე არეინ იქრეს ზილ., 482,4; კარის დაჯრა — წავიდეს, ციხეს მი-
მართეს კარის დაჯრისა დროსაო შგშ 1337,1.

პარის დახშობა: ნ. კართა ჩახშუა.

პარის მცველი: კარის მცველმან მონა უხშო 384,4.

პარის უკმონხშვა: უკმონხიხაშ კარი, ჩემგან მათი ჰერეტა
ერა ცნესა 1120,4.

პატთა ტომი: მისგან კიდე სანახავად არა უნდა კაცთა ტომი
987,4; როსტომენა შეუქცივა, ვერ იტყოდა კაცთა ტომი შგშ 2021.
1. ნ. აგრეთვე აღამის ტომი.

პატის მკველი: მოშორება და მოყვრისა გაყრა კაცისა
მკველია 931,3.

პბილთა ღრჰნა: დღედ სიკვილამდის სიხარბე შეაქნევს კბილ-
თა ღრჰენასა 1185,2; განეერნეთ ჩუენ დღესა მას საშინელსა გან-
კითხვისა ჩუენისასა ტირილისაგან თულათასა და ღრჰენისაგან
კბილთაასა სინ., 280,21; მუნ იყოს ტირილი და ღრჰენა კბი-
ლთა მ., 8,12; იყოს ტირილი და ღრჰენა კბილთა ასურ., მოდგ.,
127,8; პირნი გარე-მიიქციენეს და იღრჰენდეს კბილთა
მოქც., 89,4; ვითარცა მვეცი, იღრჰენდეს კბილსა აზმ., 58,
16; პერული გარდმოსდიოდა, წავიდა კბილთა ღრჰენითა შგშ
3164,4; ყმას შეუტეეს უშიშრად, მისთვის იღრჰინნეს კბილ-
ბი შთ., 1062,3; გული დაეწვათ ჭავრითა, ყველანი კბილთა იღ-
რჰენდეს არჩ. I, 160, 202,2; მეტისა აღბორგებითა კბილისა
ღრჰენა დაიწყო საბა, II, 216,2; კბილთა დაღრჰენა—დაიღრჰი-
ნნეს ჩემ ზედა კბილნი მათნი ფს., 34,16; ნუცამცა დაიღრჰე-
ნენ კბილთა მათთა შემაშინებულად სულისა ჩემისა ცოდვილისა
მ. სწ., 230,30; კბილბის ლესვა—ვითა ტახი საომარად, იგ კბილ-
ბსა ილესვიდა შგშ 4436,2.

პათილისგან ბორბტის ძლევა: ბორბტისა სძლია კეთი-
ლმან, არსება მისი გრძელია 1348,4.

პათილის შემოქმედი: ბორბტისა რად შეექმნა კეთილისა
შემოქმედისა 112,4.

პვალის პოვნა: ვებნეთ და კვალი ვერ ვპოვეთ 984,1.

პვალის ძებნა: კვალი ძებნეს და უკვირდა ვერ-პოვნა ნაკვა-
ლვისა 97,1.

პვართნი უშმაკთა ძირისა: ნახეთ, თუ ოქრო რასა იქმს, კვერთ-
ხი ეშმაკთა ძირისა 1184,4.

კვესიტი ნაგზები: მე რომე ცეცხლი მედების, არ ნაგზებია
კვესითა 916,2.

კლდინი გზა: დაკრთა, რა ნახა ავთანდილ: ჰგავსო, თუ გზაა
კლდინი 1087,4; კლდოვანი გზა—ვერ დაიპირავს სიკედელსა გზა
ვიწრო, ვერცა კლდოვანი 791,1.

კლდის ბაღილივება: არ თურე კაცმან დაგიდგნა, ვეპე, კლდე-
ცა გაგიღბილდების 1308,4.

კლდის ტინი: აწ მივირის, მისსა გამყრელსა გული მიც კლდისა
ტინისა 412,4; რად გული კლდისა ტინისა შემქმნია სამ სა-
ლებისა 1014,2.

კლდოვანი გზა: ნ. კლდინი გზა.

კოკოზი მბრღი: კოკოზი და უფურქვენელი ვარდი დაგზე-
დე დაუმნარი 131,4; გიჩვენებ ვარდსა კოკოზსა, უფრქვენელ-
სა, მოუკრეფესა 1490,4; ვარდო კოკოზო, სოსანო სურნელო
ვისრ., 242,35; ვით კოკოზი ვარდი ბალი, გაიშალა, გაცალიმნა
შენ 1007,2; ის ტირილი და მოწყენაცა ასე უხდებოდა, რომ დილას შეე-
ნიერსა წალკოტსა წვიმა მოსლოდეს და კოკოზსა ვარდსა ნი
სცემოდეს რუს., 472,4; უფრქვენელსა ვარდსა კოკოზსა ქრით
შეჰხდა, შეიზია მან მთ., 1353,2; კოკოზი ვარდი სურნელი,
ვითარ დრომ გამოუვარდა არჩ. I, 219, 709,2.

კორღი მწვანისა: მოდი და დაესხდე, მეფეო, ამოა კორღი
მწვანისა 1504,2.

კრული გული: აწ, ვაზირო, მაგა პირსა გული კრული ვით
მოგთმინდეს 740,1; გული კრულია კაცისა 709,1; გული კრუ-
ლი დადნა მიწყვი დადნობილი ომ., 242,3; სული მორბის სწრაფით მან-
დეთ, გული კრული შენკე მზევდა თ. I, 29,37,3.

კრული პირი: ვერ მიმიახლოს საახლოდ კრულმან პირითა კრუ-
ლითა 1203,4.

კრული ძაწი: ხედავ, ჩემო, ვით გაგყარნა სოფელმან და უამმან
კრულმან 1282,1.

კრული სარუთრო: იტყვის: „მოგშორდი, სიცრუე, ვა, საწუთ-
როსა კრულისა“ 1013,3; ამიერით მიიკვალნეს, მათ საწუთ-
რო დასთქვა კრული მთ., 1562,3; კრული სოფელი — უკულმა
ბრუნვა, სიმუხთლე ნახეთ სოფლისა კრულისა მთ., 472,4;
კრულმან სოფელმან ჩემი დღე სრულად სიმწარით მანანა თ.
I, 140,20,1.

ლ

ლაგზის ბაღება: შავსა აუღვა ლაგამი, სწმედდა რიღისა წვე-
რითა 222,3; აღვიროს აღება — აღვარი იგო მოწყალეებისა მისისა
აღუღვა პირსა ტირიკ., 189,1; ავიღებს აღვირებს, გატი-
რებს, გაყვირებს, ისე გატარებს გურ., 232,357,3.

ლალის ბანეთმა: გახეთქა ლალი გათლილი ანდამატისა კვერთხითა 1329,3; ლალნი სრულად გაიხეთქა, წამერთ იყრის ბროლის ურო ბ.-გულ, 700,2.

ლალის-შარი მარდის ზრმა: ქარი, ველთა მონაქროლი, ლალის-შერსა ვარდსა ზრვიდა 850,3.

ლარის ბახხნა: უჩვენებენ. რაჟაჟქონდეს, სხვაგან ლარსა ვერ გახსნიან 1057,2; ქალაქს ჩაველ, ლარი გაეხსენ ომ., 99,2.

ლარის ბახხნაჰინება: დილასა ლარი ყველაი უჩვენა, გაახსნე ენა 1067,1.

ლაშქართა მოკაზმულობა: აღლუმი ვნახე, მკეთა ლაშქართა მოკაზმულობა. 396,2.

ლაშქართა წვევა: ეუბრძანე წვევა ლაშქართა 395,1; და ბრძანა მეფემან ასთან წვევა ლაშქარისა ა. დარ., 338,11; თავადთა სახელდებულთა, ლაშქართა წვევა ბრძანაო შწმ 1219,2.

ლახვართა მსობელი: ქაჭეთით მომყავს ჩემი მზე, ჩემი ლახვართა მსობელი 1414,3; ლახვართა დამასობელი — ერაჭ თქუა: ძმათა არა ვარ ლახვართა დამასობელი შწმ 326,3.

ლახვართა სობა: ხრამალ-გამოწვდილი გაუხუბე, მივეც ლახვართა სობასა 899,3; პირი უგვანდა ზაფრანსა, იქდა ლახვართა სობითა შწმ 1451,3; ვირე გაუძლო შენს ეგზომს მუდამ ლახვართა სობასა არჩ. I, 57,319,3; ლახვრის სობა — ვიცი, რომე აღარა გყალს, შენ ლახვარი სხვა გესობის 1005,2; ლახვრის დასობა — შიგან ლახვარი დაასო, კაცი ვერ მოურჩებოდა შწმ 20,2. ნ. აგრეთვე გულს ლახვრის დასობა.

ლახვართა შენახეცია გული: ფატმანის გული მას აქათ ლახვართა შენახეცია 1269,1.

ლახვრით დახრა: მოდი, მარხო, უწყალოდ დამქერ ლახვრითა შენითა 949,1.

ლახვრით დასაპრელა: კაცი ცრუ და მოლაღატე ხამს ლახვრითა დასაპრელად 160,4.

ლახვრის გულს ხება: მაშა მაშინ რაგვარ დაერჩე, რა ლახვარი გულსა მეხოხს 525,4; ლახვრის გულს სობა — ჩვენ ლახვარი გულსა გვეცვია ზილ., 629,3; ნ. აგრეთვე გულს ლახვრის დასობა.

ლახვრის მოშორება: ვისცა ღმერთი საროს მორჩსა ტანად უხებს, მას ლახვარსა მოაშორებებს 625,2; ლახვრის რიდება — გულსა ლახვარი მარიდოს, თვალთ ცუდი ცრემლთა დენა და არჩ. II, 11,2.

ლავილი გული: როსტან მისთვის აატირა გონიერი გული, ლავილი 145,4.

ლავის დაჩენა: არ შეუძლია ლახვარსა დაჩენა სამსა ლებოსა 1014,3; ლების ჩენვა — დრო გამიგრძელდა, მიმპირდა, მაჩნია მით აწყა ლები ჩ., 109,2.

ლექსი ლომისა: ლექვი ლომისა სწორია, ძე იყოს. თუნდა ხეაღია 39,4; მექმნეს მე ვითარცა ლომი განმზადებული ნადირსა და ვითარცა ლექვი ლომისაა რაა ზინ მზირად ფხ., 16,12; ლომის ლექვი — ყმა ნადირსა უნადირებს. ლომის ლექვისა ვითა ლომი 987,2; ანუ ბარტყი ფასკუნჯისა, არცა ლომის ლექვი ყეფდეს შგ 1109,3.

ლარწმის სარის დადრება: ლარწმისა სარსა დასდრეკდა, გიშერსა დააკარებდა 881,3.

ლმობიერი გული: ეგ არს მსგავსი გულისა ლმობიერისა თქვენისა 1463,2; მარადის სდგე წინაშე მისსა შიშით, მღვდარდ ლოცვისა შინა ცრემლით, ლმობიერთა გულითა მჭურვალედ მ. სწ., 120,7; ლმობიერთა გულითა შეწირეს ღმრთისა მიმართ მადლი აზმ., 73,13; შენ არჩევ ჩემთვის რგებასა გულითა ლმობიერთა ოძ., 278,2; ემართლება ჩემი სიტყვა გულსა შენსა ლმობიერსა არჩ. I, 211.640,3.

ლმობილი გული: ენა დაშვების, გაცუების, გულსა შეელმის ლმობილსა 839,3.

ლომის ლექვი: ნ. ლექვი ლომისა.

ლხინთა ამაება: ყოლა ლხინთა ვერ იამებეს კაცი ქირთა გარდუხდელი 1565,4.

ლხინთა დაღება: გითხრა ჩემი სამიზეზო, მე თუ ლხინთა რად დაეღეო 104,4.

ლხინთა მდომელი გული: გული — ეამ-ეამად ყოველთა ქირთა მთმო, ლხინთა მნდომელი 709,2.

ლხინთა მწადებლად: მით შეგქმნა მოშორებულთა ქირთა, არ ლხინთა მწადებლად 1073,2.

ლხინის ათასება: აქა ლხინი დაღრეჯილსა უათასდა 857,2.

ლხინის აღება: მისთვის ხელმან, გამოჭრილმან, ლხინი ჩემი ვაალქაბე 248,2.

ლხინის ბაზირება: მაშინ მოგეცა იმედი, ლხინი რად გამიზიარე 389,3.

ლხინის ბაზირება: მოვიდაო, აქანადის ვისთვის ლხინი გავემწარნეს 664,4; კულაა მიხედეს სიამესა, არ თუ ლხინი გაიმწარნეს მთ., 534,4; იგი ლხინი გავემწარნეს, შექირება მოგეცა დღესა ჩ., 57,4; ლხინის დამწარება — წესი არის საწუთროსა: ბოლოდ ლხინსა დაამწარებს შგ 605,1; ლხინის დაშხამება — რაც თვისთა დღეთა შინა ლხინი უნახავს, ყველა დააშხამე რუს., 18,20.

ლხინის ბარდასება: მას თუ გამყრი, საწუთროო, ჩემი ლხინი გარდასრულა 852,3.

ლხინის ბასრულება: ღმერთმან ქმნას და გაუსრულდეს ლხინი ესე აწინდელი 701,4; ცნეს სოფლისა ამის აუგნი, უხანობა

და მუხთლობა, რომელ არცა კირსა, არცა ლხინსა არავის გაუხსრულებს ვისრ., 38,4.

ლხინის გაპარვება: ხელმწიფეო, ლხინი ყოელი გამიქარდა 1510,3.

ლხინის გაძღება: მაგრა ლხინი უმისოსა ჩემგან ძნელად გაძღების 638,2.

ლხინის მოშება: მაშა ლხინსა ვინ მოიმქის პირველ კირთა უმუშაკო 869,2; კაცი ლხინსა ვერ მოიმქის, არ ქნას თუშუა კირთა ძღება ზილ., 358,4; ვერ მოიმქის გული ლხინსა, რომ არ ახლდეს სეველა-ურვა შთ. 1657,3.

ლხინის ქაღება: ასმათ ლხინსა მიქადებდა, ჩავიარე შიგან ბალი 390,1

ლხინს მოშორება: მოეშორდი ლხინსა ყველასა, ჩანგსა, ბარბითსა და ნასა 177,4.

მ

მადლის ბრძანება: აეთანდილ მადლი უბრძანა 1237,3; აეთანდილს მადლი უბრძანა 1340,1; მათ მდაბლად მადლს უბრძანა სიტყვითა მით ნარნარიითა 1409,3; ტარიელ მადლი უბრძანა, ლაღმან სიტყვითა ტკბილითა 1453,4; მან მადლი უბრძანა და მძიმითა შესამოსლითა ტანსა შემოსა რუს., 64,32; მადლი უბრძანა. ატირდეს ომ., 193,1; მადლს უბრძანებდა გულტკბილად, ვითა ძმასა და ძმობილსა შთ., 827,4

მადლის ბარდახდა: მადლსა სხვაებრ გარდავიხდი, თულა ფრიდონს შეევეყრები 1303,2; ტარიელ მადლსა გარდაიხდის ტურთა სიტყვითა, ვითა 1427,1; მას კაცსა ამოდ ვეუბენ და მადლსა გარდავიხდილია 429,1; მოვიდა იგი წმიდისა შუშანიკისა მადლისა გარდაქდად შუშ., 23,9; მადლი გარდაიქადა და შეუთვალა ა.-ღარ., 300,4; და მათ წყალობის მყოფელთა გარდაიქადეს მადლი აზმ., 39,6; მათ მადლი გარდაიქადეს, ჰკადრეს სიტყუები ტკბილია 568 259,3; მათ მდაბლად მადლი გარდაიხდადეს რუს., 112,8; ვისთვის რამე გამეკეთოს, ჩემთან მადლი გარდუხდია ომ., 294,2; შევიდეს, ნახეს ტარიელ და მადლსა გარდაიხდიდესა ჩ., 475,1; ქაღმან მადლი გარდუხდადა თ. I, 79, 159,1; მოდი, მადლი გარდაიხდადე, ეს წყალობა მტკიცედ დარგი არჩ. II, 252,2; რა ამოვიდა, მადლი გარდაიხდადა ხაბა, II, 270,9.

მადლის ძაღრება: ფატმან ხათუნ თაყვანის-სცა, ჰკადრებს მადლსა მეტის-მეტსა 1430,1; მადლსა გკადრებდე მე რასა 1198,1; ფრიდონ მდაბლად თაყვანის-სცა, ჰკადრა მადლი მეტის-მეტი 1487,1; მადლი ჰკადრა ფხიზელურად 1545,4; მადლი

რა გკადრო 754,3; თური ადგა, თაყუანი-სცა, მადლი კკად-
რა შესაგვანი 858 313,4.

მადლის მიცემა: მისცა მადლი და დიდება ღმერთსა, მართ-
ლისა მბრკობელსა 1418,3; ღმერთსა მისცეს დადი მადლი 1350,1;
ხოლო მათ მადლი მისცეს ვესტ., 34,10; ვერ შემძლებელ ვარ
ღირსად მადლისა მიცემად ბალ., 89,11; ღმერთსა მადლი
მისცა და გლახათა ზედა ღია გაცა ვისრ., 38,27; ამა სიტყვასა ზედა
გაიხარანა დედოფალმან და მადლი მისცა ღმერთსა ა.-დარ., 361,16;
ღმერთსა ესვენ. მხიარულნი, შემოქმედსა მადლი მისცეს 858
1087,2; ღმერთსა დიდი მადლი მისცა რუს., 47,23; ერთობილთ
მკვრეტელთ... ღმერთს დიდი მადლი მისცეს ომ., 31,37; იგი
ჩანს ჩემად საქმროდ, მადლი მივესცე მე უფალსა, მთ., 811,3;
მადლის შეწირვა — და ჩუენ მადლი შევეწირეთ უფლისა სინ.,
267,30; მათ შესწირეს ღმერთსა მადლი 858 1131,4; ღმერთ-
სა დიდი მადლი შესწირა რუს., 100,15; ყოველნი მადლსა
შესწირვენ, მცირე და დიდებულთა ჩ., 157,2; ხელგანაპრობით ღმერთ-
სა მადლი შესწირეს და გაიოცნეს ბესიკი, 160,69,2.

მადლის მოხსენება: ყმა შევიდა, თაყუანი-სცა, მადლი რამე
მოახსენა 144,1; მადლი მოაქსენა და ეგრე შეუთვალა
ა.-დარ., 300,19.

მადლოვის შეწირვა: ღმერთსა მადლობა შევესწირე ხმელ-
თა მფლობელმან 310,2; აღიპყრანა ქელნი ზედად მიმართ და შე-
წირა მადლობაჲ ქრისტეს მიმართ ბალ., 146,20; ღმერთსა შეს-
წირედეს მადლობასა ქეროვანსა აზმ., 77,15; ღმერთსა
შესწირა მადლობა—მზემან თქვა გულსა დებული თ. I, 61,14,2;
ყოველსა საქმესა ზედა ღმერთსა მადლობა და დიდება შევე-
წიროთო საბა, II, 363,13.

მავნის ბარიღება: მტერთა ძლევა, ზღვათა ღელვა, ღამით მავნე
გამარიღე 802,3.

მათრახით შემწიფება: მისნი მკეახედ მოუბარნი მათრახითა
შეგვამწიფნა 204,4.

მამაცის გაგულმონება: ხამს მამაცი გაგულმონდეს,
ქერსა შიგან არ დაღონდეს 776,3.

მამაცურად მიხდომა: ხამს, თუ კაცი არ შეუღრკეს, ქირს მი-
უხდეს მამაცურად 152,4.

მამის სიცოცხლე: მოახსენე: ირად დაპბრუნდი შენ, მამისა სი-
ცოცხლეო 104,2; აწ მოდი, მამისა სიცოცხლეო, ნადი-
მად დაესხდეთო რუს., 25,22.

მანათობელი ბნელი: ვისი ხარ, ვინ ხარ, სით მოხვალ მანა-
თობელი ბნელისა 1218,2.

მანათობელი მზე: მან განანათლენს ყოველნი, ვით მზემან
მანათობელმან 43,3.

მარბალიტი მოგლი: ესე ამბავი სპარსული, ქართულად ნათარგ-

მანები, ვით მარგალიტი ობოლი, ხელს-ხელ საგოგმანები, ვბო-
ვე და ლექსად გარდაეთქვი 9,2; მას ტახტისა მოფენილობა სრულად
ობლის მარგალიტითა იყო გაკეთებული რუს., 95,11; ყოველის
საქურქლისაგან პატიოსანი და უცხო თვალი და ობოლი მარგალი-
ტი. ომ., 33,6; ლაწეთ მარგალიტნი ობოლნი ჰფარვენ, აქვს
მალვა თავისა შთ., 1504,4; პირი ჩაუღვა უბესა, ვით მარგალიტი
ობოლი, შიგან სადაფთა ბუდესა თ. I, 71,88,3; დაადგა თავსა გვირგ-
ვინი მარგალიტისა ობლისა არჩ. I, 154,153,3; და ეს და-
უფასებელი სპეკალი მის ქამთა შინა, სრულიად ობოლის მარგა-
ლიტის მსგავსად, სადაფთა ხარხანითა შინა დაფარულიყო საბა,
II, 31,14; ობოლი თვალ-მარგალიტი—რჩევით აიხვნა საუნჯე, სხვა
კაცთა არ ნაქონები, თვალ-მარგალიტი ობოლი შთ., 1400,3.

მარბალიტის მონაპა: მე მარგალიტსა მოგიმეკი, თქვენ
ქერიში დაგითვისა 1207,3.

მარბალიტის ღმბა: ვარდი ერთგან შეეწება, მარგალიტსა არ
აღებდა 1170,3.

მარბალიტის ჩენა: ვარდი ერთგან შეეწება, მარგალიტსა არ
აჩენდა 1146,2.

მარბალიტი წყობილი: დაეჭე, რუსთველმან გაელექსე, მისთვის
გულ-ლახვარ-სობილი, აქამდის ამბად ნათქვამი, აწ მარგალიტი
წყობილი 7,4; ვა, წახდა ვარდი პობილი, ვა, მარგალიტი
წყობილი 908,4; ბაგენი სამოთხეს უგავს, კბილნი მარგალიტს
წყობილსა 888 1252,3; შენ მარგალიტი წყობილი ლალს
მიეც, მიიბარენი ზილ., 423,3; წინ მოეგებნეს, აჩენდეს მათ მარგა-
ლიტთა წყობილთა ჩ., 437,4; ლალნი რა გახსნის, ელვა კრთის
შეგ მარგალიტთა წყობილთა ბ.-გულ., 890,4; გიამბო ჩემი
ამბავი ვით მარგალიტი წყობილი ბაქ., 17,2.

მარბი გული: მიეღენ სამნივე გულითა, ერთმანერთისა მარ-
გითა 1563,4.

მართალი სამართალი: ქმნა მართლისა სამართლისა
ხესა შეიქმს ხმელსა ნედლად 535,4.

მართლის გაბრძობა: მერმელა გაბრძევე მართალი შაგა
გულითა ბრძენითა 896,2; მაგრა რა გაგბრძო მართალი, ნუ
მეკვე რასაცა თნებასა 837,2.

მართლის გაბრძობინება: ჩემიცა ვუთხრა ყველაი, მართალი
გაეაბრძობინო 226,3.

მაცნივებელი ბავი: რასა ვინ ეძებთ, რას აქნევთ? ბედია შა-
ყივენებელი 1586,3.

მაცნილთა კვეთა: არ შეუღრკების ჰაბუკი კარგი მაცნილთა
კვეთასა 589,2; მაცხლის აღღესა — აღღესნიიან მაცხლნი
მათნი მოსწრაფედ დათხევად სისხლისა გობრ., 180,18; და აღ-

ლესა მახვლი მისი მათ ზედა, რომელნი წინა-აღუდგეს მას ბაღ., 108,22; აღლესა მახვლი მხილებისა მეფეთა მიმართ მრავალთა უწესოებათათჳს ცხ. გ. მთწ., 321,5.

მანის ღვბა: ეთქვი, თუ: „მოვა რამაზ მეფე; ჩემთვის უღგამს თუცა მახე“ 432,2; მანის დაღმა—მახე დაუღგამს ყველთათვის ჩ., 508,3; მლიმარის პირით წამებარე, დამიდგი მახე ბესიკი, 43,5,1; მანის დარწყმა — მახმ დაარწყუეს განსაჯრწნელად კაცთა და შეიპყრობდეს იერემ., 5,26. მტერთა მახვილნი იქმნეს, ვით ცვილნი; მახითა მითვე, რომელ დაარწყუეს აბღ., 30,1; ვის მტერმან გზათა მახენი დაურწყოს, გაცეებასა, ხერხით გამონსნას ეცადოს საბა, II, 71,2; ვაი, თუ მაცდურმან დამირწყო რამე მახეო გურ., 92,466,3; მახეში გაბმა — ასეთს მახეში გავებში, თუ არ გაპარვით, მე მათ ველარ წაუვალ-მეთქი რუხ., 500,39; მახეს გაბმა — ანაზღად მახეს გავები ომ., 383,1; მეფე, ცამდისი მალალი, უცხოს მახესა გავება მთ., 684,4; მახეს გავებას უთუოდ სიცრუის გარდამყოლელი ფეშ., 117,3; ეგზომის ოსტატობითა დაება ფრთხილი მახესა, არჩ. I, 207,607,1; რა შემოგვედუ, სხივთაგან დაეები ძნელსა მახესა ფეშ., 60,2; მახეში შებმა — ან ჩემს მახეში შეეიბამ, ან თავით მე შევებმია არჩ. I, 203, 569,3; მანის მოღმა — ვეცდები ამას იქითა, ჩემს მტერს მოუღგა მახია ბაქ., 32,4

მაგასის შემხვემბარი: მან სხვა უხმოს მკურნალი და მაქასისა შემტყუებარი 653,2.

მდაბალთა გამადღებ: ვინ მდაბალთა გაამადღებ, მეფობასა მისცემ, სვესა 946,3.

მფულრად ანატირი გული: ცრემლსა ვარდი დაეთრთვილა, გულსა მფულრად ანატირსა 83,4.

მეგრძოლთ შარაპი: მამა-ჩემი ჯდა მეშვიდე, მეფე მეგრძოლთა მზარავი 307,1; საამ სელზედა დაისეა — მისთა მეგრძოლთა მზარავი 858 620,4.

მელნის მორავი: ნ. გიშრის ტბა.

მელნის ტბა: ნ. გიშრის ტბა.

მელნის ტბის თვალნი: ნ. გიშრის ტბა.

მეომრის გულოვნობა: მუშა მიწყვი მუშაკობდეს, მეომარი გულოვნობდეს 11,2.

მეფად დასება: დალოცეს და მეფედ დასეეს, ქება უთხრეს სხვაგნით სხვათა 46,2.

მეფითა ერთგულობა: ხამს მეფეთა ერთგულობა, ყოფა გეპართებს ყმასა ყმურად 152,2.

მზემბრ მომენა: ყოვლთა მზეებრ მოგეფინოს, ვარდს არ ზრვიდეს, არ აქნობდეს 166,3; მხსნელი ჩვენი და მფლობელი ქვეყანათა. მზეებრ მოეფინა ქვეყანასა ჩვენსაო რუხ., 135,7; ყოვლთა მზეებრ მოეფინა ომ., 18,3; თვით სალხინოდ მოეკაზმა, ტახტზედ მზეებრ მოეფინა მთ., 130,3.

მზეთა მზე: მე ლომი ლომთა დაგისვა გვერდსა შენ, მზეთა მზეთასა 1528,4; დადევ გული, ჰე მზეთა მზეო და ყოველთა ცისა მნათობთაგან უნათლესო ვისრ., 52,32; საჭდომთა [მამა] პაპეულთა აღსუეს მზე იგი მზეთა და ნათელი ნათელთა აზმ., 26,18; აწ მიბრძანე, როგორა ხარ, ჯმელთა შუქო, მზეთა მზეო შგმ 1795,4; მზე მზეთა მოვკვე, მტიროდეთ, გულხო, კლდენო და რკინანო რ., 612,4.

მზიანი ღამე: ჰე მზეო, ვინ ხატად ვთქვეს მზიანისა ღამესად 826,1.

მზისაგან შუა-ნაპროდგი მთვარე: ლურჯად ჩანს შუქი მთვარისა, მზისაგან შუქ-ნაკრთომისა 1333,4.

მზისა-და მთვარის შაშხა: მზეთა მთვარე შეეყაროს, დაილევის, და-ცა-ქნების 125,2; რა ციხესა ზე გავიდა, მზე და მთვარე ერთგან შეეყარნეს ვისრ., 149,12; გვანდა, მზე და მთვარე შეეყრილაო და ვარსკვლავთა ჯარი მოქყვებაო რუს., 202,30; შეეყრა მზისა და მთვარისა მათ ერთობ ესწრაფებოდა მთ., 604,2.

მზისაგან ელვა-მკრთალი პირი: შიგან ჯდა იგი პირითა მზისაებრ ელვა-მკრთალითა 387,3.

მზის აღმოსვლა: რათგან, მზეო, ჩემთვის ნათლად აღმოსვდები, აჰა, მკედარი გამაცოცხლე 375,2; აღმოსავლეთით ჩუენთუის უბედურობისა მზე აღმოჰქდა ვისრ., 155,1; და აღმოქდა მზე და ყოველნი წარემართნეს ეკლესიად აზმ., 87,1; რა გათენდა, საწუთროსა მზე აღმოჰქდა მონაგანი შგმ 3188,1; რა მზე აღმოჰვდა, მეიდანს გავიდა უყენებელი ვახტ., 78,86,4; მზის აღმოსვლა: და ესრეთ აღმოსვლესა ოდენ მზისასა, ვიდრესულიერლა იყენეს, ცეცხლსა მისცნეს, წმიდანი იგი სინ., 121,28; ვირეცა მზე და მთვარე აღმოვალს, მუნამდინცა მე შენგან იმედგარდაწყუედილი არა ვარ ვისრ., 213,24; მზის ამოსვლა — რაღა იციან ღამისა, ან მზისა ამოსვლისა რა თ. I, 6,25,4; მზის აღმობრწყინება — ხოლო რაემს-იგი მზე აღმობრწყინდის მცხინვარებითა თჳსითა სამოთხეთა ზედა და ბოსტანთა, ყუავილი იგი მათი დაჰქნის მ. სწ., 83,31.

მზის გაშხა: მაგრა მის მზისა გაყრამან სიცოცხლე გაუზიარა 176,3.

მზის ღაბართომე: იგი მზე დაჰკრთა, ეგონა სამისო რამე ზიანი 1265,3.

მზის ღარი: მათ მონათა ხელთა მივეც იგი პირი, მზისა დარი 1166,2; უბოძა უსენს უზომო მუქფადმის მზისა დარისად 1177,3; მან არა გასცა პასუხი პირითა, მზისა დარითა 1169,3; ვეჰე, შემოქმედმან შემოგზლოს შენ შეილი, მზისა დარია მთ., 28,4;

მზის დარი — მოეკუდები, თუ არ მომხედების ზალდასტან მზისა დარეო შენ 1279,4; მზის დახადარი — არც რომით, არც ჩინ-მაჩიხით, ხარ მზისა დასადარია შენ 1283,2; მზის დასაგვანებელი — იგი რა ნახა ტარიელ, თქვა მზისა დასაგვანებლად 277,4; მზის დასაგვანი — მათ წააგვიან ქონება, გთქუიან მზის დასაგვანადო შენ 1284,2.

მზის ელვათა ქრომამ: დღისით და ღამით ვხედვიდე მზისა ელვათა ქრომასა 1291,4.

მზის ელვათა შენა: მაშინლა მომხედენ მოკვდავსა მზისა ელვათა ფენანი 1461,3.

მზის ებლთა გარდამხმელო: ხელთა მზეო, სამყაროსა შინა ეტლთა გარდამხმელო 995,2.

მზის (თვის) შუქთა წახმამ: ცხენთა მათთა ნატერფალნი მზესა შუქთა წაუხმიდეს 75,1.

მზის მიღრკომამ: მზე მიგვიდრკა ცისა 816,4.

მზის მიფარვამ: ჩემი თქვი, რა ვქმნა ბნელ-ქმნილმან, მზე მიმეფაროს, მი-, ცისა 697,4.

მზის მიფენამ: ტაიკი მიუქს მერანსა, მიეფინების მზე ველად 95,3.

მზის მოხალეობამ: მზე მოგვეახლა, მოგვეცა ჩვენ მოშორებამ ჩრდილისა 1346,4; მზე მოგვეახლა, უკუნი ჩვენთვის აღარა ბნელია 1348,3.

მზის მოშორებამ: მზესა მოეშორდით, მო, თვალნი მიესცნეთ წუხილისა 1009,4; მომეშორვა მზე, მნათობი სრულად ხმელთა 1202,1; მზე მოგვეშორვა, მას აქათ ჩვენ ვართ სინათლე-კლებულნი 1191,4.

მზის მოწუნარამ: ფიცა მზე თინათინისა, მის მზისა მოწუნარისა 66,2; აწ წახდეს იგი ნათელნი, მზისაცა მოწუნარენი 338,1; შეენებით მჯობი მთვარისა, მზისაცა მოწუნარია მთ., 1356,4.

მზის ფიცამ: ფიცა მზე თინათინისა, მის მზისა მოწუნარისა 66,2; ყოველი მუსულმანობა ბრძანებასა თქუენსა მორჩილობდეს და მზესა თქუენსა ფიცევდეს ვისრ., 33,11; ყველანი სეფედავლესა მზესა ფიცევდეს, და ლოცვიდეს ა.-დარ., 380,18; ღვთია სახელსადა თქვენს მზესა ვფიცავ ომ., 25,25; მზის დაფიცება — სხვაჲან ფიფქმან ვერ დამაზროს, მის შინა მზე დავიფიცე ჩ., 55,1.

მზის ღრუბელს მოფარებამ: მზე ღრუბელსა მოქფარეოდა, ქუშდებოდა, ვარდასა ზრვიდა 1516,3.

მზის შეფიცვამ: მზე შემიფიცავს თავისა, ჩემგან მზედ სახედავისა 693,4. ნ. აგრეთვე მზის ფიცვა.

მზის შუქი: მოეწერა მზისა შუქსა: ინუ დაიჩენ, ლომო, წელულსა 369,2; მას ბალიში შემოგედო, მზისა შუქსა სჯობდა მეტად 402,3; ცამცა მრისხავს, მზისა შუქნდ ყოლა ჩემთვის ნუ შექნია 524,2; მზისა შუქთა მომლოდინე ვარდი სამ დღე არ

დაქნების 893,3; უსენ გაკვირდა, გა-ცა-კრთა, რა შუქნი ნახნა მზისანი 1143,2; მაშინ შემოვიდა სარკუმელსა მისსა შუქი მზისა მრ., 21,13; ჭავრისაგან ათროლოდა, ვითა ქარისაგან ძეწნი და ვითა წყლისაგან მზისა. შუქი ვისრ., 46,17; ლაწვთა შვენიან ნარგისნი, მზის შუქი გაუფერულდა შწმ 1153,2; თავით ორი გვირგვინი ილგა ასეთი, რომე მზის შუქსა კუარეველა რუს., 148,16; კუბოს ჩასვეს, ჩამობურეს, შუქი მზისა ღრუბელს შევა თ. I, 36,88,1.

მზის შუქთა გაცულება: მან განანათლა საყუარო, გაცუდდეს შუქნი მზისანი 618,4; სრულ ელევდა და ბრწყინევდა, შუქი გაცუდდა მზისანი თან., 1428,4; მზის შუქთა წაქლომა — ლოსა შესტირის, მოსთქეშება: „ეა წაქდეს შუქნი მზისანი“ შწმ 1803,4; მზის შუქის დაკლება—წადილითა ქარი არ შეიპყრობის, არცა ტალახითა მზის შუქი დაიკლები ვისრ., 253,20.

მზის შუქთა შემოდგომა: მზე მან შუქნი შემოგვადგნა, ღამე ბნელი გაგვიოთენდა 1036,4; მზის შუქის მოფენა — მზისა შუქი მოგეფინოს, ვერგინ ხელყოს დასათოვნად ჩ., 72,3.

მზის შუა-მონაშაბი: მოიღეს... კვლა ერთი თვალი, სამსგავსო მზისა შუქ-მონაშაბისა 1451,3.

მზის ჩასვენება: მზე ჩაგვისვენდა, ბნელსა ვსქვრეტო ღამესა უთენაროსა 35,4; რა გვერგების, რა ჩასვენდეს გორსა მზეო 910,2; დაბნელდა ჩუენი მზე, ჩასუენდა ცისა კიდესა შწმ 119,4; მზის ჩავსება — ჩაივსო მზე კაბუკობისა და სახელისა ძებნისა ვისრ., 50,26; არკი ჩაივსო კაბუკთა მზე სახელისა ძებნისა არჩ. I, 164,229,1.

მზის ჩახლვა: ღამე აღხენდის, დღე სჯიდის, ელის ჩასლვასა მზისასა 830,1; და მზისა ჩასვლამან გაყარა ომ., 81,16; მზის დასლვა — ბრძოლა-ვსცეთ პირველ მზის დასლვისა და ღამისა მოწევისა მ. სწ., 95,24; დღემან იწყო მიდრეკად. და მზე მან დასლვად ეგოსმოძლ., 145,1; ორთავ კაცი გაუგზავნე, არ ვაცალე მზისა დასვლა არჩ. II, 538,4.

მზის ციანაბი: თვალი მქვრეტელი, ვით მზისა ციანაბა, დაელონების 690,3.

მზის ხლება: თუმცა მზე გვეახლა, ჩვენ ზამთარი ვერ დავეზრეიდა 1008,4.

მთვარის მოგანება: უგავს პირისა სინათლე მთვარისა მოგანებასა 105,2; ბეჟან ნახა რა ასფანო, ვით მთვარესა მოგეანა შწმ 3425,1.

მთვარის მსბავსნი: შეიღისა წლისა შეიქმნა ქალი წყნარი და ცნობილი, მთვარისა მსგავსი, შეენებით მზისაგან ვერ-შეფრობილი 320,3; დასლდეს მზისა და მთვარისა მსგავსნი ჯელმწიფეთა ცოლნი და ხათუნნი ვისრ., 35,28.

მთვარის პირის განათლება: განათლდა პირი მთვარისა, ვით ნათლად ნავენებისა 692,2.

მინდორს ბაპრა: ნ. ველად გაქრა.

მიწოდვის გაზრდა: შენ მიწოდვის განხეთ გაკრილი 284,1.

მიწოდვის რაზა: ნ. ველად გაკრა.

მიწოდვის აკვანება: შენ მარტოსა გიგონებდე, მეგუა მიწა ვიაკ-
ვანე 159,3; მე სამარე გამითხარე, აქა მიწა მიაკვანე 302,4;
ქიშვადს, აშქეს ხვარასანსა ტახტად მიწა უაკუანა 551,4;
თქუენი ენახო დაკლებული, მაშინ მიწა ვიაკუანე ფეშ., 496,4;
მათთა ურჩთა და შემკადრთა მიწები უაკვანიაან ჩ., 501,3.

მიწოდვის მოზრდა: მო, მოყვარეთა დამმარხეთ, მიწანი მომაც-
რენით 872,4; კელა მიმილე მკედარი მიწად, მუნევე მიწა მომაც-
რე მთ., 406,4; ზრქელს და უნდოს მორფსა ჩემსა დამხსენ, მიწა
მომაცარე არჩ. I, 100,32,4; მოდით, ჩემნო დამმარხველნო, მო-
მაცარეთ მიწა, ქეიში ჩ., 574,4; ფიცხლავ საფლავს ჩავსვენონ,
ზედან მიწა მოგეყაროს ბაქ., 263,4.

მიწოდვის პირი: ყოველი პირი მიწისა თქვენ ხრმლითა დავიმო-
ნია 141,3; მოიარა ყოველი პირი მიწისა ვისრ., 124,32; არა
არს კაცი თქვენებრი პირსა მიწისასაო ა.-დარ., 444,6.

მიწოდვის სამარება: შენი ოქრო მუნევე დავრჩეს, მე, გლახ, მიწა მე-
სამაროს 734,2; ანუ ცოლსა ვავეყარო, მესამაროს მიწა
მკედარსა 551 2990,4.

მიწოდვის სურვილი: მომეც მიჯნურთა სურვილი, სიკე-
დიდმდე ვასატანისა 2,3.

მიწოდვის ზნეობა: ვისცა ეს სრულად არა სჭირს, აკლია მიჯ-
ნურთ ზნეობა 23,4.

მიწოდვის თაყვანება: გამიკვირდა, მიჯნურისა თაყვანე-
ბა ექმნა ვისმცა 365,3.

მიწოდვის შებრალვა: მიჯნურისა შებრალეა ხამს,
ესეცა გაიგონე 244,2; დო, მიჯნური მტერთაცა შეებრალე-
ბის 246,3; წესია, მიჯნური მიჯნურსა შეებრალეების 296,3;
მიჯნურთა სიბრალული—გაქვს მიჯნურთა სიბრალული, თვალ-
ნი ცრემლით აგვესება მთ., 420,3; მიჯნურის ბრალეა—სჯობს თუ
ყოველსა კაცსა მიჯნური ებრალეობდეს ვისრ., 63,10.

მიწოდვის არ-დაჩენა: არ დააჩნდეს მიჯნურობა.
სჯობს, თუ კაცსა ეახლების 31,4; მიჯნურობის დაფარვა—ნეტარ, მიჯ-
ნურობა არ დამაჩნდეს, და-მცა-ეფარე 719,2.

მიწოდვის დაფარვა: ნ. მიჯნურობის არ-დაჩენა.

მიწოდვის დაჩენა: ნეტარ, მიჯნურობა არ დამაჩ-
ნდეს, და-მცა-ეფარე 719,2; არა სწადდა მიჯნურობის მას და-
ჩენა ომ., 187,1.

მიწოდვის სენი: შენ ხარ მომცემი მიჯნურთა მიჯნურობისა
სენისა 829,2; მოვიდნენ იგინიცა, თავად გზისაგან მაშერალნი და
მიპირებულნი, მერმე მიჯნურობისა სენითა გულშეკრული

რუს., 551,6; მას მთვარესა მიჯნურობა სკირდა სენად თ. I, 86,130,1.

მიჯნურობის ცხადება — ავად შექუფრობს მიჯნურსა მიჯნურობისა ცხადება 718,4.

მპარდის მპარდს შმარძინება: ღიღხან ღღანან შექედლინი, მკერდი მკერდსა შეარკინეს 938,4.

მპარდის მპარდს შუწაება: მკერდი მკერდსა შეეწება, გარდაეკლო ყელი ყელსა 1406,4.

მკვდარი გულით ბახდრება: მისი მკვერტელი დავიწვი, გაეხე გულითა მკვდართა 1128,4.

მკვდრის გაცოცხლება: აჰა, მკვდარი გამაცოცხლე, ამას იქით აღარ ვბნდები 375,3; შენნი ბაგენი ჰელმწიფეთა მონად გაქდიან და შენი პირი მკუდართა გააცოცხლებს ვისრ., 76,15; სურნელის სულსაგან მკვდარი გაცოცხლდებოდა ომ., 89,7; მკვდართა დაცოცხლება — რა თქვენი ამბაი ესმათ, მკვდარნი დაცოცხლდეს ომ., 100,30; მკუდრის აღდგინება — უკუეთუ შემძლებელ ხარ მკუდარსა აღდგინებად, პირველად დედა შენი აღადგინე შუშ., 24,16; და მკუდარნი აღადგინნა და მკელობელნი ავლინნა ევსტ., 39,3; ლოცვამან ოდესმე მკუდარნი აღადგინნის მსწ. 166,30; მამამან აღადგინნეს მკუდარნი ო., 5,21 C; მისმან ტყბილმან საუბარმან, თქვი თუ, მკვდარი აღადგინა მთ., 758,3; მკვდარსა მისი აღადგენდა, თუ ეყნოსოს, ამო სული ომ., 122,3; მკუდართა განცხოველება — და სამარენი აღეხუნენ და განცხოველდენ ყოველნი მკუდარნი დასაბამითგანნი მ. სწ., 93,3; ვითხოვ, შემინდევ ცოდვანი, რომ მკვდარი განმაცხოველო გურ., 90, 445,4.

მკლავთა გამამატებობა: ხრმალ-კაპარკი მოიმაგრა, მკლავნი გაიმამაცურნა 92,2.

მკლავთა გაცოცხლება: გასცუდებოდეს მკლავნი და მისნი სიამაყენი 190,3; მკლავთა დაშრომა — უფრო გაფიცდა გოსტასაპ. — მკლავნი არ დაუშვრებოდეს შენ 5075,4; მკლავნი დაგვიშვრა ხმლის ქნევით თბ., 204,2.

მკლავთა სიამაყე: პირსა უკვერტს გაკვირებით, უქებს მკლავთა სიამაყესა 1502,2; მკლავის ძალი — აწ უნახოთ ერთმანერთსა სიფიცხე და მკლავის ძალი შენ 1064,4.

მომთმინების თმინის წამალი: შენ გაქვს წამალი მისისა მოთმინებისა თმენისა 829,3.

მომახული ხრმალი: შამბისა პირსა ტარიელ ღგა ხრმლითა მომახულითა 1320,4.

მონადვარი სისხლი: მეკობრისა ნავისანი სისხლნი ნახნეთ მონადვარნი 1028,4.

მონადვარი ცრემლი: ცრემლთა მისთა მონადვართა წყაროსაებრ ისმნეს წყარნი 1090,5.

მონების თამისუფლება: მიეც გლახაკთა საქურკლე, ათავისუფ-

ლე მონები 794,2; მონათა განთავისუფლება — შეტომილთა ეძიებს, დაბნელებულთა განანათლებს, მონათა განათავისუფლებს ხინ., 11,37.

მორჩი ალვის ხე: ეკითხე, თუ „ნეტარ, მისრულა მორჩი ალვისა ხე მისად 484,4.

მორჩი სარო: ვისცა ღმერთი საროს მორჩისა ტანად უხებს, მას ლახვარსა მოაშორებს 625,1.

მორჩი ტანი: მონა თიცხლა მოეგება, ნახა სარო, მორჩი ტანი 971,3.

მოსაგანებელი მთვარე: ხელი მოჰკიდა, მოჰყვანდა, ვით მთვარე მოსაგანებლად 277,3; მოსაგანო მთვარე — სინდუხტს პირი აუყუაველა, ჰგავს, მთვარეა მოსაგანო შნმ 1666,1.

მოუთმინები ცაცხლი: ცეცხლი მწვავს მოუთმინები 1003,3; მოუთმინები ცაცხლი — მით ვიწვი, რათგან ჩემებრვე ცეცხლი სწვავს მოუთმინები 688,3.

მოუთმინები ცაცხლი: ნ. მოუთმინები ცეცხლი.

მოუჟარაფე ვარდი: გიჩვენებ ვარდსა კოკობსა, უფრჰვენლსა, მოუჟარეფესა 1490,4.

მოუჟითანო ვარდი: ეპოვე ვარდი მოყვითანო 985,3.

მოუჟრის არ-ღავიწყება: არ-ღავიწყება მოყვრისა აროდეს გვიზამს ზიანსა 789,1.

მოუჟრის გაჩივნიება: მას უშმაგო ვით მიენდოს, ვინ მოყვარე გაამჩივნოს 29,1.

მოუჟრის გაწირვა: მოშორება და მოყვრისა გაყრა კაცისა მკლველია 931,3; რად გამყარე მოყვარეთა, რად შემასწარა ამა ბედსა 851,2; სიცხითა დამწუელი იყო, ვითა მოყურისა გაყრა ვისრ., 121,11.

მოუჟრის გაწირვა: კაცსა მოყვრისა გაწირვა, ახ, მოუხდებისა ახ, ავად 1551,4; მე რად გაეწირო მოყვარე, ძმა უმტყიცესი ძმობისა 781,2; კაცი ბრძენი ვერ გასწირავს მოყვარესა მოყვარულსა 780,2; გაუწირავი და ზენარაინი მოყუარე გასწირე ვისრ., 205,36; მოყვარე არ გაიწირვის ძველია ჩ., 280,4.

მოუჟრის ღამაზუნება: სჯობს, საყვარელსა მოყვარე რაზომცა დაუძაბუნდეს 824,4.

მოუჟრის კრძალვა: ღია მძულს მეტი მოყვრისა შიში. კრძალვა და რიღობა 1474,1. ნ. აგრეთვე მოყვრის რიღობა და მოყვრის შიში.

მოუჟრის მოშორება: რა მოშორდეს მოყვარესა, გაამრავლოს სულთქმა, უში 25,2; მის მოყვრისა მოშორება კვლა აბინდებს, არ აღილებს 704,4; მოშორება და მოყვრისა გაყრა კაცისა მკლველია 931,2; მტერთა მიეხუდები და მოყვარეთა მოეშორდებიო ვისრ., 52,26.

მოხვარის პოვნა: აწ მოყვარე გიპოვნეარ, დისაგანცა უფრო დესი 249,4.

მოხვარის რიღობა: დია მძულს მეტი მოყვარისა შიში, კრძალვა და რიღობა - 1474,1. ნ. ავრეთვე მოყვარის კრძალვა და მოყვარის შიში.

მოხვარის სიყვარული: ხამს სიყვარული მოყვარისა უხვისა, უშურველისა 724,4; რა მოყვარისა სიყვარული მოვა, ცნობა წავა ვისრ., 75,5.

მოხვარის შიში: ლხინად მიჩს შეყრა მოყვარისა მის, შენგან შეუყრელისა 494,3.

მოხვარის შიში: დია მძულს მეტი მოყვარისა შიში, კრძალვა და რიღობა 1474,1. ნ. ავრეთვე მოყვარის კრძალვა და მოყვარის რიღობა.

მოციინარი პირი: წინა მიუსხდეს მუხლ-მოყრით, პირითა მოციინართა 59,3; მუნვე დასხდობა უბრძანა პირითა მოციინართა ომ., 59,1.

მოფრთხის ღარტვა: მოწმობა დავრთე, - დაესვენა დღე ჩემი სულთა მხდომელი 506,4.

მოწყალე-მღვთავალი გული: მუნ შემიწყალოს თქვენმანვე გული მან მოწყალე-მღვთავალი 793,4; მოწყალე გული — რად არ შემოხედავ ანუ არას უბძანებ მოწყალისა გულითა და ტყბილითა ენითა რუს., 101,34; თქვენისღვთიულებრ მოწყალის გულითაგან ველი; რომე ეს ჩემი ნათქვამი გაუწყრომლად მოისმინოთ ომ., 25,35; ნეტამცა მისთვის არა გვეთქვა რა და მისი მოწყალე გული არ შეგვეწუხებინაო საბა, II, 299,19.

მრავალ-კაცი რაზმი: შექმნეს რაზმი მრავალ-კეცი 437,4; რაზმი შექმნეს მრავალ-კეცი 858 1498,4; მრავალ-კეცითა რაზმითა შორახლო შორესჩენოდა ბ.-გულ., 892,2; კვლაცა რაზმი მრავალ-კეცი მარტო მისგან დაძაბუნდა მთ., 654,2; წინ მოეგებნეს ინდონი... რაზმითა მრავალ-კეცითა ჩ., 366,4; მცორისა რჩევითა მრავალ-კეცს რაზმითა ვასტეხს საბა, II, 447, 32; მრავალ-კეც რაზმთა ომი — ომი რაზმთა მრავალ-კეცთა მას მიანდა ომად არა მთ., 269,3.

მგრავალად დათლილი თვალი: კვლა უძღვმა თვითო ფარღული, გარდასაყრელი ყელისა, მგრავალად დათლილისა თვალისა, იავუნდისა პრთელისა 1452,2.

მრთელი გული: გული აწ უფრო მრთელია 349,2.

მრთელი თაპის შაქრვა: თავსა მრთელსა რად შეიქრავ, წყლულსა ახლად რად იწყლულებ მრ6,4.

მსხვერპლის შაწირვა: თულა დავრჩე, გმსახურებდე, შენდა მსხვერპლსა შევსწირვიდე 802,4; შევსწირავს მსხვერპლსა ქებისასა წინაშე ღმრთისა გობრ., 183,17; აღვასრული შეწირვა მსხვერპლისა მის საიდუმლოსაჲ ღმრ., 11,19; დღესასწაულთა ყოველთა და გალობათაჲ ჭერ-არს ჩუენდა მსგავსად მსხვერპლ-

თა შეწირვად ღმრთისა სინ., 8,4; იწყო შეწირვად მსხუ-
ერპლთა მათ უსისხლოთა ხანცთ., 293,19; წავალ, მსხვერპლსა
შეესწირავ, ძლივ მომიბრუნდა სულიო თ. I, 68,66,4; ადგის გან-
თიად, შეწირის მსხვერპლი რიცხვისებრ მათისა თ. II, 20,159,1;
სეტყემ გარდილო, გამოველ, უფალსა მსხვერპლი შეეწი-
რე გურ., 85,412,1; კერპის ზორვა — იძულებდეს ზორვად
კერპთა ივლ., 122,2; თაეის ხრა, ზორვა კერპისა ფუქი რამ
თამასუქია გურ., 265,2,4.

მტერთა სისხლის მჩაძვამ: მოვლენილო და მორკმულო, მტერთა
სისხლისა მჩქეფეო 1305,3; მახედა საამ აწვიეს, — მტერთა
სისხლისა მჩქეფენი უმე 225,4.

მტერთა შიშვა: არ ვეშიშვი მტერთა ჩემთა 776,2.

მტერთა ძლევა: მტერთა ძლევა, ზღვათა ღლევა, ღამით მვე-
ნე გამარიდე 802,3; ვინ დამბადა, შეძლებათა მანვე მომცა ძლევად
მტერთად 783,1; გაქუს კადნიერება... და ძლევა მტერთა
მოდრ., 158,13; კურთხეულ არს ნაყოფი, რომელი ჭამოს ადამ და სძლიოს
მტერსა სინ., 29,21; ცნამცა შენი მტერთა ძლევა,
თუთ მზეებრ მაშუებარისა აზმ., 5,2; ამა ზაულით იქნების შენი ღიღება
ღუთისაგან, ლაშქართა საფადარობა და მტერთა ძლევა სვისაგან
უმე 1210,2; კურთხეულმცა არის საწუთროსა დამბადებელი ღმერთი,
რომელმან მოგცა... ძლევა მტერთა ზედა რუს., 88,17; მეგობარ-
ნი მოიმაღლე, მტერთა სძლიე, დაიმონე მთ., 1577,3; მტრის მო-
რევა — იგ გადიდა სამართლითა, მოერივა ყუელგან მტერთა
უმე 1889,3; და ნუცა ეს გგონია, რომ... ჩემთა მტერთა მორევი-
ნა: ჩემთა საპატრონოთა ზელთა დაჭერა არ შემედლოს რუს., 9,9; ესრეთ
მოგრიოს შენ შენთა მტერთა, ვით ერეოდეს ქარი ბზეთ, მტერ-
თა გურ., 230,345,1; მტრის გატეხა — ყოვლის ადგილით და სანაპიროთ-
გან მტერთა გატეხისა და მშვიდობის ამბავი იყო ომ., 70,2.

მტკიცე პირი: აწცა მიცოდი საშენოდ მითვე პირითა მტკი-
ცითა 406,2; არ დაუშურებ, რაც უნდა, მიცემ პირითა მტკიცე-
ითა უმე 1664,4; მტკიცე საფიცარი — არეის უთხრა სულიერსა, სა-
ფიცარი მომეც მტკიცე 1141,3.

მტკიცე საფიცარი: ნ. მტკიცე პირი.

მტკიცე სიხვარულის განსრულება: ხამს გასრულება მოყ-
რისა სიყვარულისა მტკიცისა 697,2.

მტრისადმი ძალილი: მტერთა ექადლა, წყრებოდა, იგინე-
ბოდა. ჩიოდა 585,4.

მტრის ბწყველა: მტრნი სრულად აეწყვიდნეს 1403,2;
მტრის ამოწყუედა — მე დავლარე სისხლი მათი, მტრნი სრულად
ამოეწყუედენ უმე 2334,2; მტრის ამოგდება — დაქოცოს და ამო-
ავდოს მისი მტერი; ვინცა არი უმე 1417,1.

მტრის გალომება: იგი მტრნი გამილომდეს, აქანამდის
რომე ვითხენ 588,3.

მტრის დატანამამება: შენ წახვიდე, მტერი ჩვენნი დაგეთამამდენ. გავისწორდენ 736,3.

მტრის დახმობა: წადი, ღმერთი გიწინამძღვრებს, შენი მტერი დაემხოების 1005,2; ეველრე ქრისტესა, რათა დაამკუნეს მტერი ჩვენნი მოდრ., 184,14; ნიადაგმცა პირი შენი ნათობს და გონება შენი იხარებს, მტერიმცა შენნი დაიმხოებიან რუს., 65,35; მტრის დაპონება—ქრმლითა მტერსა დაგამონებს, ვერ დაუდგამს მეომარი შენ 1185,1; თქვენითა ბედითა ეს ყოველი სამეფო დამიპყრია, ყოველი მტერი ხელთა დამიმონებია რუს., 382,1; მეგობარნი მოიმაღლე, მტერთა სძლიე, დაიმონე მთ., 1577,3; მტერი ყოლგნით დაიმონა, მათ მიეცა ლახუარ სობა ფეშ., 12,3. ნ. აგრეთვე მტრის აწყველა.

მტრის დაძაბუნება: არ მობრუნდეს, თქვენმცა სუფევთ, მტერი თქვენი დაძაბუნდეს 731,4; მტრის შეწუხება—მათნი მტერი შეწუხონ, გმორჩილობდენ ზღვისა თევზნი შენ 2662,4; მტრის შეძრწუნება — ქრცხუნოლდენ და შეძრწუნდენ ყოველნი მტერი ჩემნი ფს. 6,11; მტრის წაქდომა—თქვენიმცა მტერი წაქდების, თუ მიწყენთ საუბარსა რა შენ 3548,4; მტრის მკლავთა შეძუნტება—მტერთა მკლავნი შეაძუნტნეს, გულნი ჩვენნი აგულეანნეს 1533,4. **მტრის მკლავთა შეაძუნტება:** ნ. მტრის დაძაბუნება.

შუაფრის შემოზღება: ნ. ვალის გარდახდა.

შუაფრად მოზღება: ღმერთიმცა მუქეთად მოგიზღავს ათასსა გახარებასა 1444,4. ნ. აგრეთვე ვალის გარდახდა.

მუხთალი საწუთრო: ეპგმობ მუხთალსა საწუთროსა, ზოგჯერ უხვსა, ზოგჯერ ძვირსა 937,4; ჰე მუხთალო საწუთროო, შენგან ვარ ამა ჯავრსა შიგან ვისრ., 111,32; ვა, მუხთალო საწუთროო, მომლოდნენ ხარ ტირილისა შენ 3063,2; მუხთალი ჟამი — გარბილო, ჩემთვის გამოჩნდა ჟამი მუხთალი წყეული ჩ., 234,2; მუხთალი სოფელი — ცრუ და მუხთალი სოფელი მიწყევ ავისა მქმნელია 332,3; ამა მუხთლისა სოფლისა თავსა ეს გვაძევს ბეგარა შენ 118,1; არ მიალა მუხთალმა სოფელმა და აწ შენს თავს მოუფრთხილიო რუს., 279,20; ესე სოფელი მუხთალი არვის რას ესათნობის მთ., 682,1; მუხთალი სოფელი ეგრე მქნელია ჩ., 280,2; სოფელმან მოგვცა მუხთალმან სარგებლის ნაცვლად ზიანი თ. I, 54,230,3; ვარ უცხო ვინმე ყარბი, ამა სიტყვისა მხმობელი, ამა მუხთლისა სოფლისა მაგინებელი, მგმობელი ბესიკი, 39,1,3; მუხანათი სოფელი — ამ მუხანათსა სოფელსა დარბაზის საქმე ესია შენ 586,1; უხანო სოფელი — ვა, სოფელო უხანოო, რად ზისისლთა ჩემთა ხერეტად 522,4; მიიფარა ამა უხანოს სოფლით და წავიდა საწუთროსაგან შენ. II, 410,35; რადგან ეს უხანო სოფელი ასე მოკლეა... გრძლად სხვას ქვეყანას ყოფა არ ვარგა და გამიშვი რუს., 564, 11; ვა უხანოვო სოფელო, ვით ბრუნავ ფლიდობ, რა ხარ-და თან., 1929,4; ვაი, სოფელო,

უხანო, დრონი აღარ დამეც. არა თბ., 368,3; ...აწ ეგმობ სოფელს უხანოსა, გაუზომელ-გაულარათა საბა, II, 74,8; სანამ ესე უწყალო და უხანო სოფელი სიკვდილს მწარესა ჩემის ლეიძლისაგან საესესა სისხლის თასსა შემასმევდეს, მანამ მე რატომ ტყბილსა შაქარსა არა ესვამო თ. II, 182,26; უხანაო საწუთრო — საწუთრო უხანაო, სიმუხთლისა სენი გვირსა ჩ., 338,1; უხანო სოფლის უხანირკელობა—ვითა ცათა ბრუნვისა წესი და უხანოსა სოფლისა უსადირკელობა, მის მსგავსად, ძმისა სვიანობისა ზაფხული ზამთრად შეუცვალა საბა, II, 255,31; ცრუ სოფელი — ცრუ და მუხთალი სოფელი მიწყევ ავისა მქმნელია 332,3; ასრე ცრუთა სოფელი, ნახეთ საწუთროს ზენნია შვშ 112,4; რაც რომ ლხინნი მენახნეს, ცრუმან სოფელმან მანანა შთ., 705,2; ცრუმან სოფელმან სიმუხთლით არეინ დაინდო, სად არა ფიშ., 521,4; მუხთალსა, ცრუსა სოფელსა სკირს კაცთა ზედა იშობა ჩ., 531,2; უყურეთ, ცრუსა სოფელსა და მისგან ჩემს მოპყრობასა არჩ. I, 221, 722,4; ამ ცრუმ სოფელმან არ იცის ბოლოსა გატანებო თ. II, 106,18,1; ცრუ საწუთრო—ფუ, შენ, ცრუთა საწუთროვო, რად არ მძულდი, რად მიყვარდი გურ., 24,17,1.

მუხთალი სოფელი: ნ. მუხთალი საწუთრო.

მუხლთა მიწარე: კვლაცა ჰკითხა ზენარობით, მიუყარა, მუხლნი წინა 235,1; ცრემლ-დენილი შეეხეწა, ადგა, მუხლნი მიუყარა 242,4; მუხლთა მოყრა — გარდაქდა მათგან ერთი კაცი, მუქლნი მომიყარნა ა.-დარ., 381,14; რა სიტყვითა არ ჩამოკევა, მოუყარა მუქლი წინა ზილ., 470,1; მუხლის დაყრა — ადგა, მუხლნი დაუყარნა, ეაჭების ვითა მზრდელთა 1509,3; მართ ასრე შემოვიხეწო, მე მუქლსა დამიყრიდესა შვშ 1302,3; მუხლთა მოდრეკა — მაშინ მოიდრიქნა მუქლნი და აღიხილნა თუალნი ევსტ., 44,16; და მოიდრიქნეს მუხლნი და ევედრნეს წმიდასა სერაპიონს ზარზმ., 344,43; მუხლთა ყრა — ავთანდილ მუხლთა უყრიდა, თითითა ეხვეწებოდა 229,4 მუხლთა უყრიდა, ტიროდა 661,2; ხან ერთსა მოეხვია და ხან მეორეს, ეხვეწებოდა და მუხლთა უყრიდა რუს., 19,14.

მუხლთა მარა: ნ. მუხლთა მიყრა.

მუხარი მძრო: გაბედითდა წასაღებლად ატლასი და ოქრო მყარი 1539,3.

მუხვილი გული: აქეს. თავისაგან იმელი, ვიყვნეთ გულითა მშვიდითა 1024,3; გული მშვიდი და მდაბალი ძრახვას არ გაიკვირებსა არჩ. I, 77,71,2.

მუხვილი ცნობა: ავთანდილს უთხრა დაქლომა წყნარად, ცნობითა მშვიდითა 123,2; მათ არ უყურა, წავიდა გმირი ცნობითა მშვიდითა შვშ 638,1.

მუხვილი გზა: შეეწივნეთ, მშვიდობისა ნუთუ მისცენს ღმერთმან გზანი 820,4; მრავალი გზა გიწუნა შენ მრავალფეროთა სათნოებათაჲ განმარჯუებისათჳს შენისა სლვად გზასა მშვიდობით

სასა მსწ., 7,28; ხოლო მათ სიხარულით მიითვალეს. გარნა ითხოვეს
გზა მშვიდობისა ოვთაგან დ. აღმ. ისტ., 336,9; გვერც ახლდეს
სახელ-ღებულნი, წინა უც გზა მშვიდობისა შგმ 1574,4.

მწულელი პირისა მტკიცისა: მიბრძანა: „მივიკირს, რად მოხვე მშლე-
ლი პირისა მტკიცისა“ 516,1.

მჩვენავი პირუტყვი: არ, უთქმელობა არ ვარგა, არ პირუტყ-
ვი ვარ მჩვენავი 927,3.

მჩვენავად ცარიელის ღენა: კვლავა ვაწყინეთ, ატირდა მჩქე-
ფრად ცრემლისა ღენითა 1147,3.

მჩვენავი სისხლის ბოლოვდა: ეპრი რასაცა, ვერ დამიდგხია,
სისხლსა მჩქეფრსა ამოვღერიდი 441,2.

მცნების ბაბუხა: შენ გასტეხე ფიცი ჩემი, სიმტკიცე და იგი
მცნება 518,3; მე მისი მცნება აღარ გავეტეხე რუს., 458,20;
ნუ გასტეხთ მცნებასა, თქვენ ჩემს ბრძანებასა ზედა დადე-
ქით გურ., 240, 419,3; მცნებათა გარდახლვა—ამიერითგან არლარავინ
აუუღეროს გარდასლვაა იგი მცნებათაა ხინ., 91,13; კუალად
შეაგინებს წმიდაა იგი ნათლის-ღებაა გარდასლვითა მცნებათა-
ათა მსწ., 299,9; რაასათუს თქუენ გარდახულთ მცნებასა
ღმრთისასა მ., 15,3; გაზრახა მცნების გარდასლვა, შენგან
არ მოსასმენია არჩ. I, 26,55,2; მცნებათა გარდაქლომა — არასადა რაა
გარდაეკქდე მცნებათა შენთა ბალ., 22,15; ვა, შენ რომ
მცნებას გარდაქხე, ბოლო კარგა-ხან დაქნილთ არჩ. I, 20,6,3;
მე შენსა მცნებას გარდაეკქე, ამაღ აღარად მიწამე გურ., 264,23,2;
მცნების გარდაქდენა — ბოზი ლამაზი... მოსთხრის კაცს, წააქ-
დენს, მცნებას გარდააქდენს გურ., 233,366,3; მცნების
უარყოფა — იწყეს ოცნება, უარყვეს მცნება, სჯული მოსესი გა-
ნიშორესა არჩ. I, 230,26,3; მცნებათა დატვივა — დაგიტვივებიეს
მცნებაა ღმრთისაა და გიპყრიეს სწავლაა კაცთაა მარკ., 7,8 C;
მცნების შეცვლა — რაზომცა სწყრები, შემინდევ შეცვლა თქვე-
ნისა მცნებისა 785,1. ნ. აგრეთვე ზენაარჩა გატეხა.

მცნების უმცვლა: ნ. მცნების გატეხა.

მცხრალი მთვარე: მთვარე'სა მცხრალსა ვარსკვლავმან ვი-
თამცა ჰკადრა მტერობა 37,4; შენგან კიდე ქვეყნად მყოფი მთვარე
მცხრალი ვერა ვნახი მთ., 405,3; მთვარე მცხრალი გა-
საესებლად მივა მზისა შესაყარად თ. I, 68,67,4; თოიჭმა ძიძამ
მცხრალს მთვარეს ვარდის ბაგენი მოსწოვნა არჩ. I, 180,365,4;
მცხრალი მთვარე რამ გალია ხაბა, II, 250,29.

მძიმე ტვირთი: შემომყარე კეშნისა ტვირთი მძიმე, ვითა
ვირსა 947,3; რამეთუ შეკრიან ტვირთი მძიმე და ძნიალ სატვირთვე-
ლი და დასდვიან მჯართა ზედა კაცთასა მ., 22,4; მიგვაქვს მისთვის მრავალ-
გვარი, მძიმე ტვირთი სარასრისა, მთ., 877,2.

მწარე ცარიელთა ღენა: ჩვენ ვართო ძმანი სამნივე, მით ვიდენტ
ცრემლთა მწარეთა 196,3; ხოცდეს, სწვიდეს და არლევდეს,
ცრემლთა აღენდეს მწარეთა ჩ., 376,3; მწარე ცრემლთა

ღინება — რა მოეგონის მოყვარე. სდინდიან ცრემლნი მწარენი 1317,1; მწარე ცრემლთა გარდმოყრა — გული დაუწვა და მწარენი ცრემლნი გარდმოყარნა რუს., 98,10; ერთობილთა დიდებულთა გარდმოჰყარეს ცრემლი მწარე ჩ., 515,4.

მწვანის ამოსლვა: მოწურვილ იყო ზაფხული, ქვეყნით ამოსლვა მწვანისა 1315,1; მწუანის აღმოცენება — წელნი მათნი შეურაცხებით იყენენ, განთიად ვითარცა მწუანე აღმოსცენდენ ფს., 89,5.

მწველი ცეცხლი: მზეო, რა გვიყავ? დაგვიწენ ცეცხლითა მწველითა 1313,2.

მწვრომბარ გულის დება: მეფე გაჰკვირდა, გა-ცა-წყრა, გული უც მისთვის მწყრომარე 90,1.

მწვრი ტანი: მინდორთავე წაიყვანა, ტანი მქვევრი აძრვევინა 882,3; ბროლსა სეტყვა და ეარდსა აზრობს, ტანსა მქვევრსა ათროლებდა 137,3; ისი მინდორს არონინებს ტანსა მქვევრსა, მემაჯანსა 258,2; ეელარ გიჰვერეტ ნაბურთაღსა, ტანსა მქვევრსა, ჯავარ-სრულსა 814,2; ზღვა გაიარა ავთანდილ, მივა ტანითა მქვევრითა, 1049,1; აბანოსა ვარდის წყლითა დაიბანა ტანი მქვევრი მთ., 50,1.

მხეც-მხინდი გულის გამარბა: გული მხეც-მხინდი გასკრია მხეცთავე თანა რბოლითა 1240,4.

მხინარული გული: მიატორვებს და იმღერის მხიარულითა გულითა 1320,1; და რომელნიმე ჩუენგანნი კადნიერ იყენეს სიკუდილსა ზედა მხიარულითა გულითა ხინ, 273,28; მუნითგან მხიარული გული ჩემი ჯოჯოხეთისა მსგავსითა ჰირითა ავისილა ვისრ., 75,14; იხარებს სინდუხტ, უჰურეტდა გულითა მხიარულითა. შმშ 1747,3.

მხინარული მახინძელი: ხამს სტუმარი სასურველი, მასპინძელი მხიარული 720,4.

6

ნადიშის გაზარბა: გაყარეს სმა და ნადიში. მუნ ამოდ`გავიხარენით 70,4; დაიღალნეს ღვინის სმისაგან. გაყარენეს ნადიში რუს., 355,3.

ნადირთაებრ გამარბა: მართ ნადირთაებრ გაქრასა ვირჩე, მათანა რბოლასა 759,2.

ნაზრახნი სიცოცხლე — სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი 791,4; ასე ნაძრახსა სიცოცხლეს, თუ მოეკვდე, მოსალხენია ზილ., 451,3; თავის მოყვივნება — იმით მე არ უარე ვარ, არცა თავი მოვაყივნო შმშ 145,2; თავის ყვივნება — თავს იყივნებ, თქმა არ გმართებს პირის წყალთა შმშ 3422,3; თავის შერცხვენა — გატეხილვართ: მედ ფარემუხ ვერ შევირცხვენთ ნებით თავსა შმშ 3295, 2; შენის ჰკვით ორის კაცისაგან შენი თავიც შევირცხვინე და შენი ლაშქარიც ამოაწყვეტინეო რუს., 192, 27;

თავსა ვერ. შევირცხვენ, რაზომს გული მეწვიდარ ომ., 282,4; ჩვენ უბრალო ვართ ორნივე, მაგრამ შეგვირცხვა თავია არჩ. 1, 200, 546,3; ქმარს მიიჩნევს ქირად, კუროს მისაქირად, თავსა შევირცხვენს გურ., 234,374,4; სახელის მოყვივნება — მისრულა ჩემსა ცოლსათანა ვისსა და მოუყიენებია ჩემი ქელმწიფობა და სახელი ვისრ., 114,30; სახელის გატეხა — ყუელა პართოსანი აუგიანი გიქმნია და ყოელისა კაცისა სახელი გაგიტეხია ვისრ., 171,3; აუგიანი სიცოცხლი — აუგიანს სიცოცხლესა სჯობს სიკუდილი, — ცხონდეს სული შმშ 159,4; აუგიანი სახელი — გულითა შეშინებულთა და სახელითა აუგიანითა მივიდოდა კლდეთა შიგან ვისრ., 155,10.

ნათელთა მფენელი: შერმადინს ეტყვის, უბრძანებს პირ-მზე, ნათელთა მფენელი 765,1.

ნათელი მთმარამ: მათ ლომთა ნახეს ქალაქი, მთვარე დგას მუნ ნათელია 1378,2.

ნათელი პირი: თინათინ მიჰყავს მამასა პირითა მით ნათელითა 45,1.

ნათლად გარე მოიციანებ: შემოიმოს შექთა მისთა, ნათლად გარე მოიციანებ 1520,4.

ნათლის მოშორება: მოეშორებების ნათელსა, გული ამისთვის ბნელდება 1300,2.

ნათლის სმებნი: მათ სამთა შეიღნი მნათობნი ჰვარვენ ნათლისა სვეტითა 1395,2; დაღვა იგი ცხედრითა წინაშე სუეტსა მას ნათლისასა მოქც., 143,2; მაგრამ ღმერთი გაურისხდათ, არ ჰვარვედა ნათლის სვეტი არჩ. II, 546,4; ეგრეცა ნათლის სვეტითა ღამე აელინეო გურ., 80,379,2.

ნათლის შეღამება: იგი სახლი გაანათლეს, არ ნათელი შეაღამეს 1527,3; ნათლის დაბნელება — მას დაუბნელდა ნათელი, მისთვის უკუნად მზე იქნა შმშ 2356,3; მას დღეს დაბნელდა ნათელი, გაშავდა ჩემი ბედია ომ., 83,4.

ნათლის წახდომება: აწ წახდეს იგი ნათელი, მზისაცა მოწუნარენი 338,1.

ნაპმისთა წინწალი: მისთა ნაკეცთა წინწალი ღამეცა ხანგრძლად მწველია 332,4.

ნამუსის ნახვა: ყმა ნამუსსა ინახვიდა, სიყვარულსა იფერებდა 1239,3; ნამუსის შენახვა — თქვენ შემიწახეთ ნამუსი, თქვენსა და ჩემსა ძმობასა 1046,4; ხვაშიადის შენახვა — აქათ სამწელ მომიცადე, ხვაშიადი შემიწახე 155,2; მან კარგად უმასპინძლა და ხუაშიადიცა კარგად შეუწახა ვისრ., 294,21; ხვაშიადად შეინახეს, მათ არავის გაუშეღვენეს შმშ 1983,2; ნურვის ეტყვი წაგიყვანო, ხოშიადი შამინახე ზილ., 128,2; შემიწახოთ ხვაშიადი, არა სთქვათ და კელა არა მგმთთ მთ., 889,2; უცები კაცი ხვაშიადს ვერათ ვერ შეინახავსა არჩ. I, 72,9,2; ხუაშიადის გულსა შიგან შენახვა — ნიადაგ ხუაშიადსა გულსა

შ ი გ ა ნ შ ე ნ ა ხ ვ ა უ ნ და ვ ის რ., 63,12; ხუაშიადის მალეა—მე ესე აუგი და ხუაშიადი შენთვის ადრითგან მიმალავს ვისრ., 114,33; ხვაშიადის დაფარვა — ხვაშიადისა დაფარვა კაცისა დღეთ სიგრძენისა საბა II, 254,4; ხვაშიადსა არ დაქუთარავ, გამოგინდა გასაგონად ვახტ. 143, 574,1; ხვაშიადის ფარვა — სიბრძნისა დარგი ექმნება ნარგი, ვისიყენა ხვაშიადს ქუთარავს საბა, II, 256,31; ხვაშიადის დამარხვა — შენს ხვაშიადსა თუ შენა ვერ დაიშარხავ გონებით, სხვამ რამე წაქეპას, რად გიკვირს, ანუ რად დაელონებით საბა, II, 257,8; ხვაშიადის გაკრძალვა — ხვაშიადთა და საიდუმლოთა დიდი გაკრძალვა უხამსო საბა, II, 443,12; ხვაშიადის დაღუშება — რუზიბეხმ ესე ხვაშიადი დამანას სიკვდილამდე დაიღუშა საბა, II, 297,10; ხვაშიადის დაკრძალვა — ვინცა ხვაშიადთა საუკუნოსა კოლოფთა შინა არა დაკრძალავს, ხვაშიადი იგი მისდა სამტეროდ დროშათა ამართავს საბა, II, 253,33.

ნამუსისი შენახვა: ნ. ნამუსისი ნახვა.

ნაპირისი შემკრება: იგი ნადირობს, შეუქრავს ნაპირი ველ-შამბნარისა 966,4.

ნარგისთათ ნაგუბარი ცრემლი: დასჯიდა დენა ცრემლისა, ნარგისთათ ნაგუბარისა 404,3; დამწყვიდე დენა ცრემლისა, ნარგისთათ ნაგუბარისა 1340,4; ნარგისების ხეტყვა—ააღლევა ტბა მელნისა ნარგისები სეტყვედა, ქუხდა თან, 2177.2.

ნარგისთა მუხილი: ნარგისნი ქუხან, ცრემლისა წვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა 963,4; ნარგისთა ქუხილისაგან აყიყისა ფერი წაერთო ზილიხ., 19,3; ნარგისნი ქუხან, წვიმა სწვიმს. გული შაქრისა დნებოდა ბ.-გული., 144,4; ააღლევა ტბა მელნისა, ნარგისები სეტყვედა, ქუხდა თან., 2177,2; ნარგიჟთა ქუხება — ნარგიჟთ ქუხებას, შეწუხებას, ეს ეთვისება, ვხატლე სახესა, დამდაგესა, მონარნარესა დ. თუმ., 67,4; ნარგისთა მოქუხება—ნარგისნი მოქუხეს, წვიმა წვიმს, დაალტობს გიშრის სარები ბ.-გული., 547,3.

ნარდისი მღვრბა: მეფესა, ესე ამბაეი უჩს, ვითა მღერა ნარდისა 81.1.

ნაძლევისი გაჩენა: ნაძლევეცა გააჩინეს, ამა პირსა დაასკენილეს: ვინცა იყოს უარესი, თავ-შიშველი სამ დღე ვლიდეს 69,3; ნაძლევისი დადება — ნაძლევე დაეღვათ, მოვასხნეთ მოწმად თქვენნივე ყმანია 67,2; ნაძლევე დაეღვათ, გაჯობო, მომცემი იყო დაბასი არჩ., II, 76,3; ნაძლევსა დაესდებ: თუ წახვალთ, დივლით სულ ხმელეთშია; ნანვას დაიწყებთ, ვერ კპოებთ თ. II, 118,14,3.

ნაძლევისი მადება: ნ. ნაძლევისი გაჩენა.

ნაწვიმისი მარბი: ნარგისთათ წვიმა ბროლისა წვიმს, ვარდი ნაწვიმისარია 1307,3; წყარო, ვით ფერი ძოწისა, სდის, ვარდზე ნაწვიმისარია ბ.-გული., 815,4.

ნაღმითი შეფრთხინება: ზოგნი ნაღმით შექფრთხინეილეს, ზოგნი იყენეს სულ-წასრულად 1063,3.

ნაღმისი მიხვედრა: მომცნეს ფრთენი და აფერინდე, მივხედე

მას ჩემსა ნდომასა 1291,3; ნდომის ნების მიხედომა — აწ გული მიხვდა წადილსა, აჰა, ნდომისა ნებასა საბა, II, 61,4; ნების მიხედომა — რაისაცა ქმნა და ნება მიჰხუდეს, მასევე წამსა გაძღების და მოეწყინების ვისრ., 251,34; თუ ქალს თავისი ნების საქმე არ მიხვდების, ვიცი, თავი სასიკვდილოდ გაუმეტებია ომ., 26,7; ეპოვე მეურნალი წყლულისა, აწ მიეჭხვდი ჩემსა ნებასა მთ., 453,4; წადილის მიხედომა — მე მიეხვდი წადილსა, ჩემის გულისა ნებასა 210,1; ორნივე მიხვდეთ წადილსა, იგი ვარდობდეს, შენ იე 1259,4; ვერისგან მიჰხვდა წადილსა, მით სწვევდა გულსა ალია მთ., 180,2; შენგან მიჰხვდების წადილსა ულონო, მოვაგლახენი ჩ. 102,3; აწ გული მიხვდა წადილსა, აჰა, ნდომისა ნებასა საბა, II, 61,4; მიხვდეთ მას ჩემსა წადილსა, რაც მივის დანაკლებანი ვახტ., 24,3,4; ვერ მიხვდები შენს წადილსა, დაგექცევის სიბრძნის ნავი დ. თუმ., 49,15.

ნების მართვა: ქალსა ყმამან მოუსმინა, დამორჩილდა, დართო ნება 260,1; ზაქ დართო ეშმაკს ნება, უთხრა სიკუდილი მამისა უწმ 19,1; რა ვეზირისაგან ნების დართვა გაიგონა ზავარ, დიწყო სიარული რუს., 267,38; ზღვათ ნიანგს დართოს თუმც ნება, მუნდამ გამოიჭრების ზილ., 349,2; სჯობს ნება დამართო, ...თვარ მე ვერ ძალ-მიც თმობანი მთ. 225,4; ნება დამირთავს, აწ იყავ ბალისა ამ მიდამოსა თ. I, 12,79,1; მე ეს მინდა, მიჯობინო და ჩამომეყვე, დამართო ნება არჩ. II, 118,3.

ნების წადილის მიხედომა: ქალსა რა ესმა ამბავი, მიხვდა წადილი ნებისა 692,1; ნების წადილის მოხედომა — ეგების მოვკლა, მომხვდების წადილი ჩემის ნებისა უწმ 4821,1.

ნელი ცეცხლი: ეამია ჩემგან წასლებისა, მით მწვევს ცეცხლითა ნელითა 726,4; მან ქალმან ხელ-ყო კვესითა გზება ცეცხლისა ნელისა 265,1.

ნელი ცეცხლის დება: ფატმან ხათუნს, მისსა მკერეტსა, ედებოდა ცეცხლი ნელი 1421,1.

ნინადაგული სახმირი: ვამე, მას აქათ სახმილსა დაუწვევ ნინადაგულსა 337,4.

ნოზის ძრვა: იკრეს ნობსა და დაბდაბსა 1400,4; ჰქარით ბუქსა და ნობასა 413,1.

ნოზის ცეცხლი: ჩემთვის ბუქსა და ტაბლასა ცუდად, გლან, იცემს ნობასა 1180,4; აკიდეს ბარგი, წავიდეს, მუნ იყო ცეცხლი ნობისა უწმ 1574,3.

ნუშთა ბაპომა: ნუშნი გააპნა, შეიძრნეს სათნი ვიშრისა წნელითა 1267,2; ნუშთა პომა — ნუშთა აპობდენ, ლალობდენ ბ.-გულ., 134,2.

ო

ოგლის უამწყნარებალი: მოგვიკვდა შემწე ქერივისა, შემწყნარებელი ობლისა 1208,3.

რმის უმცირესი: თქვენ, ვაჟარნი, ჯაბანნი ხართ, ომისა ცა უმე-
ცარნი 1028,1.

რმის უმანება: ხელთა მომცნეს სიმაგრენო, ომნი ასრე შეე-
ნანენ 451,3.

რმის ძალი: შევიდეთ, ვა თუ დაგვხოცნენ, ძალი არა გვაქვს
ომისა 1022,3.

რმისიანი პირის მხმეველი: რა უარეა მამაცა ომში გან პი-
რის მხმეველსა 790,1.

ორგულთა და უმცირესთა გავლენა: ორგულთა და უმე-
ცილეთა თქვენთა. მე ექმნა გაფლიდება 1534,4; ორგულთა
მკლავთა შემუსრვა—ორგულთა მკლავნი შემუსრნეს, ერთ-
გულნი აგულენიან ჩ., 501,4.

რმისიანი სიტყვა: ეტყვის: „რა მოჰქედე, გერგების სიტყვითა რა
ოხერიითა“ 877,2.

3

პასუხის გათვლა: მე პასუხი ვერა გავეც 343,2; რა პა-
სუხი არა გასცა, მონა ვარე შემობრუნდა 89,1; აეთანდილ გას-
ცა პასუხი, სიტყვები ლამაზებია 282,1; მან პასუხი ვერა გას-
ცა 572,3; მან არა გასცა პასუხი 1169,3; მან პასუხი არა გა-
სცა 1246,2; არაჲ გასცა მას პასუხი ნეტარმან მან მამხ.,
74,23; შენ ღმერთსა რას პასუხს გასცემ, თუ შეტოდებული იყო
და ზენაარისა გამტეხელი ვისრ., 57,34; ჩვენ არა დავხედენით და არც რა
პასუხი გავეციით ა.-ღარ., 429,36; ყოლე არ გასცა პასუხი,
მღევარნი დაბრუნდებოდეს უნმ 1124,4; რომელმაც დაინარჩუნოს, იმას
გავეციეთ პასუხი ო რუს., 262,24; მან პასუხი ვერა გასცა,
ცრემლთა ღვარსა ჩამოშლიდა თ. I, 36,86,1; ენას ვერ სძრვიდა საუბრად,
პასუხი რამე გაეცა არჩ. I, 193,487,3; პასუხის შემოწმვა — ღმერ-
თმან შემოგზლოს პასუხი მისთა საფარველთ ცულისა თან.,
1422,3; პასუხის მიცემა—ამის მეტი პასუხი არა მიუცია რა
რუს., 278,34; პასუხის დაყრა — ვერა დაეცყარეთ პასუხი
ჩვენ საუბრითა ჩვენთა 1147,1; პასუხის მიცემა—ხოლო მან არღარა მი-
უცო მას პასუხი ნისიმე, 205,4.

პასუხის დაპრა: ნ. პასუხის გაცემა.

პასუხის კადრება: რა გკადრო პასუხი მის ჩემგან მე უი-
ცისა 516,4; კკადრე ტარიელს პასუხი 1462,1; პასუხისა ვე-
რას გკადრებ, თუ არა ვსცნობ მე, მართალსა 517,1; მღმმა პასუხ-
ისა ვინ კკადრებს, აროდეს მოხსენებია ომ., 102,3. ნ. აგრეთვე პა-
სუხის გაცემა.

პატივთა გაბნება: მათ მორკმულთა მოივლინონ, ჩვენ პატივ-
ნი გავგვიასდენ 533,3.

პატივთაგან თავის დატოვება: უბრძანეს: „წადით, პატივთა
თავიშცა რად დარიდეთა“ 114,2.

პატიმთა ღაპიწყება: მათ პატიმთა დააეიწყებს ლხინი ესე აწინდელი 1565,3.

პატიმთა თმენა: ზოგჯერ დაბრუნდის, იკვრეტდის ღონედ პატიმთა თმენისად 823,3; პატიმთა მოთმინება — ომინ ღმერთსა ვეადრა პატიმთა მოთმინებისად ომ., 170,1; ომინ... დამბადებელს უამად. პატიმთა მოთმინებად ვეადრებოდა ომ., 23,21.

პატიმთა მომცემი: ზოგჯერ მომცემო პატიმთა, ზოგჯერ კეთილთა მზათაო 800,2.

პატიმთა ნახვა: ვის არ უნახვან პატიმნი, ვისთინ ვინ არა ბნდებიან 867,2.

პატიმთა შარვა: გავიხსენ ფარვად პატიმთა, არვისგან საეპეელისა 355,4.

პირ-გამსებული მთვარე: ანუ მზე იყო ქვეყანად, ან მთვარე პირ-გავესებული 531,3; მეცხრესა თვისა ვაეი შვა... ვით მთვარე პირ-გავესებული 868 1088,2.

პირ-გამსებული მთვარე: ქვე წვა, ვით კლდისა ნაპარსა ვეფხი პირ-გამსებული 515,1.

პირი მარდი: ეგონა, თუ: დაბრუნდაო პირი ვარდი, ბროლ-ბაემული 227,4.

პირით აღის დენა: რა გათენდა, ქუში აღვა, ჰგავს, თუ აღენს პირით აღსა 804,3; წარბი შეენასკვა, თუ სთქვა, პირით აღს აღენდა რუს., 286,32.

პირი მანგი: მოახსენა: „გიბრძანებსო ტანი აღვა, პირი მანგი“ 119,4 მოაგონდა, თქვა: დაეკარგე იგი მზე და პირი მანგი მთ., 103,2; მზის მამას რომ არ უშველო, მე რას მეტყვის პირი მანგი თბ., 291,4.

პირის გლნევა: ვირე უჩნდა ერთმანერთი, იზახდიან პირსა ბლნეჭით 939,3.

პირის გაბროლვა: მით პირი ჩემი გაბროლდა და ღაწვი გამელალოდა 373,4.

პირის გასრულვა: არ გული უნდა ფიცის და პირისა გასრულებასა 837,3; სჯობს პირისა გასრულება, რას ივარგებს ნამტყუნარი ფეშ., 939,3; ვირემ მე გულდაჯერებით მას არ დავინახავ, არას გზით მანობამდე მე ამა პირსა არ გაავასრულებ საბა, II₂, 75,19; პირის გათავება—ქილილას სანაელო ხელი მომეც, რომე ჩემი ძმობის პირი გამითაოო საბა, II₁, 296,31; ქადებულის გათავება—ჩემი გული გაახარე, გამითავე ქადებული 868 2330,4; თქმულის გათავება — გაათავეს თვისი თქმული, სადგომსვე თქვეს დაქადილად არჩ. II, 645,3; პირობის აღსრულება — მეფემ უბრძანა: „თუ არგო, მე აღგისრულო პირობა“ მთ., 1266,1; პირობის გათავება — მან გაათავეოს პირობა, რაც მისგან თქმული არისა მთ., 770,4; პირობის თავება — თუ ვინ ათავეოს პირობა, მიხედვს გულისა წადილსა მთ., 767,1; ანდერძის აღსრულება — მე ვეღარ

გავეყარე სიყვარულითა და ძმისა ჩემისა ან დერძისა აღსრულე-
ბისათვის რუს., 459,18; ანდერძის თავება — ვინცა ეს ჩემი ან-
დერძი ათათო, ღმერთიმცა აღასრულებს საწადელსა რუს., 411,14;
ანდერძის სრულყოფა — ანდერძი სრულყო, გარდახდა ჩ., 556,1;
აღთქმის აღსრულება — აღთქმე მამა მონაზონებისა აწ აღუს-
რულო უფელსა ხანცო., 263, 28; აღნათქუემის აღსრულება — თანა-
გაცო ორკერძოვე აღსრულებაა აღნათქუემისა შენისა ბაღ.,
142,39; მერმე მოვიდა აღნათქუემისა აღსრულებად
შოქც., 156,4; აწ ჯერ-არს ჩემდა აღნათქუემისა საქმით აღს-
რულებაა ხანცო., 255,31; ფიცის გასრულება — არ გული უნდა
ფიცის და პირისა გასრულებასა, 837,3; იგი ფიცი, ჩემგან
სრული, მან აღარა გამისრულა 852,2; უკერძო ფიცის გას-
რულება შგშ 3029,2; ფიცის გათავება — ამა ფიცსა გაგითა-
ვებ, არეინ მიჩნდეს შენად დარად შგშ 1366,3.

პირის დაპირება: კელა შეჰფიცეს ერთმანერთსა, დააპირეს
ესე პირი 135,1; საუბარი გარდასწყვიდეს, დააპირეს ესე პი-
რი 930,1; აღთქმის დადება — ღმთისათვის აღთქმა დამიდებია,
ახლავ ყელზედ უნდა დაეკიდო რუს., 580,19; პირის დასკვნა — ნაძლე-
ვიცა გააჩინეს, ამა პირსა დაასკენიდეს: „ვინცა იყოს უარესი,
თავ-შიშველი სამ დღე ვლიდეს“ 69,3; მოვიდეს თავისსა სახლსა და დაას-
ყენეს ესე პირი ა.-დარ. 333,33; რა დაასკუნეს ესე პირი,
წინა სუფრა გაიშალეს შგშ 565,1; დაასკუნეს ესე პირი. გასცეს
ბრძანება, ლაშქრისა საწვევარი წიგნები გასწერეს რუს., 365,38; კელა-
ცა შეყრით ერთობლინი დაასკენიდეს ამა პირთა შთ., 895,2;
მიცემის პირი დაასკუნეს, მოყურობა შექნეს დიღია ფეშ., 940,1;
ესე პირი დაასკუნეს, დასამნივე აქლემთან მივიდნენ საბა,
II, 204,31; პირობის დასკვნა — მუნ გზასა ვლიდეს უშიშრად, დაას-
კუნეს ესე პირობა შთ., 896,1; პირობის დადება — მისი მქნე-
ლი ვარ. რა რომე თქვენ დაგიც ჩემთვის პირობა შთ., 1017,1;
სხუარიგად მოყუარენი ვართ, პირობა დაედვათ ახალი ფეშ.,
313,1; ხელ-ფერხთა შეკრულობა პატვიითა გაუხსნა და პირობა და-
უდვა საბა, II, 151,9; პირის მიცემა — პირი მისცა დანდობისა,
მით შეიქნა მისკენ ვლილად ფეშ., 287,2; შეინთქვენ, შექნეს ფიცებით,
ერთმანერთს მისცეს პირები გურ., 70, 314,2; პირობის მიცემა —
მე ვახტანგ მეფეს შეერიგდი, პირობა მივეც ძმობისა გურ.,
59,229,1; პირობის მოცემა — პირობა მომცა, იმოწმა მან მუნა
მყოფი ჭარბი შთ., 1440,2; ამის გამო მტკიცე პირობა მოგვეცი,
რაიცა გამცნოთ, დაგვიფერო საბა, II, 211,21; პირის შეცვრა — ერთ-
მანერთის შესაყრელად დანამტკიცეს, შეკრეს პირნი გურ., 62,
251,2.

პირის დასკვნა: ნ. პირის დაპირება.

პირის დაპოვნა: შენი ვიყო, სადამდისცა დამიყოფდეს მი-
წა პირსა 409,4; დაიყო პირი, რომელმც იტყოდა სიტყუესა
ფს., 62,12, თქუენის ტახტის ლოცვისაგან ამან პირი ვერ დაიყო ს

№60 2434,3; პირი და ენა და ეყო ყოველსა შენსა უქებსა თ. I 19, 34,2; ღმერთს მაღლი მისცენ, ის ლოცონ, ავის მთქმელი პირი დაპყონო არჩ. I, 41, 184,4; შენ შენთვისა იყავ, პირიცა დაიყავ, ნურავის ეტყევი გურ. 210, 210,4.

პირის მწაბა: ეაი გინლა უშენოსა პირი მეგზოს, ტანი მეხოს 525,3.

პირის მოძუშაბა: დალება, დაალურჯა, მედგად პირნი მოიქეუნა 572,2; პირის მოქმახნა—თენი წალმა წაეხარნეს, ფერ-მერთლად პირნი მოქემახნეს მთ., 1670,4; პირის შექმუხა—დაოდეს ესმინ სიტყუა წიგნისა სარგებელისათვის, შეიქმუხის პირი თვის მსწ., 246,21; პირის შექუხა — მან ბრამ პირი შეიქუხა საბა, II, 264,28.

პირის პირმბა: თუ ბრძენი ხარ, ყოვლინ ბრძენნი აპირებენ ამა პირსა 865,1. ნ. აგრეთვე პირის დაპირება.

პირის სინათლე: უგავს პირისა სინათლე მთვარისა მოვანებასა 105,2; მათთვის სამგუარი სანთელი ენთებოდა: შეყარისა სიხარულისა, მათისა პირისა სინათლისა და ღუინისა სიწითლისა ვისრ., 149,21.

პირის ფარმართალება: იგი პირ-მზე ვედარ პოვეს, პირი მათი იფერმკრთალებს 171,2.

პირის შამცაშა: უკმოვახვენ სარკმელნი და შეეაქცივე პირი გზასა 1116,1; პირის შემოქცევა — ვის პირი შემოაქცივა. შეიქნა გასაძენია ვახტ., 155,709,3; ჯელმწიფემან პირი შემოაქციო და საჩივარი არ გაუგონა მეფ. ხალ., 258,8; პირის გარემოქცევა — ვიღრემდის გარემოქცევე პირსა შენსა ჩუენგან ფს., 12,2; რაეამს განიპყრნეთ ჯელნი თქუენნი ჩემდა მომართ, გარემოქციო თქუენგან პირი ჩემი მ. სწ., 167,8; პირნი გარემოქცივენეს და იღრქენდეს კბილთა მოქც., 89,3; პირის მირიდება — პირი ქვეყნისათვის მიეროდა და ზურგი მოუსავლობისათვის მიეპყრა საბა, II, 118,35; პირის მორიდება — მას ვეზირსა პირი მოაროდა, და სხვა ვეზირსა მიექცა საბა, II, 413,7; პირის მიქცევა — ბრძანებისა მორჩილებისაგან პირი მიიქციეს საბა, II, 346,20; პირის ქცევა — ჯელმწიფეთა და თავადთა რა ადრე პირსა უქცეო №60 1967,2; განხრწნადა პირი აქციე, უხრწნელსა მიეც გულია ვახტ., 39,117,2.

პირის ხოკა: პირსა ხოკით, წვერსა გლეჯით გააკვირვნა მისნი მკვრეტნი 812,3; გაიყარნეს ტირილით და პირსა ხოკით, თმათა გლეჯით 939,1; ლაშქართა შიგან შეიქმნა... ზოგთაგან ხოკა პირისა 994,2; ცალ-კერძ ზის და პირსა იხოკს ქალი მისი შენაქვრეტნი 266,4; პირსა იხოკს, ვარდა აზრობს 663,2; პირსა იხოკს, ლაწვთა სისხლი ჩასლიოდა მისსა მკვრეტსა 1330,1; პირსა იხოკდეს ხელითა, ლაწვისა გამზობელითა 342,3; პირსა იხოკდეს, გაპყრილეს ნახოკსა ვით ნაფოტასა 603,3; ქალი ტირს და პირსა იხოკს, თმა გიშრისა დაეშალა თ. I, 78,149,3; პირის ხოკა — ზოგჯერ პირსა

იხოქდა, ზოგჯერ თმათა იგლეჯდა ვისრ., 156,21; პირსა იხოქ-
დ ე'ს, ტიროდეს გაშლილი თმითა, კავითა შშმ 515,2.

პირს ციხციხის ღმრთობა: ტარიელს პირსა ციხციხი ათქს,
უნათლესი ბაზმისა 1505,2.

პურად აზი მასპინძელი: პურად ავი მასპინძელი მოგ-
ვეგებევი ომად წინა 1366,4.

შ

შამი დილისა: შხესა მე ვსჯობდი შეენებით, ვით ბინდსა ქამი
დილისა 315,2.

შამის ღამმარება: მაგრა საქმე არ მოხდებოდა, ქამი ასრე და-
მემტერა 774,2; საწუთოს ღამმარება — რად დაგემტერა სა-
წუთო, თუშე ყოვლთა ზედა ტრელო და არჩ. I, 179,360,2; სოფლის
ღამმარება — მე დამემტერა სოფელი, მტერთანა ყოფა მეყო-
ფა თ. I, 115,4,1.

შამის სიშუსთლე: გარდახდეს, გავლეს სოფელი, ნახტ სი-
შუსთლე ქამისა 1583,2.

რ

რაზმთა მწყობელი: ექესი სამეფო ფარსადანს ჰქონდა, თერთ იყო
მპყრობელი,... ტანად ლომი და პირად შხე, ომად მძლე, რაზმთა
მწყობელი 306,4; მერმე შევიდა საფარდეს მანუჩარ ქვეყნის მპყრო-
ბელი, ქიშვილ და ყარან და ყუბად. მილად—რაზმისა მწყობელი
შშმ 617,4; იქ ბარამ მეფე სმად იქდა და მისნი რაზმთა მწყო-
ბელნი მთ. 137,3; ველარა ვნახე მხეცთა სრვით და ვერცა რაზმთა
მწყობელი ჩ. 345,4.

რაზმი ინდოთა ტონისა: ნ. გიშრის სარი.

რაზმის წამობა: მათ ურიცხვი რაზმი ეწყო, წყნარად დგეს
და აუშლელად 438,4; ლაშქართა ზედა გასცემლი, იმით იქ რაზმთა
წყობასა შშმ 1215,2; და იყო ერთსა დღესა და ლამესა რაზმის
წყობა რუს., 367,35; ზოგნი იბრძვიან, არიან ნიდაგ რაზმთა
წყობითა ომ., 20,3; რაზმსა აწყობს და არიგებს, უქირაუნ
ოქროს კეტია ფეშ., 408,4; რა ხმა გესმას რაზმთ წყობისა, მო-
არ იქმნა შესაზარი თბ., 323,2.

რამი გული: კაცთა კრძალვასა ვაწყვედი გულსა შმაგსა და რე-
ტასა 477,3; ყმა წამოვიდა გაყრილი, მივა გულითა რეტითა
703,2; საუბრაქ მივალ გულითა რეტითა ჩ., 16,3.

რამი თვალი: ვა, გაზრდილო. ველარ გნახენ თვალნი რეტ-
ნი 812,2.

რიდის ძონება: რა ვაზირი შემობრუნდა, ფერი ჰკრთა და ჰქონ-
და რიდი 810,4.

რისხვით გაპითხვა: თუ გიტყუო, მოგალორო, ღმერთმან რისხ-
ვით გამიკითხოს 658,3.

რისხვით ცის ღატყლომბა: ქვეყანა ჩენი არ ასწყდეს, რისხვით

არ დაგეტყდენ ცანია 416,3; მე გუჟუკვი, ლაშქართაგან რისხეთ ცანი არ დაგეტყდენა შმშ 2475,3; რისხეთ ცის დატეხა — შიგან, დადგე, წვი და კაფე, მათ დასტეხე რისხეთ ცანი შმ9' 2165,4.

რისხვის გამხმამბა: ლმერთმან აწვე რისხვა მისი ზეციით ჩემთვის გაამეხო 525,2

რისხვის შახნი: შეწყალებული გაგზავნა, უყო რისხვისა ფცისა 464,4.

რჩეული თვალი: ასმათს მოვართვი რჩეული თვალი ოქროსა ჟამითა 378,1.

ს

საბარბამ გლომა: წინა მწოლთა დაიზახნეს, გლოვა მიხვდა სა-არაკე 551,3.

საბაშიკო წიგნი: შემოვიდა, სააშიკო წიგნი მომცა, წავიკოთხე 352,2.

საბაჯოს აჯამბა: ერთსა ვიპაჩი, მიაჯეთ, სააჯო არ-საკრძალავი 1045,3.

საბაილი ყელინა: შენთა ხელთა ჩემი საბელი ყელისა 254,1.

საბომპრის ბომმბა: მას საბომპარი უბოძა, მისი ყველა დამოსა 673,4; მათ საბომპრისა ბომბა მართებს მსგავსისა ჩენისა 1110,2; უბომბდის საბომპართა ყოველთა დღეთა ა-დარ., 289,32; მათ თავადთა დიდი საბომპარი უბოძა ომ., 23,34; საბომპრის გაცემა — სახლი არ მახლავს, არ ძალ-შაქვს გაცემა საბომპარისა 1304,1; მხიარულმან საბომპარი გაცეცი, ზამი გაადიდეს 379,4; უხვად გასცემს საბომპარსა, საქურკულესა ანაიღისა 1423,3; დია გასცა საბომპარი, ყველა დარბაზს შემოხადა 118,3; უხვად გასცე' საბომპარი, მარგალიტი, ვითა დრაბა 677,4; თავადთა ფალავანთებდა მან გასცა საბომპარია შმშ 1222,2; მას დღეს გასცა საბომპარი ქელმწიფემან უთუა-ლავე მთ., 833,1; უხვად გასცი საბომპარი თბ., 357,4; საბომპრის გამოცემა—გამოსცა მეფემან საბომპარი ორთათვის-ვე ა.-დარ., 418,29.

საბომპრის ბომმბა: ნ. საბომპრის ბომბა.

საგონებლის შექმნა: საგონებელი შექმნა, დადგა საქმისა მრჩეულად 184,1; საგონებელს ჩავარდნა — გაკვირდა და საგონებელსა ჩავარდა რუს., 67,9; გამზრდელს რა ესმა ნათქვამი. საგონებელსა ჩავარდა თ. I, 85,201,1; რისხვის ალი დაუშრტა და საგონებელთა ჩავარდა საბა, II, 238,5; შექირებული საგონებელსა ჩავარდა ომ., 94,11; საგონებლის გულში

ჩავარდნა—ქალის საგონებელი გულში ჩაუვარდა ომ., 97,7.

სავსე მთვარე: გამოემართა იგი მზე პირითა სავსე მთვარი-სა 1312,2.

საზღვრის დასაზღვრება: ესეგვარი საზრახავი დაუზრახა გულსა შინა 1079,1.

საზღვრის დასაზღვრება: ვინ საზღვარსა დაუსაზღვრებეს, ზის უკვდავი ღმერთი ღმერთად 783,3.

სათის რუბი: მელნისა ტბათათ იღვრების სავსე სათისა რუბები 1134,3.

სათის შმძრვა: ნუშნი გააბნა, შეიძრნეს 'ათნი გიშრისა წნელითა 1267,2.

საპაცო აბჯარი: სრული აბჯარი საკაცო ქაფითა, საბარკულითა 1007,2.

სალი გული: აღმასისა ხამს ლახვარი ლახვრად გულითა სალისა 334,4; მომთქმელთა ჩემთა ცრემლი სწევთს, გული შექმნია სალები ჩ., 593,4; ესე სჯობს, მასვე ვევედრო, მოლბე გულითა სალითა ხაზა, II, 101,35; სულთა მწველი სიტყვა უთხრა, მოუთუთქა გული სალი ბესიცი, 153,30,2.

სალი კლდე: არ ქაჩნია, კაცნიაო, მინდობიან კლდესა სალსა 1234,4; სალს კლდესა გვანდეს, ექუს თვესა ძურა ყოლე არ ეტეობოდა 868 1996, 4; მათმან მოთქმამ გულ-სადაგმან ატირნა კლდენი სალნი მთ., 355,2; მართ მაშინვე დაამზავსეს დამრლუველად სალთა კლდეთა ფეშ., 36,4; სალსა კლდესა დააღნობს და ცვილსა გაატი-ნებდა ჩ., 14,4.

სალმის დაქვამება: უმცროსმან ძმამან შორი-შორ სალაში დაეცი-ეფეო 1305,4.

სალმის დაქვამება: ძლეწნი გვადრნე ზედა-ზედა, არ სალაში და-ეძვირო 142,4.

სამალავის თხრობა: მით დიაცსა სამალავი არასთანა არ ეთხრობის 1069,4. ნ. აგრეთვე დამალულის გამოცხადება.

სამამათო წნე: მას ჩემგან ესწავლნეს სამამათონი წნენია 62,4; როსტომ გაზარდა, ასწავლა სამამათონი წნენია 868 4975,3; ყოველთა სამამათონთა წნეთა და საქმეთა ჰკითხვედა და ყოველთა ზედან გამოსცილდა რუს., 10,38; ყოველნი სამამათონი წნენი... ომაინს და მას ერთად ესწავლათ ომ., 27,12.

სამართლის მრუდება: იტყვის: „ღმერთო, სამართალი შენი ჩემთვის რად ამრუდენ“ 187,1.

სამართლის მრუდელი: ხელმწიფე ხამს მქმნელი სამართალი-სა 556,3; სამართლის მოქმედი—პირველ სახელი ღმერთისა, სამართლისა მოქმედისა, ეწერა, რომელ მიწყით სამართალსა იქმს ვიხრ., 42, 18.

სამართის ბათხრა: მე სამარე გამითხარე, აქამიწა ჩიკვანე 302,4; ხელად, ეკვდები აწ უწყალოდ, მო, სამარე გამითხარე მთ.,

406,3; ხამარის თხრა — ლომია ოქო მე ვასწავლო, სამარესა შენთვის სოხრიან 868 3612,3.

სამარის კარი: ასრე წვა, რომე არ ჰგეანდა მკვლარი სამარის კარისა 491,1; მივიდა ქრისტე კარსა მის სამარისასა ევსტ., 40,18.

სამხაროს განნათლება: მისმან შექმან განანათლა სამყარო და ხელთა კიდე 108,2, მან განანათლა სამყარო, გაუდღეს შუქნი მზისანი 618, 4.

სანაპიროს გაგზავნა: სანაპირო გაამაგრე, მტერმან ახლოს ვერ იბარგა 161,3.

სანთლის დანახვა: ღმერთმან მისგან ანთებული სანთელიმცარად დაგავსო 591,4; რად დამივსენ სანთელი ესე ჩემნი ტირიჟი, 189,36; ესე თქუა, სანთელი დაავსო და ძიძა მოაბადს გუერდით დაუწუნა ვისრ., 136,5; შენ რომ არ იყო, ღღეს ქართლსა მიხედება სანთლის დავსება თბ., 12,3; სანთლის დაწრება — მიავსოს მას უფალმან, ვითარ მან უეამოდ ნაყოფნი ჩემნი მოისთუნა და სანთელი ჩემი დაშრიტა შუშ., 26,33; სარო თავსა გამოიღებს, მას.სანთელი დაუშრტების 868 4374,1.

სანთლის დნობა: ამას მოსთქმიდის, იწვოდის, ვითა სანთელი დნებოდის 828, 1; სანთლისებრ იწუებოდა, დნებოდა და წყლულა გული მოყურისათვის შეეწირა ვისრ., 72,17.

სამომარე აბჯარი: უბრძანა: „ხელთა იღეთ აბჯარი თქვენ სამომარე“ 90,3; ხაოზარი იარაღი — ერთი ყუშუმი სულ სამომარის იარაღით დაკაზმული იყო რუს., 141,19.

სანატანის შეჯღმობა: ეტლის ცვალება მზისაგან, შეჯღმობა საატანისა 1315,3.

საროსა მსგავსი ნაზარდი და მთვარე დღისა შეიღისა 1061,2; ქუეყანისა დიდებისა მზე გამოვიდა... პირად მთვარისაებრ გაესილი და ნაკუთად საროსისა მსგავსი ვისრ., 274, 23.

საროსა მსგავსი ნარები: იგი რა ნახა მეფემან, საროსა მსგავსი ნარები, გაერთომით უთხრა: „ჰე მზეო, აჟა ვით მოიგვარები“ 1167,3; ოცისა წლისა შეიქმნა საროსა მსგავსი ნარები ბ.-გულ., 771,4.

სასურველი სტუმარი: ხამს სტუმარი სასურველი, მასინძელი მხიარული 720, 4.

სასჯელის მოვლინება: რად შემასწარამა ბელსა, რა სასჯელი მომივლინე 855,2.

სატანისგან წაღება: რად სატანას წაუღიხარ, რად მოიკლავნებით თავსა 864,4.

სატანის დათრგუნვა: შენ დამიფარე, ძლევა მეც დათრგუნვად მე სატანისა 2,2.

საუბრის გარდაწყველა: ივთანდილცა დამორჩილდა, საუბარი გარდაცწყვიდეს 69,1.

საქმიანი საგნობრივი: სჯობს, საყვარელსა უჩვენნე საქმიანი საგ-
ნობრივია 370,2.

საქმიანი გამორჩევა: სხვასა რასმე მოგონება სჯობს, საქმიანსა გა-
მორჩევა 240,2; სჯობს გამორჩევა, აზრობა საქმიანსა დასაგვა-
ნისა 853,3; რომელ ცნობას სიყუარული მოერევის, აღარა მიუშვებს გა-
მორჩევად საქმიანსად ვისრ., 75,8.

საქმიანი გამშლანება: ვა თუ საქმე გამიმულადენდეს 183,2.
ზის აფრასიობ, იხარებს, იახლა თეადღებია, კაცი ორასი ათასი, საქმე
არ გამულადენებია შნმ. 4659,2; საქმიანი გაცხადება — საქმე
ჩემი გავაცხადო ამა დღესა 1244,1.

საქმიანი განსრულება: აეთანდისს გაუსრულდა საქმე მისი
სასურვალი 1298,3.

საქმიანი გაცხადება: ნ. საქმიანი გამულადენება.

საქმიანი დაშრება: კაცნი იხმნა მასვე წამსა, ესე საქმე დავიურ-
ვეთ 631,1.

საქმიანი მოგვარება: ღმერთმან ესე საქმე მეტად კარგად მომი-
ჯვარა 225,4; კაცმან საქმე მოიგვაროს, ვეკვი, კმუნვასა ესე
სჯობდეს 106,4; ჩვენ ვერა გარგეთ, საქმიანი სხვანი რამ მოიგვარე-
ნით. 116,4; ოდეს საქმე მოგვარეს, მასთან ლხინი მონილომეს
მთ., 534,1; საქმე რამე მოგვიგვარეთ, ვირ ყმა იყოს კვეასა მყოფი
თ. I, 30, 50,2; აწ უფროსი უნდა მივსცე, საქმე ასრე მამიგვარა
არჩ. II, 453,3.

საქმიანი რჩევა: დავიწყეთ რჩევა საქმიანსა, გული მიც, თუ-
ცა მელია -504,1.

საქმიანი ურიცხვი: მაქვს საქონელი ურიცხვი, ვერვის-
გან ანაწონები 794,1; თვით საქონელი ურიცხვი — გაცემა მათი
წესია ომ., 150,2.

საქმიანი იმპარ-ყოფა: იავარ-ყავ საქონელი, უსახონი.
თვალნი თლილნი 1091,2.

საქმიანი სიხალე: ზოგთა აქვს საღმრთო სიახლე, დაშრე-
ვის აღმაფრინთა 22,3.

საქმიანი გამართვა: მე ნუ გამყრი საყვარელსა, ნუ შემეცუ-
ლი დამედ დღესა 946,4; შენ საყვარელსა გაგვარო, ესე რათ
გენაცუალებს 296,4.

საქმიანი განმარტვა: საყვარელმან საყვარელი ვით არ ნახოს,
ვით გაწიროს 873,1.

საქმიანი მოშორება: მოშორება საყვარლისა მას
შექმნოდა მისად ღაზოდ 140,1.

საქმიანი სიხალე: ამოა კერტა ტურფისა, სიახლე საყვარე-
ლისა 120,4; საყვარლისა სიახლესა მოშორება გაამწარებს
707,3; საყვარლის სიახლევ — მილუნის, სიახლევ საყვარ-
ლისა ეოცების 139,3.

საშვარლის სიხლემე: ნ. საყვარლის სიხლემე.

საშინელი ფიცი: ოდეს წამოვე, შევჭფიცე ფიცი თა საშინელითა 726,1; ფიცი ფიცი საშინელი: „თაფი ცათ კლდეთა ვიცი“ 1141,4; შერე რაოდამ შეჭფიცა ფიცი თა საშინელითა 768 1365,1; მე შეეჭფიცე ფიცი თა საშინელითა რუს., 485,35; ფიცი მივსე საშინელი, გრძლად რა სიტყვა წაარიგოს არჩ. II, 492,3.

საშობლის ბაშრა: საშობელი გაიყარა, ზრდა დაგვიწყეს მე და ქალსა 318,1.

საწადელი საჭმის ბასრულემა: გამისრულდა უამად საქმე საწადელი 1299,1.

საწადლის ასრულემა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწადლის ბასრულემა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწადლის მიღგომილი: თქვენ ჩემია საწადლისა მიღგომილი, ვითა ჩრდილი 163,3.

საწადლის მიხვდომა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწადლის კომნა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწადლის სრულ-მხნა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწადლის მხნა: ნ. გულის ნების გასრულება.

საწათროსბან ბაშრა: აწ აწუთროსა გამყარა პირმან ბროლ-ბალახშეულმან 226,4.

საწათროს გომობა: ზოგჯერ შემეცვიან სევედათა. ვთქვნი საწუთროსა გომობანი 382,4; ვჭგომ მუხთალსა საწუთროსა, ზოგჯერ უხვსა. ზოგჯერ ძვირსა 937,4. ნ. აგრეთვე საწუთროს მდურვა.

საწათროს დამგომობარი: დავე, მივეც გულსა ლხინი, საწუთროსა დამგომობარსა 403,3.

საწათროს დანავლელემა: სდევს მიჭურსა ფათერაკი, საწუთროსა დანავლელეს 904,1.

საწათროს დანახარება: რაცა სჯობდეს, მოაგვაროს, საწუთროსა დაუწყნარდეს. 532,2.

საწათროს დანახნა: დამხსენ ჩემსა საწუთროსა, ღმერთსა შენსა შიველ 564,4; სოფელს დანახნა — თუ მომკლავ, დამხსენი სოფელსა. ეგ მიჯობს ბევრის ზომითა ჩ., 111,2.

საწათროს ვალის გარდახდა: მაშინ დაეიწყე გარდახდა მე საწუთროსა ვალისა 334,3.

საწათროს თმობა: ღმერთმან არ მომცა ყმა-შვილი, — ვარ საწუთროსა თმობითა 63,2; საწუთროს თმენა — ვაჟი არ მომე, ამ სოფელს ვარ საწუთროსა თმენითა ზილ., 20,1; სოფლის თმობა — კარგი მიჭური იგია, ვინ იქმს სოფლისა თმობასა 26,4; თავსა გარდაეკარ, მო-ცა-გაღალ, დავხსენ სოფლისა თმობასა 899,4; ასწავლის სოგრატ მოწაფეს სოფლად სოფლისა თმობასა ვახტ., 88,165,1.

საწათროს მდურვა: რად ემდურვი საწუთროსა? რა უქნია

უარაყო 869, 4; საწუთროსა ვემდურვი, მე მისგან გამწარებული
შენ 2986, 2; რად ემდურვი საწუთროსა, გიჭირს რამე, არა ბედ-
სა თ. I, 43, 140, 3; სოფლის მღურვა—მოგხედების მღურვა სოფლი-
სა, მოკვდები გა-ცა-სწილდები 251, 4; ღმერთო, კაი შეილი გიშოენიაო
და სოფელსა მისთვის აღარას ემდურიო რუს., 250, 12; ამიერთ
მიიყვალა, ამ სოფლისა გაყუა მღურვა შთ., 1460, 3; ჰადრეს: მზეო,
რამეა იყოს აწ სოფლისა შენგან მღურვა თ. I, 42, 139, 1; თეთრს
წვერს იგლეჯდა, გაყრიდა, იტყოდა სოფლის მღურვასა არჩ. II,
216, 3; რად არ გემდურვი, სოფელო, გამხადე აწ ვისს ამარე ბაქ.,
271, 1; მე სოფლის მღურვის, შენგან ურვის, ხმა მესმა ზახის
ბესიკი, 67, 2, 7.

საწუთროს მიმდო: მიმდონი საწუთროსანი მისთა ნიეთ-
თაგან რჩებთან 340, 1; ესეც იქნება, საწუთროს მიმდონი ვიეთ-
ნი ესეთსა სატანჯელთა შევარდენ, თვისი ცხოვრება ესე დამწარდეს,
ყოველს წამ და წუთ სიკვდილსა ნატრობდეს საბა, II, 284, 31; სოფლის
მიმდო—ქე, ნიადამეა მისებრ ტირს ყოელი სოფლისა მიმდონი
შთ., 277, 4.

საპურვლეთა კლიტა: კლიტენი საქურკლეთანი მომართუ-
ნეს დაუმალავად 452, 2; მომართუნეს ასნი კლიტენი ასთავე საქურკ-
ლეთანი 480, 1; და ყუელასა ჩემისა საქურკლისა კლიტესა
ქელთა შევკედრებ ვისრ., 43, 22; მოვიდა მექურკლეთა უხუცესი, მოიხვნა
საქურკლისა კლიტენი ასნი ა-დარ., 366, 36; ბეჭედი მისცა,
უბრძანა: საქურკლის კლიტე აიღე შენ 1638, 1.

საპურვლეთა წამოვიხეენ საქურკლენი, სა-
ხელმწიფო დავიარე 457, 2.

საპურვლის ზაცემა: საქურკლე გასცეს, აივსნეს ლაშქარ-
ნი საბოძარითა 317, 4.

სახელის ღარჯომა: სახელი დარჩეს ჩემისა ერთგულად ნამ-
სახურისა 309, 4; სახელი მათი/დიდი ქუეყანათა ზედა, ჩემი სახელი
დარჩეს ამისთა მიზეზითა ქუეყანასა ვისრ., 34, 28; მოეკუდე.—ომითა
სახელი დამრჩებოს, მე მირჩენია შენ 1916, 4; რა ვქნა, შენ არა
დიდი სახელი დავრჩაო რუს., 541, 1; ამს ვაამებ, სად ითქვას,
დამრჩება მეც სახელია არჩ. I, 144, 86, 4; სახელის დამკვდრება—
უდიდებულესი მათსა დაიმკვდრა სახელი ებრ., 1, 4.

სახელის მოხვდომა: თუ რას ვარგებ, პირველ ხელზე თვით სახელი
თქვენ მოგხედების 730, 3; ომ-გამოცილიო მრავალჯერ, სახელი
შენ მოგვდომია შენ 2601, 4; კაცობის და სახელისა კარგად მამ-
ხე და წინ წილები თბ., 316, 3; სახელის მოხვეჭა—სჯობს სახელისა
მოხვეჭა ყოველსა მოსახვეჭელსა 790, 4; პირველმან ძმამან ზოგადი იგი
ოთხთა სახელი თვსად მოიხუეჭა პართ., 3, 14; რა მისი ისეთი ფა-
ლავნობა და სახელისა მოხვეჭა ნახა, მისცა ყოველი მისი სამკედ-
რებელი სამეფო და საპატრონო რუს., 11, 16; სახელის ხოჯა—მე სხვა
მებრძოლი არა მგავს, ვით კაცთა ვისმეა მესია, რომ მართო ვხოქდე

სახელსა, ჩემთვის ეს უამესია მთ., 981,3; სახელის მიწვდენა — ნახეთ; აუ თავის სახელი სად მიაწვდინა ამან, სა არჩ: I, 143,76,4; სახელის პოვნა — მე შენგან ნება ამისრულდეს და ჩემგან შენ სახელი დადიდება კპოო ვისრ., 53, 10; სახელი ვპოვეთ უზომოდ, არ ცუდად დავიკებელითა ფეშ., 1140,4; სახელის მოპოება — ვინც მოიპოოს სახელი, სხვა რაღა შეეღაროსა ვახტ., 94,22,4; სახელის განფენა—ესე არს მეფეთათვის არაკი სახელის განფენისა, და რაიცა მისთა ერთგულთა და მონათა მეფეთაგან წაპკიდებია საბა, II, 159,4; სახელის დავარდნა—წინ იყოს ცოტად დაქრილი, სახელი დაუვარდები ს. II, 87,710,3; სახელის ქმნა — რაიცა ერთსა წელიწადსა სახელი ექმნენ ქრშლითა, ყუელა შენითა ნაქმართა ჩემად აუგად დამაჩნდა ვისრ., 154,27; სახელის განთქმა—განთქუა სახელი სათნობათა საბ. ას., 164,14.

სახელის მოხვევა: ნ. სახელის მოხვედომა.

სახელმძვანი სიკვდილი: სჯობს სიცოცხლესა ნაზრახსა სიკვდილი სახელოვანი 791,4; სახელოვნად სიკვდილი — რად არ გერჩიათ სახელოვნად სიკვდილი რუს., 367, 16.

სახელმწიფოს დაპყრობა: წამოვიხვენ საპურკლენი, სახელმწიფო დავიკებრე 457,2.

სახელმწიფოს შენახვა: სამეფოსა ვაპატრონოთ, სახელმწიფო შევანახოთ 502,3.

სახე ტანისა: ჰე ღმერთო ერთო, შენ შექმენ სახე ყოვლისა ტანისა 2,1.

სახეობი ღმერთი: უბრალო ვარ, იცის ღმერთმან სახეობიან 569,3.

სახლის შენახვა: სახლი ჩემი შეინახე, საბათა ჩემთა ეთავადე 770,3.

სახმილთა გუნების წამალი: აწ წასლვა იყო წამალი ჩემთა სახმილთა გუნებისა 785,3.

სახმილის გუნება: ასმათი შეპყევა, შევიდა, მათებრ სახმილი. კგზებოდა 911,2; საქმილის გუნება—და მიიყვანა იგი ადგილსა ბნელსა, სავსესა სიმყარლითა, რომელსა შინა ეგზებოდა საქუმილი განძუნებულად ლიმ., 10,14; საქმილის დაგუნება—შენ ხოლო თავით შენით ნუ აღიგუნებ საქუმილსა მას დასაწუველად სულისა შენისა მ. სწ., 114,9; სახმილის დაგუნება—აწყა დამიგზო სახმილი, სოფელმან შექმნა ალობა თბ., 349,4; საქმილის აღტყინება — აღვატყინო და აღვამაღლო საქმილი ცამდინ აზმ.; 25, 18; შენთვის სახმილი აღტყინდა, გულსა სამუდმოდ დაგვესა თბ., 364,2. ნ. აგრეთვე აღის მოდება.

სახმილის დაგუნება: ნ. აღის ვსება.

სახმილის დება: ნ. აღის დება.

სახმილის წვა: ვინ მიჯნური არ ყოფილა, ვის სახმილი არა. სწვაესა 864,2. ნ. აგრეთვე აღის მოდება და აღის დება.

სავადათაგან შეცხვა: იგი, ვინ ხელ-მქმნა, მოველი მისგან აროდეს.

ლხენასა, ვისგან შევეუცავ სევდათა, სისხლისა ღვართა ღენასა-
305,4; ზოგჯერ შემცვიან სევდათა, ვთქვნი საწუთროსა გმობანი
383, 4.

სავდისაგან გულის შუაპრობა: დიდხან ვერა თქვა, სევდამან
გული შეუპყრა, დარია 339,2.

სავდისაგან ძლმა: ვიგონებდი, სევდა მკლვიდა მისისავე გონე-
ბისა 1204, 3.

სავდის მომპარვებელი: შენი ქვრეტა და სიახლე ღონადვე დამისა-
ხია, მომქარევე ბელი სევდისა, მართვითა მუფარახია 107,3;
სევდის გამქარავი — ქელი შეუწყო მიწნერსა სევდისა გამაქარავ-
მან მთ., 711,4.

სავდის მომპარვება: ნ. გულით ამოსლვა დარდისა.

სავდის მუფარახნი: რა შეატყო მოჯობება მან, სევდისა მუფა-
რახმან, განანათლა პირი-ვარდი სიხარულმან დაუსახმან 884,1.

სავდის შემოქრება: ნ. კაეშნის შემოყრა.

სიბნის დანავლლება: ამად მიყო სიამისა სიმწარითა დანავლ-
ლება 98,2.

სიბნის მიხვდობა: ავთანდილს მიხვდა სიამე, ვსება სკირს მის
სოქალისა 42,2; მეფესა მიხვდა სიამე 541,2; მანუჩარსცა გაეხარნეს,
ბრძანა: „მიეხუდი სიამესა“ შემ 1167,4; კლავა მიჰხედეს
სიამესა, ართუ ღბინი გაიმწარეს მთ., 534,4.

სიბნის მომამება: ფატმანისსა ვერ გამობობ, მოემატარა სიამე
1084,1.

სიბნის გაძლება: მაშინ ვერ გავსძელ სიბნელე, აწსიშო-
რესა ვინანი 827,4.

სიბნის ნდობა: პირველ, ნდობა სიბნლისა, სიშორისა ვერ-
მოთმენა 768,2.

სიბნელის მიცემა: გული შავად შემიდებე, სიბნელესა მიმეც
ზნისრა 947,2.

სიბრძნის წუბრო: დათობა ჰვეანდეს სიბრძნისა წყაროთა
717, 2; არ დასწყევტეს სიბრძნის წყაროსა, ენისა მუსიკობასა არჩ.
II, 45,2; სიბრძნის წყალი—და უკუეთუ წყურიელ იყოს იგი ცნობისაგან,
ასუ მას წყალი სიბრძნისა შენისაჲ მ. ხწ., 174, 19; სიბრძნის მდი-
ნარე — წამართო ელეისა მზგავსად სხიემკრომარი... ანთრაკი პატისა-
ნი... სიბრძნის მდინარე და საუნჯე რუს., 156,21.

სიზმარი ღმინა: გასრულდა მათი ამბავი ვითა სიზმარი ღამი-
სა 1583,1; ცუდია ისე სოფელი ვითა სიზმარი ღამისა ჩ., 663,1.

სიკეთის ხელის მხდელი: ყმა ტკბილი და ტკბილ-ქართული, სიკე-
თისა ხელის მხდელი 701, 1; სიკეთის მუქაფა — არა იცი, სიკე-
თისა მუქაფა ავი არისო საბა, II, 332,17.

სიკამდლის გარდაწყვეტა: სიკოცხლე ანუ სიკვდილი გარდ-
მიწყდეს, ნეტარძი, ოდეს 1076,4.

სიკვდილის დაპყრობა: სიკვდილსა გავყარე, სიკვდილიცა დამიძვირდა 902,3.

სიკვდილის მემკვიდრე: რა უარეა მამაცა... შემდრკალსა, შემინებულსა და სიკვდილისა მექველსა 790,2.

სიკვდილის მინახლება: მიჯნურობა საქიროა, მით სიკვდილსა მიგვაახლებს 904,3; მიახლებოდა სიკვდილსა, მოშორებოდა ნობასა 860,2; საწუთრო დაუბნელდა, იმედი გარდაუწყდა და სიკვდილი მიეახლავისრ., 91,33; სიკვდილის მოახლება — აწ მომეახლა სიკვდილი, მომლამის თვალთა ბღვერითა ჩ., 529,3.

სიკვდილის მოლოდინი: მე სიკვდილსა მოველოდი, შენ სიკვდილსა გამიწამე 133,3.

სიკვდილის შიშვა: აღარ ვიშიშვი სიკვდილსა 1198,4; სიკვდილის შიში — ვითარმედ ბრძანებისა ჩემისაგან განხუალთ ქუეყანით ჩემით, ამას არა შიშისათვის სიკვდილისა ჰხამთა ბაღ., 17, 21; რაზომცა წყურვილმან და სიკვდილისა შიშმან მიმაპირვოს, მას საკურნებელსა წყალსა აღარა ვსუამ ვისრ., 266,24; სულს სიტკბო და სიკვდილის შიში ველარ შეგიტყვიო რუს., 196,8.

სიკვდილის წაღება: გულო, რასდენცა გაქვს სიკვდილისა წაღება, სჯობს სიკვდილისა გაძლება 718,1

სიკვდილს მიწაძრვა: აწ მივსწურვივარ სიკვდილსა, დრო მომეახლა ლხენისა 871,4; მე სიკვდილსა მივსწურვიოდი სულთა კბილით შემნახავად ომ., 114,4.

სიმბაგრეთა მბაგრება: სიმბაგრეთა ნუ ამბაგრებ, ყველა ხელთა მომათვალე 449,3.

სიმბაგრევი ცინა: ღმერთმან სიმბაგრევი ცინა ჩვენთვის რისხვით წამოგრაგნა 562,4; მათვე რისხვით გარდუბრუნდა ბორბალი და სიმბაგრევი ცინა 1401,3; ზრობა კულთა შეუბერნეს, მიწა იძურის სიმბაგრევი ცინა 958 1901,3; მის ნახვისთვის სიმბაგრევი ცინა ჩემად შექმედ მოიყაროს ჩ., 236,4; ცის სიმბაგრევი—მე ეგზომ ვშორავ, ვით იცით, ცის სიმბაგრევი კიდის კიდითგან არჩ., I, 302, 433,3.

სიმბაგრის ბაბა: შენ გასტეხე ფიცი ჩემი, სიმბაგრევი და იგი მცნება 518,3.

სიმბაგრის მარჯობა: სიმბაგრეთა ერლო დახაშ, სიმბაგრის კარი აღი 390,3.

სიმბაგრის მარჯობა: რად დასწამებ სიმბაგრესა ყოველთათვის ტბილად მხელსა 112,3.

სინათლის დახრება: დაუყვის ცრემლმან სინათლე, ბნელად ჩანს შუქი ღლისისა 1336,3.

სინათლის სმბა: საღ წაახე და საღ დაპყარენ სინათლისა ეგესეტნი 812,4. ნ. აგრეთვე ნათლის სვეტი.

• **სირცხვილის ბლი:** თუარა რად მიშლის სიკვდილსა ცეცხლი სირცხვილთა აღისა 556,2; სირცხვილის ცეცხლი — სჯობს მარჯალიტსა,

ოქროსა, ვერცხლსა, კაცი არ ვარდეს სირცხვილის ცეცხლსა ვურ., 192,87,2.

სისხლთა დღეობა: გამოემართვის საომრად, ველთა სისხლითა დაღებად 1362,2; მოსრომ ჰკრა ხრმალი, მან მოკლა, ველი ქნა სისხლთა დაღებად თან., 2076,3; ვინ გაგვიმაგრდა, მას მიხვდა საყულოს სისხლთა დაღებამბ., 189,2; სისხლის დაღვრა—სისხლთა იმისთა დაღვრავე დავიქადენით 1108,3; არა ჯამს, ესეთისა ყმისა კაცისა სისხლთა დაღვრა და მოკლეა ვისრ., 77,16; მისი მოკლეა მოახსენა, საამისგან სისხლთა დაღვრა 858 1566,1; თეთრის დევისა სისხლისა დაღვრისათვის გულმტკივნეული არის შავი დევი რუხ., 124,17; მას სიკედილი გაუბედა, სისხლის დაღვრა მესისხლურად მთ., 94,2; თუ წამზიდრობა დაიწყოს, უბრალოდ სისხლსა დაღვრისო არჩ. I, 192,474,4; სისხლის დაქცევა—შენ ჯელმწიფე ხარ, მე ვრადობ სისხლისა დაქცევისათვის 858 5.578,1; სისხლის დათხევა—მოიყიდიან... სისხლთა თვსთა დათხევითა ჰაბო, 53,22; დასთხიეს სისხლი მათა ვითარცა წყალი გარემოს იერუსალემსა ფხ., 76,3; შებდა არა მრავალი ძვრი და დიდი ტანჯვა; უბადრუკო, ამისთვის რამეთუ დასთხიე შენ სისხლი მართალი უბრალოდ სინ., 253,25; შეიქამებთან ურთიერთას და დასთხევენ მისთვის სისხლთა მათთა ზალ., 44,12; აღავსო ყოველი ქუეყანა კაცის-კლვითა და სისხლთა დათხევიითა მ. სწ., 172,22; არ დაგარჩენ, მით რომელ აზომი სისხლი დათხეულა ჯელითა შენითა თურქეთსა შინა ა.-დარ., 319,35; მათ აფრასიობ მოუქდა, სისხლი დასთხივნა საღინო 858 1964,1; შრომითა და სისხლის დათხევიითა პირსა არავის უჩვენებდა საბა, II, 31,17.

სისხლთა ზინარება: სჯობს, რომე გენახნეთ, თავისა სისხლთა ნუ ეზიარებით 381,4.

სისხლთა მღვდელმთავარი: მეფეთა ვიყო შემცოლდე და მათთა სისხლთა მზღვევარი 1190,4.

სისხლთა მღვდელი: მიღრინვიდა და მაწყენდა ბრკალითა სისხლთა მღვრელითა 900,3; ვინაპირო მტერთა მოსრეად, კლა გიახლო სისხლთა მღვრელი ჩ., 76,2; სისხლის მჩქეფე—ორ-დღე შეექის. ნახვიდის ველთა სისხლისა მჩქეფეთა თ. I, 27,100,2; ან მიფუეც ლევანს ემსახუროთ, ამა სისხლისა მჩქეფეა ფეშ., 486,3; ცისკრად ჰკრეს ქოსთა, დაბდაბთა, ორთა ქიშვართა მეფეთა, ინდოთა და ხვარაზმელთა, მედგრად სისხლისა მჩქეფეთა ჩ., 367,2; მომილოცა გამარჯვება და მუნ მათსა სისხლთა მჩქეფეს არჩ. II, 469,2; უწამებია ბასილი... მოწამეთ სისხლის მჩქეფესა ბაქ., 193,2.

სისხლით მოზღვანინება: ანუ სისხლითა მისითა ჩემი რად მოზღვევინე 571,2; სისხლის ზღვევა — წავალ თურქეთს ზღვევად აზდენისა სიასლისა ა.-დარ., 314,19; სისხლის ზღვევინება—კურთხეულმთა არს მარჯვენა შენი და ჰაბუკობა შენი, რომელ აზღვევინე სისხლი ეგზომისა ჰაბუკისა შავსა ჰაბუკსა ა.-დარ., 294,24; სისხლის დაუჩვენება—თუ კაცმან კაცი გუემოს და ეკლესიად გაუტეხოს, რაასადა გუარისა იყოს, სრული სისხლი დაუურევოს ბაგრ., 465,22.

სისხლით ფრავული ცრემლი: ნუ დააღინებ თვალთაგან ცრემლსა სისხლითა ფრქვეულსა 797,4.

სისხლისა ცრემლ-დათხეული: თამარს ვაქებდეთ მეფესა სისხლისა ცრემლ-დათხეული 4, 1.

სისხლის დაღვინება: ხვარაზშვას სისხლი უბრალო სახლად რად დამადებინე 555,1.

სისხლის დაღვინება: ნადირსა მუნ სისხლსა დააღინებდეს 1480,2.

სისხლის დაღვრა: ნ. სისხლთა დაღება.

სისხლის დაწამება: სისხლი დამწამეს; მეფემან ბრძანა გახსნევა ხელისა 355,3.

სისხლის დინება: თავსა გარდაკრა მათრახი, ვნახეთ სისხლისა კიდებით 205,4; უსისხლოდ მოკვალ იგი, გლახ, თუცა ხმდა სისხლისა დენით 550,4; შე-ცა-მღებე და შემსვარე წითლად სისხლისა დენითა 949,2; მან დამიხოცა ლაშქარი, აღინა სისხლი ღვარული 110,2; ქუეყანასა შიგან ეგზომსა სისხლსა ვადენ, რომელ სისხლისა ღუარი მკუდარსა იტანდეს ვისრ. 117,8; კაცისა თავსა ზიდევდა ღუარი სისხლისა დენითა 868 1502,1; მას სდიოდა თვალთა სიახლით. I, 28, 36, 4; ვადინოთ ინდოეთს სისხლი რულ მონადენისა ჩ., 346,4; სჯულისა და მეფისათვის სისხლთა დენას ვერ იკმარობს ბეხიკი, 133, 52, 2.

სისხლის დინება: მოყვანა ვუთხარ; ებრძანა: ქმნა ცა სისხლისა დინება 359,2; შესტყორცა და ჩამოაგდო, დაეცა და სისხლი სდინდა 968,3; ჯაქე-ჯაფანსა გაუკუეთა, ზედ კამარად სისხლი სდინდა 868 537,2; დახოცილთა სისხლი სდინან, ქუეყანასა შეღებვიდა. ჩ., 39,2.

სისხლის თინება: ღმერთმან სულსა ეგოდენსა თქვენ გათნია სისხლი თქვენი 1039,1.

სისხლის მიქვამება: სისხლნი შენნი ჩემმან ქედმან მიიქედნენ 749,4; ხისხლის ქედება — აწ სისხლი შენი ქედსა შენსა იყოსო რუს., 380,21; ვინ გაბედა ჩემი ომი, მისი სისხლი მანი ქედდა მთ., 893,4.

სისხლის მოღვინება: პირსა ზედა გაგულისდა, თვალთა სისხლი მოედინა 235,3; მე ვასწავლო მეომრობა, მოვადინო სისხლი ველთა 868 516,4.

სისხლის მოკვრა: ესე მიკვირს, სისხლი მისი ასრე ვითა მოიპარა 1105,3.

სისხლის მოღვინება: შიგან სისხლისა მორევსა ეყრდნის გიშრისა შუბები 1134,2.

სისხლის მოღვრა: მისთა ნაცვლად სისხლნი მათნი მოღვარნა და ველთა ასხნა 611,3; მას უყვარდა ქალი ჩემი, სისხლნი ველთა მოუღვრიან 566,3; მტერნი სრულად აეწყვიდნეს, სისხლნი მათნი მოუღვარნენ 1403,2. ნ. აგრეთვე სისხლის მოღვრა.

სისხლის მხმრება: მკურნალმანცა ვერა ჰკურნოს თავისისა სისხლის მხვრეტსა 1094,4; იგ მუდამ შენთვის კვლებოდეს შენის მტრის

სისხლის მხე რ ე ტ ი ა თ ბ., 191,3; სისხლის მხე ლ ი — ე ს სოფე ლ ა სისხლის მხე ლ ი ესათნო მას ა ლ ა რ ა მ თ., 40,3.

სისხლის ნაბაღი: მჩქეფრად სისხლისა ნაკადი მოსდის ალვისა ხისაგან 1135,3; თუალთაგან სისხლისა ნაკადი გასდიოდა ვისრ., 267,33.

სისხლის რუბის ღენა: ღმერთმან ქმნას, უხვად ვადინო შიგნით სისხლისა რუებზე 1386,4; სისხლის რუს დაღენა — სოფელმან მსგავსად წყაროსა სისხლის რუ და მადინაო ჩ., 544,3; სისხლის რუს მოღენა — მოადინეთ სისხლის რუ, გაწკრით ვარდნო და მინანო ჩ., 549,2.

სისხლის ტვირთება: დიადი სისხლი უბრალო კაცმანცა ვით იტვირთაო 536,4; ვირემ დაგვხოცდენ, მე დაეპხოც, ვიტვირთებ სისხლსა ქედაესა თბ., 179,4. ნ. აგრეთვე სისხლის მიქედება.

სისხლის ფარი ცრამლი: მოეხვია და ატირდა ცრემლითა სისხლთა ფერითა 799,4.

სისხლის ღვარი: ღვარი სისხლისა კვლაცა მდენია, კვლაცა მდის 941,2; სისხლისა ღვარმან შეღება წითლად გიშრისა ტვერებზე 1323,2; მან ერთმან შიგნით შიგანნი მივსცენთ სისხლისა ღვარებზე 1391,3; სისხლისა ღუარი წაცასქდა, მინდორი შევალეზინე შენ 1613,3; სისხლის ღვარი აღდა რუს., 195,5; სისხლის ტბა—სისხლის ტბათ მსმელთა კაცთა თანა არა შეერთოს საბა, 11, 54, 26.

სისხლის ღვარის ღენა: ასმათს სდის ღვარი სისხლისა, დაწვთაგან ნახოკარისა 491,3; იგი, ვინ ხელ-მქმნა, მოველი მისგან აროდეს ლენასა, ვისგან შეეუცავ სევდათა, სისხლისა ღვართა დენასა 305,4; მას ვარეშემო დიოდეს სისხლისა ღუარნი ვისრ., 50,17; ამათ აქათ და მათ მუნით ადინეს ღუარი სისხლისა აზმ., 9, 10; სისხლისა ღუარი ვადინო, ვინ იწყო შემოცილობა ფეშ., 395, 4.

სისხლის ღვარის ნაბაღი: მისთა გამყრელთა ნაკადი ჩასდის სისხლისა ღვარისა 1312, 4.

სისხლის შირჩენა: ვეკვ, ჩემი სისხლი არ შეერჩეს, ძალი შესწევდეს ქადილსა 600,2; დააქსენ მას მძლავრსა ვეშაპსა და ნუ შეარჩენ მამის მისის სისხლსა შენ II, 388,27; გეგონა, ბედმლაშეო, რომელ ჩემის ზერდავისა სისხლი შემერჩინაო რუს., 380,12; არ შეერჩა სისხლი უბრალო, სიკვდილის სახე მას აცა თან., 1324,4.

სისხლის შიხვრება: ნეტარში ვინ სისხლი მისი შემახვრიტა ერთი თასი 1193,4; რა გათენდეს, შეუტიოთ მათი სისხლი შეცავხვრიტოთ შენ 943,4; სისხლის ზვრეტა—საწუთრომან აწცა ჩემნი სისხლნი ხვრიტნა 492,4; ვერ გაძღა სოფელი, ვა, ჩემთა სისხლთა ხვრეტითა 703,4; ვა, სოფელო უხანოო, რად ზი სისხლთა ჩემთა ხვრეტად 522,4; რად არ დაშვრა სისხლთა ხვრეტით ეს სოფელი,

ცრუ და ფლიდი მთ., 1661,4; ვერ გაგტეხო, სისხლი ჩემი ხვრიტე, სორცი გაიმაზე არჩ. II, 81,4.

სისხლის ცრემლთა ტბა: მას თანა-რთვიდის ნაკადსა სისხლისა ცრემლთა ტბისასა 830,3; მუნ დაადენდეს ნაკადსა სისხლისა ცრემლთა ტბისასა 1010,3.

სისხლის ცრემლთა წურვარე, დაეხსენ სისხლისა ცრემლთა წურვასა 991,3.

სისხლის ცრემლი: სისხლისა ცრემლსა გაეწნა შუა გიშრისა სატები 264,4; მზე ტირს სისხლისა ცრემლითა, ზღვისაცა მეტის-მეტითა 703,3; სისხლისა ცრემლი დასდიოდა თუალთა მათთა წარტყ., 42,29; მზემ და მთვარემან დაიწყეს სისხლის ცრემლითა ტირილი 768 343,2; ატირდენ სისხლისა ცრემლითა რუს., 517,36; ტარიელს თვალნი სისხლისა ცრემლითა დაღამებთან ჩ., 149,1; ჩამოსდის სისხლი ცრემლისა, მოაქვს ლაშქარი გიშრისა ზილ., 508,4; ეკონებოდა საწყალი, სისხლის ცრემლშიგან მკურავი თ. I, 53,216,2; ვა, რად გამხადე უბრალო სისხლის ცრემლ გასაცუ-რათა არჩ. II, 389,4; რად გამხადე ვალდებული მუდამ სისხლის ცრემ-ლის დენით თბ., 271,4; ძმანი მიდამო პრთვენ სისხლის ცრემლ-თა მნამო ბესიცი, 138, 8,4.

სისხლის ხვრება: ნ. სისხლის შეხვრება.

სიტყვათა ბამოგება: მან საბრალოდ შემომტირინა, ძლივ სიტყვა-ნი გამოავნა 562,3.

სიტყვათა სრულ-ჰმნა: არ ძალ-უც სრულქმნა სიტყვათა, გულისა გასავირეთა 16,2.

სიტყვით მოყვინება: რათამელა ასახელოს, რა სიტყვითა მო-ყვინოს 29,3.

სიტყვის ბაკვლადება: თქვი და სიტყვა გააკვლადე 806,4.

სიტყვის ბამებადება: აღარ გაწყენ, არცა სიტყვა გამეტადდეს 928,1.

სიტყვის ბამებადება: თურქნი ვნახენ, რომე თქვენთვის სიტყვა რა-მე გაემკვება 288,2.

სიტყვის ბაცრუება: მე არ მიზამს არაბთ მეფე, რომე სიტყვა გა-ეცრუო 1468,3. ნ. აგრეთვე ზენაარის გატება.

სიტყვის მოგება: ყოლა სიტყვა არ მომიგო, ოდენ ცრემლთა გარდმოსწვიმდა 512,3; სიტყვის გება—სასმენად საწყინარია უგვანთა სიტ-ყვის გებანი ვახტ., 73,50,4.

სიტყვის შემოკლება: რადღა ვაგრძელებ სიტყვასა, ეამია შემო-კლებისა 769,1; აწ სიტყვა შეეამოკლოთ საბა, II, 138,3; სიტ-ყვის შემცირება—მე სიტყვა შეეამოკირეო 732,1.

სიტყვის შემცირება: ნ. სიტყვის შემოკლება.

სიყვარულის ამოფხვრება: ნუ ამოფხვრი სიყვარულსა, მისგან ჩემთვის დანათესა 801,4.

სიუპარულისგან კლვა: შენი მკლვიდეს სიყვარული 132,4; სიყვარულისგან მოკლვა — მე მოვეუკლავ თინათინის სურვილსა და სიყვარულსა 150,1.

სიუპარულისგან მოკლვა: ნ. სიყვარულისგან კლვა.

სიუპარულის გამხარება: შენგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო გაამყარე 130,1.

სიუპარულისგან შეაპრობა: შეუპყრიხარ სიყვარულსა, გული შენი დაუტყვია 128,4.

სიუპარულის დაშტატიება: მისგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო დაამტკიცა 410,2; იგი ენახო, სიყვარული მისი ჩემთვის დაეამტკიცო 655,1; განუსაზღვრა მათ კანონი, რაათა განაშოროს მათგან უყუარულებად და დაამტკიცოს სიყუარული ნერს., 69,23; დაამტკიცა სიყუარული უფლისად მრჩობლ კითხვასა მას მისსა ხაზ. ახ., 174,11; გული მისცეს ერთმანერთსა, სიყვარული დაიმტკიცეს შთ., 984,1.

სიუპარულის დაჯერება: შენგან ჩემი სიყვარული ვითამც არა დამეჭერა 774,1.

სიუპარულის ზრდა: მერმე, ზრდა სიყვარულისა გაქვს, ჩემგან დანერგულისა 695,3; გაზარდე მისი სიყუარული, ვინცა შენსა სიყუარულსა ზრდის ვისრ., 88,17; ზრდა სკირს მათ სიყვარულისა. გულს სეედა გაუკვლადიან შთ., 287,2.

სიუპარულის მზრდელი: ეზი მზრდელად სიყვარულისა 1284,4; ჰე მიჭნურო, სიყუარულისა მზრდელო და სიშორისა შიგან ლხინთა მნასებელო ვისრ., 282,18.

სიუპარულის მომატება: სიყვარული მეტის-მეტი მოემატა. ცეცხლებრ სწვიდა 1070,2; შაპინშას მისისა შეგონებისაგან სიყუარული მოემატა ვისრ., 57,8.

სიუპარულის ფარება: ყმა ნამუსსა ინახვიდა, სიყვარულსა იფერებდა 1239,3.

სიუპარულის გარდავა: ეამი გვახლავს სიბერისა, სიყმაწვილე გარდგვიელოა 501,2; სიყმაწვილის დღეთა დაღევა—სიბერე მახლავს. დაელოენ სიყმაწვილისა დღენია 62,2.

სიუპარულის დღეთა დაღევა: ნ. სიყმაწვილის გარდავა.

სიშორის გაძლიება: ყმა წაევიდა, სიშორესა თეცა მისსა ვერ გასძლებდა 137,1.

სიშორის გრძელობა: წა, მაგრა მომხედეს, რაღა ექმნა. თუ სიშორისა გრძელობა 143,4.

სიშორის ვარ-მოთმენა: პირველ, ნდომა სიახლისა. სიშორისა ვერ-მოთმენა 768,2.

სიშორის ნანა: მაშინ ვერ გავსძელ სიახლე. აწ სიშორესა ვინანი 827,4; ვა, ახლოს ყოფა ვერ გავძელ. აწ სიშორესა ვინანი ზილ., 567,1.

სიჩაუპე-სილღვითა გატუღება: მზეო, შეუქი შენი, შენგან მონათუნო. გულსა მეცა, ვამიცუდდეს სიჩაუქე-სიალღენი 496,2.

სივრცის დანახვა: ზენაარ, დამხსენ სივრცულ სულთა-
დგმა-ლაუთობელსა 575,3.

სივრცის არმება: თვალნი მოვსწყვიდნი, სივრცულ ამითა
მეარმებოდა 475,4; სივრცის არმებინება—მე, ბერსა შენსა გამზრ-
დელსა, სივრცულ მარმებინე 555,3; სივრცის გაარმება—აწ
ვამიარმდა სივრცულ მეტად ყოვლისა ეამისად 875,3; არ იცი,
გულისა წამლებო, თუ რას ყოფას შიგან ვარ და ანუ უშენოდ სივრცულ
ვით გამარმებია ვისრ., 156,4; მე სივრცულ გამიარმა სიო-
შის ახლა ძემან 3115,3; მან სივრცულ გამიარმა, ცას აწვდენ-
და ევგლახ-ვასა მთ., 104,4; სივრცის გამწარება—ცნას მეფემან ვიცი
მომკლავს, მით სივრცულ გაემწარო მთ., 954,4; ლმერთმან
ქმნას და ნახოთ მათი სივრცისა გამწარება ჩ., 447,4; სივრცის
დამწარება — თურმე გავიძიების დრო იყო და ასე ემწევა, რომ სი-
ვრცულ დამწარდა რუს., 539,10; სივრცის დაშხამება—სი-
ვრცულ რაედენსა დაშხამდება, საქონელი რამდენს წაუხდება,
და როგორსა შეზარებასა ჩაცვივიან საბა, 11, 218,32.

სივრცის არმებინება: ნ. სივრცის არმება.

სივრცის გაარმება: ნ. სივრცის არმება.

სივრცის გაზიარება: მაგრა მის მზისა ვაყრამან სივრცულ
ვაუზიარა 176,3.

სივრცის გარდასრულება: გარდასრულდა სივრცულ
და ყოვლი ღონე 1283,2.

სივრცის გასაწყინება: ვირე მომკლავდეს, მოკვდები, სი-
ვრცულ გასაწყინარდა 574,3.

სივრცის გაყრა: სივრცულსა ვავეყარე, სიკვდილიცა
დამიძვირდა 902,3. ნ. აგრეთვე სივრცულს დახსნა.

სივრცის გაძლება: სჯობს სივრცისა გაძლება, მიწ-
ვის თავისა დადება 718,2; არა მაქუსლა ღონე სივრცისა გაძლე-
ვისა ვისრ., 165,29.

სივრცის გაწმენდა: მე სიკვდილსა მოველოდი, შენ სივრცულ
გამიწამე 133,3.

სივრცის დამონება: დღედ სიკვდილამდის სივრცულ შენ ჩე-
მი დავემონებთ 602,4

სივრცის თმება: ვა ჰირნი ჩემნი ეზომნი ვა სივრცისა
თმენანი 933,4. ნ. აგრეთვე სივრცის გაძლება.

სივრცის მოძულება: რა მოგეშორე, მას აქათ სივრცულ
მოძულეები 996,1; გულო, შენ სივრცულ მოგძულეე-
ბია ვისრ., 219,6; მოძულეები სივრცულ, ამაღ მაქვს ცრემლთა
დენაო ზილ., 66,2.

სივრცის მოქცევა: არ გემუქებების სივრცულ, არცა
მოცემა სულისა 1455,3; სივრცის ნაცვალება — მე სივრცულსა
ჩემსა მას ვანაცვალე ვისრ., 216, 26.

სივრცის სიხვედრო: სივრცისა სიხვედრო ნი-
შანი რა წამატანე 700,4; სივრცის ნიშანი — სამს დღესა ასრე ეგლო,

რომელ მაშვიან სიციოცხლის ნიშანი აღარ იპოვებოდა რუს., 12,39;
რე სიციოცხლისა ნიშანი მას მისგან ეთხოვბოდა ჩ., 215,2.

სიმუწუნის ზრახვა: ჩემი ზრახვა სიძუნწისა, ტყუის, ვინცა დაი-
ყებდნა 61,4.

სიხარულის გაბედითება: გაბედითდა სიხარული, ჩაღანა
და ჩანგი ტკბილი 100,4.

სიხარულის დაჩენება: მხიარულმან უსალამა, სიხარული დაიჩი-
ნა 1064,2.

სიხარულის ძარის ღმება: სიმძიმითა ერდო დახაშ. სიხარულის
კარი აღი 390,3; ხელი ეტყოდენ; ნულარა სწუხ, სიხარულის კა-
რი აღი თ. II, 88, 718, 4; სიხარულის კარის ვაღება — თუ ქალს მომცემ
შენ სანაცლოდ, სიხარული კარს ვამიღებ არჩ. I, 299, 111, 4.

სიხარულის მიხვედრება: ვით ეამა, სიხარულსა მართ ველარას ვერ
მიხვედების 833,2; მაგრამ ღმერთი ვისცა მისცემს, სიხარული მას
მიჰხვედების მთ., 633,4; სიხარულის მიხვედრა—თათბირისაგან თავ-
სა სიხარული მიიხვედრე და ქვენ რაისაცა საქმისა ქმნასა ჰლამი
ვისრ., 281,38.

სოფელს მინდობა: იგი მიენდოს სოფელსა. ვინცა თავისა
მტერია 1335,4; ვინ მიენდობის სოფელსა, მას ქვეა არ ეთხოვბის
მთ., 682,3; ნუ მიენდობით სოფელსა, საქმეთა ცუდოა, მუხთალთა
ჩ., 570,1; ვინცა მიენდოს სოფელსა, მან გაიავოს გულები თ. II,
97, 793,3; საწუთროს მინდობა — საწუთროსა მინდობა ასრე არ-
ის, რომელ იგი ბერი დედა შვილთა მიხეზითა ზოგჯერ ტიროდის და ზოგ-
ჯერ იხარებდის ვისრ., 127,33.

სოფლით გაღმა გაბიჯება: მას აღარა შეესმოდა, სოფლით გაღ-
მა გაებიჯა 858,4; სოფლით გაღმა გაებიჯნეს, წამყვეს ეშვი
მისეული მთ., 1488,4; ამ სოფლით გაბიჯება—მას ამ სოფლით გაე-
ბიჯა თან., 2110,4; ამიერ სოფლით განსლვა—მოწვეულ არს განსლ-
ვა ამ მისი ამიერ სოფლით ლიმ., 74,23; გულს-ეტყოდენ მარადის, სა-
ყუარელო, განსლვი ათაჲს შენისა ამიერ სოფლით და დღისა
მისთჲს საშინელისა მ. სწ., 5,16; და იყ[ა]ენ განსლვაჲ შენი ამიერ სოფ-
ლით მოქც., 163,15; ამ სოფლით ვახსლვა—ნდოთ მიესმა ამავეი —
„დეულ ამ სოფლით გავიღა“ შგმ 896,1; მნათობი დე-
ლოფალი ამ სოფლით გასულა რუს., 66,29; ყოველი მლო-
ცაობა და ამ სოფლით გასულა მისგან მოგონილი იყო
თ. II, 175, 29; ამ სოფლით ვახსლვა—რა დრო მოვიდა, დარისმან ამ სოფ-
ლითა ჰქნა გავლაო თან., 1390,2; ამ სოფლით გარდასლვა—დრო
მოუვიდა ბედკრულსა ამ სოფლით გარდასლვისა ნი თ. I, 22,60,3;
ამ სოფლით წახსლვა — ზურაბ ამ სოფლით წავიღა შგმ 2902, 1;
ამ სოფლისაგან წახსლვა — სპანდიატ ფაშოთანს უთხრა: „მე წავალ ამ
სოფლისაგან“ შგმ 5631,4; სოფლით განსლვა — მისცა თავი თჲსი
მკუდარსა, რომელი განსრულ იყო სოფლით მ. სწ., 122,23; უმრ-
ძანა ყოველი სიზმრად ნახელი და თავისისა თავისა სოფლით გასულა
რუს., 518,37; სული ტკბილია და ძნელად გასაცემი, და სოფლით

გასვლა სახარელი ხაზა, II₁, 332, 10; უჯობს კაცის სოფლით გასვ-
 ლა, თეარ ლახვარი შეეყრების ვახტ., 48,29,4; სოფლისაგან გახვლ.—აწ
 წაველ, გავხე სოფლისგან ჩ., 565,3 სოფლისგან განვლენ
 ცოდვითა, მისგანვე შეიბიწვიან ხაზა, II₂, 107,27; სოფლის გახვლა—გარ-
 დახდეს, გავლეს სოფელი 1583,2; უცილოდ გავლის სოფელსა თუ
 კიდევ არ მიჩვენება თ. I, 67, 59, 4; წაიღეს, გავლეს სოფელი; ოჯ-
 რად დაადეს სეფენი ფშ., 34,2; ასე გავლეს სოფელი, მტვერი მისი
 დაიგავი ვახტ., 88, 166,4; ყოველნი განვლით სოფელსა, არ ვინ დავ-
 რჩებით შინაო თ. I, 112,1,2; ყველა განვლით ამ სოფელსა, თქვენც
 სახელსა ეძიებდით არჩ., II, 560, 4; სოფლით გახვდომა — გლახ დავვარდი
 მე ობოლი, მეფე სოფლით გაჰქდა გვალა შთ., 1464,3; სოფლის გარ-
 დაქვდომა — გარდახდეს, გავლეს სოფელი 1583,2; გარდაჰქდა
 ჩემი სოფელი, არ მოსალოდნი ლხენითა შშმ 2873, 4; ამიერ სოფლით
 მიცვალება — მუჩაქმეტესა წელსა მღვდელთმომღერებისა მისისათა მიი-
 ცვალა ამიერ სოფლით არისტ., 67,6; ხოლო მათ გულისქმა-
 ყვეს ეამი იგი მიცვალე ბისა მისისა ამიერ სოფლით ხანთ.,
 313,42; ამ სოფლიდამ მიცვალება — ძესა სულსა მიაბარებს, ამ სოფლი-
 დამ მიიცვალე ბის თ. II, 46, 372, 1; სოფლით მიცვალება — თვით-
 მფლობელი ქვეყნიერთა მეფე სოფლით მიიცვალა შთ., 1464, 1;
 ამიერით მიცვალება — ამიერით მიიცვალა, ამ სოფლისა გაჰყვა
 მღურვა შთ., 1460,3; ამიერ სოფლით გარდაცვალება — რა მეფე იგი
 ამიერ სოფლით გარდაიცივალა, უფროსმან ძმამან მამის საუნჯე
 ხელთ დაიპყრა ხაზა, II₂, 281,20; ამ სოფლით გადაცვალება—ის გადი-
 ცვალა ამ სოფლით, სხვა დაქდა იმის ალაგსა ზაქ., 97, 1; ამიერ
 სოფლით მოკლება — რაემს მოაკლდეთ თქუენ ამიერ სოფ-
 ლით, შეგიწყნარენ თქუენ საუკუნეთა მათ საყოფელთა ლ., 16,9; ა
 სოფელს გაყვანა—აწვე ამ სოფელსა გაგიყვანო, დედაცა შევით შე-
 გიმოსოო რუს., 56,38; საწუთროსაგან გახვლა—ამ საწუთროსაგან აღ-
 რე გახვეალ შშმ II, 379,7; საწუთროსაგან წახვლა—მიიფარა ამა უხანოს
 სოფლით და წაეიდა საწუთროსაგან შშმ., II, 410,35; სოფლისაგან
 წახვლა—თქვა: „წავესულვარ სოფლისაგან, მერგებისო არად
 რა მე“ თ. I, 47, 174,2; უხანო სოფლით მიფარება — მიიფარა ამა
 უხანოს სოფლით და წაეიდა საწუთროსაგან შშმ., II, 410,35; სოფ-
 ლიდამ გაბარჯვა — ვინც დამაბეზლა, მაშინვე სოფლიდამ გაიბარ-
 გაო ზაქ., 209,4; მას მკურნალთა ვერა არგეს, იქმნა სოფლით გა-
 ბარჯულად თ. I, 41, 127,1; საწუთროსგან გახალმება—საწუთროსა
 გასალმოდა, სოფლის ბრუნვის ჩვეულებით ჩ., 294,2; საწუთროს გამო-
 ხალმება—ორივე თვალი წააყრეინა, საწუთროს გამოასალმა რუს.,
 285,12; სოფელს ხალმება—ცან, სოფელსა ვესალმებო, გზა მი-
 გრძელი წასავალი შთ., 1377,4; სიცოცხლისაგან გახლვა—დევი სიციოცხ-
 ლისაგან გასულიყო რუს., 57,13; სოფლის თმობისგან ღახხნა —
 თავსა გარდავქარ, მოცა-ვკალ, დავხსენ სოფლისა თმობასა
 899,4; საწუთროს დათმობა—ამიერით მიიცვალნეს, მათ საწუთროსა-
 თმობეს კრული შთ., 1562,3.

სოფლის მნათი მნათობი: სხვა ძე არ ესეა მეფესა, მართ ოდენ მარტოდ ასული, სოფლისა მნათი მნათობი, მზისა და დღისა 33,2; სოფლის მნათობი—თქვენ, მნათობო ყოვლისა სოფლისაო. ნიადაგმცა მხარულად სუფევთ ტახტსა შენსა ზედა რუხს, 396,17; საწუთროს მნათობი — მისთვის საწუთროსა. მნათობმან მზემ თინათინი ირქოსა გურ., 75,350,3; სოფლის მზე—აჰა, მნათობო, სოფლისა მზე ო ზენაო 1258,1; მოახსენე სოფლის მზესა, ტკბილად ჰკითხე, რასთვის ტირსა ჩ., 45,4.

სოფლის ბაბრმეზა: ოხერ სიციხსლე უშენოდ, სოფელი გამარმე ბია 996,4.

სოფლის ბაბსლმეზა: მე გამიხსლდა სოფელი, მქონდა სიმრავლე ლხინისა 412,2.

სოფლის ბაბლა: ნ. სოფლით გაღმა გაბიყება.

სოფლის ბარდაფხვრამ: მე თუ მოვეკდე, ჩემი ყერძი სოფელი მცა გარდი ფხვრების 760,4.

სოფლის ბარდახლომა: ნ. სოფლით გაღმა გაბიყება.

სოფლის ბასმსალმეზა: შენ ხარ მიზეზი სოფლისა ასრე გასამსალებისა 1014,4.

სოფლის ბაპარმეზა: ველარ ვუკერტ ცრემლთა შენთა, სოფელი მცა გაქარდების 742,2; სოფლის გარდაქარება — ნურა ჰგავა, სოფელი მცა მისი ყერძი გარდაქარდეს ჩ., 8, 4.

სოფლის ბაძლომა: ვერ გაძლა სოფელი, ვა, სისხლთა ჩემთა ხერტითა 703,4.

სოფლის ვალთა ბარდახლომა: მაშინ დავიწყე გარდახდა სოფლისა ლხინთა და ვალთა 354, 4.

სოფლის თომომა: კარგი მიჯნური იგია, ვინ იქმს სოფლისა თომობასა 26,4; ასწავლის სოგრატ მოწაფეს სოფლად სოფლისა თომობასა ვახტ., 88, 165, 1.

სოფლის თომობისგან დახსნა: ნ. სოფლით გაღმა გაბიყება.

სოფლის ლხინთა ბარდახლომა: მაშინ დავიწყე გარდახდა სოფლისა ლხინთა და ვალთა 354,4.

სოფლის ლხინი: იგია ლხინი სოფლისა, იგია ნეთი და ვალი 146,3; ამ სოფლის ლხინის სანაცვლოდ, ასე ნავლელში ჩაეგები ზილ, 343,4; სოფლისა ლხინისა ვეწივნეთ, ჩვენთვის ღვთივ-განაჩენისა მთ., 1367,4; სხვასა ყოვლგნით მოეშენით, სოფლის ლხინად იგი კმარი ჩ., 6,2; საწუთროს ლხინი—გული უგუნებო მქმნია, საწუთროსა ლხინი აღარად მიჩს ვისრ., 125,34.

სოფლის მღურვა: ნ. საწუთროს მღურვა.

სოფლის მზე: ნ. სოფლისა მნათი მნათობი.

სოფლის მოძულეზა: ვისთვის ჰკედები, ვერ მიხედები. თუ სოფელსა მოძულე ბ 866,3; რომელმან ნებსით სოფელი მოძულა, იგი მწუხარებათაგან განერა კლემაქსი, 39,2; მოძულე მან სოფელი, სულთა დგამცა აღარ უნდა თ. I, 48. 182,3; საწუთროს მოძულეზა: საწუთრო მოძულე ბია მისისა პრალისაგან ვისრ., 93,12; საწუ-

თროს ხიძულილი—და განაცხადა სიძულელი საწუთროსა და დაეება მისი ბაღ. 27,3; ხოფლის ხიძულილი—და მოეცინ გულსა შენსა სიძულელი სოფლისა ბაღ., 88, 27.

სოფლის მჯობი: ესეა ჩემი სიციცხლე... მჯობი ყოვლისა სოფლისა 886,3.

სოფლის ნახვა: აღარა ნახავს სოფელსა, ცეცხლი სწავს ახალ-ახლები 681,4.

სოფლის სამსალბ: ავთანდილ იტყვის: „მომკლავ სოფლისა მესამსალამა“ 1578,4.

სოფლის სპამე: აწყა ვეან, საქმე სოფლისა ზღაპარია და ჩმახია 706,4.

სოფლის ძმის წამი: ვერ დაშრეტ, შენცა დაიწვი სოფლისა ქმნისა წესითა 916,3.

სოფლის შრომისა დახსნა: ღმერთსა შემვედრე, ნუთუ კვლა დამხსნას სოფლისა შრომასა 1291,1.

სოფლის წამი: ძველი წესია სოფლისა, არ ახლად მოსასმინია 907,3; წესია ამა სოფლისა ხან-გრძლად არავის გაკუყუების 958 1950,1; ჩვენ ერთმანერთსა დავმოყვრდეთ, ვითა სოფლისა წესია ზილ., 54,2; გაყრა წესია სოფლისა, კვლა შეკერის ერთსა წამსა მთ., 344,3; ესე წესია სოფლისა, საბჭოთ მცალს არ აწამისად ჩ., 617,1; ხაწუთროს წესი — საწუთროსა წესი და საქმე ესე არია, რომელ მისთა მოყუარეთა ემტერების ვისრ., 138, 30.

სოფლის წყალი: ხახი გამოხდა, იყითხა: „ნეტარ რასა იქმს ქალიო, ჩემი ღზინი და ჭავარი, ჩემი სოფლისა წყალიო“ 103, 2; ანუ ცნა ურად, ან უცნაურად სოფლისა წყალთა დამშვენებარე თ., 20,7.

სოფლის წყლით რწყული: ეპოვე ხე, ტანი ალვისა, სოფლისა წყლითა რწყული 687,3.

სოფლის ხასიათი: ყმა სოფლისა ხასიათი, ჭავარ-სრული, მრავალ-წყალი 684,3.

სრული გული: ამოდ მმსახურეს, თქვენმცა გული ამათთვის სრული 1310,2.

სრული მთვარე: ყმა მიმავალი მიუბნობს, მსგავსი მთვარისა სრული 1013, 1.

სულად მოსლვა: რასულად მოვე, შემესმა ხმა ტირილისა და ვისა 341,3; რასულად მოვიდა და მთვრალი ვითა იქით-აქათ ებეცებოდა, მიჰყო ქელი მუშისა გვირგვინსა 958 II, 382, 35; რასულად მოვიდა ნენ, მათი საცხოვრებელი სულ იმის ძებნაში წაავგისო, მაგრამ მისი ვერა შეიტყვეს რაო რუს., 594, 27; მობრუნდა, სულად მოვიდა, მაგრამ საბრალოდ კენესოდა თ. I, 49, 187,1; სულად მოქცევა — ქალმან სულად მოაქცია, მკერდა წყალი დააკურა 319,3; მერმე სულად მოაქცია, ცეცხლნი წყლითა დაუშრიტნა 492,3; სულად შემოქცევა — მანგი გულსა წყალსა ასხამს, ქალი სულად შემოქცევა ზილ., 243,3; სულის მობრუნება — წავალ, მსხვერპლსა შეესწირავ. ძლიე მომიბრუნდა სულიო თ., I, 68,66,4; სულად მოყვანა — თავი და პირი ვარდის

წყლით დაბანა, ძლივ სულად მოიყვანა რუს., 58,36; მის ასხემდენ ვარდის წყალსა, უნდათ სულად მოეყვანა თ. I, 49, 186,3.

სულად მომცავს: ნ. სულად მოსლვა.

სულთა ბაჟარელი: განხე სულთა გაუყრელჳან, ფიცი ასრე ლაჳამტციე 863,2.

სულთა ბაჟარე: მაშინ, ოდეს დამარჩინე, სულთა სრულად არ გაგ-
ყარე 497,1; ზენაარ, სულთა ნუ გაამყარი 391,2; ეს აფრასიობს უმძიმ-
და, სთქვა, სულთა გაეყრებოდა 268 4724,1; დღესა ერთსა სევედარამ
შემომანწვა მშობელთა მოზორებისათვის და ცოტალა დამაქლდა სულთა
გაყრასა რუს., 575,10; მოხევიენეს ერთმანერთსა, დაბდნეს, სულსა
გაეყარნეს მთ., 1276,1; მოაბადს ჩემის ხელთა ლეთით სული გაე-
ყრებიან არჩ. I, 164,231,4; სულის ამოხდა — თქვენ ერთმანერთი არ
მოგხედეს. მე სულნი ამომხადენით 919,4; თუ თქვენ მოინდომებთ
და მოგებმარებათ რასმე, სულსაც ამოიხდის და მოგართმევსო რუს.,
350,4; სულთა ამოქლდი გუამთაგან, მიწასთან გაესწოროსა ფეშ.,
355,4; გვეგონა სულსა ამოგვხდის, შეგვიქნის, აბჯართ ზეჳასა თან.,
1801,2; სულს ნუ ამომხდო უდღეოდ, სასა მაქეს ამომხმარყო არჩ. I,
188, 443, 3; ამ საქმეზედ ჩემი ტყბილი სულის ამოხდას ველი, რომ
მწარეს სიკედლის მიეცეთ საბა., II, 162,1; სულის ამოხდომა—მითხარ,
უსახო რა ქმნილა, სულნი რად ამოგხდებიან 867,3; სულნი
სრულად არ ამომხდეს, რად გიკვირს, თუ ცრემლსა ვლერიდე 901,4;
უთქუნოდ დამაგდებ, მე სული ამომქლდებისა 268 1205,3; გაღმდო,
თვალთა ჳირიმე, სული ამამქლდა პალალი ჳილ., 22,4; იოსების საქმე
ესმა, ლამის სული ამოქლდების თ. I, 89,234,3; აღმასს რა ესმა, და-
ცაბნდა, თქვი: „სული ამოქლდებოდა“ მთ., 640,4; სულს რო-
გორც მე მული გეამთაგან. ეგრემც შენ ამოგხდებიანა ჩ., 594,4; მის-
წურეოდა სულთ ამოქლდა მთ., 1207, 4; გვითხარ ლარიბო, რად სულ-
ნი ამოგხდებიან ბ.-გულ., 752,4; სულთა აღმოკრთომა—სულნი
ლათუ აღმოკრთებოდიან და კინი ლათუ გონებაჳ იყოს მის თანა,
ნუვე წარპყუეთნ სასოებასა სინ., 227,17; სულთა აღმოსლვა — სულთა
აღმოსლვად მიიწეოდის სინ., 227, 16; სულთ აღმოსვლის დროს
შემოგტირ ჩ., 575,1; მომეახლა უცილოდ სულთა აღმოსვლის
დღენია თ. II, 103, 8, 4; სულის ამოსლვა — მოაბადის ნებისა გასრულე-
ბასა სულისა ჩემისა ამოსლვა მიჩვენია ვისრ., 70, 3; საამისა ლაბ-
ტისაგან ვლამით სულის ამოსვლასა 268 1051,2; იმ ტალახის ჳელი-
თა სულის ამოსვლახე მივიყარე რუს., 507,11; შენგან ტყბილი ნა-
ბოძეარო სულნი ამ წამ ამოვიდა ჳილიხ., 24,3; გებრალეზოდ
ყოვლითა აწ სულთა ამოსვლისათვი ჩ., 632,1; როს ანველოსნი
უწყალოდ გქენჯნიდენ, აწ ამოსულთ თ. I, 138,3,3; მაშინც არ მგამა,
იმისთვის მოვეკედემც სულთ ამოსვლითაო არჩ. I, 209, 622, 4;
ოლონდ სული არ ამომსვლია, თვარემ სხვა ასო მთელი აღარ მაქესო
თ. II, 161,22; მე გაყრისა გონებისაგან სულის ამოსვლად მიწურეილ
ვარ საბა, II, 211, 13; სულის აღმოტეეება—მიიდრიკა თავი და აღმო-

უტევა სული ევხტ., 41, 15; ხლო ვითარ აღმო-ოდენ-უტევებდა
სულსა, ჭელნი მისნი აღიპყრნა ზეცად ხინ., 240, 15; ხულის ამორთმევა—
გაქუეთა და ჩამოაგდო, ფიცხლავ სული ამოართო ზმმ 533,4; კინა-
ლამ სულიც არ ამომართვა რუს., 448, 27; უწყალოდ შორს დაქე-
რითა მე ამომართვი სულიათ. I, 9,55,2; ზოგთ გაქცეულთა მიეს-
დევდი, ზოგთ ამოვართვი სულეება თბ., 320,2; ძეო, შენს უწინ გე-
ნუევი ჩემს სულის ამორთმევა სა გურ., 42, 113, 1; ხულის ამოძ-
რობა — თავის ნებით წასაწყმენდლად ამოძროს პირში სული გურ.,
59,233,2; სულის ამოღება — ნუთუ ჩემი შიში დაგუიწყებია, რომელ თა-
ვისაგან სული ამოვიდო ვისრ., 116,29; სულის ამოხმა—და თუ
ჩემი სულთა ამოხმა გწადიან, მაშინ ასრე აღვილად ენების, ვითა გწადდეს
ვისრ., 92,28; ჩვენ ფიცხლავ სულს ამოუხევა მთ, გულზედა ჩამოვ-
ჰკიდეთა ზმმ 5223, 2; ხულის გაცლა — რა დავეცა მიწაზედან, სულნი
ფიცხლად გაეცალნეს ზმმ 1533, 1; მართ მისწუროდათ მათ სული,
გასცლოდა, გაცაქცეოდა ვახტ., 13,23,4; ბულბულს სული გაეცა-
ლა ბესიკი, 58,3,3; ხულთა აღმოფრქვენა — ყურად იხვენით, რაცა
ვთქვა, მე სულთა აღმოფრქვენამდი ჩ., 523,4; სულის ამოგლე-
ჯა — ოდეს სული ამომგლიჯონ, შენკე მისწი მანგანითო გურ.,
73,334,4; სულის განშორება — განეშოროს რაა სული, ყოვლად
უღრეკად და უქმად ჰვიეს სხეულ ბ. კაც., 6,5; აწ მათაცა დასტკებნიან და
სულსა განაშორებენო ხაბა, II₁, 390,17; ხულთაგან დაცლა—
სცა შუბლსა და თავი სულ დაამსხვრია და სულთაგან დაცლა რუს.,
463, 30; სულის განტევა — და ვითარცა ესე თქუა წმიდამან მარკოზ,
განუტევა სული მარკ. მახ. 196, 35; მრავალთა ხრდალთა კაცთა
სული განუტევეს რუს., 378,8; სულის გაქცევა — სულნი
გაიქცეს, მორიკა თავი გიშრისა ტალამან 1327,3; სიოცხლისგან უიმე-
დო ვახდა, სული რა გაექცა არჩ. I, 175, 326,3; სულნი გაექცნეს,
გვამს ეტყვის: მე წაველ, იღევ ქვე მანდა თ. I, 34,78,4; ესეთი ურვა მო-
მეცა, სული გაემექცა, წავიდა ხაბა, II₂, 167,26; მართ მისწუროდათ
მათ სული, გასცლოდა, გაცაქცეოდა ვახტ., 13,23,4; სულის გაცვივ-
ნა—მობრუნდა და თურქნი ნახა, გასცვივნია ორთავ სულნი ზმმ
4633, 2; ხუთთა დეთა მუნვე სული გასცვივნიდენ რუს., 125,21;
ხულთა ხლა — თვითო ხელი ყელსა მიპყო, მუნვე მისცა სულთა ხდასა
1102,3; ხმა უხელობ სირინოზობ. სულნი მხადენ შენ ნაზობით
დ. თუმ., 87,8; სულის ხლამა — ზოგსა მხარ-თეძო დაღეწა და ზოგსა
სული ხდებოდა 982,3; ზოგი საბრალოდ კენესოდა და ზოგსა სული
ქდებოდა ზმმ 455,3; არა, არ ვიცი, რა უმძიმს, უზნობს, რომ „მქდე-
ბის სულია“ ზილ., 25,4; ტარიელ მოკლა, ანაზდად შეიქნა სულთა
ხდომითა ჩ., 585,4; არად ჯავრით სულთ მქდებნიან, არა მაქვს
რა სალხინარი გურ., 261,3,1; ნუთუ ეღირსოთ ზილვა, ვისთვის სულნი
ხდებიან ბესიკი, 178,1,4; სულის მიწურვა—მართ მისწუროდათ
მათ სული, გასცლოდა, გაცაქცეოდა ვახტ., 13, 23, 4; სულის დაღევა —
ნუთუ მოგხედეს ნახვა მისი, სულთა სრულად ნუ დაღეო 910, 4; რად
მოგრევიას ასრე ეშმა, რომელ თავსა სულისა დაღევისათუის

ესრე ებრძუი ვისრ., 106,36; გული და ღუიძლი გაუპოს, ს უ ლ ი ი მათი და-
ლი ო ს ზმ 1619, 4; ვისაც შორით მისა სახელი გაეგონა, შიშით მუნვე
ს უ ლ ი და ე ლ ი ა რ უ ს., 184, 34; სანამდი ს უ ლ ს ა და ლ ე ე დ ე ს,
იჭდების მისდენს ხანასა ზილ., 529,4; აგრეე, თუ ს უ ლ ს ა არ და ლ ე ე ს,
ზეცად არ აღიწევისა საბა, II, 1, 130,5; თითქმის ეშის ფეთებითა და მ ე-
ლი ო ს მე ს უ ლ ი ა თ. II, 115, 11, 3; ხუცესმან უნდა დამარბოს, თუ კაც-
მან ს უ ლ ი და ლ ი ა გურ., 33, 47, 3; სულთა ლევა — ჩემის გურზით
ჩამოყრილთა შათ დაუწყონ ს უ ლ თ ა ლ ე ვ ა ზმ 2022,4.

სულთა ღმრის მიზანი: მან პოვნა მიზენი ჩემისა ს უ ლ თ ა
დ გ მ ი ს ა ნ ი 1466,3.

სულთა მღმელი: ვით ვეგები მე უშენოდ ს უ ლ თ ა მ დ გ მ ე ლ ი
909,2; შთახლეთა საღბინოო, სიცოცხლო, ს უ ლ თ ა მ დ გ მ ე ლ ო 995,3;
მიჩუენე პირი შენი, ს უ ლ თ ა მ დ გ მ ე ლ ი ჩემი, მომისუენე შენითა
ღმობიერობითა ვისრ., 135, 26.

სულთა მხელი: ერთხელ შეჭე, ცხენოსანი გნახო ჩემი ს უ ლ თ ა
მ ხ დ ე ლ ი 880,2; შემოპყვა შენი ლაშქარნი, მებრძოლთა ს უ ლ ი ს
მ ქ დ ე ლ ი ა ზილ., 394,2; ჯელი მიპყვეს მშვილდ-ისარსა, სასიკვდინედ
ს უ ლ თ ა მ ქ დ ე ლ ს ა მ თ., 655, 4. ნ. აგრეთვე სულთა მხლომელი.

სულთა მხლომელი: არას მარგებდა, დაესკენა დღე ჩემი ს უ ლ თ ა
მ ხ ღ ო მ ე ლ ი 506,4; არას მარგებდა, დაესკენა დღე ჩემი ს უ ლ თ ა
მ ხ ღ ო მ ე ლ ი 1161,3. ნ. აგრეთვე სულთა მხდელი.

სულთა სირას შერთვა: დამშლიან ჩემნი კავშირნი, შევერთვივარ
ს უ ლ თ ა ს ი რ ა ს ა 874,4.

სულთა შიღვა გულინათვის: ს უ ლ თ ა ე კ ყ ი დ ღ ი გ უ ლ ი ს ა-
თ ე ი ს, კოშკი ამად გამებაზრა 529,1.

სულთა ხდა: ნ. სულთა გაყრა.

სულთმის ათასება: ს უ ლ თ ქ მ ა ბ ე ვ ე რ ი ა ა თ ა ს ე ს, აღარა თუ აერ-
თხელეს 722, 3;

სულთმის ვათანისთანება: მეკლარი მნახო, დამიტრეე, ს უ ლ თ ქ მ ა
გ ა ა თ ა ნ ი ს თ ა ნ ე 302,3; ხულთქმის გამრავლება — მსჯის გამრავლე-
ბა ხელ-ქმნილსა ს უ ლ თ ქ მ ი ს ა ზედა-ზედისა 843,3. ნ. აგრეთვე სულ-
თქმის ათასება.

სულთმის გამრავლება: ნ. სულთქმის ვათანისთანება.

სულის ამოხდა: ნ. სულთა გაყრა.

სულის ამოხლოება: ნ. სულთა გაყრა.

სულის გატყვება: ნ. სულთა გაყრა.

სულის ღმრება: კვლა აქა ს უ ლ ს ა და უ ბ ა მ ს, დაუშლის აღმაფრე-
ნასა 1185, 4; არცა ს უ ლ ი მისი შთათა ზედა დაუბამს ვისრ., 127, 25;
შამცეს პატრივი მრავალი, ვა, თუ დაევაბი ს უ ლ ე ბ ი ვახტ., 55,1,2.

სულის ღმრება: შენთვის დაესდებ გონებასა, ს უ ლ ს ა, გულსა
892,1; და დასდევ ს უ ლ ი შენი საქსრად მრავალთა მოდრ., 175, 10;
სხვებ ჩემი თავი და ს უ ლ ი შენთვის დამიდევია რუს., 5,35; არ უშურ-
ვებ, ა ს უ ლ ს და ს დ ე ბ, მისგანც ელი ნაცვალს და მას არჩ: II, 206,2;
მოყვრისათვის ს უ ლ ს ა და ს დ ე ბ ს და თავისა თვისისა მსგავსად შეიყ-

- ვარებს საბა, II₁; 335,11; სულის დათმობა—სული დავთმე და ვერ
ენახე, ესრე მომედგა მახენი საბა, II₂, 193, 26; სულის განწირვა—სულს
გასწირვედეს სხვისათვის, ვით ხვასტაგთ შემოკრებელი საბა, II₂,
93,10.

სულის დაღვება: ნ. სულთა გაყრა.

სულის დაღვება: მაწყინე და გამარისხე, ვერ დავიღე დიდხან სუ-
ლი 805, 3; სული დაიღო მან ქალმან, დათმო გულისა წყლულობა
221,1; სული დაიღეს, დადუმდეს 911,1; 997,2; თქვი, დავიღო
მერმე სული 885, 4; მან არათ ღონითა სული არ დაიღის ვიხრ., 64,
25; სულისა ცა დაღება ჩემგან შეძლებულ არს ა.-დარ., 326,7; ოდეს
სული დაიღო, უბრძანა ვეზირთა რუს., 518,26; გვერც უწყდის მისი
გამზდელი, ეტყოდის: „სული დაიღე“ ზილ., 340,1; ცისა მნათობნი
ტიროდეს, სული აროდეს. დაიღეს ჩ., 558, 4; ამ ორთ პირთაგან იქნება,
გეტყვი და სული დაიღე არჩ., I, 49, 247, 2; სული დაიღო მან
ყმამან, დასთმო სავარდე ბალია ფეშ., 269,3; საკადრად შენსა ქებასა ვერ
ვიტყვი, სული ცდამეღოს ვახტ., 12, 20,4; ესზომი სცა, ვირემ სუ-
ლის დაღებაზე დააყენა ბესიკი, 152, 22, 1.

სულის ღვება: მუნამდის გავსძლო სულთა დგმა, გული რაზომცა
მტკიოდეს 1076,3; სულთა დგმაცა არა მმართება 902,2; სულის დგო-
მა — ტიროდეს და იკირვოდეს, ცოტა ედგა მას, გლახ, სული 194,4;
მე ვირე ცოცხალ ვარ დასულნი მიდგან, შენი გულითა მლოცავი ვიქ-
მნები ვიხრ., 110, 14; მე სულნი ამისგან მიდგანან, თვარე აწემცა
მკედარი ვარო რუს., 98, 22; სული თქვენგნით მი თქს, ზღვად დანთქ-
მულ ვიყავ მე ვითა ომ., 96,2; გული, გონება წამართვა, აღარც სულს
ვატყობ დგომასა ზილ., 273,4.

სულის დგობა: ნ. სულის დგმა.

სულის ვადრება: ამად გვედრებ სულსა ჩემსა 796,2; სულის
შევიდრება — მეტად კარგად დამიურვე, სული ჩემი შევივედრე
157, 3; სული ჩემი შევივედრე, ზეცით მომხედენ ნუთუ ფრთენი
1290,4; და შექვედრა სული თვისი უფალსა ყოველთა შემწყნარებელ-
სა შუშ., 28, 13; შექვედრნა სულნი თვისნი ქრისტესა მეუფესა
ეხტ., 45, 11; შექვედრა სული თვისი უფალსა ჰაბო, 71, 18; და ქელ-
თა შენთა შექვედრებ სულსა ჩემსა ფხ., 30, 6; და მას შინა შექ-
ვედრა სული თვისი ქელთა ღმრთისათა მ. სწ., 295, 10; ქელთა ღმრთი-
სათა შევექვედრებ სულსა ჩემსა ხანცთ., 258, 6; მეცხრესა ეამსა
შექვედრა სული თვისი ქელთა ღმრთისათა ზარზმ., 342, 21; შექვე-
დრა სული თვისი ქელთა უფლის[ა]თა მოქც., 90, 10; ეშმაკს ევედრა,
სული შექვედრა ახლ., 79, 2; ხუთთავე ხელმწიფეთა თავედ სულნი
ღმერთსა შეავედრანეს რუს., 131, 3; სული ჩემი შევივედრე,
ხორცი უწყვი სადა არსა თ. I, 130, 38, 3; თასი კარს წინა დაუდგი, მას შე-
ვევედრე სულიათ., 137, 2; სულის შეწყნარება — გვაჩები, ჩემო
მყვარო, შეიწყნარო ჩემი სული გურ., 263, 17, 2; სულის შეწყალე-
ბა — შენიმცა უხობა გაძლიერების, რადგან შენი დიდი სული არ შე-
იწყალე საბა, II₁, 206, 19; სულის შეწირვა—შესწირე სული

შენი საყუერთხად სულად და სულნელად მოდრ., 216, 38; ერთი სულ ი მაქეს, სიკვდილო, მოყვრისად შემიწირავსოთ. I, 114,2,1; სულის შემოვედრება — მე სიკვდილი აღარ მიმძიმს, შემოგვედრებ რათგან სულსა 1293, 1.

სულის ვნება: სიცრუე და ორპირობა ავნებს ხორცსა, მერმე სულსა 780, 4; არა ყოველი ვნებანი წარმოვთუალნე სულისა და ჯორტანი ლიმ. 39, 11; უკლებთუ კაცმან თვთ არა ივენოს სულსა თვსსა, სხუაჲ ვერ შემძლებელ არს ვნებად მისა მ. სწ., 117, 1; ჩემი ვედრება ისმინე და ნუ მიმცემ მძლავრთა მებრძოლთა ჩემის სულისა ვნებად და ტანჯვად ზნე 442, 19; ათას წელთ სოფლის დაპყრობა ცუდია სულთა ვნებითა არჩ., I 76, 56, 1.

სულის მოცნება: არ გეშუქვების სიცრუცხლე, არცა მოცემა სულისა 1455, 3; სულიცა ჩემი მოგცე შენისა კირისა ნაცულად ვისრ., 96, 12; რა გიმასპინძლო, რა გიძღვნა, გული მოგცე, თუ სულე ბით. I, 32, 71, 2.

სულის ღმება: ასმათი სულსა უღებდა სიტყვითა სიკვირველითა 280, 3. ნ. აგრეთვე სულის დაღება.

სულის შემედრება: ნ. სულის ვედრება.

სულის უმომავდრება: ნ. სულის ვედრება.

სულის შარჩენა: ისმენდი ჩემთა ამბავთა, თუ სულნი შეღამ ჩებია 340, 4; აჲ ყუელა გასმია ჩემი საქმე და ამბავი, დაღონე ძებნე, რომელ შემჩინე სულნი და მარგე რა ვისრ., 280, 34; სული ვის შეჩინა მახვილ-უკრევად თ., 49, 45; ყარან ვარ, შეგჩინე ვერ სული ზნე 1933, 3; უთხრა ყოველი, რაც მას უკან მის ძმებს მახედ კირი ენახათ და როგორც შეეჩინათ სული რუხ., 597, 16; სული ვისღა შეჩებოდა, სამსახური ექნა გვიან ომ., 107, 4; რა გიამბო მათი საქმე, შიკვირს რადმცა შეჩინა სული მთ., 233, 1; მას სული საღდა შეჩინება, დაცვივნეს რა მინა ია არჩ. I, 303, 677, 4; მისს ნასუფრალსა ვერა ვსკამ, სულიცა არ შემჩინებოდენ ხაბა, II, 66, 29; მარტო შორჩი რითა, ანუ, ბეჩავ, შეგჩინა სული ბესიკი, 160, 68, 2.

სულის შარება: მას ჩემთვის სულნი არ შურდენ 724, 3; სულნიც არა მშურან შენთვის, ძმაო, ლომთა-ლომო ზნე 680, 2; სულიცა შენთვის არა მშურს, რა განახე აგრე გასული მთ., 529, 4.

სულის წაღება: მან მისთა მკვერტთა წაუღის გული, გონება და სული 33, 3; გრძნულმან მოწამლა რამინ, რომელ ერთი ნახვითა სული წაუღო ვისრ., 61, 26; ვისი მივა კუბოთ ლალი, კაი სული თან წაიღო არჩ. I, 175, 325, 4; სულის წასლევა—რათგან რამინ წამივიდა, ჩემნი სულნიცა მას უკანა წავლენ ვისრ., 278, 30; სული წასლეოდა, გზასა სთხოვს დამწვარი, დაველებული ზნე 3276, 2; სანამღი ღელა-შეილი შეიყრებოდნო, მე სული წამივო რუხ., 446, 29; სულის წართმევა—ერთხელ მგოგვარი გიხილე, სული წამართვი სულაო ხაბა, II, 194, 2; სულის წახმა — მას წაეხენეს სული, გული, გვაში კრული აჲ მოისრა მთ., 1162, 4.

სულის წაწმენდა: სულსა ვერ წასწყმედს, ვერა იქმს ფიცისა

გატუდებდა 1140,4; ნუ ამრუდებ უმართლესსა, ნუ წაიწყმედ ამით სულსა 948,3; უმჯობეს არს ჩემდა ჯელთა მისთაგან სიკუდილი, ვიდრე ჩემი და მისი შეკრება და წარწყმედა და სულისა ჩემისა შუშ. 14,10; აწ რაა უკუე სარგებელი კპოვე, ძმაო ჩემო, ამის ცოდვისაგან, არამედ უფროს-ლა ვნება და სულისა წარწყმედა და ლიმ. 48,4; უკუეთუ შეიძინოს კაცმან ყოველი სოფელი და სული თვისი წარიწყმიდოს, რაა მისცეს ნაცვალად სულისა თვისისა სინ. 48,19; ბოროტსა შინა აღმისრულებიან აქამომდე დღენი ჩემნი და წარმიწყმედიეს ცოდვითა სული ჩემი მ. სწ. 99,11; უგუნურებითა წარწყმედიან სულნი მრავალნი ბალ. 64,30; ნუ დაპრავთ გულსა შიგან მიჯნურობისა ნერგსა, და თუ დაპრავთ, სულსა წაიწყმედთ და ნაყოფსა ვერა სქამთ ვისრ. 198,17; რათ უღალატა სიძეთა, რატომ წასწყმინდა სულია შენ 254,4; მე რომ თავი მოვიკლა და სული წავიწყმიდო, ან ამას რას არგებს და ან რა სამსახური იქნება რუს. 167.11; ღირსი იონიკ მეშვლად მყავს, სული არ წამიწყმიდაო თ. I, 148,4; არჩივა ძნელი საქმარი, მით წაიწყმიდა სულია ჟეშ. 361,3; სულს ნუ წარსწყმედ, ხორცს გაჰყარე არჩ. II, 1072,4; მას აქვს ჰირი და ნავლეო, სიკვდილი სამართანნი, მერმელა სულთა წაწყმედა, ტანჯვა საიფოსანი საბა, II, 353,30; არ ჰამად, სქამე, ამისთვის რისთვის წარწყმიდე სულია თ. II, 7,48,3; მშობელთა შვილი უწვრთელი აროდეს მისცემს ლხენასა, სულთა წარწყმენდას და ჯორცთა მიუთხრობს მით შერცხვენასა გურ., 30,27,4.

სულის ხდომბა: ნ. სულთა გაყრა.

სულ-წასრული გული: შეპფრფინვილიან აეთანდილს გულითა სულ-წასრულითა 998,4.

სურვილთა დათმობა: მომეც დათმობა სურვილთა, მგლო-ბელო გულის-თქმათაო 800,4.

სურვილთა დიაღობა: მაგრა დამშლიდეს ლხინთაგან სურვილთა დიაღობანი 383,3.

სურვილთა სიიეფე: გკადრებ, მეფეო, სურვილთა სიიეფესა 1490,2.

სურვილისგან კლვა: მკლავს სურვილი და ვერ-ნახვა ჩემისა სასურველისა 724,2; კკლავს სურვილი და ვერ-ჰკრეტა მისისა დამმარხველისა 988,4; ზაეარ ამ იმედსა ზედან იყო და დღე და ღამე ქალის სურვილი კკლევდის ომ., 76,22; სურვილისგან მოკლვა—მე მოვუკლავ თინათონის სურვილსა და სიყვარულსა 150,1; გვერდსა დაუსვეს აეთანდილ, სურვილსა მოეკლა ვისსა 1529,2; საქებნელად გამოკრილვარ, მე სურვილი მამკლავს ვისი შენ 2836,3.

სურვილისგან მოკლვა: ნ. სურვილისგან კლვა.

სხვილი მარგალიტი: იგი ტაბაკი საესეა მარგალიტითა სხვილითა 1453,1; ისხდეს სხვილნი მარგალიტნი იაგუნდი ძოწეული შენ 2548,4.

სჯულის სიმტკიცე: გატეხა ფიცი, სიმტკიცე სჯულისა 1158,1.

ტაბლაკის კრვა: ჰკრეს ტაბლაკსა, გახდა ზარი 1166,3; ტაბლაკსა ჰკრეს და გაისმა სიცილი თქართქარებისა 1494,1.

ტაბლაკის ცემა: გამოჩნდეს, სცემდეს ტაბლაკსა, ბუქმან ხმა ვაზუარა 442,4; სცემენ ბუქსა და ტაბლაკსა 1177,4; სცემდეს ბუქსა და ტაბლაკსა 1446,2; ჩემთვის ბუქსა და ტაბლაკსა-უღლად, გლახ იცემ'ა ნობასა 1180,4; სცემდეს ბუქსა და ტაბლაკსა, — მტერთაგან საზარონია შმშ 372,4; გამრავლდა ქოსი, ტაბლაკთა ცემა უინც დაწყუნაროსა ზილ., 617,1. ნ. აგრეთვე ტაბლაკის კრვა.

ტანიტა სიმალე: მეკეთა ლაშქართა მოკაზმულობა... ტაიკთა მათთა სიმალე 396,4.

ტანად ალვა: ვეკე, ღმრთითა აღრე შეგყარო მზესა მას, ტანად ალვასა 1498,4.

ტანი ალვა: მოახსენა: „გობრძანებსო ტანი ალვა, პირი მანგი“ 119,4.

ტანი ალვისა: ვპოვე ხე, ტანი ალვისა 687,3; მომკლავს უცილოდ ტანი ალვისა 1248,2.

ტანის ღმრწამლობა: ნახეა მკვერტელთა ახელებს, ტანი ღმრწამლობს რხევითა 967,4.

ტანის მოხრა: ტარიელი მარტო მოვა, მოხრის ტანსა 1500,2.

ტანის ხმა: ვისი ვინდა უშენოსა პირი მემზოს, ტანი მეხოხ 525,3.

ტავრთა საგუბარი: მუნ ვარდსა წყლითა ცხელითა რწყვენ ტვერთა საგუბართა 993,4.

ტაბილად მხადი: რად დასწამებ სიმწარესა ყოველთათვის ტკბილად მხედსა 112,3; ყვეელთათვის ტკბილად მხედსა მოვანხაროთ ენებია ზილ., 247,4; ტაბილად მხედველი—შემოქმედო ცისა და ქვეყანისაო... ყოველთა ხელმწიფე ხარ ტკბილად მხედველი რუხ., 54,5.

ტაბილად შემოხედვა: ოდენ ტკბილად შემომხედნის ვითამეა რა შინაურსა 388,2.

ტაბილი მარდი: წამოვიდა ვარდი ტკბილი, რასამეა ვით გაემწარა 1105,2.

ტაბილი სიტყვა: მე დილასა მოციქულთა სიტყვა ტკბილი შევუთვალე 431,1; ტარიელ მადლი უბრძანა, ლალმან სიტყვითა ტკბილითა 1453,4; ტკბილით სიტყვითა გაემართოთ და ხრმლითა საომარები 1458,3; ვკამეთ ამო ხილი რამე, სიტყვანიცა ტკბილი ვთქვენით 411,1; სიტყუსა ტკბილისა ქადაგ იქმენ მოდრ., 261,10; ფრთხილნიცა მოლორდებიან ოქროითა და ტკბილისა სიტყვითა ვისრ., 58,2; მათ მადლი გარდააქადეს, ჰკადრეს სიტყუები ტკბილია შმშ 259,3; მძიმედ თავი ჩამოართვის და სიტყვა ტკბილი უბძანის რუხ., 347,35; ომაინ... იგი თავადნი დიდის პატივით დაიწვიო... და ტკბილის სიტყვით მოიკითხა ომ., 23,18.

ტურფა საბაღნარო: რა ვარდმან მისი ყვეილი გაახმოს, დაამკნაროსა, იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა 35,3.

ტურფის ბანიშვება: ოდეს ტურფა გაიფუდეს, აღარა ღირს არცა ჩირად 868,4.

ტყვის გვრდამლი: გასტეხს ქვასაცა მაგარა გვრდემლი ტყვიისა ლბილისა 5,4; რასლა მექადი, დასკერ ფოლადი ტყვიის გრდემლითა ბესიკი, 71, 1, 6.

ტყვი მარგალიტი: შუა ძოწსა და აყიუსა სკვირს მარგალიტი ტყუბები 1134, 4; მარგალიტთა ტყუბთა ღელვა აშვენებდა თლილსა ლალსა მთ., 851,4; ზედ ძოწსა ლალნი უშვენის მარგალიტთა ტყუბითა ონანა მდივანი, ანბანთქ., 213, 20.

ტყვი ძოწ-მარგალიტი: მუნ ვარდსა შუა შვენოდეს ძოწ-მარგალიტნი ტყუბანი 473,4.

უ

უბედო ბედი: ბედი უბედო ჩემზედა მიწყე ავისა მქმნელია 1163,2; ღარიბი ვინმე, შემსწრობი ვარ უბედოსა ბედისა 1129,3; უბედური ბედი — ბედი ჩემი უბედური, — ვთქვი, თუ, — ჭერთცა ვერ გაეფუდა 398,3; რად არ გამომიჩნდები, ვაი უბედური ბედო ჩემო, ვისრ., 167,37; ეს რა მესმა ბედ-მლაშესა უბედურის ბედისა გან 868 4320,4.

უბედური ბედი: ნ. უბედო ბედი.

უგულო გულით ჯდომბა: სახლი და შეილი მომძულდა, ვჭდი უგულთა გულთა 1203, 1.

უგულო კაცი: უგულო კაცი ვერ კაცობს, კაცთაგან განაჟიდიან 838, 3.

უგულო სიხვარული: მძულს უგულო სიხვარული, ხვევანა, კოცნა, მტლაში-მტლუში 25,4.

უთენარო ღამე: მზე ჩავისვენდა, ბნელსა ვსკვრეტთ, ღამესა უთენაროსა 35,4.

უთვალავი ფარი: ჩვენ, კაცთა, მოგვეცა ქვეყანა, გვაქვს უთვალავი ფერთა 1,3.

უკვდავების სწორანი: ღმერთსა დიდება... დღეს რომე მეამნეს ამბავნი, უკვდავებისა სწორანი 1256,2.

ულავი გული: თავსა იცემდეს, არ იყო გული უცრემლო, ულები 173, 4; ლაწვთა სხივთაგან მკვრეტელთა გული არ ჰქონდა ულები მთ., 279, 4.

უმართლესის მრუდება: ნუ ამრუდებ უმართლესსა, ნუ წაიწყმედ ამით სულსა 948,3.

უმეტრული სიტყვის დახმადება: ოდენ სიტყვა უმეტრული უმეტრულად დაიხედნეს 749,2.

ურჩის ბტირება: მორჩილ-ქმნილთა გაეხარო, ურჩი ყოელი ავტორო 142,3.

უსაზომო მადლის მიცემა: ფრიდონ ღმერთსა ხელ-აპურობით უსაზომო მადლი მისცა 1367.3.

უსარგებლო ცრემლთა დენა: არას გარგებს სიმძიმელი, უსარგებლო ცრემლთა დენა 786.1; ბედითად სჩანს საუვარელსა უსარგებლოდ ცრემლთა დენა მთ., 314.3; უსარგებლოდ ცრემლთა ღვრა—არას გვარგებს სიმძიმელი, უსარგებლოდ ცრემლთა ვლერიდეთ ჩ., 65.1.

უსულოდ მღებარე: ჩვენ აქა ვპოვეთ ზღვის პირსა კაცი უსულოდ მღებარე 1020.1.

უსწავლელის განწავლვა: მიწნურობა... უსწავლელსა გაასწავლებს 904.4.

უსჯულოთა სჯული: უსენ, გამტეხი. ფიცისა, მისს უსჯულოთა სჯულითა 1203.3.

უფალი უფლებათა: უცნაურო და უთქმელო, უფალო უფლებათა 800.3; უფალო უფლებათაო... განანათლენ მეცნიერებითა შენითა თუჲლნი გონებისა მათისანი მარტვ. სერგ... 82, 34; ხოლო კაცთ-მოყუარებან უფალმან, მეუფემან მეუფეთამან და უფალმან უფლებათამან, მისცა მიზღღოსს ცხოველი იგი სასოებაჲ თჳსი წამ. თომ., 20,34; მოხუედ მონათა. მსგავსებითა უფალი უფლებათაჲ ი. მტბ., 108,162; ესენი კრავსა მას ებრძოლნენ, და კრავმან სძლოს მათ, რამეთუ უფალი უფლებათაჲ არს და მეუფემ მეუფეთაჲ გამოცხ., 17,14; რომელი მეუფებს უკუნისადმდე უკუნითი-უკუნისადმდე და მერმეცა და ვითარცა უფალი უფლებათაჲ და ღმერთი ღმერთთაჲ პ. იბერ., 92,30; შენ ხარ ღმერთი ყოველთა ზედა ღმერთთა და უფალი უფლებათაჲ მრ., 110,26.

უფასო ძღვენი: ყოველთა დღეთა მიართმიდის უფასოსა ძღვენსა მზასა 1454.2.

უფარო-ჰმნილი ვარდი: უფერო-ჰმნილი მინახენ ვარდნი და ისი იანი 230, 2.

უფარო-ჰმნილი იბ: უფერო-ჰმნილი მინახენ ვარდნი და ისი იანი 230, 2.

უფრჳწველი ვარდი: მოდი, ნახე ვარდი შენი უფრჳწველი და დაუმენარი 386,4; გირჩენებ ვარდსა კოკობსა, უფრჳწველსა, მოუკრეფესა 1490,4; ბანოვანთ თავთა სიტურფით ვერ აქებს ბრძენთა ენანი... ვარდი კოკობი უპრჩვენელი, უკუნის გამოთენანი 568 177,4; რად აქენობ ვარდს უფრჳწველსა რუს., 16,4; აწ დაქნა ვარდი უფრჳწველი, იგი ია და სოსანი ბ. გულ., 1009,4; უფურჳწველი ვარდი — კოკობი და უფურჳწველი ვარდი დაგხვდე დაუმენარი 131, 4; უფრჳწველი ვარდი — მე დაგხვდე ვარდი კოკობი, უფრჳწველი, გაუშლელია მთ., 1578,1; ვარდსა დაგვიკნობს უფრჳწველსა, შეგვიქმს ბედისა მწყევარსა თ. I, 111, 96,2; უშლელი ვარდი — უბრძანა: „წადი, მიართვი უშლელსა ვარდის კონასა“ ზილ., 271, 2; ნ. აგრეთვე დაუფრჳწველი ვარდი.

უპიტიპირო ზღუდა: გარე კლდე იყო, გიამბობ ზღუდესა ექვიტკიროსა 148,2.

ულამო ნათელი: თინათინს ჰკადრა შერმადინ, ნათელსა მას ულამოსა 673,1; ნათელი დაულამებელი — ხედავს ნათელსა მას დაულამებელსა საღმრთოსა დაგებინასა მოხარული კეთილთა ზედა ვამოუთქუმელთა ასურ. მოღვ., 67,30; ნათელი დაულამებელი უძღვს მეფობასა შენსა ხანცთ., 273,1; ამას იტყოდა: ჰე, ლომაკო და უძღველო, ... ჩემის თვალისა დაულამებელო ნათელო რუს., 150, 24; დაულამო ნათელი — მიმაჩან თუალთა საჩენად ნათელსა დაულამოსა ფეშ., 108,3; ულამო მთუარე — ქალნიცა გამოეთხოვნეს იმა ულამო მთუარესა ფეშ., 171,3.

ულარუბლო მთვარე: გამოეგება ტარიელ, მართებს. ორთავე მზე დარად, ანუ ცით მთვარე ულარუბლო შუქთა მოჰქუნდეს ქვე ბარად 278, 2; შენ გიხილე მშობელთა ჩემთა შედეგად, მთვარეთ ულარუბლო, მშვენებითა სრულო რუს., 70,12.

უშრები ცეცხლი: დღეს გული ცეცხლსა უშრეტსა დაბით დამიბა, მახია 706, 3; სამ დღემდის ვიყავ უსულოდ, ცეცხლნი უშრეტნი მწვიდიან 344,4; მას გააგონენ, რანიცა ცეცხლნი უშრეტნი მღებიან 953,4; უმჯობეს არს შენდა უნელოასა შესლვად ცხორებასა, ვიდრე ორთა ჯელთა სხმასა და შესლვად გეპენიასა, ცეცხლსა მას უშრეტსა მარკ., 9,43; არა წარხვდე ტვრთ-მძიმე ცოდვითა და იქმნე შენ საქმლად ცეცხლისა მის უშრეტისა მ. სწ., 3,33; შენისა გლახ ნახვისათვის. ცეცხლი უშრეტი სწვიდესა შმ 1302,4; ცეცხლსა უშრეტსა უწყალოდ სხვამან ვინ დამაწვევინა თ. I, 7,36,2; აქვე გიჯობს გარდუწყვიტო იქ უშრეტი ცეცხლის დაგებს არჩ. I, 36, 136, 4; უშრეტი სახმილო—სწვევდა სახმილი უშრეტი პირშისა თამარ მეფისა თ. I, 62,19,1; ცოდვის მოქმედსა უშრეტი სახმილი მოეკიდება არჩ. I, 200,544,4; დაუშრეტილო ცეცხლი—თუალნიმცა შენნი მარადის მხედველ არიან მატლსა მას დაუძინებელსა და ცეცხლსა მას დაუშრეტელსა მ. სწ., 5,28. ნ. აგრეთვე დაუშრეტობელი სახმილი.

უშრები ცეცხლის ზემა: მიჯნურობითა დამწვარვარ, ცეცხლი უშრეტი მგზებია 282, 4; უშრეტი ცეცხლის დება — ცეცხლი ედების უშრეტი, ვითა შეყრილსა თონარსა მთ., 372,2; უშრეტი ცეცხლის მოდება — ცეცხლსა მოგვიდებს უშრეტსა, ჩვენთთვის ჩამოკერავს კვესებსა თ. I, 111,97,3. ნ. აგრეთვე დაუშრეტი ცეცხლის დება.

უშრობელი ცრემლი: ზედ დამტიროდეს მეფენი ცრემლითა უშრობელითა 342, 2; შეუშრობელი ცრემლი — მზე მიფიცავს მისი, ვისთვის ეღვრი სისხლის ცრემლს შეუშრობელს ჩ., 212,4.

უცრემლო გული: თავსა იცემდეს, არ იყო გული უცრემლო, უღლები 173,4.

უხანო სოფელი: ნ. მუხთალი საწუთრო.

უხვად გატემა: უხვად გავსცემდეთ, ვავსებდეთ, სიძუნწე უმეცრულოა 542,4; უხვად გასცემდი, ლაშქარნი იქმონან შენსა ყმო-

ბასა 868 1215,3; უბეად გასცა, საბოძერისა მათ წაღება მოეწყუნა მლ.. 54.4.

უხილავი ძალი: ვინ არს ძალი უხილავი შემწედ ყოვლთა მწიერთად 783, 2.

ფ

ფათერაპის ღვინა: ს დ ე ს მიჩნურსა ფათერაკი 904,1; ს დ ე ს ფათერაკი მიჩნურსა 919,3; ცხადს მიჩნურს ფათერაკი ს დ ე ს, სარჯელი წაგებებისა არჩ. I, 203, 568, 3.

ფათერაპის უხსრობა: აწვე თავსა არ ეწევი, ფათერაკსა შე-გასწრობენ 427, 4; თქვენ შეგასწრებს ფათერაკსა, ვიცი, ანუ იგ წაქლების 868 3441, 3.

ფარმანის მითხრობა: ვიჯი რასმე, აწ მმართვეს მოთხოვა მე ფარმანისა 1504,4; ფარმანის თხოვა—წელ-მწიფეა სთხოვა ფარმანი, მოვიდა ფალავანია 868 183,3; მოართვეს მრავალი და ფარმანსა ითხოვდეს რუს., 380, 23.

ფასის ღაღაბა: შევე საკურკლეს, რომელსა ფასი არ დაედებოდა 1165, 1; ყოველთა დღეთა უცხო და უცხო უძღენის, რომელ ფასი არა დაედებოდა რუს., 349,30; აწ მავაჭრე წყალი ასად, რაც რომ ფასი დაედების მთ., 1188,2; დაუფასებელს არ დასდვა ფასი არცა ერთი; და არცა ათასი გურ., 269,1, 3; ფასიცა დაგდევს, გოქვეა წამისწამათ, გვიჩვენეს გზა მათ ბესიცი, 72, 3, 2.

ფართა ში და შო ძროღა: არ გიშლი, ბოზო დიაცო, ფერთა ში და მოკრთოლასა 1088,3; ფერის კლება—მაგრა ვარდსა უმზეობა გაახ-მობს და ფერსა აკლებს 821,3; ფერის კრთობა — ფერი ჰკრთა და გასაშიშრდა 747,2; რა ვაზირი შემობრუნდა, ფერი ჰკრთა და ჰქონდა რიდი 810,4; ფერი ჰკრთა და გაუფიცხა შე და გამო გულმან კრთო-მა 1530,2; ფერი ჰკრთებოდა და გული ერთსა ალაგსა ველარ ეჭირა ვიხრ., 95,23; წელის მოტეხა შეიტყო, პილოტანს ეკრთო ფერია 868 3901,3; რა გვირს? რად ფერი გკრთომია რმ., 313,1; ხან გაყირმობდი: ზაფრანა, ხან ვარდსა ფერი ჰკრთებოდა არჩ. I, 161, 205,4; დაუმ-ძიმა, ფერი ეკრთო, თითქმის მკერეტი შეგვაშინა თან., 2221, 2; თქვენსა ბედნიერსა პირსა ფერის კრთომის ნიში ატყვიო ხაბა, II, 224,27; ფერის კრთობა—თქმულა: ფერს აკრთობს მთიებთა შეურა მზისა და მთვარისა მთ., 1491, 4; ფერის გაკრთობა — პირს ფერს გაუ-კრთობს, დააქნობს ვარდსა, ბროლსა და მინებსა არჩ. I, 138, 32, 2; ფერის განკრთობა — ხან ფერი განჰკრთის, ხან ოფლი სდის, მალ-მალ მოიწურედა არჩ. I, 210, 631, 3; ფერის მოკლება — ვით მწვანისა თრთვილისაგან, პირსა ფერი მოაკლდების 708,3; პირის. ფერის მოკლება—პირსა ფერი მოაკლდების, ვინც ჰრდალია, — თილ-თა ჩენა 868 2408,3; ფერის შეცვლება—ამა სიტყვითა მას ფერი შეეცვალდების 246,1; ფერის შეცვლა—დგა ხე იგი ოც და ჩუღმეტსა დღეა, და არა შეეცვ[ა]ლა. ფერი ფურცელსა მისსა მოქც., 148,21; ფერი შესცვლოდა დაღალვით. მასუკან ისიც შევლსა-და თ. II,

133,22,4; ფერის ცვალება—ეცვალა ფერი პირისა მისისაჲ მარტვ. სერგ., 83,28; მაშინ იწყო განზრახვად და გულის 'იტყუად, და განკრთა გონებაჲ მისი და იცვალა ფერი მისი ბაღ., 23, 28; ომაინს ფერი ეცვალა ზაფრანის მსგავსი ლალისა ომ., 152,1; ფერი ეცვალა ქაერიითა, აგრევე მეტმა წყენამან ფეშ., 918,3; რა მამამან იგი ნიშანი ნახა, ფერი ეცვალა საბა, II₂, 257,5; ფერის ქცევა — ექცა ფერი პირისა მისისა[ჲ] მოქც., 93, 11; მოეწონა ფერი ექცა, დაემსგავსა სახედ მკედარსა შშნ 3123,3; მათის სიმრავლით ნუ შეშინდებით, ნურც ხდლურად ფერი გექცევათო რუს., 291, 10; რა ეს მანგიმ გაიგონა, სანაწყენოდ ექცა ფერი ზილ., 33,1; შეშინდა და ფერი ექცა ვახტ., 101, 95, 2; მას ფერი ექცა, კენლარ ზორცს სული გაეყარაო ზაქ., 100, 2; გაქდა ვითა ნაკვერცხალი, მეტის წყენით ექცა ფერი გურ., 68, 296, 1; ფერის წახლევა — ლალსა ფერი წაუვიდის, ბროლსა გული უქცნებოდა შშნ 1090,4.

ფერის კლება: ნ. ფერთა მი და მოკრთოლა.

ფერის კრთობა: ნ. ფერთა მი და მოკრთოლა.

ფერის მოკლება: ნ. ფერთა მი და მოკრთოლა.

ფერის შეცვალევა: ნ. ფერთა მი და მოკრთოლა.

ფარ-მიხდილი მარღი: ვპოვე ვარდი მოყვითანო, შექ-მერთალი და ფერ-მიხდილი 985,3.

ფარ-მიხდილი მთვარე: აეთანდილ ასმათს უსტარი მისცა მისისა ზრდილისა, ალვისა შტო-დამწნარისა, მთვარისა ფერ-მიხდილისა 1346,2.

ფარ-ნაქლული მარღი: ეგრე ვით გეკეთნეს ზამთრის ვარდნი ფერ-ნაქლულნი 962,2.

ფარ-ნამკრთალი ლომი: მისთვის გაქრილი მინახავს, წეეს ლომი ფერ-ნამკრთალი სად 1252,3.

ფილოსოფოსთა ბრძნობა: არა ვიქმ, ცოდნა რას მარგებს ფილოსოფოსთა ბრძნობისა 781,3.

ფიფის გაწყალევა: ღვარმან, ზედათ მონადენმან, გააწყალნა ფიფქნი თხელნი 1125,4; გიშრის ტბათა მონასეტყვისა ბროლზედ ფიფქი, გაეწყალა ბ.-გულ., 785,3.

ფიფის მთოვანა: ახალმან ფიფქმან დათოვა, ვარდი დათრთვილა, დანასა 177,1.

ფიფის თხელება: ტარიელ არის დაღრეჭით, ფიფქი ნასდების, თხელდების 1560,4; ფიფის ნახება — ტარიელ არის დაღრეჭით, ფიფქი ნასდების, თხელდების 1560,4.

ფიფის მთოვანი: ტარიელ ჰვეანდის ვარდსა და იყვის ფიფქისა მთოველად 1547,1.

ფიფის ნახება: ნ. ფიფქის თხელება.

ფიცით შეჯერება: მეცა ფიცით შეგაჯერო, არასათვის არ გაგწირო 656, 2; მერმე ფიცით შეგიჯერებ, რომ ცოცხალი არ გემტერო შშნ 4518,1.

ფიცის არ-გატეხა: ნ. ზენაარის არ-გატეხა.

ფიცის გამტეხელი: მიკვირს, რად მოხვე... მუხთალი, შენ გამტეხელი ფიცისა 516,2; რამცა სადა გაუმარჯვდა კაცსა, ფიცთა გამტეხელსა 727,4; ჰამოსა ლხინსა ნუ დაიმწარებ, ნუ იქმნები ფიცისა გამტეხელი, და უზენაარო ვისრ., 243, 12; ფიცის გამტეხი—უსენ, გამტეხი ფიცისა, მიჩს უსჯულოთა სჯულოთა 1203,3; ფიცის მტეხი—უწყვი, ყოვლი ფიცის მტეხი კაცი, ეშმაკს დაედარა მთ., 351,3.

ფიცის გამტეხნი: ნ. ფიცის გამტეხელი.

ფიცის გასრულება: ნ. პირის გასრულება.

ფიცის გატეხა: ნ. ზენაარის გატეხა.

ფიცის გატულება: ნ. ზენაარის გატეხა.

ფიცის დამიწყება: ნ. ზენაარის გატეხა.

ფიცის დამტკიცება: განხე სულთა გაუყრელმან, ფიცის ასრე დამტკიცე 862,2.

ფიცის ფიცება: ფიცის ფიცთა საშინელი 1141,4; ფიცის დადება—მუნ ფიცის დავსდეფ. თუ—ნუ მყოს ღმერთმან ქმარ-შენართათა ომ., 347,4; ფიცის თქმა—მას ფიცის უთქვამს, არა იქს კაცთა თვალთ: შედგინებასა ომ., 164,4; ფიცის მოცემა—ფიცის მომცა და შეეფიცე ჩ., 80,3; აღთქმის დადება — ქალს ღვთის წინ აღთქმა დაუღებია ომ., 30,29.

ფიცის ცრუება: ნ. ზენაარის გატეხა.

ფიცხელი მშვილდი: მშვილდისა ფიცხელისა მოგვემდით, ისარსა მოგვართმითა 73,2.

ფიცხელი ომი: ვიცი, გწადს ომი ფიცხელი, არ ცუდი ხრმალო ღირება 1388,3; თქვენ გქონდეს ომი ფიცხელი, უომრად მნახოს შევითა 1389,3; აწ იყურებდით, მსმენელნო, გესმენ ფიცხელნი ომნი 1397,4; მერმე რა ჩვენგან ეგზომი ფიცხელი ომი მოინახეს, ვეღარ დაგვიდგნეს ა.-დარ., 320, 23; და იქმნა ომი ფიცხელი და ძლიერი აშ., 96,12; ჰკერეს, შეიყარნეს ანაზღად, შექნეს ფიცხელი ომია შგმ 375, 4; აწ გნუევე ომისა ფიცხელისა მათთვის არ დაზარებულსა ჩ., 363,4.

ფლიდი ხაწუთრო: უხანობა და სიცრუე, ვა, საწუთროსა ფლიდისა 994,4; ფლიდი ხოფელი — ნახეთ. გასინჯეთ, სიცრუე სოფლისა ამა ფლიდისა ჩ., 662,4. ნ. აგრეთვე მუხთალი საწუთრო.

ქ

ქადეგულის გატეხა: ამათ არ დაუპერი არეთა, არ გაესტეხ მის ქადებულსა 841,4. ნ. აგრეთვე ზენაარის გატეხა.

ქალაქის ძარი: ათი ათასი ქაბუკი დგას, ყველაკო ხასები, ქალაქის კართა სამათე — სამათას-სამათასები 1221, 3; მარტო შემოვიდა ქალაქისა კართა ვისრ., 274, 18; გაიარა კარნი ქალაქისანი ა.-დარ., 322, 9; შესხდეს, იახლნეს. წავიდეს, შევლეს ქალაქის კარია შგმ 221, I; ხოცდეს, უკანა მისდედეს, ქალაქის კარსა შესჯარნეს ჩ., 459,3; დილასა შექდეს არაზნი, მოდგეს ქალაქის კარისად თან.,

1325, 1; ქალაქისა კარი გამოვლო, კარზე დაწერა საბა, II, 296, 7.

ძალაქის პარის ბაღმეზინება: არ ეპბრძოლეთ, კარი ქალაქთა უომრად გავადებინე 448,4.

ძართა ბაღმეზინება: ქართა აღსძრევენ საშინელთა, ნაცსა ზღვა-ზღვა დაამხოვენ 1236,2; ქარის აღგომა—ანაზღად ღმრთისა განგებისაგან ადგადილი ქარი და მოპვლიჯა კუბოსა სახურავი ფარდავი ვისრ., 61,21.

ძართულის შემოკლება: არ შეამოკლოს ქართული, არა ქმნას სიტყვა-მეტირობა 14,3; მით შეამოკლეს ქართული, მიჰყვეს მსმენელთა ნებასა ომ. 13,3.

ძების ძაღვება: ჰკადრა სრულსა ქება სრული 720,3; ჰკადრეს ქება უსაზომო მას ტურფასა საქებელსა 1037,2; ქება ვით ვეკადრო მე ღმრთისა და მზეებრ მანათობელსა შემ 7,1; ხოტბის კადრება—ჰკადრა ხოტბა ქებად მისად 1035,4.

ძების მოხსენება: დიდებულთა თაყვანის-სცეს, მოახსენეს დიდი ქება 1440,1.

ძების შესახებ: ყმამან საღამო უბრძანა, ქებასა შეასხმიდესა 1017,3; შემასხმიდინ ქებასა: „მზეო, შენ ჩვენთვის იღარი“ 604,2; მე და ნურადინს ყველანი ქებასა შეგვასხმიდინ 612,3; შეჭურფინვიდინ ავთანდილს, ქებასა შეა'ახმიდინ 1048,3; შეასხეს ქება ტარიელს 1420,2; მათ შეასხეს ქება უთხრეს: „მივსენეთ თანი აწ ღიმილსა“ 1445,2; შენი არს, ჰქალწულო წმიდაო, უზეშთაქსი ყოვლისა ქებისა შესხმა მისთვის ხინ., 15, 37; დედაკაცი იგი, რამეთუ უწდებდა და როკვიდა წინაშე მისა, და შეასხამ ქებასა ბაღ., 50,19; მიუწერა შპაროს წიგნი, მრავალფერი ქება შეასხა და საღორებელი სიტყვა მიუწერა ვისრ., 58,5; მერმე დედოფალს დიდი ქება შეასხეს ომ., 25,15; მისნი მტერნი და მეყვისნი მას შეასხმიდეს ქებასა მთ., 271,2; თაყვანი-სცა და დალოცა და ქება შეასხა საბა, II, 186,8; ხოტბის შესხმა—მას, არა ვიცი, შევკადრო შესხმა ხოტბისა 3,3; მიეგებნენ დიდ-ვაჟარნი, ყმას შეასხეს ხოტბა, ქება მთ., 885,1; ღერად რამ უცხო, მას რა შეუცხო ხოტბის შესხმანი სურნელობითა არჩ. I, 236,56,4.

ძველი გული: მათი ბადრაგა ავთანდილ უძღვის გულითა ქველითა 1025,2.

ძველნი დასანთქმარი: სრულად მოვსწყდე სამოთხესა, ქვესკნელს ვიყო დასანთქმარი 132,2; მიწას დასანთქმარი—ცოლმა ქმარს: „მოკვდი“—ეს უთხრას, იგმიწას დასანთქმარი თბ., 465,2.

ძველის აწმეზინება: ქვეყანა ჩვენი არასწყდეს, რისხვით არ დაგტყდენ ცანი 416,3; ქვეყნის ამოწყვედა—ან ქვეყანა ამოსწყდება, აოხრდება, მოიქცევის არჩ. I, 171, 294,2; ქვეყნის აოჯრება—თემი, ქვეყანა აოჯრდეს, გარდაწყდეს პატრონ-ყმობანი ზილ., 623,3; ან ქვეყანა ამოსწყდება, აოხრდება, მოიქცევის არჩ. I, 171, 294,2; ქუთუნი.

მოკრება—მან მოაკრა, ქუეყანა, მოკგუარა აღსასრულია ფშ., 361,4.

ძველი დაძლივბა: შეილთა. ღმერთო, დამაქმევედა, დამქოლვიდა. მერმე ქეითა 1197,4; დამქოლვით, მოღით, ქეითა, მომადეგით მო- მაკარნი 1090,4; ქვით ჩაქოლა — ქალაბს მიიღეთ ბრძანება მის ყმისა ქეით- ჩაქოლისა მთ., 510,4.

ძვერინის ღათმისვა: მე მარგალიტსა მოგვივი, თქვენ ქვრემი და გი- თესია 1207,3; სხვა მოგახსენო უცხოი, ეს ქვრემად დამითესია ბესივი, 91,1.

ქორთა მოტავევა: შექდა, ქორნი მოუტიენა 360,3.

ქორის ღავევა: ქორის დეენა მომდომოდა, მით მრეკალი არ ვახ- შირე 594,2.

ქოს-ღაგაბათა ცაგა: ქოს-დაბდაბთა ცემისაგან ყურთა სიტყვა არ ისმოდა 712,2.

ქრთაგად შვერისვა: ასი ათასი წითელი შენ ქრთამად შეიწი- რეო 732,4.

ქრთაგის თხრავნა: ქრთამსასთხოვს და ამხანაგობს 755,1.

ქსლის მგაგაველი: კაცი ჭაბანი რითა სჯობს დიაცსა ქსლისა მბეჭ- ველსა 790,3.

ქუსლის ძრვა: ქუსალი ვქკარ და დავუქციე. დაიზახნეს დიაცურ- ვა 606,4.

ლ

ღამის თაგა: დღისით, მზისით ვმეკობრბდით, დამეთა ცა ვიყვნით: თევით 1212,3; დღე ყოველ იმარხავნ და დამის თევით დაადგრის განთიადმდე ჰაბო, 67,5; და მრავალნი კაცთაგანნი ზღუდესა ზედა დამესა ათევედ ლომ., 33,12; პირნი მათნი ყუთელ იყვნეს და ქორცი მათნი დამ- ქნარ მარხვითა და დამის თევითა სინ., 267,5; მრავალი დამის თევაა ყო მისთუს ტირილით წინაშე ღმრთისა მ. სწ., 113,2; სულს უჯობს ამა ლაყაფსა ვილოყო, დამევათიოთ. I, 57, 249,4; ღამის გათევა — და იყო ვედრება ღმრთისა და დამეთა გათევა ლაშქართა გამარჯუბი- სათუს აშმ., 99,1; ვითა მართებს მხიარულთა, დამე ლხინით გაათენეს შმ 1166,1; ღამის თენება — სანამდის ვიყო ცოცხალი, გავძლო დამისა თენება შმ 2928,3; ღამის გატება—წამოველ უგზოდ მტირალი, გაე- ტეხე დამე ბნელია მთ., 459,3.

ღავერთა ღამხავევა: სატირელნი მოგვიტირენ, დაწენი შენცა და იმხავსენ 195,4.

ღავერთა ცრემლით არ-ღათოვენა: აჰა, მიხედა აეთანდილსა დაწე- თა ცრემლით არ-ღათოვენა 208,1.

ღავერის ბანა: დრო გარდაუწყეს შერმადინს, მიხედენ დაწენისა ბანანი 185,3; თქვენ მორქმულნი სთამამობდით, ჩვენ მტირალნი დაწე- თა ვბანდით 290,2; დაწუთა ცრემლითა დაბანა—მართალ ხარ, რაზომც შეიქირებდე და დაწუთა ცრემლითა დაპბანდე ვისრ., 111,21.

დაწვის ბალალვა: მით პირი ჩემი გაბროლდა და დაწვი გამე-
ლალეოდა 373,4.

ღარიბი თვალ-მარგალიტი: თვალ-მარგალიტი ღარიბი
უძღვნა ოქროსა გობითა 1271,4.

ღარიბი მარგალიტი: ოქროს რამე წაიტანეს, მარგალიტი ღა-
რიბები 1359,1.

ღვარისამებრ ცრემლის დენა: იმღერს ლექსთა საბრალოთა, ღვარი-
საებრ ცრემლნი სდიან 956,4.

ღვარის ატყდომბა: რა ზედა წვიმდენ ღრუბელნი და მათა ატყდეს
ღვარია, შოვა და ხევთა მოგრაგნის 1396,2; რა ღვარი აღტყდეს,
სულ-მორწყოს ტყე, მინდორი და სერია ვახტ., 75,64, 3; აღტყდა ღვა-
რი საშინელი, ქალაქს ეცა, თან წაიღო არჩ. I, 185,416,1.

ღმრთისაგან დანაბადი: ვერცა თუ ნახეს ნახული ღმრთისაგან
დანაბადია 115,3.

ღმრთისაგან მადლოების შვირიკა: შესწირა ღმერთსა მად-
ლობა ტურფამან დანაბადამან 1232,3; ღმრთისათვის მადლის მიცემა—
რა მისმან დედამან რამინის წიგნი წაიკითხა, გახარებულმან ღმერთსა
მადლი მისცა ვისრ., 127,22.

ღმრთისგან ბაწირვა: კაცსა ღმერთი არ გასწირავა 581,4;
კაცსა ღმერთი არ გასწირავს, თუმცა კაცი შეიგებდა 1349,4.

ღმრთისგან მომუშაება: უცილოდ ღმერთსა მოვსძულდი
აქამდის მე მხიარული 110,4.

ღმრთისგან მოხმება: ღმერთმან მოგვხედნა თვალითა,
ზევარდმოფ მონახელითა 1358,2.

ღმრთისგან წაღება: რაცა ღმერთსა არა სწადდეს, არა
საქმე არ იქმნებია 784,1.

ღმრთის გმობა: ყოვლი ცრუ და მოლაღატე ღმერთსა ჰგმობს
და აგრე ცრუობს 767,4; თუ დეარჩინო, ღმერთი ეგმო 567,4; და იწყო
გინებად და გმობად ღმრთისა შუშ., 19,20; ღმრთის უარყოფა—მან
ღმერთი უეარ-ყო შუშ., 16,4; ცათა მპყრობელი, შეუფულობელი, ვით-
არ უარყვეს ღმერთი ცხოველი არჩ. I, 230,25,4; უფლის გმობა —
ნუცა შეგიტყუებს საცთური იგი მისი და ჰგმოთ უფალი ეამსა ქირი-
სასა წარტყ., 29,2.

ღმრთის დიდება: გულითა ღმერთსა აღიდებს ავთანდილ ცრემ-
ლთა მდენელი 1238,1; მძიმეთა მათ საკრველთა შინა აღიდებდა
ღმერთსა შუშ., 25,18; სპანი ღმერთსა აღიდებდენ, რა გმსახუ-
რეთ ჩვენ ასეთი შემ 1148,4; გაედვიდა, ცოლსა უთხრა, ორნივ ღმერთსა
აღიდებდეს ომ., 44,1; ვაღიდებ ღმერთსა, გარდვივდი, რაც
მისგან ვალი მდებია შთ., 25,4.

ღმრთის თვალთა რისხვა: თუ ხორციელი არისმცა, თვალნიმცა
მრისხვენ ღმრთისან 1143,4.

ღმრთის მღუპვა: ჰე მეფეო! რადემღუპვიანუ ღმერთსა, ანუ
ბელსა 112,2.

ღმრთის მოწმობა: აწ რა მესმა, შემოქმედი ვაღიღე და ღმერთსა ვმონე 1282,3.

ღმრთის მოწყალება: ჰე ასმათო, მოგვივიდა მოწყალება ღმერთისა ზენით 1344,2; შენთან ყოფნასა ვიაჭდი ღვთისაგან მოწყალობითა ომ., 171,3.

ღმრთის მტარი: დაეარს, დასა მეფისასა, უთხრა ვინმე ღმერთისა მტერმან 569,1; და ვითარ იხილეს იგი ჰაბუკად შეუნიერად მტერთა მათ ღმერთისათა, შეუუყარდა იგი და უნდა დაშარხვად მისი და თანა-წარყვანებდა მისი სინ., 276, 18; ჰე ღმერთისა მტერო, შმაგო, რეგუენო ვისრ., 105,27; მან გარსევაზ ღვთისა მტერმან მოიგონა სხვავე ღონე 868 3095,1; უფლის მტერი — მტერნი უფლისანი ეცრუვნეს მას ფს., 80,16.

ღმრთის ნება: ნ. განგების წადილი.

ღმრთის რისხვა: ესე მესმა, დამტყდეს ცანი, რისხვა ღმერთისა ეცა გორთა 1160,4; მაშინ ქაჭეთს მოიწია უსაზომო რისხვა ღმერთისა 1401,1; ოდესმე ვნანი ღმერთისაგან რისხვითა განიწვალნეს უკეთურებისათჳს კაცთაჲსა სინ., 181,4; დაჯოცნა და გააქცენა, რომელ რისხვა ღმერთისა მოაწივა ა.-ღარ., 303,5; რისხვა ღმერთისა მოაგლინა თავსა მათსა ზედა აზმ., 77,13; მიუმატოთ რისხვა ღვთისა, ვაზღვევინოთ სისხლი წინა 868 440,4; ასეთი ზარი და ზრიალი და აი-უი იყო, რომე რისხვა ღმერთისა ეწეოდათ რუხ., 130,4; ღვთის რისხვის დარიდება არც აუგი არის, და არც სირცხვილია ომ., 79,27; განგებით მიჰხვდა სანაცლოდ მათ რისხვა ღვთისა ციერი მთ., 687,2; მერმე მისად საპასუხოდ კარს მღვთის რისხვა მიადგება არჩ. I, 12,80,3; თუცა ღმერთის რისხვისა ბრძანება ქვეყნად მოიწიოს, ყოველთა მხნეთა მხედართა თვალთა ჩენანი გაურეტდეს ხაბა, II, 197,17; თუ შიტყუებ ამა ფიცსა, ღვთის რისხვა იმათ მწარია ბაქ., 169,4; ბანაკსა შეგვიპტელთასა ღვთის რისხვა მოევილინების თ. II, 19, 148,2; დალისტანს მიხვდა ღვთის რისხვა, მრავალგზით განაწყენება გურ., 54, 194. 4.

ღმრთის ხანისაჲ ვიღი: ხელ-განწყრობილი გულითა არს ღმერთისა საეცავითა 1314,4.

ღმრთის ხამართალი: რასაცა ლამი, არ მოგცემს მას ღმერთისა სამართალია 1471,1; დასხდეს მერმე ჰაპა და შეილისშეილი ნებაას-რულებულნი ერთად, ღვთისა სამართალსა ქვეყანასა ზედა გააჩენდეს 868 441,38; განგებითა იგი მოვა, რა არს ღვთისა სამართალი ომ., 65,4.

ღმრთის სწორი: ბრძანებაა ღმერთისა სწორთა 1160,1.

ღმრთის უარის ძმნა: არ დავიჭერებ მე შენსა.. უარი სქმნასა ღმერთისასა 530,2; ღმრთის უარის-მქმნელი — ჰე ღმერთისა უარი-სქმნელო ვისი და ეშმასა მიმდგომო ვისრ., 104,6. ნ. აგრეთვე ღმრთის გმობა.

ღმრთის შევედრება: ღმერთსა შევედრებ, ნუთუ კვლა დამხსნას სოფლისა შრომასა 1291,1.

ღმრთის შერისხვა: დახოცეს და ამოწყვიდეს, ცათა ღმერთი შე-
არისხეს 76,2; აწ ზააკს ღმერთი შერისხდა **შეშ 70,4**; გაექცა
კაცი იგი: რასათვის შემარისხებთ ღმერთსაო რუხ. 384,4.
ნ. აგრეთვე ღმრთის რისხვა. .

ღმრთის ძალი: არას გარგებს ძლიერება, თუ არ შეგწევს ღმრთისა
ძალი 1034,2; მერე შეპყობა რამინ მტკიცითა საფიცრითა ყოვლისა დამ-
ბადებელისა ღმრთისა ძალითა და სახელითა ვისრ., 101,10; აწ მარ-
თალათვის ისმინეთ განგება ღვთისა ძალისა შთ., 1220,4.

ღმრთის წადილი: აწ იგი იქმნას, რაცალა ენებოს ღმრთისა წ:-
დილსა 600,1; ღმერთი იწადებ, მომივლენ გულის სახმილთა ლხე-
ნანი 1461,2; ღმრთისაგან წადილი მისი ყოველივე შესაძლებელ
არს ვისრ., 85,21; სხვა იყო ღვთისა წადილი, ჯელმწიფე ცულად
შერებოდა შთ., 604,4. ნ. აგრეთვე განგების წადილი.

ღმრთის წყალობა: ამას თუ ღირს ვარ, ვერ ვიტყვი, მაკლია ღმრთი-
სა წყალობა 367,4; მე ესე სიხარული, ვირე სულნი მიდგან, ღმრთი-
სა წყალობად მეყოფის ვისრ., 101,3; ლომ-გულო, ღვთისა წყა-
ლობა ნუროდეს მოგეშლებისა **შეშ 1355,2**; არა ნახულა პირსა ქვეყანისა-
სა გმირნი ჰბატუნნი ამათებრიო და არცა ვის ეს ღმრთის წყალობა
სპირებიათ ზაისაგან კიდეო რუხ., 135,35; ესოდენ ღვთისა წყალობა
კაცისა გვესმა სხვა ვითა შთ., 1112,4; ბოლოდ გაიქცა ზვარაზმშა, ღმრთი-
სა წყალობა გამოირდა ჩ., 428,4; რად გინდა რომ გაიბრუნო ღვთის
წყალობა კარს მოსული გურ., 59,233,3.

ღმრთის ხატი: ვის ხატად ღმრთისა დ გიტყვიან ფილოსოფონსი
წინანი 827,1.

ღონის აბაზა: ცნას მიზეზი შენთა წყლულთა, იქმნას, რა ღონე
აეგებოს 298,4.

ღონის მოგვარება: ამაღ შეეშინდი, ღონენი ველარა მოვაგვარ-
ენნი 1196, 3; ამითა ველარას ვიქმ, ღონე სხვა რა მოვიგვარო
528,1.

ღონის მოგონება: ევე ღონე მოიგონე მეტად ავი 237,1; და
ყოვლადვე სასობაა წარსიყუეთის განშორებისაგან ჩვეულებისა მისისა და
ვერარაა ღონე მოიგონის ბალ., 111,36; მათ ქვეყანათა ლაშქართა-
გან შესლვა უღონო იყო. თქვა მეფემან: მომიგონებია ღონე ა-
დარ., 302,18; მან გარსევან ღვთისა მტერმან მოიგონა სხვავე ღონე
შეშ 3095,1; ამის მეტი ღონე ვერ მოვიგონე, ერთი ზურგთ ავიკიდე-
ერთი ხელთ ავიყვანე რუხ., 506,13; ესე ღონე მოუგონა, სახლსა
უგებს შუვა გზასა ზილ., 684,3; სჯობს სხვა ღონე მოიგონო, აწ სი-
ცოცხლე თუცა გინდა შთ., 1193,4; ამა ხერხისა კიდევ [ა]რად ღონე მო-
მიგონია საბა, II, 162,18.

ღონის ძიება: მუნაღა ვძებნენე ღონენი ჩემნი არ-დასამრუდენი
214,4; ჩემი ჰირი ვის მოვაქსენო, ანუ ჩემი ღონე ვისგან ვძებნოო
ვისრ., 52,12; ღონის ძებნა რას უშველის? მე შედების ცეცხლი გუ-
ლად **შეშ 4677,3**; ღონის ძიება — არავინ დაადგარებოდა მას შინა, ...არცა
ძლიერი ძალითა თვისითა, და არცა ღონიერი ღონის ძიებითა

იკსითა ბაღ., 62,4; ღონეს რასმე ეძიებდა, ვითა მოურალი ემცნებოდა
შემ 2220,4; მისის სულის შერჩომისათვის ღონესა ეძიებდინ
რუს., 1,10; ღონის მოძიება—ნუთუ კიდევ გულისათვის ღონე მომე-
ძია საბა, II₁, 352,3; ღონის მონახვა — სჯობს ღონე რამე მოვან-
ხოთ, სიციოტლე ნუ მოგწყენია შემ 4720,4.

ღრუბელთა წმინდა: რა ზედა წვიმდენ ღრუბელნი და მათა
ატყდეს ღვრია, მოვა და ხევთა მოგრაგნის 1396,2; მზე უბატოდ ელავს
ჩემზედა, ღრუბელი საბრალოდ მწუხიმს ვისრ., 184,21.

უ

უელზე ხელ-მანდილის მონახვა: ამოიღო ხელ-მანდილი, მოი-
ნასკვა იგი ყელსა 1509,2; ყელს მანდილის მოხმა—მათ კიდევ ცხენის
ფეხს აკოცეს, დაიხოქეს, ყელს მანდილები მოიბეს რუს.,
484,11; ყელს მანდილის ხმა — რამაზ ჰყავს ორთა დედათა, ყელსა
მანდილი აბია ჩ., 336,2.

უელის ხაზლი: აწ, დარ, შენთა ხელთა ჩემი საბელი ყელისა
254,1; ყელს ხაზლის ხმა — არ ჩამოგივალ მაშინცა, ყელსა საბელი
მე ბასა არჩ. II, 104,3.

უელის უელს გარდახლოება: მკერდი მკერდა შეეწება, გარდაეკ-
ლო ყელი ყელსა 1406,4; ყელი ყელსა გარდაეკედეს, ერთ-
მანერთსა აუტირდეს 279,3.

უელს მოხლოება: იგი ყმა ცხენსა გარდახდა, ყელსა მოექდო
მკლავითა 218,4; ყელს მოექდო ნაღულიანი შემ 1928,3; ზეზე წამოქ-
და და ყელს მოექდო შეიღსა რუს., 236,10; ყელს მოხვევა—მე რა
მნახა თვალ-ახშული, მეფე ყელსა მომეხვია 343,1.

უელს მოხმევა: ნ. ყელს მოკდობა.

უვაგილთა მონახვა: შენი შევება ყვაგილთა აქნობს, ჩემნიცა
ქნებთან 1074,3; ქენების ყვაგილნი ხორცთანი, მბრუნავი ეტლი
ესია ჩ., 360,3; ყვაგილის გახმობა—რა ვარდმან მისი ყვაგილი გაახ-
მოს, დაამკნაროსა, იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა 35,2;
ყვაგილის დახერება — ვარდი ახლად იფურქვენების, მე ყვაგილი დამე-
ბერა 1512,3; ყვაგილის დაქნობა—რა ვარდმან მისი ყვაგილი გახმოს,
დაამკნაროსა, იგი წავა და სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა 35,2;
მან უეამოდ ნაყოფნი ჩემნი მოსთულნა და სანთელი ჩემი დაშრიტა და
ყვაგილი ჩემი დააქნო შუშ., 26,32; ხოლო რაეამს-იგი მზე აღმობრ-
წყინდის მცხინვარებითა თვისთა სამოხნეთა ზედა და ბოსტანთა, ყვაგი-
ლი იგი მათი დააქნეს მ. სწ., 83,32; ტურფად შევება, გამორჩეუება
თქვენნი დააქნობს ყოველთ ყვაგილთა ახლ., 105,2; სენსა შეპყრო,
დაცაუტქნობს ყვაგილს მისის შევებისას არჩ. I, 48,239,4; ყვაგილის
დაჯრობა—მისნი ვერ-მკერტენი ყვაგილნი დააჯროს, დაამკნაროსა
ჩ., 261,3.

უვაგილის გაახლოება: აწ გაახლოების ყვაგილი, ვარდი აქამ-
დის ქნებოდა 1324,4.

ჰვაპილის ბახმოვა: ნ. ყვავილთა ქნობა.

ჰვაპილის დაბერება: ნ. ყვავილთა ქნობა.

ჰვაპილის დაჰნობა: ნ. ყვავილთა ქნობა.

ჰინვისხაგან დაზრობა: სიტყვ სწავეს, ყინვა და აზრობს 1334,4.

ჰორანთა დასაჰინვარი: შენთვის მოკვდები, გავხდები ყორანთა დასაყვიარად 1295,3.

ჰორნის ბოლო (1): მეც ვიცი, ჩემსა ხელ-მქმნელსა თმად ყორნის ბოლო 'თმობია 954,3; ჰვიდავს ბროლსა ყორნის ბოლო დაწყობილი, დანათხენი 1479,3; ვარდზედ გაშლილო ყორნისა ბოლო, ქმნილო სურნელთა მოსაფრქვეველად აბღ., 100,3; მარჩბიენი მარხინი სისხლსა მღვრელობენ, ყორნის ბოლოს გაშლით მომზიდველობენ ღ. თუმ., 29,10.

ჰორნის ბოლო (2): ვარდსა ზედა ყორნის ბოლო ნაშა თხელსა აჰურებდა 1349,3; არ ნახულა ამისებრივე კაცთა ძენი.. თელსა ზედან ყორნის ბოლო, ტანად სარო ალვის ხენი თ. I, 69,76,3; ყორნის ბოლო მშვილდ-ქამანდი სად არი ბესიკი, 168,1,4.

ჰორნის ბოლო-ფრთათა: ქალი ტირს და ცრემლსა აფრქვევს, ხრის ყორნისა ბოლო-ფრთათა 46,4; ყორნის ფრთა-ბოლო—მთვარესა ზედან შეწყობით ყორნის ფრთა-ბოლო ჰშვენოდა თ. I, 25,14,2.

ჰორნის გაგლეჯა: ყორანსა გაგლეჯს ხშირ-ხშირად, აფრთხობს ბროლისა ჰერითა 1329,2.

ჰორნის ფრთათა: ალვისაგან სული მოქრის, ყორნის ფრთათათ მონაბერი 1297,4; ყორნის ფრთე—ვით ნახო მისი თვალ-წარბი, ბრძანებ თუ: „ყორნის ფრთე არი“ 858 1252,1.

ჰორის დაშვება: ენა დაშვების, მსმენლისა ყურნიცა და ვაღდე ბიან 21,2; ყურნი და ვაღდე მსმენელთა თ. I, 63,27,3.

ჰორის ჰპრობა: ყურსა უჰყობდა, ისმენდა 51,2; მიჰყარ ყური და ისმინე სიტყვათა ჩემთა რუს., 143,15; ბრძანებას მოისმინებდა, ყურსა უჰყობდა მამსა ზილ. 61,1; ყური მიჰყარ: რაზედ დასწერს დავით ამა ფსალმუნებას თ. II, 27, 212,1; ცოლმან მისსა სიტყვასა ყურთ არა უჰყრა საბა II₂, 71, 23; ყურის მიჰყობა — ეშაური რამე არის და ყური არა მიუჰყარ ა.-დარ., 348,26; მამის მათისა წიგნიც წაიკითხეს და მათ არად გაიგონეს და არცარა ყური მიუჰყარ თ. I, 17, 21, 2; მერმელამ რა თქვა სასიბრძნო, ყური მიუჰყარს სრულად არჩ. I, 54, 295,2; მამა, მე მმართვეს, მისსა ვულკეთილობასა თვალი და ყური მივაჰყარა საბა, II₁, 422,16; ყურნი მივაჰყარეთ ხმათა ბესიკი, 140,14,6; ყურის მოჰყობა—გიჰმობ რომელთა, გიცნობ რომელთა, ყურნი მომიჰყართ, მო გონებანი აბღ., 78,3; ამას ყური მოუჰყართ, — ბრძენი იყოთ, ანუ ხელი 858 1,2; თქვენცა მომიჰყართ ყურიო და ისმინეთ ჩემი რუს., 245,6; სრულ სპათა ყური მოუჰყარან ჩემთა ნათქვამთა სმენასა ჩ., 33,3; მნებაეს ამ ამბის დატკობა, ყურნი მაჰმიჰყარან სმენადა არჩ. II, 11,3; ყურნი მაგ თქმასა მოუჰყარ, მახირობლად ჩანს ბაგენი საბა, II₁, 60,32; ყური

მომიპყარ, დასჯერდი შენ ჩემსა სიტყვის თქმასა-და თ. II, 22, 179, 3; ყურის გლეზა — მოვიცადოთ, ყური უგლოთ მომავალსა მას განგებას არჩ. I, 185, 414, 4; რაგინდ რომ ბევრი აამო, ბოლოს არ გიგლონ ყურია თბ., 279, 2; ასმენს ასულს: იხილეო, ეუბნების ყურის გლეზას თ. II, 27, 212, 2; მო, ყური მიგდე, მოგიტრობ ტყვედ ჩემსა წამოყვანასა გურ., 72, 325, 1; ყურის მიგლეზა—მე არა ყური მიუგდე ხანამდისინ მას კაცს რუს., 22, 28; ქალმან ამ ამბავს არა დია ყური მიუგლო მ., 76, 31; მან მიუგლო მეფეს ყური ბრძანებისა დასასწავად მთ., 803, 4; დაეღვთ აქ, ყური მიუგლოთ, რაც რომ იმათა თქვიანო თბ., 432, 2; ყურის მოგლეზა — ბეჯანის ამბავს გიამბობ, აწ ყურნი მომიგდენითა შვი 4176, 4; რადგან მწვედ მოიპირე, ყური მომიგდე და წერილად გიანბობო რუს., 162, 9; ვინ არს აწ მცველი კოშკისა, გკადრებ—მომიგდეთ ყურია მთ., 1095, 3; მოიქეც. ყური მომიგდე, მისმინე არჩ. I, 209, 626, 1; ულუფა ამოგვიკვეთონ, აღარ მოგვიგლონ ყურია ბაქ., 304, 2; ყურის დაგლეზა—დაუგდის ყური და იამებოდის რუს., 327, 26; ეეო, მეო, აქეთ მომხედეო, რას მომიტრობა საყვარელი, ყური დაუგდეო გურ., 126, 1, 2; ყურის თხოება—ამის მეტად არა ყური მოთხოება—მეთქი რუს., 405, 18; ჯაგლაგსა ფელენისშვილსა არეინ ათხოებას ყურსაო არჩ. II, 27, 1.

შ

შავ-გულის კვდომბა: მივე, მას წელთა შევარტყი, შავ-გული ვისთვის კვდებოდა 1165, 4.

შავთა წამწამთა სობა: გული ვერ გასძლებს ნიადაგ შავთა წამწამთა სობასა 1075, 3; უკურნებლად დამადგრა შავთა წამწამთა სობანი თ. I. 36, 91, 3; წამწამთა სობა — ჩემს გულსა წყლულსა ვინ არგებს შენთა წამწამთა სობასა ხაბა, II₂, 135, 6.

შავ-თმთარი ძლავის ძრთომბა: შეხედნის, თვალნი ამართნის შავთეთრი ელვა ჰკრთებოდა 1339, 2.

შავი ბეღი: მზეო, ბედმან შავმან ვით მიმუხთლა, ხედავ, რულად 1162, 2; ვაზირი გაწილებული მივა ბედითა შავითა 754, 1; მამაცობა გაშიცულდა ჩემის შავის ბედისაგან მ., 385, 3; შავ ბედო, შენ უნახველად, რამან გაგაბა მახესა ზილ., 274, 2.

შავი ბიშრის ღანა: დაღუმდეს, ცრემლნი მოჰკვეთნა შავმან გიშრისა დანამან 263, 4. ნ. აგრეთვე გიშრის სარი.

შავი ბიშრის ხე: ჩემნი მომკლველნი წამწამნი შავნი გიშრისა ხენია 1249, 4. ნ. აგრეთვე გიშრის სარი.

შავის ახდა: ასი ებოძა საქურჰლე, ებრძანა ახდა შავისა 329, 2; შე თვით ვიცი ემი შავთა აქდისაო ა.-ღარ., 446, 20; მაშინვე ბრძანა შავის ახდა და ციხე-ქალაქთა მორთვა რუს., 93, 26; ვასცა ინდოეთს ბრძანება ახდად შავისა სრულისა ჩ., 298, 1; ახდა მიბრძანა შავისა, ხორციცა მან დამაპირეა არჩ. II, 396, 3; შავის ახდის დრო ვიციო, თუ სრულმან გამითავენს თან. 2386, 4; შავი ძაძის ახდა — შავი ძაძი აიქადა, სხვა ჩაიცვა მან ახალი შვი 356, 2.

შავი ძვის უორით დაკოლვა: არ დაგმორჩილდეს, დამქოლე შავისა ქვისა უორითა 1277,4.

შავი წამწამნი: მიკვირს, თუ გული აღმასი შავმან წამწამნი დალა რად 705,2; შეენოდეს შავნი წამწამნი, გულისა გასაგმირონი 122,3; შავნი წამწამნი მკერეტელთა გულს ველარ დაეძგერება თ. I, 49, 191,3; გულსა სკრის შავნი წამწამნი იგ ზედა-ზედა ძგერთა ჩ., 87,4.

შაჰრის-შარი ხმა: ხმა შაჰრის-ფერად გაუხდა ვარდსა, ხირ-ხირად პობილსა 1322,4.

შემოქმედის დიღება: აწ რა მესმა, შემოქმედი ვალიდე და ლმერთსა ვმონე 1283,3; დღეა თაბორი ცათა მობაძე იქმნების, რამეთუ ჰხედავს დიდებასა შემოქმედისა თვისისასა სინ., 191,17; ფალა-უანმან შემოქმედი აღიდა და სულთქმნა, ახა შნ 645,3. ნ. აგრეთვე ღმრთის დიდება.

შენახველთა მალველი ტანი: ფრიღონ დადგა, ყმა წავიდა, შემხედველთა მკლველი ტანი 1012,4.

შენაფლოზი მზა: სჯობს და შას მიეც მეფობა, ვისგან მზე შენაფლოზია 38,4.

შენაფლოზის დაურვაება: შენდობასა ხორციელი კაცი ვერა დამიურვებს 1472,4.

შენაფლოზის თხოვა: ვითხოვ ხოლე შენდობასა, ეგეთილა მოვბარუნდები 1467, 4; ხოლო იგი მრავლისა მისგან ტირილისა ვერ შემძლებელ იყო სიტყუსა მიგებად მისა და თხოვად შენდობისა მ. სწ., 293,15; და ეტლმან რომელმან დაგამძიმა, მოიქცევის, რომელ შენდობა გთხოვოს ვისრ. 131,12; მივედით და გამოვესალმენით, შენდობა ვითხოვეთ შეტოდებისა რუს., 158,24; ჭვარ-ტვირთულსამცა მიხილავ ქრისტეს ჩემისა შემდგომსა, მონანულს მრავლის ცოდვისას, შენდობის თხოვნის შემერდომსა არჩ. I, 69, 37,4; თავი დამნაშავედ დადვა და შენდობის თხოვა დაიწყო ხაბა, II₁, 151,8.

შენაფლოზის შეცოდება: შემიწოდოთ, რაცა შეგცოდე 1492,2.

შენაფლოზის მზაება: შენმან მზემან, თავი ჩემი არვის მართებს უშენოსა 487, 4; შენმან მზემან, აქანამდის შენ ცოცხალი არ მეგონე 1283, 1; შენმან მზემან, უშენოსა არვის მიხვდეს მთვარე შენი 1290, 1; შენმან მზემან, ვერვის მიხვდეს, მო-ცა-ვიდენ სამნი მზენი 1290,2; შენმან მზემან, მე ასული არა მიემა, და თუმცა მესუა, მოგაქსენებდი ვისრ., 36,34; ამბრი არაბო, შენმან მზემან, მოცთუნებულხარ ა-დარ., 323, 18; კარგია, შენმან მზემან რუს., 452, 29; შენმან მზემან, არა გმართებს ამისათეინ ვაგლან-ვეება ზილ., 381,1; ნუ დამცინი, შენმან მზემან, გაეს, რომ მართო მე არ ვხდები არჩ., II, 471,4.

შენაფლოზის სჯობს: ზოგთა ჰკადრეს ზენაარი: ნუ დაგვხოცო, შენსა სჯულსა 1033, 2.

შენაფლოზის შეჯობა: მას ჩემთვის სულნი არ შურდეს, შეზღვა ხამს შეუზღველისა 724,3.

შეუფარი სიცოცხლე: მე თუ მომკლათ, მემართლებით, ს ი ც ო ც ხ ლ ე
პკირს შეუფერი 819,4.

შეუფრობილი ცრემლის დენა: მო, დავსდეთ, ტარიელისთვის
ცრემლი გვდის შეუფრობილი 7,1; შეუფრობელი ცრემლის დე-
ნა—მით წყაროსებრ თვალთაგან ცრემლი მდის შეუფრობელი
ომ., 177,4.

შეცოდების შენდობა: რაცა შეგცოდეთ, შეგვინდევ, თვით
ჩენვე შეგვინანია 416,1; უმეტეს მივისწრაფთ მშუდობისა ყოფად, რაჟე-
თუ მიზეზ გუქქნა ურიცხუთა შეცოდებათა ჩუნთა შენდობისა
მ. სწ., 33,16; სხდეს მხიარულნი გარდასრულისა შეცოდებისა შენ-
დობითა ვისრ., 130,26; თვითან ცრემლითა მღუღარითა ღმთის წინ
შეცოდებისა შენდობას ითხოვდა რუს., 527,20; მამას ფერხთ
მოეხვია და შეცოდების შენდობა ითხოვა ომ., 69,1; ცოდვის
შენდობა—ვინც შეინანებს, შეუწდობს უფალი თავის ცოდვასა
გურ., 66,286,1; ცოდვის მოტევა—კაცთა ხსნისათვის გახადი, გთხოვ
ცოდვის მოტევათა თ. II, 30, 237,4; შეცოდების მოტევა —
მოპიტევენ შეცოდება, თუ რამ შეგცოდეთ გურ., 80, 281,4;
ცოდვის განტევა — ხოლო მან აღუთქუა ცოდვისა მის განტევა-
ბაა ხანცთ., 296,17.

შეცოდებაჲსი შენდობა: ღმერთი ვინათგან შეუწდობს შეცო-
დებულსა, უყავით თქვენცა წყალობა 463,1.

შეპირვებისაგან დახსნა: შენგან ჩემი სიყვარული ამით უფრო გააძყა-
რე, რომე დამხსნა შეპირება, ეშმა ბილწი ასაძყარე 130,2;
შენ ჩემისა გულისა ნაღველი განაქარე და დამხსენ დიდსა შეპირ-
ებასა რუს., 96,33; შეპირებისაგან ქსნა—მე შენითა სიტყუითა არ-
ოდეს განვმართლდები, ვერცა შენითა ნახითა შეპირებისაგან ექ-
სნები ვისრ., 257, 11; შეპირების გაშვება—გამიშვი შეპირე-
ბა, არა მგამა ყოლა მეო 117,4; შეპირების გაშორება—გარშორეთ
შეპირება, ვერას გავნებთ ახლად მტერი შენ 1668,2; შეპირების
განქარება—ჩემი პატივი შენგან გაძლიერდების და შეპირება ჩემი
შენგან განქარების ვისრ., 123,34; შეპირების ჩამოხსნა—შეპირ-
ება ჩამოიხსენ, აწ ლხინითა მოისვენე შენ 1672,2.

შეპირვების გაშვება: ნ. შეპირებისგან დახსნა.

შეპირვის მოწყვანა: ბრძანა: ღმერთსა მოეწყინა აქამდისი ჩემი შე-
ბა 98,1.

შვიდი დღის მთვარე: საროსა მსგავსი ნაზარდი და მთვარე დღი-
სა შევიდისა 1061,2.

შვიდი მნათობი: მათ სამთა შევიდნი მნათობნი ჰვარენ ნათ-
ლისა სვეტითა 1395,2; ჰქონდეს შევიდნივე მნათობნი მის მზისა და-
სადარებად 1525,2; ჰგვანდეს შევიდთავე მნათობთა, სხვალმცა რისად
ვთქვი მე და რად 278,4; ჩვენ ვთქვათ: „ეს რად ჰგავ?—ზეთიერად ჰგავ
შვიდთა მნათობთა დაშვენებულად“ თ., 4,4; შეყრა მათ შევიდ-
თა მნათობთა ღმერთს შენთვის მოეწადება მთ., 122,2.

შვიდი ცის ბორბალი: რისხვით მობრუნდა ბორბალი ჩვენზედა
ცისა შეიღისა 1296,4.

შიშ-შევაპალი გული: ნავისა თავსა გულითა წადვა შიშ-შეუ-
ვალითა 1029,2.

შმაგი გული: კაცთა კრძალვასა ვაწვევდი გულსა შმაგსა და
რეტასა 477,3.

შმაგის გაშმაგება: მოველოდი. არა მესმა, შმაგი უფრო გავე-
ეშმაგდი 579,3.

შმაგი ცნობა: გწადდეს — გულითა ბრძენითა, გწადდეს — ცნობი-
თა შმაგითა 924, 2; ვისმე, გლახ, ჩემებრ დაავდებ, გახლი ცნობითა
შმაგითა 950,4; საღ წახვალთ დაუხოცულად, ვინ ხართ ცნობითა
შმაგითა თან., 2075,3.

შორით ალვა: შორით ბნელა, შორით კვლომა, შორით ღაგვა, შო-
რით ალვა 27,3.

შორით ბნელა: მართ მასვე ჰბაძვენ, თუ ოდეს არ სიძვენ, შორით
ბნდებიან 21,4; შორით ბნელა, შორით კვლომა, შორით ღაგვა,
შორით ალვა 27,3.

შორით ღაგვა: შორით ბნელა, შორით კვლომა, შორით ღაგვა,
შორით ალვა 27,3.

შორით კვლომა: შორით ბნელა, შორით კვლომა, შორით ღაგვა,
შორით ალვა 27,3.

შტო-ღამხნარი ალვა: აეთანდილ ასმათს უსტარი მისცა მისისა ზრდი-
ლისა, ალვისა შტო-ღამხნარისა, მთვარისა ფერ-მიხდილისა
1346, 2.

შუბის კრვა: კაცს შუბი ვჰკარ, ცხენი ღავეც, მართ ორნივე მიხ-
დეს მზესა 439,3; შუბის ძვირება—მეფე გულსრულად მობძანდა, შექნა
შუბისა ძვერება თბ., 67,1; გულს მაძვერა მტერმან შუბი, გამა-
დინა სისხლი ღვარად გურ., 262,9,1.

შუქთა ბაცლა: ვინ გაიცდის შუქთა მისთა, ვინმცა ვით ქმნა ნა-
ხაზობა 1124, 2.

შუქთა ღარება: ვითა შუე ჯდა მოღრუბლებით, ღიღხან შუქნი არ
ადარნა 303,2.

შუქთა ღაფენა: აეთანდილ ფერხთა ეხვევის, შუქნი ქვე-დაუფე-
ნიან 1517,2.

შუქთა კრთომა: ღლისით ვერ ნათობს სანთელი და ღამით შუქნი
ჰკრთებიან 977,4; ანათობს ის ოს, მით არცხვენს ისოს შუქის
კრთომითა შეუღგამისად თ., 76,9; დედოფალმან შემოხედა, შუქთა
კრთომა გაუქვირა ომ., 157,1; მათ ორთავე შუქი ჰკრთების,
ჰგვანდეს მზისა მონათალსა შთ., 811,2; შუე უნათლე ჰქმენ, ეტლსა ჰნი,
შუქნი კრთებიან საღარი თ. I, 114, III, 1,1; შუქნი ჰკრთებო-
დეს, ვით მზესა, მას პირსა არ ნაბნელებსა არჩ. II, 963,4.

შუქთა მოვანება: მთვარე წყალსა გამოსრული ნახეს, შუქთა მო-
ვანება 260, 3.

შუათა მომხმანელი: ზეცით შუქთა მომფენელო, მარჩენელო არსთა, მზეო 1156, 2.

შუათა მფინეზელი: თვით იგი იაჟს, რომელი ჩანს მზეებრ შუქთა მფენებლად 1506,3; შუქთა მფენელი — შეუქირეები არ არის არცა მზე, შუქთა მფენელი ზნე 2894,3.

შუათა მფინი: იგია ჩვენი პატრონი, მსგავსი ცით შუქთა მფენისა 959, 4.

შუათა შამოღმბა: შენთა შუქთა შემოშადგამ, ბნელსა გულსა ზედა მკვირსა 409,3; მზემან შუქნი შემოშადგანა, ვარდი მით ვჩან არ-დამზრალი 1422,4; მზემან შუქნი შემოგვადგანა, ღამე ბნელი გავვითენდა 1036, 4; მის ხელმწიფისა სახლსა შუქი შემოგვადგარუს., 138,7.

შუათა შამომოსა: შემოიმოს შუქთა მისთა, ნათლად გარე მოივანებ 1520,4.

შუათა შვინება: მისთა შუქთა შვენებაანი ნათლად მადგეს გულსა ფენით 411, 4.

შუათა წარხდომბა: წარხდესო შუქნი, რომელნი მზისაებრ ველთა ჰფენოდეს 1200,4.

შუქი მთვარისა: ლურჯად ჩანს შუქი მთვარისა 1333,4.

შუქის ბნელად მოვანება: მაგრა. ირცხვის მეფისაგან, შუქი ბნელად მოევიანა 1515, 4.

შუქის გულს ცემა: მზეო, შუქი შენი, შენგან მონაფენი, გულსა მეცა 496, 1-2.

შუქის დაძვირება: ხედავთ, მზემან ჩვენმან შუქნი სრულად დაგვიძვირნა 817, 2.

შუქის ელვა: თინათინს ღაწვთა ემატა ელვა შუქისა სამისა 1493,3.

შუქის მომხმანე: თეთრთა კბილთათ გამომკრთალსა შუქსა ველთა მოაფენდა 64,3; გამოეგება ტარიელ, მართებს ორთავე მზე ღარად, ანუ ცით მთვარე უღრუბლო შუქთა მოჰფენდეს ქვე ბარად 278,2; საღამო-ჟამ გაიღვიძა, შუქი ველთა მოაფინა 1247,3; აწ გქონდეს ასი საქურკლე, ვის შუქნი მოგაფენიან 479,3; რა გათენდა და საწუთროსა მაშვენებელმან მზემან შუქი მოფინა, აედექით რუს., 193,9; სახლსა შიგან მოეფინა შუქი მზისა, ვითა გარე მთ., 80,2.

შუქის ნათობა: მათ ყოვლთა შუქი ანათობს პირისა მზისა მსგავსისა 1536,4.

შუქის შადგამა: კბილთაგან შუქი შეადგანა ზედან გიშრისა სარებსა 1216,4; ბაგეთათ შუქი შეადგის ზედან ბროლისა თიცართა 1434,4.

შუქ-მკრთალი მარდი: ეპოვე ვარდი მოყვითანო, შუქ-მკრთალი და ფერ-მიხდილი 985,3.

შუქ-მოიფენე მზე: ღომისა მსგავსო ძალ-გულად, მზეო შუქ-მოიფენელო 1305,2.

შუქ-მოწმანნი მთვარე: გამოჩნდა მთვარე ნათლითა გარე შუქ-მონავანითა 401,2.

შუპ-ნაპიღმზი მჴე: გაუნდა. ბანად წაეილა მ ზ ე, სოფელს შუქ-ნა-
კიღე ბი 1243, 1.

შუპ-ნამჴართალი მთჴარამ: გეითხარ, რა არის წამალი მთე არისა
შუქ-ნამჴართალისა 1145,3.

შუპ-ნაფნან მჴე: ტარიელ უთხრა სიცილით, მან მ ზ ე მ ა ნ შუქ-ნა-
ფენამან 1473, 1; შუქ-მონაფენი მჴე — წამილო გული, გონება მ ზ ე მ ა ნ
შუქ-მონაფენითა მთ., 283, 3.

ჩ

ჩანგთა შღარბ: კელა გაგრჴელდა ნადიმობა, ბარბითი და ჩანგთა
ქღერა 481,2; ჩანგთა შღერა—მერმე დასხდეს სანადიმოდ, მუნა იყო
ჩანგთა შღერა შმშ 1670,2; ჩანგის ცემა—რა მან ჩანგი აიღის და
ცემა დაუწყის, სიამოვნითა ფრინველთადა სულნი დაიღიან ვისრ., 130,32.

ჩოზნის ცემამ: ხელ-მარჴვედ ს ცე მ დ ე ს ჩოგანსა, იხმაროს დიდი
-გმირობა 14, 4.

ჩრდილი გულის განნათლებამ: მუნა განხო, მანღვე გახო, განმი-
ნათლო გული ჩრდილი 1292,3; მანღით ჴარმან მონაჴროლმან გან-
მინათლა გული ჩრდილი ბ.-გულ.. 645,3.

ჩრდილის მოშორებამ: მზე მოგვეახლა, მოგვეცა ჩვენ მოშორე-
ბა ჩრდილისა 1346,4.

ჩრდილი წამწამთა ქოხისა: ვარდისა ბაღსა უჩრდილობს ჩრდილი
წამწამთა ქოხისა 1248, 4.

ჩრდილი წარბ-წამწამისა: ბროლსა და ლალსა აშვენებს მუნ ჩრდი-
ლი წარბ-წამწამისა 1493,4.

ც

ცათა ღატყლომამ: ესე მესმა, დამტყდეს ცანი, რისხვა ღმრთისა
ეცა გორთა 1160,4.

ცა მიფჴივ მიბრუნამი: არ ვიცი, ღმერთი რას მიზამს, ანუ ცა მიფ-
ყივ მიბრუნაეი 927,4.

ცეცხლად მოღებამ: ნ. აღის მოღება.

ცეცხლთა გზნებამ: ფიცხლა დამივსე სახმილი შენ ჩემთა ცეცხლთა
გზნებისა 1257,2; და ცეცხლი ეგზებოდა, რომელსა შინა შეი-
თხეოდეს მ. სწ., 37, 17; სხვა არა შემჴირდებოდა, ცეცხლმან მიმატა
გზებასა შმშ 1381, 3; მისნი მიმნდომნი ყოველნი ჰხედებიან ცეცხლთა
გზნებასა მთ., 728,3; მათ დასაწვევად სოფელი ცეცხლსა უგზებ-
და კვესითა თ., I, 26,16, 4; ცეცხლის აღგზება — ცეცხლი არა აღე-
გზებოდა, და არცა ღამჴ სანთელი აღანთიან ხანცთ., 267, 4; აღაგზ-
ნეს ცეცხლი, და ვითარცა აჴდა კუამლი დიდძალი ჴარზმ., 324,42; ყო-
ველთა შინა ეკლესიათა ჴართლისათა ცეცხლის-მსახურთა სპარსთა აღაგ-
ზნეს ცეცხლი ჴუანშ., 139,8; ცეცხლის აღის ჩამოგზება — სფეროსა
ბრუნევა მრისხანებითა ცეცხლისა აღსა ჩამოაგზებს საბა, II, 1,

402, 10; ცეცხლის ტყინება — ზოგჯერ შეთად. გაიძახი, ჰგავს, ატყინებ; ცეცხლსა ქარი ჩ., 60,3.

ცეცხლთა ღაბი: მოდი, ასპიროზ, მარგე რა, მან დამწვა ცეცხლთა დაგითა 950,1; არ დასდნე ცეცხლთა დაგითა 924,4.

ცეცხლთა დაშავებალი: შენგან კიდე არეინ მივის ცეცხლთა ცხელთა დამაესებლად 795,4.

ცეცხლთა მომდებარი: მას უამბოს, რაცა სკირდეს სენი, ცეცხლთა მომდებარი 653,3; ულონიოდ არის სადმე ჩემი ცეცხლთა მომდებარი. 1271,3; ვერ დავდგები შეუყრელად ჩემთა ცეცხლთა მომდებრისად 779,3; ეგე სიტყვა შემიქს ცეცხლთა მამდებარად ომ., 271,4; ცეცხლთ მომდებარე — ცნობა მოეცა, ვერ პოვა მან მისი ცეცხლთ მომდებარე მთ., 370,2.

ცეცხლთა ნაღმბარი ბული: უცხოდ რასმე ამოსკენიდა გული ცეცხლთა ნადებარი 87,3; დამიძიმდა, კვლავ დამიქნა გული ცეცხლთა ნადებარი ომ., 112,2.

ცეცხლით დაგული: მოვიდა, მივსენე ღურაჩნი, მთხოვა ცეცხლითა დაგულსა 337,3.

ცეცხლის ალა: იგი ორნივე გაურისა დაწენა ცეცხლისა ალაშა 1578, 2.

ცეცხლის ბააღმბა: სეედად მეცა კაცთა ნახე, ცეცხლი უფრო გავიალე 268, 1.

ცეცხლის ბაბაღმბა: ნახის, ცეცხლი გაუახლდის, წყლული გახდის უფრო წყლულად 41,3.

ცეცხლის ბაზინარმბა: არ გაიყარნეს მას ღამე, კვლაცეცხლი გაიზიარეს 934,3.

ცეცხლისბან დაღაგმა: რაშიგან ვართ, ანუ ცეცხლმან რად დაგვდაგნა 562,2.

ცეცხლისბან წმა: გითხრამცა ვინ, რა მკირს ანუ რა ცეცხლი მწვაეს, როგორ ცხელი 909, 4.

ცეცხლის ბახშირმბა: თუ არა ვთქვა, რაგვარ გავსძლო, ცეცხლი უფრო გამიხშირდეს 1071,2.

ცეცხლის დაგზმბა: შამბისა პირსა გარდახდა, ცეცხლი დააგზო კვესითა 192,4; აწ მე დიდსა ცეცხლსა დავაგზებ, ალუასა და მუშქსა დავაქუამლებ ვისრ., 120, 28; როსტომ ნახა, მუნით ცეცხლი მაზანდარას დააგზიან 868 2291,1; რა დაღამდა, უცხო და დიდი ცეცხლი დააგზეს რუხ., 464,1; ცეცხლის მოგზნება — ეტყვის საკედაქსა სიტყუასა, ცეცხლი მოუგზნა გულად მან ბეხიკი, 154, 35. 2. ნ. აგრეთვე ცეცხლთა გზნება.

ცეცხლის დაზრმბა: ნ. აღის ესება.

ცეცხლის ღმბა: ნ. აღის ღება.

ცეცხლის ღმბის დაშხმბა: ნ. აღის ღების დაესება.

ცეცხლის ვსაგმა: ნ. აღის ესება.

ცეცხლის მადმბალი: ახლოს შემყრელთა დამწველად, მათად ცეცხლისა მადებლად 1073,3.

ცაცხლის მოღვაძე: ნ. აღის მოღვაძე.

ცაცხლის სიმხურობა: ცვილსა ცეცხლის სიმხურობა ჟეგვს, აბად ანთების, 895,1.

ცაცხლის შრება: ნ. აღის ვსება.

ცაცხლის ცხელვა: ჰე ლომო, ცეცხლი აწ უფრო ცხელდების 1300,1.

ცაცხლ-ნაღვაძი გული: აწ გული ცეცხლ-ნაღვაძია 1228,2.

ცვილივით დაღწობა: შემცოდესა ყველაქასა ვითა ცვილსა დაადნობდეს 166,4; მებრძოლთა მისთა სალი კლდე, ვით ცვილი, დაუდნებოდა მთ., 1775,3.

ცივარი ღმერთი: მე ვერა გიყო, ნაცვალსა ღმერთი გარდგობის ციერი 1341,1.

ცის აბრგვინება: აგრ გეინდა ცა და ღრუბელნი ცროდეს ბრლისა ცვართა 1316,1; ცხ გვრგვინვა—იმისი ჳმა ცის გვრგვინვა—სა ჰგავს, — ღრუბელთა ესმოდესა შგნ 5131,4.

ცის ეხლთა სინათლე: ცისა ეტლთა სინათლეო, დამწველო და დამანთქმელო 995,4.

ცის მოღვაძე: შენ გენუქვე მონახვასა, კილით კიდე მოღვაძეო 127,4.

ცის რისხვა: ცამცა მრისხავს, მზისა შექნი ყოლა ჩემთვის ნუ შექნია 524,2.

ცის რისხვით მობრუნება: ცა მობრუნდა რისხვით ჩემკენ 1162,3.

ცის რისხვით მოქუხება: ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისხვით მოქუხებდების 696,2; ბევრჯელ მოსულა მათზედა—ცას რისხვით მოქუხებია მთ., 15,3.

ცის ძალთა დახი: მარტობა ვერას მიზამს, შცავს თუ ცისა ძალთა დასი 162,2.

ცნობად მოსლვა: ასმათმან წყალი დაასხა, ცნობად მოვიდა ტარია 329,1; ცნობად მოვიდა მაჯნუნი, სხიენი უშლიან მზერასა თ. 1, 35,80,1; ცნობად მოქცევა—ეცდებოდა ღონეს რასმე, მაგრამ ცნობად ვერ მოექცა არჩ. I, 175, 326, 4; გონებას მოსვლა — მე მაშინდა გონებას მოველ და მისი ეგრე მოსვლა და ქნა გავსინჯე ხაბა, 11, 159, 10; მერმე რა მოველ გონებას, მასვე დაუწყვე ვედრება გური, 91, 453, 1; გონებას მოგება — მოვეგო გონებასა თვისსა ტირიქ., 190, 12; ამა ამბისა შემდგომად ლომი... გონებას მოვეგო—ხაბა, 11, 241,12; ჳკუად მოსვლა—გამოვიდა ხანი და მოვიდა ჳკუად ხელმწიფის შეილი რუს.; 31,18; ჳკუას მოხვლა—როდესაც ჳკუასა მოვიდა ხელმწიფე... მეც მამაშვილურად ტკბილად და საყვარლად მიაღერსა რუს., 559, 9; ჳკუას მოგება — რა მისი ხმა გავიგონე, ჳკუას მოვეგე რუს., 216,8; ცნობას მოსვლა—შმაგი ხარ, მოდი ცნობასა 231,2; ისმინეთ, მოდი თ ცნობასა 1180,1; შავს ცხენს ყელსა მოეხვიენეს, რა ცნობასა მოვიდოდა შგნ 5645,1; ხანამდი ხმა ველარ გავეც და ვერც

ცნობას მოველ რუხ., 448,24; ნინველობისაგან ცნობასა და ქვე-
ასა მოვიდა საბა, II, 95,26; ცნებას მოხვლა—მომეცა ქვეა-გონება.
ჩემსავე მოვე ცნებასა მთ., 1537,3; ცნობას მოგება—და ვითარ მოე-
გო ცნობასა თვისსა, იწყო გულის სიტყუად და განზრახვად ბაღ. 111,24;
ცნობის მოხლვა—მერმე ცნობა მომივიდა, მიეხვდი რასმე მიუმხვდარი
346,2; რა ცოტად ცნობა მოუვიდა, მისებურად ენასა მეცნიერო-
ბა აქმარა ვისრ., 236,37; ოდეს ცნობა მოუვიდა, მუნვე მიდგა წულისა
პირსა მთ., 196,2.

ცნობას მიხილი: მისი გამზრდელი, გაზრდილი, მისთვის მიხილი-
ლი ცნობისა, გლახ დაგივდია, არ ნახე 889,3.

ცნობას მოხლვა: ნ. ცნობად მოსლვა.

ცნობის აჩქარება: აყოცეს და ა-ც-ტირდეს, კელა ცნობანი ააჩ-
ქარნეს 905,4.

ცნობის ბნება: თქვენს კრძალვასა ჩემთვის ცნობა უბნევი 368,1.

ცნობის დაწყნარება: ნ. გონების დაწყნარება.

ცნობის მიხლოვა: ნ. გონების წაღება.

ცნობის მოხლვა: ნ. ცნობად მოსლვა.

ცნობის წახლვა: ნ. გონების წაღება.

ცოდვათა შეხუბუქება: მომეც მიჭნურთა სურვილი; სიკვიდმდე გა-
სატანისა, ცოდვათა შეხუბუქება, მუნ თანა წასატანისა 2,4;
ცოდვათა აღსუბუქება—ღმისუბუქნეს ცოდვანი ჩემნი ჭუანშ.,
193,2.

ცოლის შერთვა: თუ შენ შენს ცოლსა არ შეეგრთავ. მე ჩემსა არ
ვექმარები 1458,4; ესეთი ცოლი შეერთე, რომელ თქუენი შესაფერი
იყოს ვისრ., 110,15; ცოლის მოგვრა—ენება მათ, რათამეცა მოკვუა-
რეს ძესა თვისსა ცოლი მეს., 216,21.

ცრემლთა ბანის ნაბადი: რა მკმუნვარებდეს, რას არგებს ნაკადი
ცრემლთა ბანისა 853,2.

ცრემლთა გარდმოცვივნა: თვალთა ცრემლი გარდმოსცვი-
დეს 974,2; დაღონდეს და ვერა თქუეს რა, თვალთა ცრემლი გარ-
დმოსცვიდა შშმ 59,2; ცრემლის გარდმოყრა—თვალთათ ვითა მარ-
გალიტი გარდმოყარა ცრემლი ხშირი 1164,1; ესალაზნა მზესა
ოდეს, მზემან ცრემლი გარდმოყარა მთ., 486,3; ცრემლთა გარ-
დამოღინება — გოდებდეს, და ვითარცა ნაკადულთა გარდამოღინებ-
დეს ცრემლთა ტირიჴ., 189, 29; ცრემლის გარდმოღინება — ქაოზ
სიტყუა ველარა თქვა, გარდმოსდინდა ცრემლი ცხელი შშმ 3149,1;
ცრემლის გარდმოღენა—ოდეს შეეხედენით ხვარაშან ქალსა, თვალთა
ცრემლი გარდმოედინა ა-დარ., 367,17; ცრემლის გარდმოვარდნა
—რა ბექედი წაიკითხა, თვალთა ცრემლი გარდმოვარდა შშმ
4038,1; ცრემლის გაღმოჩქეფა—ფრასიობ იგი ნახა, თვალთა ცრემლი
გადმოსჩქეფდა შშმ 4017,2; თვალთათ ცრემლის გარდმოქუხება —
ქირი ქირხედ დაესართა, თვალთათ ცრემლი გარდმოქუხდა
მთ., 704,2; ცრემლთა გარდამოხევა—წყაროს მსგავსნი ცრემლი
გარდამოსთხივნის თვალთაგან აზმ., 62,7.

ცრემლთა გარდმოსწვიმება: ესე თქვა და მკერდსა ხელნი იკრნა, ცრემლნი გარდმოსწვიმდეს 219,3; ყოლა სიტყვა არ მომიგო, ოდენ ცრემლთა გარდმოსწვიმდა 512,3; მოაგონდის მისი მკვლელი, თვალთათ ცრემლი გარდმოსწვიმდის მთ., 416,2; ცრემლთა გარდმოთოვნა—ოდეს ამბავს გვიბძანებდა, გახსოვს. ცრემლნი გარდმოსვსთოვნე ომ., 416,2; ცრემლის გარდამოწომა — ნუვე წარკუეუნთ სისოებასა, არამედ შევე-ინანენ და გარდამოაწოვენ ცრემლი სინ., 227, 19.

ცრემლთა დაუშდება: დღეთა ჩემთა ცრემლნი ჩემნი ვერაოდეს დავიყუდენ 187,4.

ცრემლთა დენის რუს ბახმობა: რუ გახმა ცრემლთა დენისა 935,1; ვარდის წულის რუს გახმობა — კვლავ დამორჩილდა, ისმინა, რუ გახმა ვარდის წყალისა ბ-გულ., 818, 4.

ცრემლთა მდენანი: ქვაბი ჩავლეს და წავიდეს ზახილით ცრემლთა მდენანი 933,1; მისი გაყრილი სამუდრად ვსტირ, ვზივარ ცრემლთა მდენები თან., 358, 4; ცრემლთა მდენანი — მართ გაპარვასა უთხრობდეს მონანი, ცრემლთა მდენანი 808,2; ცრემლთა მდენელი — გულითა ღმერთსა აღიდებს ავთანდილ ცრემლთა მდენელი 1238,1; ცრემლთა მღვრელი — ლაშქარნიცა დალოცვიდეს, ღვთის წინაშე ცრემლთა მღვრელი 1150,3; მაშინ გახდეს ყველაქანი მტირალად და ცრემლთა მღვრელად ჩ., 326,1; ცრემლთა მღენი — გაირკები ლაწვი-ვარდი, ცრემლთა მდენი 1006,4.

ცრემლთა მდენანი — ნ. ცრემლთა მდენანი.

ცრემლთა მდენელი — ნ. ცრემლთა მდენანი.

ცრემლთა მილის დადენა: სამ წლამდე მითხრა დადენა უმისოდ ცრემლთა მილისა 287,3.

ცრემლთა მილის ნაბადი: შეეჭე, წამოვე, მილოდა. ნაკადო ცრემლთა მილისა 392,1.

ცრემლთა მცრობა— მივა და მიტირს გულ-მდუღრად, ვერ ვიტყვი ცრემლთა მცრობასა 822,2.

ცრემლთა რუს დაწმება: მიიმღერის ხმასა ტუბილსა, არ დასწყევედდის ცრემლთა რუსა 955,3; ცრემლთა დენის დაწყუება — მერმითგან ჰკადრა ძიძამან: დასწყუეითე ცრემლთა დენანი 1294, 3.

ცრემლთა ტბა: დაჯე წერად ჰირთა ჩემთა, მელნად მოგცემ ცრემლთა ტბასა 951,3.

ცრემლთა ფონი: დღისით და ღამით მტირალი იღვრების ცრემლთა ფონითა 1015, 3; მას აქათ რომე მსმენია, თვალთა მდის ცრემლთა ფონანი ზილ., 266,3; თვალთ მპაქურენ ცრემლთა ფონები ზესიკი, 156, 46, 8.

ცრემლთა ფონის დინება: ტირილი მიჩნდის ლხინად და მდინდიან ცრემლთა ფონანი 582,4; სავარს რა ესმა, ატირდა, თვალთ სდინდა ცრემლთა ფონანი თან., 121,4.

ცრემლთა ფონის ნაპადი: მე გავიგონე, შე-რე-შპრა ნაკადი
ცრემლთა ფონისა 1224,2.

ცრემლთა ფონის შპრობა: დახსნი ტირილსა, შემშრების
ცრემლთა ფონისა 239,2; სულტჳმა, ტირილი თვალთაგან, შემამ-
რო ცრემლთა ფონისა ზაქ., 250,4.

ცრემლთა ღვარის ღენა: თუცა მიგდის ღვარის ცრემლთა,
მაგრცა ცუდად არ იდენო 488,1.

ცრემლთა ღვარის გამრავლება: მოუხვიუნეს ერთმანერთსა, გაამ-
რავლენეს ცრემლთა ღვარისა 1012,1.

ცრემლთა წყაროს განხრობა: ვერ გაეახმე წყარო ცრემლთა,
თვალთა ჩემთა გადმომღერელთა 1202,4. ნ. აგრეთვე ცრემლთა რუს-ღაწ-
ყველა.

ცრემლით თოვნი: დაღუმდი, ვარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ
ითოენების 256,4.

ცრემლით ლტობილი: მე თვალთა ჩემთა მით მიკვირს, რად ვარ
ცრემლითა ლტობილი 922,2.

ცრემლით მიწინაშე: აეთანდილ, მისმან მხსენებმან, ღაწვი
ცრემლითა მიწინაშე 680,3.

ცრემლით ნაბანი შარდი: ფერმიხდილ-გვარად ვშენოლი ვარდი,
ცრემლითა ნაბანი 471,3.

ცრემლის ბანი: ამარტის ფერად შეეკალა ბროლი ცრემლისა ბა-
ნამან 263,1; ზაფრანის ფერად შეეკალა ბროლი ცრემლისა ბანი-
მან 351,1.

ცრემლის გარდმოშობა: ნ. ცრემლთა გარდმოკვიენა.

ცრემლის განხრობა: გდის ცრემლი, არ გაგხმობო 954,1.

ცრემლის გუბა: ნ. ბროლის წვიმა.

• **ცრემლის ღაღენა:** აღარ შეგყარანა, გაგყარანა, ხელი გქმნა ცრემლ-
თა დაღენით 919,2; რაგყარა თუ ამატრო, ცრემლი ცუდად და-
მადინო 236,2; შენ საესედ იყავ ლხინითა, ნუ ხარ ცრემლისა და-
ღენით შენ 1674,2; რად სტირი, მზეო ჩემო, და ანუ რად დაიდენ
ცრემლსა მწარესა რუს., 10,10; მღრთოს სამსახურში შეუღებ, ცრემ-
ლიცა დაიდენეო ჩ., 512, 2.

ცრემლის ღაღენება: ნუ დაადინებ თვალთაგან ცრემლსა, სისხ-
ლითა ფრქვეულსა 797,4; აგრემცა მივი, რაზომსა მე ცრემლსა დაეი-
დინებო 1558,4; თუ გაგყარები, თვალთაგან ცრემლიცა დამედი-
ნების 652,2; თვალთა მტირალად ჩვეულთა ცრემლს აღარ დაი-
დინებდა ჩ., 166,3.

ცრემლის ღაღენება: ტარიელ, ასმათ, აეთანდილ თვალთაგან ცრემლ-
ნი დაღამენეს 932,2.

ცრემლის ღაღენება: ამას მოსთქმიდის ტირილით ცრემლისა
დასაღვაროთა 717,1.

ცრემლის ღაღენება: დედოფალი, ზღვასა შეიქმს, მას რომ ცრემლი
დაუღვარია 345,4; თუით იცი თუ რაზომნი ცრემლნი დაღვარ-
ენ ვისრ., 171,16; ცრემლის დათხევა-საწყალობელად დასთხე-
ვენ

დეს ცრემლთა მათთა წმიდისა უმუხანისთჳს შუშ., 20,23; თავ-მოდ-რეკით სულთ-ითქუემდ და დასთხიენ ცრემლნი შენნი მჴურვალედ მ. სწ., 4,28; ცრემლთა დათხევითა სულთა უკეთურთა განასხმი-და ხანცთ., 291,8; ცრემლი დასთხია თვალთაგან სისხლის ფერი-სა დარენი თ. I, 11, 66, 2; ცრემლი დასთხიეთ, თქვენ ჩემთვის, გლახ, თავნი გაიმწარენით ჩ., 543,3; დამიჩოქეს, შემომზახეს მაღლის ხმით და ცრემლთ დათხევით არჩ. II, 1069,1.

ცრემლის ღმნა: მოდი და მივსენე ცოცხალმან თვალნი ცრემლისა დენასა 825,4; ასრე სულთქმით და ვაებით მით ვართ, ცრემლისა ცა დენით 202,4; სახე ხარ მზისა ერთისა, ზეცით მნათისა ზენისა, რათგან ვერ შეგცულის პატიეი ეგზომთა ცრემლთა დენისა 294,4; არ-აეი მი-ჩანს მიზეზი ჩემისა ცრემლთა დენისა 486,4; მერმე აედევ წამოსა-ვლად ტირილით და ცრემლთა დენით 411,3; თუ რაგვარ მყოფი მინა-ხავს, თუ რაგვარ ცრემლთა დენითა 746,3; დიდება შენდა, არ მომკალ ამათთვის. ცრემლთა დენითა 906,4; ჰე ლომო, ზელი ვარ ცრემლთა დენითა 1093,1; ეა, სოფელმან სოფელს მყო-ფი ყოვლი დასვა ცრემლთა დენად 691,4; საბრალოდ ცრემლსა ადენდა 575,4; გდის ცრემლი, არ გაგზმობია 954,1; აწ ტირილი არას მარგებს, ცუდად ცრემლნი რასა მდიან 189,4; ცრემლი მტი-რალსა სდის ზღვათა შესართავისად 179,1; პირი დასდვა და აკოცა, ცრემ-ლი სდის, ვითა ბისონი 710,4; მაგრა სდის ცრემლი თვალთაგან მსგავსად დიქლისა დენისად 823,2; მას წყაროსაებრ თვალთაგან ცრემ-ლი სდის გაფიცებული 859,3; სრულად ლაშქართა სდიოდა ცრემ-ლი, მინდორთა სალაშქ 1562,2; მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, მინდორთა. მოსალაშქნი 215,4; ჰე დაო, მით ცრემლი აქა მდინია 907,1; იგი კლდენია, სადაა ჩემი მოყვარე და ვისთვის ცრემლი მდენ-ნია 1318,2; მაგრა არ იცი აქამდის, რანცა ცრემლნი მდენიან 149,3; დიქლადცა კმარის, მას რომე თვალთაგან ცრემლი სდენია 840,3; მას რომე ცრემლი სდენია. ზღვათაცა შენართეგია 1269,2; მეფე კოცნასა ლამოდა, აღარა ცრემლნი სდენიან 1517,1; მას ნა-ხავს, ვისთა ვამთაგან ცრემლი მრავალჭერ სდენოდა 121,2; კვლა იტყვის ფატმად ტირილით, კვლა თვალთა ცრემლი სდენოდეს. 1200,3; სდიოდეს ცრ[ემ]ლნი მწარ[ე]ნი თვალთაგან მათთა მოქც., 137,9; წითლთა ლაწუთა მარგალიტისებრთა ცრემლთა ლუარულებრ ადენდა ვისრ., 52,29; დეუ გლოვისა ექმნას გლოვისა, ეამნი მოუქდეს ცრემლთა დენისა ახლ., 104,4; თვალთაგან ცრემლი სდიო-და შმმ 1276,2; მათ ორთავე შექირეებით გაამრავლეს ცრემლთა დენა ომ., 158,2; მომძულეებია სიცოცხლე, ამად მაქვს ცრემლთა დენა ო ზილ., 66,2; აწ ზილიხანს ლხინის ეამსა გლახ მიხედება ცრემლთა დენა თ. I, 87, 220, 4; გულსა ლახვარი მარიდოს, თვალთ ცული ცრემლ-თა დენა.და არჩ. II, 11,2; რალას მარგებს ცრემლთა დენა, ანუ საქმე გარდასული თბ., 270,3; ამად ვსთქეი ჭვარხედ ვნებული, ცრემლნი იდინოთ ღვარადო გურ., 21, 1, 4; მარად მაქვს ცრემლთა დენა-ნი, ურვისა აღმოჩენანი დ. თუმ., 36, 8.

ტრამვლის დინისაგან დასჯა: დაგსჯიდა დენა ცრემლისა, ნარგისთათ ნაგუბარისა 404,2.

ტრამვლის დინის დაწვედა: დამწყვიდე დენა ცრემლისა. ნარგისთათ ნაგუბარისა 1340,4; დამწყვიტე დენა ცრემლისა სულთქმა, კენესა და ქმენათ თ. 1, 13, 81, 4. ნ. აგრეთვე ცრემლთა რუს დაწვედა და ცრემლთა წყაროს გახმობა.

ტრამვლის დინება: გებრძანამცა სახლით თქვენით, ცრემლი არცა მაშინ მდინდეს 1511,3; უღმრთოდ ვერას ვერ მოვაწვე, ცრემლი ცუდად მედინების 188,3; რას იგლოვთ ანუ რა გიმძიმსთ? გეტყობის ცრემლთა დინება მთ., 170,3; გამარჯვებული დაბრუნდა, აწ ცრემლო, ნულარ მდინდია თბ., 162,3.

ტრამვლის ღმრთობა: მოხვალ, გითხრობ ყველაკასა, მოვით-გითხრა ცრემლთა ღმრთობით 1095,4; კმარის, რაცა უშერომან ცრემლი ვლამე 1024,2; დავსხედით და მას თანავე ვიტირეთ და ცრემლი ვლამეთ 1148, 1.

ტრამვლის მალმალება: ვისთვისმე ხელი უცილოდ, მას ცრემლი ვმალმალეების 246,2.

ტრამვლის მღვდარება: ერთსა რასმე გვაჯები, მიყავ! — ცრემლი ამდღულარა 878,4.

ტრამვლის მიღება: გულ-მხიარული ვიხარებ, ამაღ არ ცრემლი მმილდების 1308, 1; თუ არ მომისმენ, ვერ კპოვებ, რაზომცა ცრემლსა მილდები 251,3; ქალი დამხვდა ნატირები, ვკითხვ: ცრემლსა რასა მილდი“ 547, 2.

ტრამვლის მოღვინა: ოდენ მოდენა ცრემლისა შქირს, ველთა მოსალბედისა 843,2; თვალთათ, ვითა წყაროს თვალი, ცრემლი ველთა მოადინეს 938,3; ყმა მივიდა გულ-მოკლული; ცრემლი ველთა მოედინა 715,1; მეტის ჭაურით უკვოდ გაქდა, თვალთა ცრემლი მოედინა 868 65,2; დღესა ერთსა ომან ჭდა თვალთა ცრემლი მოედინა ომ., 319,1; ფლურების დაკარგვის მწუხარებითა თვალთაგან მწარე ცრემლი მოედინა საბა, 112. 290,5.

ტრამვლის მოკვეთა: დადუმდეს. ცრემლნი მოკვეთნა შავმან ვიშრისა დანამან 263,4.

ტრამვლის მოხმობა: მე რა მნახა, ცხენსა შექდა, თვალთა ცრემლნი მოიხმოცა 109,1; ყმა გენახა უცხო ვინმე, რომე ცრემლი მოიხმოცა 127,2.

ტრამვლის მფრქვეველი: ყელსა და პირსა აკოცებს. არის ცრემლისა მფრქვეველად 1345,3; ყმა გაემართა საძებრად მტირალი, ცრემლთა მფრქვეველი 854,1.

ტრამვლის საგუბარის მოგუზება: ვარდისა ბაღსა მოგუზდა ცრემლისა საგუბარია 241,3; ცრემლის საგუბარის ავსება—ქელნისა ტბითა ავესო ქალს ცრემლთა საგუბარები ომ., 390,4.

ტრამვლის სიტყვა: ცრემლსა სეტყვს და ვარდსა აზროპს 1131,4; ვიცი, რომე გაუწყველდა თვალთათ ცრემლი გისეტყვია 128,3.

ცრემლის შრქვევა: გაუშვა და ცალკე დაჯდა, ტირს, დიწყო ცრემლთა ფრქვევა 240,3; ვით გაიშო... გაუწყველად ტირილი და ცრემლთა ფრქვევა 1133,2; ქალი ტირს და ცრემლსა აფრქვევს, ხრის ყორნისა ბოლო-ფრთათა 46,4; ამას მოსთქვამს, ცრემლსა აფრქვევს. ათროლებს და აწანწარებს 707,1; მის ვარდისა მსგავსითა ბაგითა კჳოცნიდეს ერთმანერთსა და სიხარულითა ცრემლსა აფრქვევდენ რუს., 135,19; იგი ტირს და ცრემლსა აფრქვევს, მოემატა უფრო წყასა ზილ., 724,3; მიცემულხარ კირსა რასმე, ცრემლსა აფრქვევ გულ-მდულარი ჩ., 60,2; ზის ხელმოქობით, ცრემლს აფრქვევს ბესიკი, 165,95,2. ნ. აგრეთვე ცრემლის დენა.

ცრემლის შრქვევინება: ერთმანერთსა გარდაუხდეს, ლხინმან ცრემლი აფრქვევინა 975,4.

ცრემლის ღვარი: ცრემლისა ღვარსა მოეცვა პირი, ელვათა მკროთმელი 514,4; მოსთქვამდა უცხოდ საბრალოდ, ცრემლისა ღვარი გავიდა ზემ 2902,4; ცრემლისა ღვართა ნაღენი წინა უთქს ნაგუბარია შთ., 311,3; მან პასუხი ვერა გასცა, ცრემლთა ღვარსა ჩამოილდა თ. I, 36, 86, 1; ღვარი გამრავლდა ცრემლისა ჩ., 146, 2; ვიტრე და გარდვადინე მე იმაზე ცრემლთა ღვარი გურ., 84, 405,2; მელნის ღვარი — დაგლიჯა ბალი ვარდისა მელნისა ღვარმან, დარია შთ., 311, 2.

ცრემლის ღვრ: ეამი ვერ ეპოვე კითხვისა ნიადაგ ცრემლთა ღვრისა გან 1135,1; ვერ წაგიტან რაზომსამცა ცრემლსა ღვრიდი 773, 4; აკოცებდა, სიხარულით ცრემლსა ღვრიდა 665, 2; ავთანდილცა მასთანავე ტიროდა და ცრემლსა ღვრიდა 903,1; მინდორს ენახეთ ტარიელი, ცრემლთა ღვრიდა, ველთა რწყვიდა 981, 2; რა ექმნა, რა მერგებისა, აწვიმებდა, ცრემლთა ღვრიდა 1070,4; სულნი სრულად არ ამომხდეს, რად გიკვირს, თუ ცრემლსა ვღვრიდი 901,4; ეს ამისად ნიშნად ემარის, შენ თუ ჩემთვის ცრემლსა ღვრიდე 926,3; მართალა, შენი გამყრელი თვალი თუ ცრემლსა ღვრიდესა 1004,1; გამოემართა ტარიელ, გამყრელნი ცრემლსა ღვრიდესა 1433,2; ავთანდილცა მასვე თანა ტიროდა და ცრემლი ღვარა 660,1; შერმადინცა დააბრუნევა, საბრალომან ცრემლნი ღვარა 803,2; ფრიდონ გამოშევა, წავედით, ორთავე ცრემლნი ეღვარენით 640, 1; ეხვეოდეს ერთმანერთსა, აკოცეს და ცრემლნი ღვარნეს 1407,1; ჭავრიანი ცრემლსა ღვრიდა, გულსა ცეცხლი მოეკიდნა ზემ 65,3; გამოიჭნურდა გული მისი, ცრემლთა ღვარსა ვერა სთმობდა შთ., 281,1; დაბინდნენ თვალნი ცრემლის ღვრითა, დღეს ვზი მწარესა ბესიკი, 173, 2,1; ცრემლის სხმა — ღრუბელი მისსა ცხენსა ზედა ქათურსა თოვდა, ცა ცრემლსა ასხმიდა ვისრ., 246, 31; ცრემლთა ჩქეფა — ტირს სიხარულით იგი ყმა, ჳმა ისმის ცრემლთა ჩქეფისა შთ., 533,2; ცრემლი აჩქეფა თვალთაგან მინდორთ სალტობლად მოსხმული თან. 23,3.

ცრემლის უბრა: ნ. ცრემლის ღვრა.

ცრემლის ცრემლს მომბაბაბა: მო, ზეალო, მომიმატე ცრემლი ცრემლსა 947, 1.

ცრემლის წადენა: ავთანდილსა ცრემლი წასდის წამწამთაგან ერთ-სახე, წა 650, 3.

ცრემლის წმინდა: რა ასმათმან დაინახა, მოეგება, ცრემლი სწვთების 833.1.

ცრემლის წვიმა: ცრემლსა ვითა მარგალიტსა სწვიმს ვარდისა დასანაზოდ 140, 2; ნარგისნი ქუხან, ცრემლსა წვიმს, ჩარცხის ბროლსა და მინასა 963, 4; ავთანდილ მალეით ცრემლსა სწვიმს 1241. 1; რომე აქვს წვიმა ცრემლისა, შეუშრობელად ცხელისა ზილი, 8, 4; მისის თვალისა ღრუბლითა ცრემლისა წვიმამა ცვარვა დაიწყო საბა, II, 283, 31; ცრემლთა წვიმილი—შენ დამხსენ ცრემლთა წვიმილისა ომ., 303, 3.

ცრემლის წრვაება: ქრთამსა სთხოვს და ამხანაგობს, თუცა ცრემლსა ვერიწურებებს 755, 1.

ცრემლის წმარო: ალვასა წყარო ცრემლისა მორწყავს, ნაკადი ბევრები 1323, 3; ცხელი სდის წყარო ცრემლისა 1560, 3; ვინ მოსცეს თავსა ჩემსა წყალი და თუალთა ჩემთა წყაროა ცრემლთა მ. სწ., 229, 28; ვინ სცეს.. თუალთა ჩემთა წყაროა ცრემლისა მ. იერემ., 9, 1; უსწრობდა წყარო სისხლის წყაროსა ცრემლთა-სა ომ., 24, 13; ეუდად იდენ ცრემლთ წყაროსა ომ., 119, 3; ერთმან თქვა ვუზამ პასუხსა, ვადენ ცრემლისა წყაროსა დ. სააკიმე, ლექს., 280, 13; ღვარსავით ცრემლთა წყარონი მკერდთა და მუხლთა უსველებდა საბა, II, 49, 15.

ცრემლი შეუშრობელი: მე უფრო მდინდეს თვალთაგან კვლა ცრემლი შეუშრობელი 634, 4; ცრემლი შეუშრობელი—სადაიგი იყენენ ცრემლი შეუშრობელი და მჭურვალენი მ. სწ., 92, 16.

ცრემლი სოფელი: ნ. მუხთალი საწუთრო.

ცრემლი გონებაში ჩამბარდნა: თქვეს, თუ „მეფე ცუდსა რასმე გონებასა ჩავარდნილა“ 58, 1.

ცრემლი ბნელი: მე შენი ვარ, ნუ მოკვდები, მაგრა ბნელა ცრემლი მძულსა 369, 3.

ცხელი ცეცხლი: აწ მე მინდა ნახვა მისი, ვისგან დამწვავს ცეცხლი ცხელი 654, 4; მე თუ ვიტყვი, დამწვავს ცეცხლი ცხელი, შემიქმნა ალაღ, მურად 297, 4; ცეცხლმან ცხელმან ვით ვერ დავწვა, გულო, ასჯერ დადაგულ 304, 4; მე ასმათ მქვიან, რომელსა წვა მაქვს ცეცხლისა ცხელისა 257, 3; მის გამო კონა მომინდა, ვინ მწვავს ცეცხლითა ცხელითა 900, 2.

ცხელი ცეცხლის დავსება: დამივსეო ცეცხლი ცხელი, მაგრა წყალი არ ემარე 1518, 2; ცეცხლი დამივსენ ცხელანი 1237, 3; ჰქნათ რა საქმე მოსაქმარი, ცეცხლი ცხელი მით დამივსოთ მთ., 889, 4. ნ. აგრეთვე აღის ვსება.

ცხელი ცეცხლის დება: მიველის და ვერ მისრულვარ, ესე მიდებს

ცეცხლსა ცხელსა 727,2; სხვამან ვერავინ შემატყო დება ცეცხლისა ცხელისა 355,2; მას უკანით გაუწყვედლად დება მკირდის ცეცხლთა ცხელთა 1202, 2; ცხელი ცეცხლის მოდება — „ვაგლახ მეო, საყვარლო“, ცეცხლი ცხელი მოედების ჩ., 120,2. ნ. აგრეთვე აღის დება.

ცხელი ცრემლი: ცრემლი ცხელი ასოვლებდის ნარგისთაგან ვარდსა ზრულსა 150, 2; ასმით წინა ჩამომიძლეა, ჩამლიოდა ცრემლი ცხელი 540,2; ესე ესმა, ცრემლი ცხელი შერმადინსა თვალთა სინდნი 772,1; ვაზირისა ცრემლმან ცხელმან ლაწენი თეთრნი აახეწნა 751, 4; ერთგან დასხდეს და იტირეს დიდხან ცრემლითა ცხელითა 280,2; სულთქვამს, იკითხავს უსტარსა, ალტობს ცრემლითა ცხელითა 1267,4; ფატმან, უსამ და მონანი ტირან ცრემლითა ცხელითა 1313, 1; ვტირი ცრემლითა ცხელითა 990,1; ნულარ უკვრეტო ცრემლთა ცხელთა, თვალთა ჩემთათ მონადენთა 643, 2; მარადის შევისუარი ცრემლითა ცხელითა მოქც., 99, 29; ტირის დედა ზაალისა, მოსდიოდა ცრემლი ცხელი 868 784,4; მოსდიოდა ცხელი ცრემლი არ თუ ნელად ომ., 188,2; ქალი დია სევდის ქვლით ცხელსა ცრემლსა აეჭმინა ზილ., 130, 2; ტიროდა ცხელის ცრემლითა, ჯმა ყმისა ცას მისწვდებოდა მთ, 42, 3; ცხელის ცრემლით ავატირო მე სოფელი ჩემი მტერი ჩ., 4, 2; მოყვასთა ცრემლნი სწვიმეთ ცხელნი, მტერთ იხარენით ზეხაიკი, 47, 5, 5.

ცხელი ცრემლის გარდმოთრება: თვალთათ ვითა მარგალიტი ცრემლი ცხელი გარდმოთოვა 622,3.

ცხელი ცრემლის გარდმოქარება: მისნი სპანი გულ-მოკლულნი ცრემლსა ცხელსა გარდმოქარიდეს 172,4; თვალთათ ვითა მარგალიტი ცრემლი ცხელი გარდმოყარა 158,2; მერმე სულთქენა, დაიზანა, ცრემლნი ცხელნი გარდმოყარა 303, 4; ავთან-ლილსა აეტირნეს, გარდმოყარა ცრემლნი ცხელნი 1125,2; ცხელი ცრემლის ჩამოყრა — ცამან ვითა, დაიქვენა, ცხელი ცრემლი ჩამოყარა 868 348,2; ცხელი ცრემლის დენა — შექმნოდათ სიხარულითა დენა ცრემლისა ცხელისა ჩ., 295,2; ხელს მოვაგონე ხელქმნელი ცრემლი ვადინე ცხელებით. I, 16, 15, 2; ცხელთა ცრემლთა დამოდინება — სულთ-ითქუნა სიღრმით გულისათ და ცხელთა ცრემლთა დამოდინებითა ეწონსმოძლ., 134,5; ცხელი ცრემლის გარდმოჩქეფა — თვალთათ, ვითა საგუბარით, ცხელი ცრემლი გარდმოჩქეფდა 398,2.

ცხელი ცრემლის გარდმოჩქეფა: ნ. ცხელი ცრემლის გარდმოყრა.

ცხელი ცრემლის მოწურება: თვალთა ხელი უუვივლო, ცხელნი ცრემლნი მოიწურნა 92,1.

ცხელი ცრემლის ღვრა: თქვა: „თუ მე მასმცა ვეახელ, აწ ცხელსა ცრემლსა ვღვრი არა“ 176,4; ყმა მტირალი შეებრაღა. ამად ცრემლნი ცხელნი ღვარნა 242,1.

ცხელი ცრემლის წაბრო: მან არა გვითხრა, გაუშვა წყარო ცრემლისა ცხელისა 1218,3.

ცხენთა ნაბარზალი: ნუთუ ღმერთმან არ გაგვეარნეს ცხენთა თქვენთა ნატერჯალსა 644,2.

ცხენის ბაპუხლვა: ცხენი გავექუსლე, იქმოლა შამბი ხმასა და ხრიალსა 620,1; ცხენი გავექუსლე, გაეაგე წაგვრა ხრელითა და მკლავითა 1011,3; ესე უთხრა და წავილა, ცხენი გაქუსლა ღეზითა 211, 1; მე პილოტანმან სამანდი გავექუსლე ჩემი ცხენია შგნ 1499, 2; ცხენი გაქუსლა და მას კაცს შუბი შესცა ომ., 116,8; ცხენის გამოქუსლვა — ცნეს თუ, მოვიდა ლაშქარი, მათ გამოქქუსლეს ცხენია შგნ 1506,3.

ცხოველი ღმერთი: ვიმოწმებ ღმერთსა ცხოველსა, მათებრი არეინ შობილა 862,4; ისრაელი მო-ვითარ-აქცია ღმერთისა ცხოველისა ევტ., 38,25; აღიარეს ჭუარცქემული იგი ქეშმარითად ძელ ღმერთისა ცხოველისა მოქც. 151,40; ვიმოწმებ ღმერთსა ცხოველსა შგნ 11,1; მან იცის ღმერთმან ცხოველმან, რომელ თქვენმა სიყვარულმა და სიტკობებამან ჩემნი მშობელნი დამავიწყნა რუხ., 89, 12; ჩვენთა ცოდეთა პასუხსა ღმერთი არ გვიზამს ცხოველი ომ., 25,1; ნუ მოიშორებთ, გიყვარდეს, გაფიცო ღმერთი ცხოველი ჩ., 281,3; ცათა მპყრობელი, შეუფლობელი, ვითარ უარყვეს ღმერთი ცხოველი არჩ. I, 230, 25, 4; ცხოველი სული—მამა ხარ, სული ცხოველი, ძე თანაარსი ქებული თ. I, 99, 1, 3.

ცხროს მოკიდება: მომიკიდა ცხრო და თრთოლა 577,1.

ძ

ძალის მოკლება: მტერთა ჩემთა ენაპირე, ძალი ნურა მოგაკლდე ბის 771, 1.

ძალის მოცემა: ძალი მომეც და შეწევნა შენგნით მაქეს, მივსტე გონება 6,2; მომეც ძალი და მოთმინება ლუკიან., 11, 23; მომეც ძალი მონათა შენთა მისუკ., 42,7; ენასა უძლურსა მერტყელებად მომეც ძალი შოდრ., 302, 1.

ძალის ძაღილი: კაცო, ძალსა ნუ იქცადი 1034,1.

ძალის შეწმენა: ვეკვ, ჩემი სისხლი არ შერჩეს, ძალი შესწევდე ს ქადილსა 600,2.

ძაღლის ყეფა: ვარდთა ნახვა გაგაკრობდეს, მართ ვითამცა ძაღლი ყეფსა 925, 4; არეინ იყო მისი სწორი, ვით პილოსა ძაღლი ჰყეფდო შგნ 2818, 2.

ძველი ცმცხლი: მას მულამ ძველი ცეცხლი სწვავს 986,3

ძველი ძირის გაახლება: ჩვენ ვერ-კერეტა საყვარლისა ძირსა ძველსა გაგვიახლებს 821,4; ძველი წყლულის გაახლება—ყმასა მზემან მისით კერეტით გაუახლა ძველი წყლული შთ., 374,3.

ძირის აღმხვრა: სად წაიყვან სადაურსა, სად აღუფხვრი სადათ ძირსა 940,3; ძირით ამოფხვრა — აწ თუ ჩვენ იმას ძირით არ ამოფხვრით და ფესვითა არ ამოვაგდებთ, იცოდით მაღლისა ტახტისაგან ორნივე დაცარიელებულვართ შგნ II, 409, 17; ძირით ამოგდება — შენიცი გულის ნადები, ნუ ამოგეავდებ ძირითა ომ., 41,3; ფესვით

ამოგდება—აწ თუ ჩვენ იმას ძირით არ ამოვფხვრით და ფესვი თა არ
ამოვავდებთ, იცოდით მალისა ტახტისაგან ორნივე დაკარიელგებულ-
ვართ შნმ II, 409, 17; ძირის გამოთხრა — არჩიევს: „გორის ციხესა გა-
მოუთხაროთ ძირებნი“ გურ., 70,314,3.

ძლევის ცემა: შენ დამიფარე, ძლევამეც დათრგუნვად მე სატა-
ნისა 2,2; ძლევის მოცემა—აწ ვინათგან ღმერთმან ძლევამოგცა...
ღმერთსა მადლი უნდა შევსწიროთ რუს., 63,2.

ძნელი სპჰის ბაგოგება: ხამს, თუ კაცმან გონიერმან ძნელი საქ-
მე გამოაგოს 212,3.

ძნელის ბაბღვილება: სადაცა შენ და შენი ძმა ხართ, ძნელი გაა-
ღვილდები 1308,2.

ძოწუღლთა ბაგოგება: ერთმანერთსა გავეყარნეთ, ძოწუღლნი
გაგვიფლასდენ 533,2.

ძოწის ბაგე: მან დამწვა ცეცხლთა დაგითა, ვინ მარგალიტსა გარეშე
მოსტავს ძოწისა ბაგითა 950,2.

ძოწის ბაგოგება: გაღმდის, ძოწი გააპის 1324,2.

ძოწის ძარი: მათ მარგალიტი უჩვენის ძოწისა კარმან ღიამან
1311,4.

ძოწის-ფერი ბაგე: მისთვის სძრვიდა სასაუბროდ მათ ბაგეთა ძო-
წის-ფერთა 883,2.

ძოწილას მიცემა: ფატმან რა ნახა, შეშინდა, ძოწის და მიეცა
ძოწილასა 1088,1.

ძოწის ბაბიციება: ვიცი, მეტი არა გინდა, ძლვენნი რადმცა გავ-
ციცხენი 639,3.

ძოწის ძაღრება: ძლვენნი გკადრნე ზედა-ზედა, არ სალამი და-
ვაძვირო 142,4.

ძოწის მოღება: მოიღეს ძლვენი უსახო ფრიდონის არ-ალქატი-
სა 1451,1; მერმე მოვიდა მოციქული არსლან-ხანისა მზახალთათვის და
მოილო ურიცხუი ძლვენი ვისრ., 32,24; ადგეს ყოველნი და თაყვანის-
გვეცეს და ძლვენი მოიღეს აურაცხელი ა.-ღარ., 352,24; ძლვის გაგ-
ზავნა — ფეშანგს წინ ძლვენი გავგზავნო, ბელაქსა შეეამკობდია
შნმ 1961, 2; ფეშქაშის მოღება — მერმე მოიღენ ფეშქაშის სიმრავ-
ლე მიუმხდარისად ომ., 135,2.

ძოწის შემძვნა: წინა მიისვა, შეიძლენა, ძლვენი მიართვა რო-
მელი 1153,3.

ძოწის ძლვნა: რა შემოვლენ დიდ-ვაჟარნი, მას ნახვენ და ძლვენსა
სძლენიან 1057,1; ყმამან უძლენა ძლვენი ტურფა, მიმღებელთა
თქვეს, თუ „ვარგა“ 1066,2; კვლა უძლენა ძლვენი ორთავე 1544,1;
უმასპინძლა, ძლვენნი უძლენა შევნიერსა შევნიერნი 761,2; დღე
მოვიდა ნავროზობა, დედოფალსა ძლვენი ვსძლვენი 1112,1; დე-
დოფალსა ძლვენსა ვუძლვენი, მდიდარი თუ გლახა ვინა 1111,3;
მივაზირებ, წავალ, ვნახავ, ვუღარბაზო, ვუძლენა ძლვენი 1151,2; ქე-
ბა შეასხიან და უძლენიან ძლვენი ღიადი ამირან დარეჯანის ძესა
ა.-ღარ., 359,20; ძლუნის მორთუმევა—და მოვიდეს და ძლვენი მო-

ი რ თ უ ე ს მას, რომელი-იგი ჩუენთვის დაგლახაქნა სინ., 15,33; მ ო ა რ თ-
ვეს ძღუენი დიადი ა.-დარ. 361,7; ძღენის ძღენობა — შეიქმნა
ძღენობა ძღვენისა, მათისა შესამსგავსისა 1536,7; წიგნსა სწერლა
ჩემ მაგიერ, უფასოსა ძღვენსა სძღენობდი 154,3; მისი გემართებს
მოკიდება, სამსახური, ძღვენთა ძღენობა ომ., 276,2.

ძღენის ძღენობა: ნ. ძღენის ძღენა.

წ

წადილთა ნება: ნ. გულის ნება.

წადილის ასრულმბა: ნ. გულის ნების გასრულება.

წადილის მიხვდომბა: ნ. ნდომის მიხვდომა.

წამლის ღადმბა: ავთანდილ დამღვა წამალი მისგან თავისა და-
რებით 1507,2.

წამლის ძმბნა: ხამს გასრულება მოყვრისა სიყვარულისა მტკიცისა,
ძებნა წამლისა მისისა და ცოდნა ხამს უიცისა.697,3; მომინდა მის-
თა წამალთა ძებნა ზღვითა და ხმელითა 990,3; აწვეძებ მისთა
წამალთა, ვიქმ იქით-აქათ ბრუნეასა 991,4; წამალსა ტარიელისსა
ეძებს ყოვლითა ღონითა 1015,2; მისსა წამალსა ეძებენ,
ვის აქეს ცრემლითა წყლულია ზილ., 25,2; შენ შენს წამალსა არ
ეძებ, სწავლებით არ ისწაუები არჩ. I, 203, 573,3; წამლის ძიება—თანა-
მაც ზრუნვა მისთვის და ძიება წამლისა მისთვის ზალ., 110,25.

წამწამთაგან ბუქის ბუქმბა: მონაქროლმან ვარდი დაზრა, წამწამ-
თაგან ბუქი ბუქდა 974,3; წამწამთაგან ქარის ქროლა — იღხენდა
და თამაშობდა, წამწამთაგან უქრის ქარი ჩ., 344,1; წამწამთა-
გან ბუქის მოქროლა — ცრემლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს, წამწამ-
თაგან მოქრის ბუქი 1131,4.

წამწამთაგან ბუქის მოძროლა: ნ. წამწამთაგან ბუქის ბუქება.

წამწამთა ნიბანი: მისთა წამწამთა ნიბანი ქრის, ვითა ქარი არა-
ვი 1499,3; ზილფს ფანჩავს წამწამის ნიბანი წამ-წამ[ა]დ წამონაქროლი
არჩ., I, 129, 16, 1; წამწამთა ბუქი—ყვეელთა ყვეილთა დამქნობი მისის
წამწამთა ბუქია ზილ., 154,4; მამინ მზე მისი სულთქმიდა, მოქრის
წამწამისა ბუქები ბ.-გულ., 961,3.

წამწამთა ძოხნი: ვარდისა ბალსა უჩრდილობს ჩრდილი წამწამთა
ქოხისა 1248,4; წამწამთა ქოხი ქვეა კარვის სამყოფელად ეშუ.,
11,4.

წამწამთა ჳარნი: მას თინათინის გონება ჰკლვიდის წამწამთა ჳა-
რისა 40,4; წამწამთა რაზმი — წამწამთა რაზმმან დაფარა თვალნი
გიშრისა, დალულა არჩ. II, 386,1; შავთა ჳარი—ციმციმი და შავთა ჳა-
რი ნუ იბრძვიან, დააწუნარე ზილ., 246,4; წამწამის რემბა—ეინ გიშერი დაა-
ჯოგა და წამწამი არე მარე, გვალე, შეგყრი 1518,3.

წამწამის რემბა: ნ. წამწამთა ჳარი.

წარბი ტვერი: ბროლ-ბალასშსა აშვენებდა თმა გიშერი, წარბი
ტვერი 685,3; წარბის ტვერი — წარბისა ტვერი ბროლზედან
ორივ, გლახ, მოემტვერება თ. I, 49, 191, 4.

წახდომილი მზა: თავნი მიესცნეთ აწ ღიმისა, რათგან მიხვდა და-
კარგული ლომი მზესა წახდომისა 1445,3; ადგე, წავიდეთ საძებ-
რად მის მზისა წახდომისად 1337,2.

წდომილი გული: მათთა მკერეტელთა გულნი მცა ესხნეს წდო-
ბილნი 1554, 4; წთობილი გული — მისსა ვით გასძლებს გაყარასა გულ-
ი აღმასი, წთობილი 320,4.

წვივის დანაღვება: იგი წვიმა და-რე-ნელდა, რომე პირველ
ვარდი აზრა 529,2.

წვის გაბახვება: აკოცეს და გაუახლდეს მათ ორთავე მათნი
წვანი 1012,2.

წთობილი გული: ნ. წდომილი გული.

წუხილს მიცემა: ზარი მის ყმისა წასლვისა გახდა, მიეცნეს წუ-
ხილსა 1009, 1.

წუალობის გამწარება: ტყბილი მისნი წყალობანი ბოლოდ ასრე
გამემწარნეს 111,1.

წუალობის მთოველი: პატრონი ჩემი გამზრდელი... ცა წყალობი-
სა მთოველი 847,2; მობრუნდა რისხვითა ცა წყალობისა მთო-
ველი 2917, 3; დღენი გარდავლეს, ყმა ეტყვის: ზარ წყალობისა
მთოველად ბ.-გულ., 705,1; იგ იქმეს კირთა მკურნალად, მათხედ წყა-
ლობის მთოველი მთ., 1794,2; წყალობით მთოველი — თქვენც
კარგა მპატივებდი, — ცა წყალობითა მთოველი თბ., 19,4.

წუალობის მოცემა: ღმერთი მოგცემს წყალობასა, მისგან
ზეცით შესახულსა 1457,2; იგი მოგცემს წყალობასა მისსა, ზე-
ციით მოგვიქუხებს 625,3; აწ ღმერთმან მოგცა წყალობა 1438,3;
მოგცაო ღმერთმან წყალობა ომ., 406,2; წყალობის მონიჭება —
აწე კვლადცა კურთხეულმცა არს იგი ღმერთი, რომელმან მოგვანიქა
ესოდენი წყალობა რუს., 348,34; წყალობის მოღება — ესდენი წყა-
ლობა მოიღვე ჩემზედა, რომე ესდენი წყალობა მიბოძე, და ვინ იცის,
თუ კვლავე რასდენსა წყალობასა შენსა მოველიო რუს., 350,26.

წუაროს თმალი: თვალათ, ვითა წყაროს თვალი, ცრემლი ველ-
თა მოადინეს 938,3; წყაროდ დაბეჭდულად ამისთვის გიწორდა შენ, რამეთუ
მდინარე იგი ცხოვრებისა შენგან გამოვიდა და განავსო ყოველი სოფე-
ლი და თუალსა მის წყაროასასა არა დააკლდა ყოვლადვე ხინ.,
205,5; წყაროსა თუალი სიბრძნისა აღმოეცენა მომრწყველად ნათე-
საეისა ჩუენისა ცხ., გ. მთწ. 294,29.

წუენის კაღრება: ვერვინ ჰკადრებდის წყენასა, ვერ ცხადი,
ვერცა მპარავი 307,3.

წულიანი ლაღობა: ერთგან დასხდეს და დაიწყეს კოცნა, ლაღობა
წულიანი 1087,1.

წყლის ზაველი: რა წყალი ნახის, გარდახდის, უკვერტდის ქაელსა წყლისასა 830,2.

წყლულთა ბაქივება: ამით უფრო დამაწყულთა, არა წყლულთა მიაკიმდა 512,4; წყლულთა განკურნება — მითხარ, ვინ მოგვა წამალი თქვენ წყლულთა განკურნებისა 268 5108,3; ფოთლად გასხია წყალობა, განკურნე ჩემი წყლულია ვახტ., 37, 102,4.

წყლული გულის გამრთილება: გამომრთელდა გული წყლული, აწყა დაევე ცეცხლთა შრეტად 1107,4; გული ჩემი წყლული გამომრთელა ვისრ., 81,26; გამომთელე გული წყლული, ანუ უფრო დამიწყულლე მთ., 183,4; მერაბს ესმა ცოლისაგან, გაეკურნა გული წყლული 268 1636,1; წყლული გულის დაამება — დაუამა გული წყლული, აგრე გაეს, რომ არ შესცოდა ფეშ., 725,2; წყლული გულის წამლება — მოდი, კუმენვა გამიქარვე, გულსა წყლულსა მეწამლეო 104,3.

წყლული გულის ბარკინება: მანვე ქმნა და მო-რე-ვეჯობდი, გული წყლული გაეარკინე 347,4.

წყლული გულის მომბიკინება: გამოძრწა და გამომელდა, გულსა წყლულსა მოიმტკიენებს 752,2.

წყლული გულის წამლება: ნ. წყლული გულის გამრთლება.

წყლულის ბანაქრნება: წყლულსა, მისგან დაყოდილსა, მასვე ძალ-უც განკურნება 1440,4; დმერთსამა ვით არ შეეძლო ეკლა განკურნება წყლულისა 918,3; რაა წამალი მისისა წყლულისა განკურნებისა 692,4; წყლულემათა განკურნება—ქადაგა ქეშმარიტებამ, განკურნა წყლულებანი ხინ., 50,8; წყლულის კურნება—ფირან, ამ წყლულსა დღეს ჩემგან არ ეკურნების 268 2592,1; წყლულის გამთელება — ვისის სული ვისაც ეცემოდა, მკუდარსა გააცოცხლებდა და წყლულსა გაამთელებდა ვისრ., 99,22; ან წაეგო თავი ჩემი, გავიმთელო ანუ წყლული მთ., 432,4.

წყლულის დაფუშება: ქალმან შეემან ვერა არგო, ვერცა წყლულნი დაუშუშნა 572,4.

წყლულის დაჩინა: ნუ დაიჩენ, ლომო, წყლულსა 369,2; წყლულის ჩნება—ეგ სამხრე მისეული, შენ გაჩინა ვისგან წყლული, რაგვარ გიყვარს, რაგვარ გიღირს 885,3;

წყლულის გამრთილებაელი წამალი: შენ გაქვს წამალი ჩემისა მამრთელბელი წყლულისა 1013,4.

წყლულის მბაქება: მომეგონოს მოშორება, მემატების წყლული წყლულსა 1293,3;

წყლულის მიზაზი: ცნას მიზეზი შენთა წყლულთა, ქმნას, რა ღონე აეგების 298,4.

წყლულის ტიკვილი: ლომთა მკლავთაგან იმედი გაქვს, არა წყლულნი გტკივიან 1383,2; სიციხე სწევას, ყინვა დააზრობს, წყლულნი ორკელვე სტკივიან 1334,4; მას თურე წყლულის სტკიოდა 585,2.

წყლულის ჩნება: ნ. წყლულის დაჩენა.

წყლულის წამალი: მაკრა არ არის ქვეყანად წამალი ამა წყლულისა 271,2; მე თქვენგან ვოვე მოკვდავმან ჩემი წამალი წყლულისა 1455,4.

წყლულის წულუღა: მართალი ვარ, გამოიყენე რად მაწყლულებ მისთვის წყლულსა 948,4; თავსა მრთელსა რად შეიკრავ, წყლულსა ახლად რად იწყლულე 866,4; მაგრა შენცა ნუ აგრე ხარ, ნუ იწყლულე ახლად წყლულსა 892,2.

წუნარი სიტყვა: ნუ მოჰყევ მშვილდოსნობასა, თქმა სჯობს სიტყვასა წყნარისა 66,4.

წუნარი მცემა: თვითო აივსეს ჰიქები, მივლენ ქცევეითა წყნარითა 59,2; წარდგენ წყნარისა ქცევეითა და სალაში გარდაიხადეს რუს., 64,30.

წუნარი ცნობა: თავ-მოდრეკილი დარეკით ქვე ზის ცნობითა წყნარითა 1169,4; აყოცა მისთა მეშველთა ლაღმან ცნობითა წყნარითა 1409,2.

წარმოს დათმობა: დათმოს წყრომა მეფეთაგან, მისი ჰქონდეს შიში, კრძალვა 27,4.

ჴ

ჴირთა ბრ-დაჩენა: არს პირველი მიჯნურობა, არ-დაჩენა ჴირთა. მალეა 27, 1.

ჴირთა ბაღე: წყნაო ჴირთა ბაღე 806,2; თუცა ჴირი ვისგანმე მოსცემია, მან მასცა ჴირისა ბაღე აუბას ხაზა, II₁, 159,27; გულსა ჩემსა დაჴერილსა უკუმოსხენ ჴირთა ბაღე ბ-გულ., 696,2.

ჴირთაგან თამის ბაძრძალვა: ვერ იტყოდა ენა ჩემი, თავი ჴირთა გაეცაკრძალე 1276,2; ჴირთაგან დაცვა — დამიცევე ამა ჩემთა ჴირთაგან ომ., 23,22.

ჴირთა ბარდუხდელობა: აწ, შვილო, ღმერთმან თქვენ მოგცეს... კვლა ჴირთა გარდუხდელობა 1531,2.

ჴირთა ბაცხადვა: იუბნეს და გააცხადნეს თავის-თავის მათნი ჴირნი 914,2.

ჴირთა დაბუღება: გულით ჩემით სიხარულნი აჴებერენ, ჴირნი დაბუღენ 187,3.

ჴირთა დათმობარი: ხარ უცილოდ კარგი ვინმე, მოყმე, ბრძენთა საქებარი; ხარ ვინათგან აქანამდის მავა ჴირთა დამთმობარი 255,3.

ჴირთა თმინა: ქალი ახლავს სასურველად, სულთა დგმად და ჴირთა თმენად 691,3; თვითთა გულსა იმაგრებდა და ეცდებოდა ჴირთა თმენასა რუს., 18, 24; სახე მომეც ჴირთა თმენად იგი შენგან დახატული ომ., 124,4; ჴირის მოთმინა—ქალო, არ იცი, სით მოვალ, რა ჴირნი მომითმენიან 233,1; მე მოვითმენ ყუელასა ჴირსა ამისგან კიდე, რომელ აბეზარობასა შენგან ვერ გავსძლებ ვისრ., 244,30; რად არ მოვკვდი, ვეპე რომ დამგმო, რომ მე ჴირი მოვითმინე შთ., 489,4; რა მიზეზი გაქვს, ესეთსა ჴირსა მოითმენ და შავისთანას

ძალასა თავს იდებო საბა, II₂, 35, 16; ქირის გაძღება — მაგრა ბოლოდ ლხინსა მისცემს, ვინცა პირველ ქირსა გასძღებს 904,2; ვინცა გასძღნა ქირნი ჩემნი, ანუ ვინცა შეეცადა 272, 3; შენ ნაზი ხარ, ქირსა ვერ გასძღებ ვისრ., 135, 21; ვითა გავსძლოთ ყუელა ქირი — ტყუობა და შექირება შშმ 2014,1; თქვენგან მომხვდა ნაცულად ლხინი, რაზომ ქირნი გამიძლია შთ., 1441,4; ქირის დათმობა—მაგრა თუ ქირსა არ დასთმობ, ლხინი რა დასათმობია 954,4; რა ქირნი დასთმნა, ვერ იტყვის აწ ენა ესე ხელისა 988,3; მტკიედ დაუთმოთ ქირთა და განსაცდელთა აბიბ., 110,28; დაესთმოთ ქირი აქანამდის, უამი სოფელს თვალსა უგებს შშმ 3698,1; მე სოფლისა ლხინთა მზემელსა, კვლაცა ქირნი დამითმია შთ., 1413,2; დაესთმოთ ქირი სოფელს ყოფით, ტყუდ ვიყოთო მარტო თანა ფშ., 331,4; ქირის დათმენა — მეფე ჰკითხავს, იგი ჰკადრებს, რაცა ქირი დაეთმინა 678,3; სიქადულ მონაზონისა არს დათმენა აქ ქირსა შინა მისსა ეფრ. ახ., 19, 10.

პირთა მალვა: არს პირველი მიჯნურობა არ-დაჩენა ქირთა, მალვა 27,1; მეტად უარეა არა-თქმა და ქირთა მალვა 405,2; შეეკმენ სმა და ნადიმობა პატივთა და ქირთა მალვად 362, 4; დამალვასა ეცდებოდა, მაგრა ქირთა ვერ მალვიდა 1070,3; მოეთმინის მას ეგზომნი ქირნი, სქირდის ქირთა მალვა შთ., 1699,2. ნ. აგრეთვე ქირთა არ-დაჩენა.

პირთა მთმომ გული: გული—უამ-უამად ყოველთა ქირთა მთმო, ლხინთა მნდომელი 709,2.

პირთა მოთმენა: ნ. ქირთა თმენა.

პირთა მომალხმენელი: ღმერთო, გმადლობ, რომელი ხარ ქირთა მომალხმენელი 1238,2.

პირთა მოპოვნება: გულსა სევდა შემეყარა, ვიწყე ქირთა მოპოვნებად 509,4.

პირით აზნება: ვაგლახ მე, შენცა აგაეყე ქირითა 1438,2; ეეკე, რომე ჩემთა ცოდეთა შენცა აგაესონ ქირითა 1096,3.

პირის ატბანება: ქირი ბევრჯელ ვაბთასი, ლხინი ჩემი ვაერთხელი 540,3; თავთა ქირი უათასეთ, რადმე უშვიდეთ, ანუ ურვეთ 631,4; აქა მხეც-ქმნილი ტარიელ ტირს, ქირი ეთასეების 490,1.

პირის ახრება: ბევრ-ათასნი ქირნი ამან ამიხოცნეს 1149,1; ქირნი მისგან აღიხოცნე, სიხარული აღიადე ბ-გული, 925,4; ქირთა აფხვრა — ქირნი ამფხვრნეს ნარონები ჩ., 343,1; ქირის უყუყრა—ბრძანება ქენ. მოსულით ქირი უკუ გეყაროს ზილ., 486,1.

პირის გააძვირება: შენ ორთა დამხსენ გრძნეულთა, გამიადვილე ქირები 1273,1; ნუთუ კვლა ღმერთმან წყალობით გაგვიადვილოს ქირები 815,3; ღვთითა ქირი გაადვილდა, ჩუენთა მტერთა დღე მოვიდა შშმ 1969, 4.

პირის გადრეკა: რად უნდა, რა სასაუბრო პირია 920,2; ქირის დაძლევა—ყოლა ქირი არ ეგების, თუმცა ლხინმან არ დასძლია 630,4.

შირის ბალზინება: დაამოკლენ დღენი ჩემნი, კირი ამით გამიღ-
ბინე 855,4

შირის ბანაპრინება: სხეასა მხარსა გაემართა, მათი კირი არ გან-
კურნა 92,4; ჰირის კურნება—ცეცხლსა ცეცხლითა ვავსებდი და კირსა
ჰირითა ვკეურნებდი ვისრ., 207, 20.

შირის ბარდაუხდელი: მაგრა გარჯილხარ, არა ხარ გარდაუხდე-
ლი კირისა 293,3.

შირის ბარდახდა: ნუთუ ქმნას ღმერთმან გარდახდა მაგ შენთა
კირთა და ვალთა 629,4; მაშინ. ლხინი ამო არის, რა გარდახდის კა-
ცი კირსა 1519,4; კირნი, მისგან უნახავნი, ღია, ვისმე გარდუხ-
დიან 739,4; ვადღვილა. აქანამდის გარდუხადა რაცა კირი 135,3;
მე რაცა აქამდინ კირი და მიჯნურობა გარდამიცდია, მეყოფის
ვისრ., 212,15; აწ ლხინითა გაისვენებს, რაცა კირნი გარდუქდიან
შენ 5168,4; კირნი სხვისთვის გარდგიხდია ომ., 294,4; რა რომ
კირნი გარდგვექადნეს, ლხინით ყველა დაგვანანე შთ., 1569,4;
ჰირის გარდახდომა — მიყმაწვილობდეს, უხარის მათ გარდახდომა
კირისა 1436,2; მზეო, ვით ითქმის, რა კირნი გარდაგქდომია
შთ., 1272,1; ჰირის გამოვლა—არ უნდა ენდოს მას, რომე დაუნაშაებლად
მის კარზედ გარჯა და წყენა ენახოს და მრავალგზის კირი და მწუხარება
გამოევილოს საბა, II, 142,4.

შირის ბარდახდომა: ნ. კირის გარდახდა.

შირის ბაძლება: ნ. კირთა თმენა.

შირის დამთმენა: ნ. კირთა თმენა.

შირის დამთმოზა: ნ. კირთა თმენა.

შირის დაძლევა: ნ. კირის გაღრევა.

შირის ლხინად შეცვალევა: კირსა ლხინად შეგვიცვა-
ლე 625,4.

შირის შატება: ხეალ გაურისა გონებამან სხეა უმატა კირსა კირი
930,4; მე კირი მით მმატებია, რომელ ჩემი სული ჩემგან აბეზარ-
ქმნილია ვისრ., 125,20.

შირის ნახვა: იგი კირი არ უნახავს არ რამინს და არცა ვისსა
181,3; კირნი ვნახენ და მო-ცა-მხედა ნაცვალი კირ-ნახულისა 1206,1;
დათმე, კირი გინახავს და კირისა ბოლო მიწყით ლხინია ვისრ.,
213,10; მას ბევრი კირი უნახავს შენისა გლახ ძებნისაგან 768 1140,4;
წამოვეყ და გზასა ზედა მრავალი კირი ვნახე რუს., 356,38; მე გამო-
თქმად ამა ლექსთა კირნი ვნახენ უამრავი შთ., 1838, 1; ხამდა მისთ-
ვის კირთა ნახეა, რადგან მისებრ არეინ არი არჩ. I, 173, 314, 1.

შირის სუბაქება: რა „ტარიელ“ მოისმინა, ფრიდონს კირი უსუ-
ბუქდა 974,1; ქელ-მწიფისა საუბრითა როსტომ კირნი ისუბუქნა
შენ 2630,1.

შირის შეწყნარება: თუ ლხინი გვინდა ღმრთისაგან, კირიცა შე-
ვიწყნაროთა 717,4.

შირის შირს ღართვა: შინა მოვე, უარ გავებ, სხეა დამერთო კი-
რი კირსა 350,3; ჰირის ჰირს მომატება — ან მაეოცხლე, ანუ მომკალ,

ქირი ქირსა მომიმატე 248,4; მო, ზუალო, მომიმატე ცრემლი ცრემლსა, ქირი ქირსა 947,1; ჳირის ჳირს მოხართვა — აწ სოფელმან უარესი ქირი ქირსა მომიხართა 1286,1.

შირის შირს მოსაშხაბა: ვერა გვარგო, მოგვიმატენ, ქირნი ქირთა მოგვისაესენ 195,3.

შირის შირს მომატაბა: ნ. ჳირის ჳირს დართვა.

შირის შირს მოსართვა: ნ. ჳირის ჳირს დართვა.

შირის ხსომვნა: რა კაცსა სოფელმან მისცეს წადილი გულისა, ხსოვნა არა ხაშს ქირისა 687,2.

შირნახულის გარდაზღა: ძმაო, რა გარდისდის შენგან ჩემსა ქირნახულსა 1457,1.

შირნახულის წახლომბა: წახდა ჩემი ქირნახული, ვერ მოვიმევე, რაცა ესთესი 1189,4.

შირსა შიგან ბამაგრება: ქირსა შიგან გამაგრება ასრე უნდა, ვით ქვიტირსა 865,3; ჳირსა შინა გამაგრება — ქირსა შინა გამაგრავოს, სული ჳქონდის ვით ხალებად არჩ. II, 248,3.

შირს გულის მოგმბა: დახსნილვარ ლხინსა ყოველსა, მთ გული ქირსა მოების 635,4.

შირს თაშის დარიღება: ხაშს, თუ მისთვის სიკედილსა და ქირსა თაეი არ დარიღოს 301,2; ჳირს თავის კრძალვა—ნახევარ დლე სხვა ვიარე, ქირსა თაეი არ ეაკრძილე 431,3.

შირს თაშის კრძალვა: ნ. ჳირს თავის დარიღება.

შირს მიცემა: შეიგენით, მიცემულვარ ქირსა რასმე თანისთანსა 662,4.

შირში ჩაშარღნა: თავისისა ცნობისაგან ჩაეარდების კაცი ქირსა 865,4; რა ჩაეარდეს კაცი ქირსა, მას გადრეკა აღარ უნდა მთ., 798, 4; ჳირში ჩაცვივნა—ბედითი რამე ეშაშური საქმე მგონია და ბედითსა ქირსა ჩაეცევივით ა-ღარ., 349,7; თავისთვის კარგად უქნია, მაგრამ ჩვენ დიდ ქირში ჩაეცევიულვართ რუს., 278,26; ჳირში გაშა—ეა, რას ქირშიგა გაეებო, დამეიწყედა ამას წინანი ჴილ., 259,4; ქირსა გაეები ულხენსა, მკურნალსა ვერ მიეკხედებოდი მთ., 1475,3.

შოუნვას მიცემა: მეფე მიეცა ჳმუნეასა 991,1.

შოუნვის გადიღება: მაშინ გწადღეს—იხარებდი, გწადღეს — ჳმუნეა გაადიღე 926,4; ვიარე, გამიწყებოდა, ჳმუნეა მით გამდიღებია 757,2.

შოუნვის ბათავნება: როსტანს ეჳი შეუვიდა, ჳმუნეა ამით გაათაენის 809,3.

შოუნვის გაპარება: მოდი ჳმუნეა გამიქარევე, გულსა წყლულსა მეწამლეო 104,3; ჳმუნეა გაქარდეს, პასუხი მიბძანო უკეთესეა ფეშ., 734,2; ჳმუნვის განღვენა — განსდევნეთ ჳმუნეა ყოველთა, დრო გეაქეს აწ სიხარულისა ჩ., 298,4; ჳმუნვის განგდება — ჳმუნეა განაგდო, გარდუწმდა, გულს ეკრა რაც ჳანგ-შურია გურ. 55,201, 2. ნ. აგრეთვე გულთ ამოსლეა დარდისა.

ხალვის მოძულეობა: ხალვა მოსძულდა, შეექმნა გულს კაემანთა წარები 308,1.

ხანის გამოხდომა: ხანი გამოხდა, იკითხა: „ნეტარ, რასა იქმს ქალი“ 103,1; რა მოიწყობა, ცოტა ხანი გამოქდა ვისრ., 154,31; გამოქდა დიდი ხანი და არა იწოდეს ა.დარ., 366,2; ხანი გამოქდა ღამისა მთ., 265,1; რა მცირე ხანი გამოქხდა, კარომ ხელმწიფისა კოშკთა კვერცხი დადვა და მართვე გამოჩეკა საბა, II₂, 86,4; ხანის გამოხვლა — გამოვიდა ხანი რამე სიმდიდრეს და სიხარულში არჩ. II, 615,1; ამასობაში გამოვიცდა ხანი რუს., 381,5.

ხანის ბარდახდომა:—რა გარდახდა ხანი რამე, გამოვიდეს ღამე-ღღენი 1151,1.

ხანის ღაზმა: თუ მოსრულა, უღონოდ შინა ხანსა არ დაზმიდა 1319,1; ზღვის პირს ხანსა არ დაზმიდეს 1123,4, აღრე მოვალ, არ გაგვირავ, არას დავზამ შინა ხანსა 662,1; მასვე წამსა წამოვიდა, შინა ხანი არა დაზმა 168,4; ამაჟის ძე ქიშვად მიზღვეს, — მივა, ხანი არა დაზმა შენ 151,2; მან მიჰმართა სახლსა მისსა, ხანსა არც უოლ არ დაზმიდა მთ., 1079,4; ღმერთმან ქმნას, ასრე დავზოცნეთ, არ იყვენენ ხანსა დაზმიდა ჩ., 449,4; ხუალე წასულისა ნდომა აქუს; მუნ ხანსა არ დაზმიდესა ფეშ., 87,1; ლხინი ნახეს დიდი კარგი, არ მოსწყინდათ ხანთა დაზმა არჩ. II, 222,3; გახსონს, მეფეო, თქვენ აქ ხანი რამ დაზმიდა თბ., 201,3; თუ წაბრძანდებით, წაბრძანდით, ხანსა ნულარას დაზმიდა გურ., 56,208,1; ხანის დაუოვნება—უკუბრძენეს, აღარა ქმნეს მუნ ხანისა დაუოვნება 260,4; ნუ გიკვირს მისი ვერ-ნახვა და დაუოვნება ხანისა 1504,1; ვერ ვასმინე საუბარი, მით დავუოვნე ხანი მუნ, და-89,4; აწვე მოვა, არა ვიცი, თუ დაპყოვნის დიდსა ხანსა 258,4; მან დასდვა პირი მიწასა, არ დაიყოვნა ხანია 1370,3; სჯობს რომ კარგად გამოგზავნოთ, არ ქნათ ხანის დაუოვნება შენ 178,4; ხანს ნუ დაიყოვნებთო, აღრე წამოდითო რუს., 391,36; ჩემგან არა ჯამს კვლა დაუოვნება ხანისა მთ., 620,4; მოვიდეს იგი ვაკარნი, არ დაიყოვნეს ხანები თ. I, 68,70,1; ხანის დაუოფა—მუნ დაპყოფდა დიდსა ხანსა 1174,3; სიკვდილი მახლავს, დამეხსენ, ხანსა ღა დაპყოფ მცირასა 874,2; თქვენ დაგზოცს თქვენი პატრონი, სოფელს ვერ დაპყოფთ ხანასა 1182,2; თქვა: „თუ დავბრუნდე, ეზომი ხანი რად დავყავ მე ველად 184,2; დავყავ ხანი მას მას წინაშე 411,1; ხანი დავყავ, გავეყარე, მაგრა გავხე ვითა ხელი 540,1; ცოცხალ ვიყო, შენ ინდოეთს, ღმერთო, ხანი ვერა დაპყო 521,1; მან ტურფამან სახლსა ჩემსა ეგრე დაყო ხანი დიდი 1138,1; არსადა ხანი არ დაუყვეს, ერთნი თვალისა წამენი 215,3; თუ არ დავბრუნდე, საძებრად დავყენე სხვანიცა ხანანი 185,1; გამოისვენოს სიძემან, და-

ყოფილი ხანია 544,2 წავიდე ამულს. გუოგანს და აარაგს. ნივიჯე, ვინადრო და ხანი დაეყო ვისრ, 112,9; მუნ დაეყავით დიდი ხანი და შემოვედით ა.-ლარ., 363,18; ჩიტმან წყალი სვას, არ ვაყო, რომე მან ხანი დაიყო სმ 384,4. ჟერეთ ნე აჩქარებულხართ. აქ დიდსა ხანსა დაჰყოფთ რუს., 250,5; მისრეთის ასულიც თან ახლავს და ხანის დაყოფისა არა ვიცი რა ომ., 109,6; სწრაფად გვლენს სილია გზანი, მათ არ დაევენეს ხანი სრულად მთ., 582,3; საქმე მაქვსო გასაგები—თქვა—დაეჰყოფო ცოტას ხანსა თ. I, 79,156,4; აიყარეს მასვე წამსა, აღარ დაეუეს მუნღა ხანი ფეშ., 158,2; მობრუნდენ გამარჯვებულნი, მათ სადგომს ხანი რამ დაევენეს არჩ. II, 903,3; ხანი დაეჰყავით ზამთრისა, ზაფხული იქცა ეამებად თბ., 426,1; მწადს ხანი დაეყო მოკვდავმან, ვარ ამის მონამქირნენი ვახტ., 32,64,1; თვისის სულისა და ხორცის უზიანოდ და დაუსაკლისად ხანი ვერ დაეყო სანა, II, 186,34; ხანის ზმა—მუნით წავიდეს, იარეს. არ თურე ხანსა ზმადიან 1048,1; ხანის ყოვნება—გააქციენა მარღაშქარნი. არ აყოვნებს მუნვე ხანსა არჩ. II, 603,4; რადგან ღმერთმან ვაევაერთა, აღარა წამს ხანთა ყოვნა მთ., 598,2; უამთა დაზმა—დამიზმან ეამნი უღაბნოს მუღდროებით მსახურებას შინა პანს., 42,1; ეამის ღყოფილი ერთი ხოლო ეამი დაევენეს მ., 20, 12.

ხანის დაყოვნება: ნ. ხანის დაზმა.

ხანის დაყოფა: ნ. ხანის დაზმა.

ხანის ზმა: ნ. ხანის დაზმა.

ხარაჯის დაღება: ხარაჯა უასდევს. შეჰქველეს ღრპქანი ასჯერ ასია 464,1; ხარაჯის შეუეთა—ჩუენ იმეღა დაუღვეით—ხარაჯანი შეგვიკუეთნეს სმ 1537,4.

ხარბი გული: გული გრულია კაცისა. ხარბი და გაუძლომული 709,1.

ხედვის ურჩი გული: გული—ბრმა. ურჩი ხედვისა 709,3.

ხელთა გულის ხელება: იგი მეხვიენეს, მშვენილდეს. ვახელებ გულსა ხელთასა 472,2.

ხელი გული: წავე გულითა ხელითა 758,2; ველარ გავქელ. იგიცა მოვკალ გულითა ხელითა 900,4; ყმა წავიღა. მას ევონებს, ხელი გული ვისთვის კვდების ჩ., 75,1.

ხელი გულით გასდრომა: შემებრალნეს და გაუმზავლა, გავხე გულითა ხელითა 990,2.

ხელი თაპი: ყმა ეტყვის. თე: „შენთა მჭერტთა თავი ხელი, ა, სად აგეს“ 136,3.

ხელის აპრომა: სხვად უღონოა უშენოდ ჩემგან აპყრობა ხელისა 254,2; მამამან ასრე რა ნახა, ქელი აუპყრა ზილი, 19,4; ყმას ეწერა რადგან ზენით, მით აუპყრნა ღმერთმან ქელი მთ., 1281,1; თავის საქმეზედ მოსაზროს. მანვე თქვას, ხელს ვის აპყრიდეს არჩ. I, 140, 49, 3; ხელის აღპყრობა — მოავლინენ შენდა შემწე წმიდით მისით და სიონით გამო ქელი აღგაპყარნ შენ ფს., 19,3; მაშინ აღ-

დგა მონაზონი, იგი თედორე და ალიპყრნა ქელნი თჳსნი ზეცად ღმრთისა მიმართ ლომი, 68, 12; ევედრებოდა იგი ღმერთსა და აღიხილნა თუალნი და ალიპყრნა ქელნი ასურ. შოღვ., 24,25; მნებაეს ყოველთა კაცთა ყოველსა ადგილსა აღპყრობაჲ ხელთაჲ მ. სწ., 298, 17; კვალად გარდმოუშვა ცრემლი მდუღარე და აღუპყრა ხელი ღმერთსა რუხს., 312,3; ყოველს ქუეყანას ქელი აღუპყრია და მიგელიან ქელაპყრობილნი ღეთად და ქელმწაფედ შეფ. სალ., 251, 22; ვინც ეს შაირი გულისხმავს, პირველნი შეიწყალოს და დაერდომილთ ხელი აღუპყრას საბა, II, 34,23.

ხელის გამართვა: მონათა ხელი გამართეს მის ყმისა შესაპყრობელად 93,1.

ხელის გამართვა: მე მისთვის ხელი ვით გაეძრა, ვინ ჩემთვის ფერნამკრთალა. 1471,3.

ხელის გახსნა: ხელი გაეხსენ, დამიწყო მოჭობინება 259,3; დღესა ერთსა ამირამან ქელი გაიქსნა ა-ღარ., 373,33; თუ დაყოდილობისაგან სისხლი სდენიყოს ბევრი, მაშინ ხელის გახსნა არ უნდა უსწ. კარაბ., 119, 12; კურნებაჲ მისი იგი არს, რომელ ხელი გაიხსნას წ. სააქ., 80,19; იქ იმას ხელი გაუხსნეს, აქ ჩემმან მკლავმა ინება თ. 1, 30, 46, 3; ხელის გახსნევა — სისხლი დამწამეს; მეფემან ბრძანა გახსნევა ხელისა 355,3; მკლავის გახსნა—მკლავსა გაეხსენი, არამცა დამიგდოს ცუდმა სნებამან თან., 1301,3; სისხლის გარდაშვება — უბრალოსა სისხლსა გარდაუშვებენ 258, II, 410,28; სისხლის გაშვება—მამა სისხლსა არ გაუშვებს, გული ასრე გაიმართე 262 3091,3; სისხლის გამოშვება—თუ სნეულმან სისხლი ვერ გამოუშვას გახსნითა, მას ტაბაშირის ყურსი მიეც და ეშველები უსწ. კარაბ., 122,7; სისხლის გამოღება—პატარა ცვილი დაადნოს და შემოსდვას... კოტრომიცა მოკიდოს, რომე ავი სისხლი გამოიღოს უსწ. კარაბ., 412,8; სისხლის ამოღება—პირიდაღმა რომ სისხლსა ამოიღებდეს, მას უშველის უსწ. კარაბ., 79,14; სისხლის დენა—კოტრომი მარგე არის, ასე რომ სისხლსა ნუ ადენ უსწ. კარაბ., 382, 28.

ხელის გახსნევა: ნ. ხელის გახსნა.

ხელის დახვრება: მიბრძანა. თუ: „ქალი ენახოთ“, ხელი ხელსა დამიქირა 333,3.

ხელის მიუშვებარობა: მეფედ რა დაქდა, არა სკირს ხელისა მიუშვებარობა 311, 3.

ხელის მიხრება: ხელი მიჰყო, წამოზილნა 572,1; მან მიჰყო ხელი ალვასა 1345,2; მიჰყვნა ქელნი ამირან დარეჯანის ძემან ა-ღარ., 359,12; წყეულს ედვა მოგეშიგ დაშნა, დასაკლავად მიყო ქელი 262 334,2; იამა და მშვილდ-ისარს ხელი მიჰყო რუხს., 46,7; ხელი მიჰყვეს, ათსა დღესა გაათავეს, დაასრულეს ომ., 244, I; ქალის ზითევის ქელი მიჰყვეს. სამ დღე კარში ძლიე გაზიდეს ზილ., 107,1; პირველ შუბი მოვიქნივე. მერმე მიეკჷყავ ხმალსა ხელი არჩ. II, 553,1.

ხელის მხდელი: ემა ტყბილი და ტყბილ-ქართული, სიკეთისა ხე ლის მხდელი. ამაზედა ეუბნების. ვით გაზრდილსა ამო მზრდელი 701.1; ავით თავსა ეინ გაიხდის სიმთელისა ხე ლის მხდელი ვახტ., 158, 726, 4.

ხელის საშრამი: მის ხე ლისა საუ რავე მათ ორთავე მითხრეს წყნარად 331,2.

ხელის შეხება: ხელმწიფობით შემეპირალნეს. ამაღ ხე ლი არ შევე-ხე 291,2.

ხელის ხდა: რა დავრჩე, ხე ლსა მხდლი რასა 874,3; არ იხმარებ, რას ხე ლსა ხდლი საუნჯესა დაფარულსა 892,4; მეფე ანუ მისნი სპანი, ნეტარ, ხე ლსა რასა მხდლიან 739,1; თვით მაგისებრსა შეილსამცა ჩვენ ხე ლსა რააა ეხდლიდითა 508,4; ხე ლი ხადეს სრმალთა მათთა. არა ეულად წელთა ებნეს 1521,4; ხე ლი კვლა ეხადოთ აბჯარსა. მას ჩვენგან მძლედ ნახმარებსა 1391,4; რათგან ესე ერთიცა არა მაქუს, რასაცა რას ჯელსა ექქდი, ანუ თუით სიციცხლესა, ტირილიმცა რად მევირ-ვებოდა ვისრ., 218,32; მე იქ ხე ლი რად მეხდების უშენოსა, ფერ ნამ-კრთალსა ომ., 176,2; სულსა რას ჯელს ექქდი უშენოდ, რადმცა ვაუბ-ნებ ენასა მთ., 1492,2; თუ შეგებაამთ, შეგებაითო, რას ხე ლსა გვხდით აქა მდგომთა არჩ. II, 626,3.

ხელის ხრმალს დაგება: მეცა თქვენად დასახოცლად ხე ლი ხრმალ-სა დამიგია 436,4.

ხელმჯის ნობათი: აწ ნობათი ხე ლობისა მომხვდომია. მით ეარ ხელად 917,4.

ხელ-წმიდად განათალი თვალი: მუნ იღვა რიყე თვალისა, ხელ-წმიდად განათალისა 1353,2.

ხვაშიადის ვერ-შმაღამი: ესეგვარი ღია მიხედეს... ხვაშიადთა ვერ-შმაღავსა 1094,2.

ხვაშიადის თხრობა: ვისმცა ვუთხარ ხვაშიადი? შენგან კიდე არუინ ვარგა 161,1; რაცა იცის, გაუცხადებს, ხვაშიადსა უთხრობს სრულსა 1081,3; გითხრობ რასმე ჩემსა ხვაშიადსა და ნუ დასკვნ-დები რუს., 9,1; ხვაშიადის მხოზა—კიდეც რომ შემეტყო, მე შენს ხვა-შიადს სხვას კაცს როგორ ვუამბობდიოთ. II, 161,26; ხვაშიადის თქმა აქა საცხადო იქნა, უცხოსა კაცთანა ხვაშიადის თქმას სარგებელი არა აქვს საბა, II, 454,14; ხვაშიადის თქმეფინება—ჩემი ხვა-შიადი რაიცა შენ იცი. თუცა გათქმევიწინეს, მერმე ჩემი კირი ერ-თიორად პირთა წამომიდგება საბა, II, 287,6; ხვაშიადის გამოცხადება — გამოუცხადა ენამან საპატრიროსავან ხვაშიადი პატრონისა უხე-ბლიე ვისრ., 56,7; აწ ვიაჯი, რათა... მიბრძანო და ხვაშიადი გამო-მციხადოთ. II, 141, 21; კაცთათვის ხვაშიადის გამოცხადე-ბის დაშლა უბრძანებიათ საბა, II, 253,5; ხვაშიადის ვაცხადება—გაუ-ცხადა ხვაშიადი, ბრძანა: „გავეძვხ სიციცხლითა“ შნმ 5019,4; აწ ბუკითა შენს წინაშე განეცხადებ ხვაშიადსა, არჩ. I, 206,596,1; გაგიცხადებთ ხვაშიადსა, კირთა კირზე მოსავსებად თბ., 5,3;

ერთმან კაცმან რა ხეაშიადი გამანკოს, იგი რა გავაცხადო. დიდი ცოდვია საბა, II, 305,12; ხუაშიადის გამეღვანება—შინთა საქმეთაგან გამეღვანებულა ჩემი, ხეაშიადი ვისრ., 179,37; ლამისაგან დამალული ხეაშიადი გაამეღვანეს შნმ 2091,2; ვინ გაამეღვანა ჩემი ხეაშიადი და ჩემს ქმარს ჩემი თავი ასრე უწყალოდ ვინ მოაკვლევინაო თ. II, 161,17; ხეაშიადი გაგიმეღვანდა, ფუო,—პირსა შეაფურთხა ბესიცი, 154,37,2; ხოშიადის გამომეღვანება—კველამან ქანგი გაიმახვენით და ხოშიადი გამოვამეღვანოთ შნმ II, 435,16; ხვაშიადის გამოჩენა — არამც მას კაცსა ჩემი შიში რამე აქვნდეს, და თქვენ მება ხეაშიადისა გამოჩენისა მიზეზად შეგქნათ საბა, II, 253,17; ხვაშიადის გამხელა—ხელმწიფემა ხეაშიადი გაანდო, და მან გაამხილა საბა, II, 254,6; ხვაშიადის განდობა—ვერც ვნახე კაცი აგეთი, რომე... ჩემი ხეაშიადი მისთვის გამენდო რუს., 22,21; ერთმან კაცმან რა ხეაშიადი გამანდოს. იგი რა გავაცხადო. დიდი ცოდვია საბა, II, 305,12; ხვაშიადის გამონდობა—ხეაშიადისა გამოგანდობა,—შენგან არსად გამეღვანდების შნმ 5110,2; გულისპახუხის განდობა—თუცა თვისი გულის პასუხი სხვას ვისმე გაანდო. მან რომე კიდევ გაამხილოს, აუგად არ დაიდება საბა, II, 257,3; გულის სიტყვის განდობა—მეშინის, გულის სიტყვანი მინდა გაგანდო ყოელი საბა, II, 220,2.

ხვაშიადის შენახვა: ნ. ნამუსის ნახვა.

ხმელთა მნათი: ვითა ეკადროთო დავსება პირისა, ხმელთა მნათისა 1210,3; უხარის ნახვა ლომისა და მზისა, ხმელთა მნათისა 1419,4; ქმელთა მნათობი—ამ სახით იყო როადამ ვმელთა მნათობი საჩინო შნმ 1476,4; ხელმწიფეო, ხმელთა მნათობო რუს., 108,3; ხმელეთის მნათობი—რად იქ, მნათობო ხმელეთისაო, ეგდენსა მოწყალებასა ჩვენზე რუს., 114,28; ხმელთა მნათობელი—მათ უვის ერთი ასული, მზე ხმელთა მანათობელი 1251,2.

ხმელთა მანათობელი: ნ. ხმელთა მნათი.

ხმის გამონდობა: მით ნათლიდალმა გამოხდა ხმა, ჩენი მოუბარეო 1214,4.

ხმის განახლება: მან გაახაფოს ხმა ხაფი, კვლა უფრო გასახაფავი 1302,3.

ხმის განდობა: დღე მიიყარა, ხმა გახდა, მოვიდა მისი მდევარი 1190,1; მკერდს ოროლი ჰკრა, ხმა გახდა თან., 653,3; ხმის დაგდება—ყმა გავიდა, გაეპარა, და აგდებდეს ვირე ხმასა 1102,2; მითქვამს. უთუოდ ბოლოვამს სახელის ავს ხმას და აგდებდარჩ., I, 166, 250,4; ხმის დავარდნა—ხმა დამივარდა, შეიქმნა ზახილი მოსაწყევარი 552,1; ოდეს სასიძო მოჰკალ და ხმა დაგივარდა, მეფესა ესმა, აიკრა 565,1; ხმა დაგივარდება და არას უცხოს ქვეყნის კაცი არ მოგენდობა-მეთქი რუს., 505,1; დაევარდა ხმა და გაისმა ამბავი, ვითა მისრეთის ხელმწიფეს ერთი ვინმე ფალავანი მოსვლია ომ., 69, 22; ქალაქშიგა ხმა დავარდა, სადაცა ვინ დარბაზობდა ზილ., 48,2; ვინცა ნახა, ერთმანერთსა უთხ-

რეს, ყოვლგან ხმა დაეარდა არჩ. XI, 1005,2; ჳმის განქლომა—ყოველსა ქუეყანასა განქდა ქმაა მათი ფს., 18,5.

ხმის დაგღება: ნ. ხმის გახლომა.

ხმის დაპარღნა: ნ. ხმ.ს გახლომა.

ხორცთაგან სულის გახლომა: თუ ეცადო დაყოფასა, ხორცთა შენთა სული გაპყო 521,2; სული განეყვის ხორცთაგან მძლავრებით, არ წაყვანებით ჩ., 524,3; ჳორცთაგან სულთა მიწურვა—უშე-ნობისა ტირილითა თულნი დამბრშობიან და სულნი ჳორცთაგან მიმწურვან გასაყრელად ვისრ., 129,24; ხორცთა და სულის გაყრა — ჩემი ლხინია სიყვდილი, გაყრა ხორცთა და სულისა 271,4; მას ფერი ექცა, კენადარ ხორცს სული გაეყარაო ბაქ., 100,2; ჳორცთაგან განსლვა—ხოლო შემდგომად ჳორცთაგან განსლვისა და სოფლით გარდაცვალებისა უოხვნოთა შინა იშუებს საშუებელთა ზეცისა ტალავართა ასურ. მოღვ., 67,26; ბერი ჳუედიოს მოხუცებულ იყო ფრიად და მიახლებულ ჳორცთაგან განსლვად ხანცთ., 257,35.

ხორცთა და სულის გახლომა: ნ. ხორცთაგან სულის განყოფა.

ხორცის დაღრმობა: ნ. ქების კადრება.

ხორცის მოხსენება: მოახსენა ხორცბა სრული, დალოცა და უქნა ჳენი 1018,2.

ხორცის შესხმა: ნ. ქების შესხმა.

ხორცთა ელვა: მათი მესმა, დაეინახე ჳახელი და ხრმალთა ელვა 597,1; ჳრმალთა ელვა საშინელი იყო—ერთობ ჳახა-ჳუხი შნმ 2064,1; შეიქნა შემოკვილი და შემოძახილი, ხლმისა ელვა და ლახტის ცემა რუს. 127,36.

ხორც-კაპარჳის მომპარება: ხრმალ-კაპარჳე მოიმაგრა, მკლავნი გაიმაპურნა 92,2.

ხორცის კვეთა: მუნა მე ხრმალი არ მიკვეთს 1462,3; ბაბილოვანს და სამხრეთსა ბრძოლილ მყო ხლმისა კვეთამდი თბ., 469,2.

ხორცის მახება: არ ამოვწყდეთ, მტერთა ჩვენთა ხრმალი ჩვენთვის არ ვამახოთ 502,4; ხრმლის მომახვა—რათგან თავი არ მომიკლავს, ხრმალი ცუდად მომიმახავს 648,4.

ხორცის მომახება: ნ. ხრმლის მახვა.

ხორცის ძნება: ჩემთა მტერთა დავადადე დასახოცლად ხრმლისა ქნევა 539,2; სმასა ომი შირჩენია, მძიმე ლახტი, ჳრმლისა ქნევა შნმ 2022,1; მოგვეწყინა ხლმისა და ლახტის ქნევა რუს., 204,36; მათი ეგზომი ხლმის ქნევა—ყოვლთა მჳერტელთ უყვირდა ომ., 29,36; მანცა ნახოს ჳრმალთა ქნევა, მკლავთა ჩემთა მონახლომი მთ., 716,4; დუშმანთ გული გაუტეხე, ხლმის ქნევითა ამიქნა თბ., 329,2; ხმლის მოქნევა—რა ხოსროს ბარზინ მოუქნივის ხმალი ან ლახტი, ხოსროს ცხენი გაუტხის და დაიციდინის რუს., 285,30.

ხორცი წამწმისა: შენ ხარ. ლონე წამწმისა ხორცისა 1253,4.

ჴ

ჯავრიანი ბული: იგი ყმა საწოლს მარტო წვა გულითა ჯავრიანი
ნითა 1103,1; გული ეღვათ ჯავრიანი, ეტლი მათი ატირეს შნმ
3452,2; შეეყარნენ ხელმწიფესა ჯავრიანი თა გულითა რუს., 192,16.

ჯავრის შარჩენა: მე ეზომი ჯავრი ვითა შეგარჩინო 236,1; მე
მის მკლეს კავკავისა უღარესი არა ვარ, რომე მიმინოსა თვისი ჯავრი არ
შეგარჩინო საბა, II, 153,28.

ჯავრითა მანის ავოლხვება: ლხინმან ბნელი განმინათლა, ამიფოლ-
ხვა ჯაკვეთა მანა 385,3.

უ მ მ ო კ ლ ე ბ ა ნ ი

აბდ.—იოანე შავთელი, აბდულმესიანი—ძველი ქართველი მეხოტბენი, II, ი. ლოლაშვილის გამოცემა, 1964.

აბიბ.—წამებაჲ ... გურია, სამონა აბიბოსეთა.—კ. კეკელიძე, ეტიუდები, VIII, 1962.

ა.-დარ.—მოსე ხონელი, ამირანდარეჯანიანი—ჩვენი საუნჯე, II, ი. ლოლაშვილის რედაქციით, 1960.

აზმ.— ისტორიანი და აზმანი შარავანდედთანი—ქართლის ცხოვრება, II, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, 1959.

არისტ.— წამებაჲ ... არისტაკეზი—ქართული და სომხური ლიტ. ურთ. 1944.

არჩ. I — არჩილიანი, I, ალ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით. 1936.

არჩ. II—არჩილიანი, II, ალ. ბარამიძისა და ნ. ბერძენიშვილის რედაქციით. 1937.

ასურ. მოღვ.—ასურელ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები, ილ. აბულაძის გამოცემა, 1955.

ბაგრ.—სამართალი ბაგრატ კურაპალატისა—ქართული სამართლის ძეგლები, I, 1963.

ბალ.—ბალავარიანის ქართული რედაქციები, ი. აბულაძის გამოცემა. 1957.

ბაქ.—იესე ტლაშაძე, ბაქარიანი, გამოსაცემად მოამზადა ს. ყუბანეიშვილმა, 1963.

ბ.-გულ.—ონანა მდივანი ქობულაშვილი, ბარამგულიჯანიანი—ქართველი მწერლები რუსეთში, დ. ბრეგაძის გამოცემა, 1958.

ბესიკი—ბესიკი, თხზულებანი, ალ. ბარამიძისა და ვ. თოფურიას რედაქციით. 1962.

ბ. კაც.— ნემესიოს ემესელი, ბუნებისათვის კაცისა, ს. გორგაძის გამოცემა, 1914.

გამოცხ.—იოვანეს გამოცხადება და მისი თარგმანება, ი. იმნაიშვილის გამოცემა, 1961.

გობრ.— ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, ილ. აბულაძის რედაქციით, 1964.

გურ.—დავით გურამიშვილი, დავითიანი, 1955.

დაბ.—წიგნი დაბადებისაჲ.—წიგნნი ძველისა აღთქმისანი, ტ. I. ნაკვეთი I, გამოსცა ა. შანიძემ.

დ. აღმ. ისტ.—დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი—ქართლის ცხოვრება, I, ს. ყაუხჩიშვილის გამოცემა, 1955.

- დ. თუმ.—დიმიტრი თუმანიშვილის ლექსები, მიხ. ხელთუბნელის რედაქციით, 1938.
- დ. სააკაძე—დიმიტრი სააკაძე, ლექსები—ქართველი მწერლები რუსეთში, 1958.
- ებრ.—ებრაელთა მიმართ—ახალ აღოქემაჲ, 1963.
- ევსტ.—მარტვლობაჲ და მოთმინებაჲ წმიდისა ევსტათი მცხეთელისაჲ—ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, 1, ილ. აბულაძის რედაქციით, 1964.
- ეზოსმოდ. — ბასილი ეზოსმოდლუარი, ცხოვრება მეფეთა-მეფისა თამარისი—ქართლის ცხოვრება, II, 1959.
- ეფრ. ახ.—ეფრემ ასური—ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტ. ჭრესტ., II, 1963.
- ეპ. დღ.—ბასილი დიდი. ექუსთა დღეთაჲ—მასალები საქართველოსა და კავკასიის ისტორიისათვის, ნაკვეთი II, გამოსცა მ. კახაძემ, 1947.
- ეშუ.—იესე ბარათაშვილი, ეშუი-ხონია—ძვ. ქართ. მწერლობის საკითხები, II, 1964.
- ვახტ.—ვახტანგ VI, ალ. ბარამიძის რედაქციით, 1947.
- ვახტანგვანი—„ლიტერატურული ძიებანი“, № 4 (ს. ყუბანეიშვილის პუბლიკაცია), 1948.
- ვისრ.—ვისრამიანი ალ. გვახარია და მ. თოდუას რედაქციით, 1962.
- ზარზმ.—ცხოვრებაჲ სერაპიონ ზარზმელისაჲ—ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.
- ზილ.—იოსებ-ზილიხანიანის ქართული ვერსიები—გ. ჭაკობიას რედაქციით, 1927.
- თ.—ჩახრუხაძე, ქება მეფისა თამარისი—ძველი ქართველი მეხოტბენი, I, ი. ლოლაშვილის გამოცემა, 1957.
- თან.—სულხან თანიაშვილი, ამირან-დარეჯანიანი, გ. ჭაკობიას რედაქციით, 1941.
- თბ.—იოსებ თბალელი, დიდმოურავიანი, გ. ლეონიძის გამოცემა, 1939.
- თ. ედ.—თეოდორე ედესელის ცხოვრება—კ. კეკელიძე, ეტიუდები, VI, 1960.
- თ. I—თეიმურაზ პირველი, ალ. ბარამიძისა და გ. ჭაკობიას რედაქციით, 1934.
- თ. II—თეიმურაზ II, თხზულებათა სრული კრებული, გ. ჭაკობიას რედაქციით, 1929.
- ი.—იოანე—ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია, ა. შანიძის გამოცემა, 1945.
- იერემ.—წინაწარმეტყუელებაჲ იერემიასი (პარაზული გამოცემა, 1961).
- ივლ.—წამება ივლიანე ემეწელისაჲ—კომენი, I, 1918, კ. კეკელიძის რედაქტორობით.
- ი. შტბ.—ი. შტბევარი—ძველი ქართული სასულიერო პოეზია, პ. ინგოროყვას გამოცემა, 1913.

იობი—წიგნი ძუელისა აღთქმისანი, ტ. I. ნაკვეთი 2, გამოსცა ა. შანიძემ, 1948.

კლემაქსი—ი. სინელი, კლემაქსე თარგმანი გ. ათონელისა, ფოთი. 1902.

ლ. —ლუკა—ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია, 1945.

ლიმ.—იოანე მოსხი, ლიმონარი, ი. აბულაძის გამოცემა, 1960.

ლუკიან.—მარტვილობა ლუკიანოზისა—კიმენი, II, კ. კეკელიძის გამოცემა, 1946.

მ. — მათე—ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია, 1945.

მარკ. — მარკოზი—ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია, 1945.

მარტვ. სერგ.—მარტვლობა სერგისა და ბაქოზისი—კ. კეკელიძე, ეტიუდები, VIII, 1963.

მარკ. შახ.—წამება მარკოზ მახარებლისა—კიმენი, I, კ. კეკელიძის რედაქტორობით, 1918.

მაქს.—ცხოვრება მაქსიმე აღმსარებლისა—კიმენი, I, კ. კეკელიძის რედაქტორობით, 1918.

მეს. — ცხოვრება სვმონ მესუეტისა—კიმენი, I, კ. კეკელიძის რედაქტორობით, 1918.

მესუკ.—წამება წმიდათა მოწამეთა მესუკავეთა—ქართული და სომხური ლიტერატურული ურთიერთობა, ი. აბულაძის გამოცემა, 1944.

მეფ. სალ. — მეფეთა სალარო—ძველი ქართული ლიტერატურის ქრესტომათაა, II, შედგენილი ს. ყუბანეიშვილის მიერ, 1949.

მთ.—ნოდარ ციციშვილი—შვიდი მთიები, კ. კეკელიძის გამოცემა, 1930.

მინჩხ.—იოანე მინჩხი—ძველი ქართული სასულიერო პოეზია, 1913.

მოდრ.—მაქაელ მოდრეკილის საგალობლების კრებული, ხელნაწერთა ინსტ. S 425.

მოქც.—მოქცევა ქართლისა—ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.

მრ.—ლეონტი მროველი—ქართლის ცხოვრება, I, 1955.

მ. ხწ.—მამათა სწავლანი, ილ. აბულაძის გამოცემა, 1955.

ნერს. — წამება წმიდისა ნერსე მთავარეპისკოპოსისა სომხეთისა და ხადისი ეპისკოპოსისა — ქართული და სომხური ლიტერატურული ურთიერთობა, ი. აბულაძის გამოცემა, 1944.

ნისიმე—ცხოვრება ნისიმესი—კიმენი, I, 1918.

ომ.—ომინიანი, გ. ჭაკობიას გამოცემა, 1937.

ონანა მღივანი, ანბანთქ.—ონანა მღივანი ქობულაშვილი, ანბანთქება—ქართული მწერლები რუსეთში, 1958.

პანს.—ცხოვრება პანსოფი ალექსანდრიელისა—კიმენი, I, 1918.

პართ.—ცხოვრება წმ. გრიგოლ პართელისა, ლ. მელიქსეთ-ბეგის გამოცემა, 1920.

პ. იბერ.—პეტრე იბერიელი. შრომები, ს. ენუქაშვილის გამოცემა, 1961.

რომ.—რომაელთა მიმართ—ახალი აღთქემა, 1963.

- რუს.—რუსუდანიანი, ი. აბულაძისა და ი. გიგინეიშვილის რედაქციით, 1957.
- საბა, II₁—სულხან-საბა ორბელიანი, თხზულებანი, II₁, აღ. ბარამიძე-სა და ე. მეტრეველის რედაქციით, 1962.
- საბა, II₂—სულხან-საბა ორბელიანი, თხზულებანი, II₂, აღ. ბარამიძე-სა და ე. მეტრეველის რედაქციით, 1962.
- საბ. ას.—ცხოვრება საბა ასურისაჲ—ს. ჭანაშვიას შრომებ., III, 1959.
- საბ. პალესტ.—ცხოვრება საბა პალესტინელისა—კიმენი, II, 1946.
- საქ. ნიკ.—საქვრველებანი წმიდისა ნიკოლას მთავარებისკოპოსისანი—ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტ. ქრესტ. II, 1963.
- სინ.—სინური მრავალთავი, ა. შანიძის რედაქციით, 1959.
- ტიშ.—ტიმოთე ანტიოქიელი, კ. კეკელიძე, ეტ. უღები, VI, 1960.
- ტირიჭ.—წმიდათა ყრმათა ორთა ძმთა დავითისი და ტირიქანისი საკითხავი—ქართულ. აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.
- ფეშ.—ფეშანგი, შაჰნავაზიანი, გ. ლეონიძისა და ს. იორდანიშვილის რედაქციით, 1935.
- ფს.—ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები, მზექალა შანაძის გამოცემა, 1960.
- უსწ. კარაბ.—ქანანელი, უსწორო კარაბადინი, 1940.
- შეყ.—ცხოვრება იოანე შეყენებულისაჲ—კიმენი, I, 1918.
- შნშ—შაჰ-ნამეს ანუ მეფეთა წიგნის ქართული ვერსიები, ი. აბულაძის გამოცემა, 1916.
- შნშ. II—ფირდოუსი, შაჰ-ნამეს ქართული ვერსიები, II, 1934.
- შუშ.—წამება წმიდისა შუშანიკისი დედოფლისაჲ—ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლებ., I, თბილისი, 1964.
- ჩ.—ვეფხისტყაოსნის ჩანართი და დანართი, ს. იორდანიშვილის რედაქციით, 1948.
- ცხ. გ. მთწ.—ცხოვრება და მოქალაქობა გ. მთაწმინდელისა ათონის ივერიის მონასტრის 1074 წ. ხელნაწერი აღაპებით, 1901.
- ცხ. დ. გარესჭ.—ასურელ მოღვაწეთა ცხოვრების წიგნთა ძველი რედაქციები, 1955.
- წამ. თომ.—წამება წმიდისა თომა მოციქულისაჲ ინდოეთს—ქართული ვერსიები აპოკრიფებისა მოციქულთა შესახებ, გამოსცა ც. ქურციკიძემ, 1959.
- წარტყ.—Антиох Стратиг, Пленение Иерусалима персами, тексты и разыскания, IX, 1909, ნ. მარის გამოცემა.
- წ. სააქ.—წიგნი სააქიმოჲ, ლ. კოტეტიშვილის რედაქციით, 1936.
- ხანცთ.—ცხოვრება გრიგოლ ხანცთელისაჲ—ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.
- ხრონ.—ხრონოლოგია გიორგი მონაზონისაჲ, ს. ყაუხჩიშვილის გამოც. 1920.
- ჭუანშ.—ჭუანშერი—ქართლის ცხოვრება, I, 1955.
- ჭაბო.—მარტყოლბა ჰაბო ტფილელისაჲ—ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.

ს ა რ ა ჩ ე ვ ი

ავტორისაგან		3.
„ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგია		6
„ვეფხისტყაოსნის“ ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი.		25—190
ა		25
ბ		32
გ		36
დ		67
ე		70
ვ.		73
ზ		79
თ		82
ი		89
კ		91
ქ		93
ღ		96
წ		111
ჭ		114
ც		115
ძ		119
წ		119
ჩ		120
ც		145
ძ		146
წ		149
ჭ		151
ც		153
ძ		157
წ		159
ჩ		164
ც		164
ძ		175
წ		177
ჭ		180
ც		184
ქ		190
შემოკლებანი.		191

Шалва Иосифович Глonti

Фразеологический словарь
«Витязя в тигровой шкуре»

(На грузинском языке)

Издательство «Сабчота Сакартвело»
Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5
1968

რედაქტორი ალ. არობელიძე
მხატვარი ო. ვარვარიძე
მხატვრული რედაქტორი გ. ქუთათელაძე
ტექნიკური რედაქტორი ვ. ხუციშვილი
კორექტორები: ე. მაისურაძე, ო. ცინცაძე

გადაეცა წარმოებას 13/VI-67 წ.
ხელმოწერილია დასაბეჭდად 29/II-68 წ.
ქაღალდის ზომა 84×108¹/₃₂
პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 10,29
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 12,22
ტირაჟი 4.000. შეკვ. № 895
ფ ა ს ი 50 კაპ.

გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“
თბილისი, მარჯანიშვილის 5.
1968

გამომცემლობა „მეცნიერების“ სტამბა,
თბილისი, 60, კუტუზოვის ქ., 15
Типография Издательства «Мецниереба»,
Тбилиси, 60, ул. Кутузова, 15